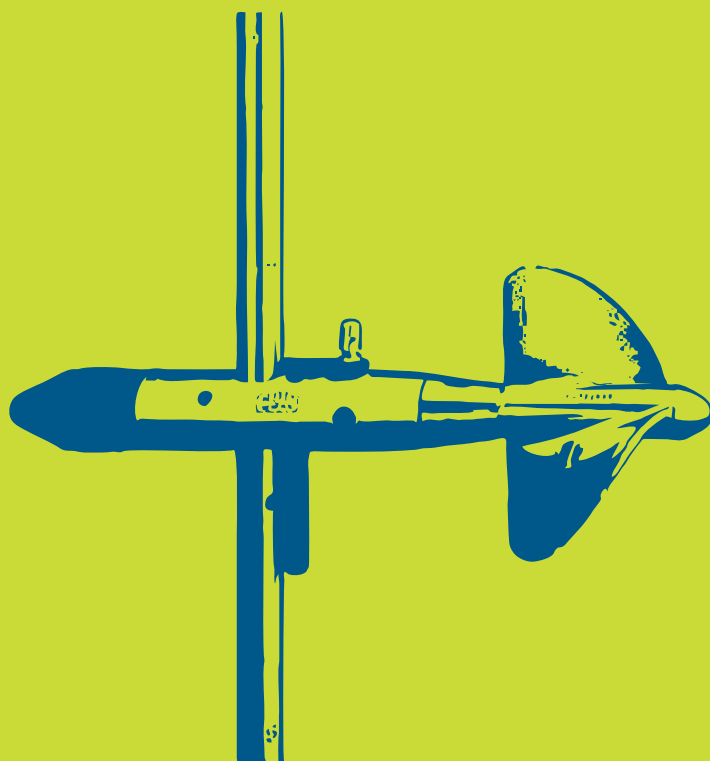

Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki

Tom XIX

**Od Centrum do Katedry
Turystyki i Rekreacji**

Od Centrum do Katedry Turystyki i Rekreacji

Tom XIX

Tom jubileuszowy w 70. rocznicę urodzin
Profesora Zygmunta Młynarczyka

Redaktor serii: ZYGMUNT MŁYNARCZYK

UNIWERSYTET IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU
SERIA TURYSTYKA I REKREACJA – STUDIA I PRACE NR 19

Od Centrum do Katedry Turystyki i Rekreacji

Tom jubileuszowy w 70. rocznicę urodzin
Profesora Zygmunta Młynarczyka

Tom XIX

Praca zbiorowa pod redakcją
ALINY ZAJADACZ

BOGUCKI WYDAWNICTWO NAUKOWE
POZNAŃ 2016

ABSTRACT. Alina Zajadacz (ed.), *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*. Tom XIX – *Od Centrum do Katedry Turystyki i Rekreacji. Tom jubileuszowy w 70. rocznicę urodzin Profesora Zygmunta Młynarczyka* [Tourist development: determinants and plans. Volume XIX – *From the Center to the Department of Tourism and Recreation. Jubilee volume on the 70th anniversary of the birth of Professor Zygmunt Młynarczyk*]. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2016. Seria Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace nr 19. Pp. 205, tables and figures. ISBN 978-83-7986-127-9. ISSN 2080-6795. Texts in Polish.

Volume XIX series TiR-SiP is dedicated to the 70th anniversary of the birth of prof. Zygmunt Młynarczyk, who significantly contributed to tourism and recreation field of study at Adam Mickiewicz University in Poznań and the Centre for Tourism and Recreation (CTiR), transformed into the Department of Tourism and Recreation (KTiR). The first part of the monograph introduces scientific achievements of Professor and his character shown from the perspective of memories of his associates and colleagues. The second part includes a description of fifteen years of activity at CTiR (now KTiR) in the scientific, educational and organizational field.

Zygmunt Młynarczyk – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych, Katedra Turystyki i Rekreacji, ul. Krygowskiego 10, 61-680 Poznań, e-mail: zygmunt@amu.edu.pl

Alina Zajadacz – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych, Katedra Turystyki i Rekreacji, ul. Krygowskiego 10, 61-680 Poznań, e-mail: alina@amu.edu.pl

Recenzent: prof. UAM dr hab. Andrzej Macias

© Copyright by Katedra Turystyki i Rekreacji Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań 2016

Projekt okładki: Jarosław Bogucki

ISBN 978-83-7986-127-9
ISSN 2080-6795

Bogucki Wydawnictwo Naukowe
ul. Górna Wilda 90, 61-576 Poznań
www.bogucki.com.pl e-mail: biuro@bogucki.com.pl

Wydanie I

Druk i oprawa: Uni-druk

Niniejsza książka dedykowana jest Profesorowi Zygmuntowi Młynarczykowi. Stanowi podsumowanie 15-letniego funkcjonowania najpierw Zakładu Centrum Turystyki i Rekreacji, a następnie Katedry Turystyki i Rekreacji (KTiR) oraz kierunku turystyka i rekreacja na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Rozpoczynają ją wspomnienia przyjaciół, kolegów i współpracowników Profesora, który w największej mierze przyczynił się do powstania i dynamicznego rozwoju turystyki i rekreacji na UAM.

Tabula Gratulatoria

Grzegorz Borkowski

Adam Choński

Józef Górski

Alfred Kaniecki

Leszek Kasprzak

Ewa Klebba

Agata Kosińska

Andrzej Kostrzewski

Andrzej Macias

Adam Marciniak

Dorota Matuszewska

Krzysztof Piotrowski

Barbara Pospieszna

Ilona Potocka

Anna Przybylska

Jan Przybyłek

Mateusz Rogowski

Janusz Skoczylas

Marcin Słowik

Ewa Stroik

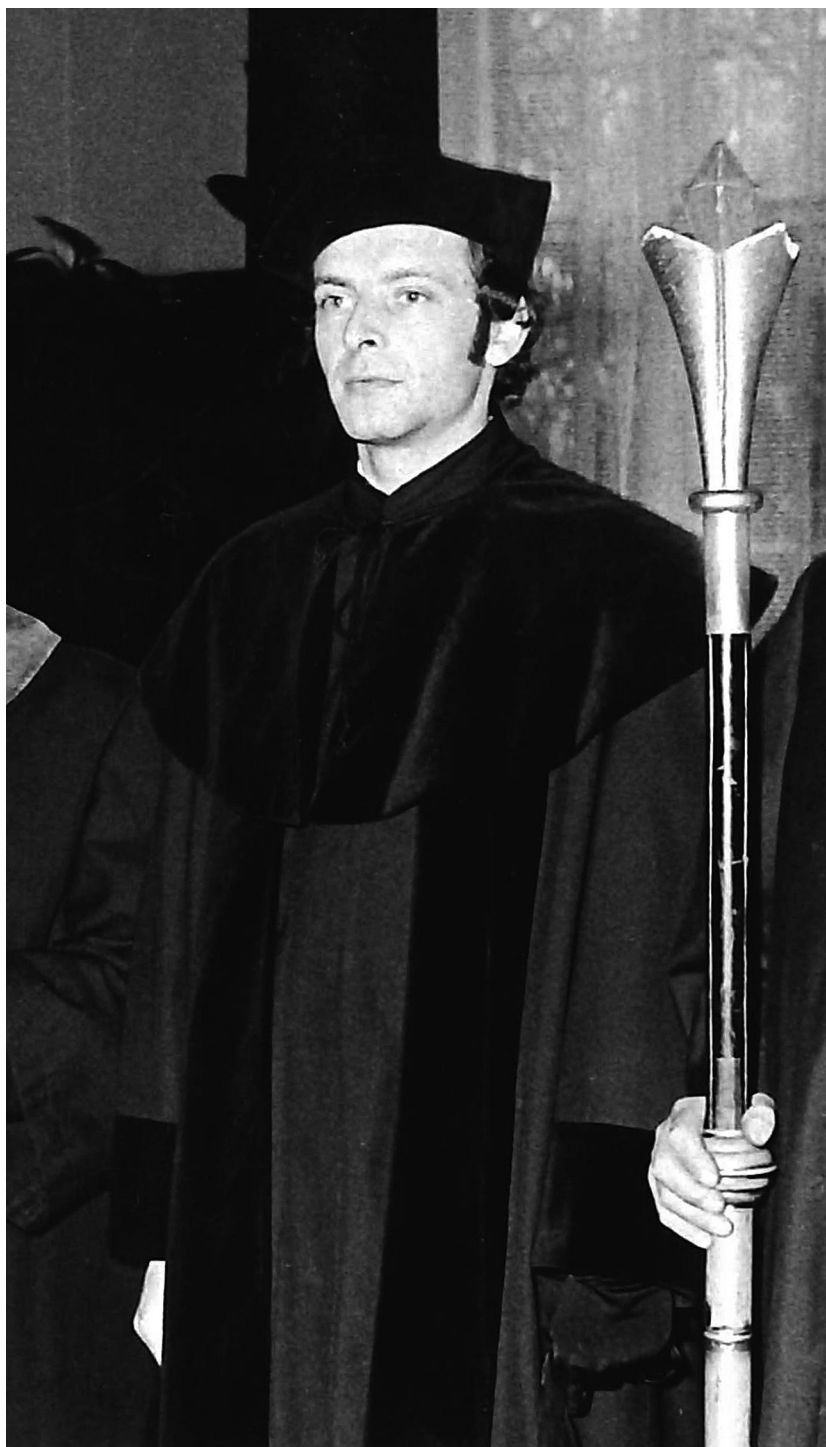
Klaudiusz Święcicki

Remigiusz Tritt

Andrzej Witt

Alina Zajadacz

Joanna Zdebko

Spis treści

Część I	11
<i>Marcin Słowik</i> Zainteresowania naukowe Profesora Zygmunta Młynarczyka	13
<i>Adam Choiński</i> Kilka słów o Profesorze... ..	15
<i>Józef Górski</i> Wspólne drogi	17
<i>Alfred Kaniecki</i> Refleksje	19
<i>Andrzej Kostrzewski</i> Badania eksperymentalne Profesora Zygmunta Młynarczyka	21
<i>Jan Przybyłek</i> Refleksje osobiste o pasjach Profesora Zygmunta Młynarczyka, które kształtowały jego dorobek naukowy i osiągnięcia organizacyjne	23
<i>Janusz Skoczylas</i> Jubileuszowe refleksje z okazji 70. urodzin Profesora Zygmunta Młynarczyka	27
<i>Andrzej Witt</i> Nowe oblicze analizy SWOT – z przymrużeniem oka	29
<i>Joanna Zdebko</i> Profesor Zygmunt Młynarczyk – rozwój naukowy	33
Część II	41
<i>Alina Zajadacz</i> Wprowadzenie	43
Nauka	45
<i>Klaudiusz Świącicki</i> Historia, działalność naukowa i struktura organizacyjna Katedry Turystyki i Rekreacji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	47
<i>Adam Marciniak</i> Doktoraty i habilitacje zrealizowane w Katedrze Turystyki i Rekreacji UAM	59

<i>Ewa Stroik, Agata Kosińska, Ilona Potocka</i> Wyjazdy naukowe i współpraca międzynarodowa pracowników Katedry Turystyki i Rekreacji UAM	67
<i>Marcin Słowik, Grzegorz Borkowski, Adam Marciniak, Ilona Potocka, Mateusz Rogowski, Remigiusz Tritt</i> Specjalistyczna aparatura naukowo-badawcza wykorzystywana w Katedrze Turystyki i Rekreacji UAM	81
<i>Alina Zajadacz</i> Rzeczony serii wydawniczej Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace	95
Dydaktyka.	103
<i>Dorota Matuszewska, Barbara Pospieszna</i> Ewolucja programów studiów na kierunku turystyka i rekreacja, optymalizacja oferty kształcenia	105
<i>Adam Marciniak</i> Prace magisterskie zrealizowane w Katedrze Turystyki i Rekreacji UAM . . .	117
<i>Ilona Potocka</i> Szkolenie dla kandydatów na pilotów wycieczek prowadzone w latach 2003–2013 na kierunku turystyka i rekreacja na UAM	125
<i>Grzegorz Borkowski, Krzysztof Piotrowski, Anna Przybylska</i> Kształcenie praktyczne studentów kierunku turystyka i rekreacja na UAM. Ćwiczenia terenowe, praktyki zawodowe i staże	137
<i>Krzysztof Piotrowski, Mateusz Rogowski</i> Uczestnictwo studentów kierunku turystyka i rekreacja na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w programie Erasmus	151
Organizacja.	165
<i>Alina Zajadacz</i> Konferencje naukowe, naukowo-branżowe oraz popularnonaukowe organizowane i współorganizowane przez Katedrę Turystyki i Rekreacji UAM	167
<i>Krzysztof Piotrowski, Mateusz Rogowski, Agata Kosińska, Joanna Zdebko</i> Monitorowanie losów zawodowych absolwentów kierunku turystyka i rekreacja Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	175
<i>Grzegorz Borkowski, Krzysztof Piotrowski</i> Festiwal podróżniczy Dni Turystyki	197

Część I

Marcin Słowik

Zainteresowania naukowe Profesora Zygmunta Młynarczyka

Zainteresowania naukowe prof. Z. Młynarczyka dotyczą badań nad współczesnymi procesami kształtującymi koryta rzeczne. W trakcie studiów brał on udział w opracowaniu metody graniformametry wodnego i metody selekcji materiału ziarnowego pod względem kształtu cząstek pod kierunkiem prof. dr. hab. Bogumiła Krygowskiego. Uczestniczył również w opracowaniu metody segregacji kształtowej ziarna i graniformametry stożkowej (patent nr 75832; B. Krygowski, T.M. Krygowski, Z. Młynarczyk) oraz wspólnie z prof. B. Krygowskim, graniformametry spychaczowego. Opracował ponadto metodę oraz przyrząd do wielkościowej segregacji ziarna (granulometr walcowy, patent 67 857), a także przyrząd laboratoryjny do trójosiowego pomiaru ziarna.

W zakresie metod stosowanych w badaniach terenowych prof. Z. Młynarczyk skonstruował urządzenie STR-1. Pozwala ono na pomiar ilości transportowanego materiału dna przy założonych i generowanych prędkościach wody, różnych od prędkości wody w danym miejscu koryta rzecznej. Było to możliwe przez „odcięcie” kanałem pomiarowym przyrządu fragmentu dna koryta od aktualnie panujących warunków przepływu. W ten sposób nad powstałym wycinkiem można wytworzyć przepływy o prędkościach stałych, tj. takich, jakie mogą wystąpić w tej strefie koryta przy różnych stanach wody (od minimalnych do maksymalnych). Natomiast urządzenie BPTR umożliwia pomiar natężenia transportu rumowiska w korycie rzecznej i w znaczący sposób poprawia efektywność tego pomiaru (Młynarczyk 1996). Profesor opracował też takie przyrządy, jak próbnik podciśnieniowy, kriopróbnik i urządzenie do pomiarów upakowania materiału dna, oraz metodę znaczników magnetycznych. Jej zaletą jest stosowanie znaczników obojętnych dla środowiska wodnego, jak również prosta konstrukcja próbnika magnetycznego. Przyrząd ten umożliwia pobranie z dna próbek materiału znaczonego. Skonstruował również kanał doświadczalny umożliwiający badania natężenia procesów erozji i akumulacji kształtujących koryta rzeczne.

Prof. Z. Młynarczyk wziął także udział w badaniach przeprowadzonych wspólnie z prof. dr. hab. Karolem Rotnickim w dolinie Proсны. Wniosły one bardzo istotny wkład do badań nad zmianami układów koryt rzecznych w przeszłości na Niżu Polskim. Odkryto wówczas, że paleomeandry doliny Proсны wykazują wyraźną tendencję do erozji wglębnej, co przejawiało się we wzroście miąższości

ich wypełnień, przy jednoczesnym spadku przepływu ówczesnej rzeki (Rotnicki, Młynarczyk 1989).

Prof. Z. Młynarczyk zaproponował ponadto metodę określania erozji wgłębnej. Szczególnie intensywna erozja występuje podczas wysokiego stanu wody. Stosowanie metody powtarzalnych pomiarów batymetrycznych jest wtedy ograniczone z powodu niedostępności do badań odcinków rzeki zajętych przez wody powodziowe. Aby tę niedogodność ominąć, podjęto próbę oceny wielkości erozji przy użyciu metody pływakowych wyznaczników erozji. Pozwala ona na określenie podatności rumowiska na erozję w danym punkcie przekroju koryta rzecznego. Umieszczone w dnie koryta wyznaczniki pod wpływem rozmycia dna i usunięcia osadów zostają „uwolnione” i jako elementy pływające wydobywają się na powierzchnię. Ponieważ cały czas są uwięzione na owej żyłce, utrzymują się na powierzchni zwierciadła wody. Liczba wyznaczników, które uległy wymyciu i wypłynęły na powierzchnię zwierciadła, pomnożona przez ich grubość, określa miąższość aluwii podlegających procesowi erozji (Młynarczyk 1987). Prof. Z. Młynarczyk skonstruował również urządzenie wiertnicze umożliwiające pobór rdzeni osadów organicznych. Jest też współkonstruktorem obrotowo-hydraulicznego urządzenia wiertniczego (autorzy: Karol Rotnicki, Zygmunt Młynarczyk, Stanisław Szczot) służącego do wykonywania wierceń i poboru próbek w różnych typach osadów jak również urządzenia do przeprowadzania eksperymentów migracji pierwiastków chemicznych w osadach. Przyrząd ten wykorzystano w badaniach nad zdolnościami migracyjnymi chromu i ołowiu w osadach aluwialnych (Słowik i in. 2011).

Badania prowadzone przez prof. Z. Młynarczyka dotyczyły nie tylko metod pomiaru natężenia rumowiska wleczonego, lecz również jego symulacji. W ramach tych badań opracowany został model potencjalnego transportu rumowiska wleczonego, wykorzystujący funkcję spline. Na podstawie tego modelu, przy uwzględnieniu codziennych obserwacji stanów wody lub przepływów w przekroju wodowskazowym, możliwe jest określenie natężenia transportowanego rumowiska dla wielolecia (Młynarczyk 1996).

Literatura

- Młynarczyk Z., 1987, *Metoda określania erozji wgłębnej*, PTPN Sprawozdania 104: 117–119.
- Młynarczyk Z., 1996, *Transport materiału piaszczystego w korycie rzeki meandrującej i krętej (na przykładzie środkowej Prosnny)*, Acta Quaternaria, 1: 1–94.
- Rotnicki K., Młynarczyk Z., 1989, *Późnovistuliańskie i holocenijskie formy i osady kortowe środkowej Prosnny i ich pelaeohydrologiczna interpretacja*, seria Geografia, 43: 1–76.
- Słowik M., Młynarczyk Z., Sobczyński T., 2011, *Mobility of chromium and lead originating from weaving industry: implications for relative dating of lowland river floodplain deposits (the Odra River, Poland)*, Archives of Environmental Protection, 37(2): 131–150.

Marcin Słowik

e-mail: slowikgeo@poczta.onet.pl

Katedra Turystyki i Rekreacji

Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Adam Choiński

Kilka słów o Profesorze...

Działalność na uczelni sprowadza się do trzech sfer, tj. naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej. Dorobek kogoś, kto aktywnie przepracował ponad 45 lat (a od czasów studenckich, kiedy poznałem obecnego Profesora, tyle właśnie minęło), trudno jest scharakteryzować nawet na kilkudziesięciu stronach. Dlatego ograniczę się jedynie do sfery organizacyjnej, tym bardziej że jest ona dość „nietypowa” w odniesieniu do innych pracowników Wydziału. Otóż w roku 2001 z inicjatywy prof. Zygmunta Młynarczyka utworzono na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM nowy kierunek studiów – turystyka i rekreacja. Realizacja tego pomysłu przeszła wszelkie oczekiwania. W okresie tym turystyka nie była jeszcze w Polsce tak rozwinięta i popularna zarazem, a szczególnie ta zagraniczna. Studia tego typu stwarzały zatem doskonałe możliwości zatrudnienia absolwentów między innymi w biurach turystycznych, które rosły jak przysłowiowe grzyby po deszczu. Zainteresowanie kierunkiem przerosło oczekiwania wszystkich. Obowiązywały wówczas jeszcze egzaminy wstępne. Ale jak je przeprowadzić przy tak dużej liczbie kandydatów? Kolejka do zapisu na egzamin „wychodziła” z Collegium Maius, a kończyła się przy kościele przy ul. Fredry – zjawisko zupełnie „niezwykłe” na skalę krajową. Było to bezsprzecznie zasługą jednej osoby – Profesora. Ale co z tym dalej robić? Na pierwszy rok przyjęto ponad 600 osób, ale nie ma przecież tak dużych sal dydaktycznych. Jak poprowadzić ćwiczenia, jak praktyki terenowe, jak egzaminy przy tak wielkiej liczbie studentów? Lecz to nie wszystko. Przecież wcześniej należało przygotować programy studiów, zarówno dziennych, jak i zaocznych. Prof. Z. Młynarczyk nie posiadał wówczas zaplecza ludzkiego, dlatego musiał robić prawie sam wszystko od podstaw. Były to lata benedyktyńskiej pracy. Zaowocowały one kilkoma tysiącami absolwentów (pochodzących ze wszystkich województw) rozproszonych nie tylko po całej Polsce, ale po świecie. Są oni ambasadorami naszej Uczelni. W ciągu kilkunastu lat Zakład przekształcił się w Katedrę i mimo, że pojawiła się w wielu ośrodkach konkurencja, jest to bezsprzecznie najlepsza tego typu placówka naukowo-dydaktyczna w Polsce. Umocnienie jej pozycji wynikało między innymi z faktu, że kilka osób z zespołu Profesora uzyskało stopień doktora i doktora habilitowanego. Ponadto zorganizowano szereg konferencji o znaczeniu ogólnokrajowym czy też wydano wiele publikacji z zakresu turystyki i rekreacji. To wszystko dzięki pomysłowi jednego człowieka – prof. Z. Młynarczyka.

Warto zadać pytanie, czy wie o tym i pamięta kilka tysięcy dziennych i zaocznych absolwentów? Czy mają to na uwadze osoby przyjęte na etat w ramach dynamicznego rozwoju tego kierunku studiów? Czy nie wyszło to z pamięci tych, którzy przez lata mieli wiele nadgodzin, za co godziwie mogli żyć? Czy doceniły fakt wpływu powołania kierunku studiów turystyki i rekreacji na rozwój Wydziału i Uczelni różnorakie władze? Są osoby, które dumnie podnoszą głowę, oczekując na nagrody, bo... utworzyły specjalności, na których studiuje kilkadziesiąt osób! Jakkolwiek trudno jest przyrównać mrówkę do słonia, to niektórzy niech starają się wziąć przykład ze skromnej postawy prof. Z. Młynarczyka, który wszystko to robił nie dla osobistych zaszczytów, lecz dla dobra Uczelni i wielu ludzi.

Adam Choiński
e-mail: choinski@amu.edu.pl
Instytut Geografii Fizycznej
i Kształtowania Środowiska Przyrodniczego
Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Józef Górski

Wspólne drogi

Z prof. Zygmuntem Młynarczykiem spotykałem się wielokrotnie na początku lat 60. ubiegłego wieku na terenie Liceum Ogólnokształcącego w Wolsztynie, do którego razem uczęszczaliśmy, a także w pociągu Zbąszynek–Wolsztyn, którym dojeżdżaliśmy razem do szkoły. Wtedy jednak nie znaliśmy się, ponieważ Profesor uczył się w starszej klasie, a w pociągu zintegrowana grupa „zbąszyniaków” nie zwracała uwagi na kogoś, kto wsiadał do pociągu na ostatniej stacji przed Wolsztynem. Poznaliśmy się znacznie później, kiedy realizowany był nowy budynek Instytutu Geologii, w którym prof. Z. Młynarczyk urządzał swój gabinet.

Od początku zaimponował mi znajomością wielu ważnych osób na naszym Uniwersytecie, z którymi zaczynał swoją karierę naukową, a także zdolnościami organizacyjnymi. W tym okresie pełniłem obowiązki dyrektora Instytutu Geologii i musiałem zajmować się wieloma sprawami związanymi z urządzeniem i wyposażeniem nowego budynku i jego otoczenia. Prof. Z. Młynarczyk bardzo mi w tych sprawach pomagał.

Pozytywnie wspominam również czas współpracy w ramach dydaktyki na utworzonym przez niego kierunku studiów turystyka i rekreacja. W okresie, kiedy tysięczne rzesze studentów szturmowały nasz Wydział, powierzył mi prowadzenie wykładu oraz grupy seminaryjnej. Wykład dotyczył mojej specjalności, więc nie było problemów. Odnośnie do seminarium miałem na początku pewne obawy. Prof. Z. Młynarczyk skrupulatnie i fachowo przygotował jednak odpowiednie materiały i wytyczne, co ułatwiło prowadzenie seminarium tak, że przydzielona mi cała grupa urodziwych studentek obroniła prace magisterskie.

Z prof. Z. Młynarczykiem łączy mnie również „miłość” do tego samego modelu samochodu, a ostatnio współpraca związana z wdrażaniem jego bardzo ciekawego pomysłu stworzenia kąpielisk z czystą wodą w obrębie silnie zanieczyszczonych jezior.

Z okazji 70-lecia urodzin życzę koledze Zygmuntowi przede wszystkim zdrowia i postuluje, aby w większym stopniu o nie zadbał.

Życzę również dalszych sukcesów zawodowych i pomyślności w życiu osobistym. Mam nadzieję na dalsze przyjacielskie kontakty.

Józef Górski

e-mail: gorski@amu.edu.pl

Instytut Geologii

Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Alfred Kaniecki

Refleksje

Przed wielu, wielu laty, po trzyletnim pobycie w Bydgoszczy, gdzie pracowałem jako geolog, znalazłem się znowu w grupie kierowanej przez prof. Bogumiła Krygowskiego, promotora mojej pracy doktorskiej, chociaż zatrudniony byłem w innym zakładzie. Działania tej grupy skoncentrowane były na badaniu przydatności metody graniformometrii, której autorem był profesor, zarówno w różnicowaniu środowisk depozycyjnych, jak i w badaniu, na podstawie wskaźników obróbki ziaren kwarcowych, procesów dynamicznych w nich zachodzących. W grupie tej, nielicznej zresztą, znajdowali się również dr Anna Stankowska, dr Andrzej Kostrzewski i najmłodszy z nas, ówczesny magistrant, a następnie asystent Zygmunt Młynarczyk. Był on wtedy osobą bardzo blisko związaną z prof. Krygowskim. Chciałbym tu podkreślić, że Profesor był pod ogromnym wrażeniem zdolności obecnego prof. Zygmunta Młynarczyka w zakresie umiejętności konstrukcji różnego typu aparatury badawczej, umożliwiającej selekcję ziaren kwarcowych w zmieniającym się środowisku wód płynących. Tak się jednak losy potoczyły, że nie robił doktoratu pod kierunkiem prof. B. Krygowskiego. Wówczas też, w trakcie realizacji problematyki badawczej wiążącej się z procesami morfoselekcji ziaren kwarcowych w środowisku fluwialnym, nawiązaliśmy bliższe kontakty.

Przez wiele lat prowadziliśmy wspólnie różnego typu praktyki terenowe, głównie w dziedzinie metod badawczych geografii fizycznej czy też geografii kompleksowej oraz turystyki. Nigdy, ale to naprawdę nigdy, nie było żadnych problemów z brakiem zrozumienia w wykonywaniu jakichkolwiek zadań.

O szerokim zakresie prac naukowych i osiągnięciach Profesora nie ma co pisać – wszyscy je znamy. Na podkreślenie zasługuje jednak olbrzymi wkład pracy prof. Zygmunta Młynarczyka włożony w stworzenie i zorganizowanie kierunku turystyka i rekreacja na naszym Wydziale. Był to pierwszy kierunek tego typu prowadzony na polskich uniwersytetach. Ogrom pracy, jaką wtedy wykonał, wiązał się nie tylko z opracowaniem programu studiów, ale również z szeroko prowadzonymi konsultacjami oraz z akceptacją tych przygotowanych propozycji. Utworzył również w 2001 r. Centrum Turystyki i Rekreacji, a następnie Katedrę Turystyki i Rekreacji, którymi kierował i nadal kieruje. Skupił wokół siebie zespół młodych pracowników, z którymi umiejętnie współpracując i wspomagając ich w rozwoju naukowym, doprowadził do powstania silnego ośrodka badań, wiążących się z turystyką i rekreacją. W sposób życzliwy i taktowny ukierunkowywał prace i zainteresowania naukowe swoich współpracowników, uczył działania w zespole i iden-

tyfikacji ze środowiskiem uniwersyteckim. Na podkreślenie zasługuje również różnorodność tematyki badawczej podejmowanej przez ten zespół.

Działalność naukowa zespołu skierowana była i jest na zagadnienia wiążące się z aktywnością człowieka w czasie wolnym. Obejmowały one różnego typu formy tych aktywności, badania natężenia ruchu turystycznego, zarówno w skali regionalnej, jak i lokalnej, oceny wpływu ruchu turystycznego na środowisko przyrodnicze, rozpoznania uwarunkowań rozwoju ruchu turystycznego dla osób niepełnosprawnych, w tym i dla niesłyszących. Poszukiwano również nowych rozwiązań metodycznych dotyczących oceny potencjału turystycznego danego obszaru i sposobu jego wykorzystania. Problematyka badawcza uwzględniała też związki pomiędzy przyrodą, turystyką i gospodarką, stosownie do tematyki realizowanej na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM w Poznaniu.

Prof. Zygmunt Młynarczyk w środowisku poznańskim, nie tylko naukowym, jest postacią znaną i szanowaną i to nie jedynie z racji swych dokonań. Ma dar nawiązywania kontaktów z ludźmi, stąd jego współpraca z różnymi specjalistami. Zaczynał swoją pracę naukową na UAM w Poznaniu i ciągle pozostaje wierny tej Uczelni. Jest człowiekiem pogodnym, często się uśmiechającym, o swoistym poczuciu humoru i bardzo lubianym, a także spokojnym i rzadko tracącym panowanie nad sobą, a widywałem go w różnych sytuacjach.

Drogi Zygmuncie! Z okazji Twojego Jubileuszu chciałbym pogratulować Ci Twoich dotychczasowych osiągnięć i życzyć Ci zdrowia i jeszcze raz zdrowia. Z resztą dasz sobie radę.

Alfred Kaniecki
Instytut Geografii Fizycznej
i Kształtowania Środowiska Przyrodniczego
Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych
Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu

Andrzej Kostrzewski

Badania eksperymentalne Profesora Zygmunta Młynarczyka

Zygmunt Młynarczyk w czasie studiów geograficznych był w grupie seminaryjnej prof. Bogumiła Krygowskiego (1968/1970), w ramach której przygotował pracę magisterską *Dynamika środowiska stożkowo-deltowego*. Będąc adiunktem, organizowałem Pracownię Geomorfologii Eksperymentalnej, która była przedmiotem szczególnej troski, zainteresowania i inspiracji prof. Bogumiła Krygowskiego. Pracownia Geomorfologii Eksperymentalnej w Instytucie Geografii przy ul. Fredry 10 w Poznaniu była miejscem konsultacji i testowania aparatów do określenia stopnia obróbki ziaren kwarcowych (graniformametry), jak również organizacji eksperymentów laboratoryjnych i terenowych, dotyczących rzeczno-środowiska sedymentacyjnego. Prof. Bogumił Krygowski polecił mi opiekę nad pracą magisterską, a później doktorską Zygmunta Młynarczyka. Część matematyczno-statystyczną konsultował mgr Tadeusz Krygowski oraz mgr inż. Michał Grzegorzczak. Student Zygmunt Młynarczyk bardzo pilnie organizował swój warsztat badawczy, gromadząc zapasy mioceńskich ziaren kwarcowych (z okolic Kalisza) do badań eksperymentalnych, ciesząc się dużą przychylnością prof. Bogumiła Krygowskiego. Umiejętności techniczne oraz pracowitość sprawiały, że profesor coraz bardziej włączał Zygmunta Młynarczyka, także po ukończeniu przez niego studiów w 1970 r. do badań eksperymentalnych, zarówno terenowych, jak i laboratoryjnych. Wielogodzinne prace m.in. dotyczące selekcji ziaren kwarcu w oparciu o kształt np. ziaren okrągłych (typu γ) sprawiały, że student Zygmunt Młynarczyk, a potem asystent w Zakładzie Geografii Fizycznej, coraz dłużej przebywał w naszej zakładowej pracowni.

Mgr Zygmunt Młynarczyk coraz bardziej włączał się w różne działania naszego Zakładu, uczestnicząc w spotkaniach zakładowych oraz wyjazdach terenowych. Należy podkreślić, że wyjazdy terenowe zawsze z udziałem prof. Bogumiła Krygowskiego, a także często z udziałem profesorowej Krygowskiej, były dla zespołu niezwykle interesujące i pouczające. Zygmunt Młynarczyk bardzo chętnie brał udział w organizacji wyjazdów, zabezpieczając od strony aparaturowej planowane badania. Był to istotnie niezwykle ciekawy okres w funkcjonowaniu Zakładu Geografii Fizycznej, z częstymi ogólnopolskimi oraz międzynarodowymi seminariami poświęconymi prezentacji metod badawczych i długich dyskusji na temat znaczenia badań stopnia obróbki ziaren kwarcowych, reprezentujących różne środowiska sedymentacyjne. W zespole pracowała także mgr Anna

Stankowska (chemik), której zadaniem było rozwijanie metod geochemicznych w badaniach osadów czwartorzędowych, głównie glin morenowych. Badania te z powodzeniem rozwijała z dr. Wojciechem Stankowskim, który skoncentrowany był na kończeniu rozprawy habilitacyjnej. Prof. Bogumił Krygowski z wielką przychylnością i zainteresowaniem obserwował realizowane w zakładzie badania. Bardzo popierał i zadowolony był z prac eksperymentalnych realizowanych przez mgr. Zygmunta Młynarczyka. Doskonała atmosfera pracy badawczej przerwana została nagłą chorobą naszego profesora, który już do pracy nie wrócił. Odczuliśmy to bardzo dotkliwie, oczywiście także mgr Zygmunt Młynarczyk, którego promotorstwo pracy doktorskiej przejął doc. Wojciech Stankowski. Uważam, że okres pracy w Zakładzie Geografii Fizycznej był bardzo ważny w rozwoju zainteresowań badawczych mgr. Z. Młynarczyka. To właśnie wówczas rozwinęła się jego pasja badawcza w zakresie badań eksperymentalnych, którą wraz z swoimi współpracownikami już prof. Zygmunt Młynarczyk rozwijał przez cały okres pracy zawodowej.

Andrzej Kostrzewski
e-mail: anko@amu.edu.pl
Instytut Geoekologii i Geoinformacji
Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych
Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu

Jan Przybyłek

Refleksje osobiste o pasjach Profesora Zygmunta Młynarczyka, które kształtowały jego dorobek naukowy i osiągnięcia organizacyjne

U podstaw wszystkich wartościowych działań ludzkich leżą pasje, którym poświęcamy szczególną uwagę i które twórczo nas rozwijają ku pożytkowi własnemu i społeczności, stanowiącej nasze otoczenie.

Moje drogi życiowe przecinały się wielokrotnie, a nieraz biegly równolegle z drogami prof. Zygmunta Młynarczyka w minionych latach. Spotykaliśmy się najpierw okazjonalnie, a potem już bardzo często szczególnie w okresie sprawowania przeze mnie funkcji prodziekana w zespole prof. Andrzeja Kostrzewskiego (1996–2002), gdy powstawał i rozwijał się na Wydziale nowy kierunek studiów turystyka i rekreacja. Tamten czas był bardzo gorący, jak to zwykle bywa, gdy kształtuje się nowa rzeczywistość, a takim wydarzeniem na Wydziale z ugruntowaną tradycją naukową było pojawienie się wyzwań związanych z prowadzeniem nowego, jakże odmiennego w swojej istocie kierunku studiów. Pamiętam pasję i ofiarność, z jaką prof. Zygmunt Młynarczyk podchodził do sprawy organizacji tego kierunku, która to organizacja została mu powierzona przez rektora Stefana Jurę, liczne dyskusje, przemyślenia, działania i konieczne decyzje, które były naszym udziałem w ówczesnym gronie dziekańskim (dziekan: prof. Andrzej Kostrzewski, prodziekani: profesorowie – Benicjusz Głębocki, Adam Choiński, Jan Przybyłek).

Pierwsza dekada XXI w. w latach 2003–2008 przyniosła nowe wyzwania. Prof. Zygmunt Młynarczyk przejął po mnie – na dwie kolejne kadencje – funkcje prodziekana ds. studiów zaocznych, a mnie powierzono funkcję Dyrektora Instytutu Geologii (2005–2008). Nadal więc spotykaliśmy się bardzo często w wielu innych już sprawach, m.in. nowych inwestycji na Wydziale. Był to też okres udzielenia gościny w budynku Collegium Geologicum prof. Młynarczykowi i jego zespołowi, a także prof. Andrzejowi Mizgajskiemu i prof. Waldemarowi Ratajczakowi. Wszyscy ten czas wspólnego „pomieszkiwania” bardzo dobrze wspominamy jako okres szczególnej naszej integracji, zanim nasi koledzy geografowie przenieśli się do nowego budynku Collegium Geographicum.

Jednocześnie zawsze w tych latach był czas, aby wymienić poglądy na tematy hydrauliki wód powierzchniowych i podziemnych, które były prof. Zygmunta Młynarczyka i moim przedmiotem naukowego zainteresowania. Z tej przyczyny w 2012 r. zostałem poproszony o przeprowadzenie *Oceny dorobku naukowego, osiągnięć dydaktycznych i organizacyjnych dr. hab. Zygmunta Młynarczyka w związku z uchwałą Rady Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM w Poznaniu w sprawie wszczęcia postępowania o nadanie tytułu naukowego profesora.*

Z perspektywy czasu wyróżniam więc, a właściwie staram się uchwycić dwie cechujące prof. Zygmunta Młynarczyka pasje życiowe¹:

- pierwsza to pasja naukowa związana z pogłębionymi badaniami procesów fluwialnych, w wyniku której uzyskiwał kolejne awanse naukowe (lata 1970–1996),
- druga to pasja organizacyjna, równie twórcza co pierwsza, która przyniosła naszemu Wydziałowi najpierw otwarcie, następnie wieloletni rozwój kierunku studiów turystyka i rekreacja (1997–2016), a w sensie naukowo-organizacyjnym powołanie Katedry Turystyki i Rekreacji pod kierownictwem prof. Zygmunta Młynarczyka, który w 2013 r. uzyskał tytuł naukowy.

Warto bliżej przyjrzeć się efektywności wyróżnionych pasji prof. Zygmunta Młynarczyka, rozpatrując jego sukcesy w obydwu dziedzinach.

Pasja „procesy fluwialne” przyniosła w konsekwencji jego rozwój naukowy, w który niezwykle silnie zostały wplecione jego zdolności do prowadzenia eksperymentalnych badań terenowych i laboratoryjnych (szkoła prof. Bogumiła Krygowskiego), koncentrujących się na wszechstronnym poznawaniu mechanizmu transportu materiału ziarnowego w różnych środowiskach sedymentacyjnych. Na tej drodze prof. Zygmunt Młynarczyk nie tylko twórczo rozwijał swój eksperymentalny warsztat badawczy, ale stworzył do pomiarów opatentowane przyrządy własnej konstrukcji. Uważam, że oryginalne autorskie oprzyrządowanie procesu badawczego warunkowało uzyskanie sukcesów w prowadzonych badaniach naukowych.

Efektom finalnym zamiłowania do badań fluwialnych były więc kolejno uzyskiwane awanse naukowe:

- tytuł magistra geografii w zakresie geografii fizycznej (czerwiec 1970) za pracę *Dynamika środowiska stożkowego-deltowego* wykonaną pod kierunkiem prof. dr. hab. Bogumiła Krygowskiego;
- stopień naukowy doktora (maj 1979) po przedstawieniu i obronie rozprawy *Rola wielkości i kształtu ziarna w transporcie i sedymentacji w środowisku wody płynącej na przykładzie Potoku Główna i badań eksperymentalnych*; poszerzone wyniki rozprawy zostały przedstawione w publikacji monograficznej *Rola wielkości i kształtu ziarna w transporcie fluwialnym* (Wyd. Geologiczne 1985);
- stopień naukowy doktora habilitowanego nauk o Ziemi w zakresie geografii, geografii fizycznej, geomorfologii (grudzień 1996) po przedstawieniu rozpra-

¹ Słownikową definicję słowa „pasja” jako wielkiego zamiłowania do czegoś rozszerzyłbym w przypadku prof. Zygmunta Młynarczyka o dopełnienie: i zdolności do maksymalnego wysiłku dla osiągnięcia upragnionego celu.

wy *Transport materiału piaszczystego w korycie rzeki meandrującej i krętej (na przykładzie środkowej Prozny)*, opublikowanej w *Acta Quaternaria*, Wyd. Naukowe UAM w 1996 r. (monografia, 94 s.).

Drugi etap realizacji „pasji fluwialnej” rozpoczął się w 2001 r. i trwa nadal w warunkach, w których Zygmunt Młynarczyk, z chwilą mianowania na stanowisko profesora nadzwyczajnego UAM, musiał godzić dotychczasowe zainteresowania procesami fluwialnymi z organizacją i funkcjonowaniem nowego kierunku studiów i kierownictwem Centrum (Zakładu) Turystyki i Rekreacji. Stworzył w tych warunkach zespół badawczy, który rozpoczął badania doliny środkowej Obry nie tylko w aspekcie sedymentacji i hydrauliki rzeki, ale również w aspekcie badań geochemicznych osadów aluwialnych w rejonie Międzyrzecza we współpracy z Marcinem Słowikiem i Tadeuszem Sobczyńskim. Efekty naukowe tych badań znalazły swój wyraz w licznych publikacjach współautorskich w utworzonym zespole badawczym.

Pasja „turystyka i rekreacja” przyniosła w efekcie Wydziałowi Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM wielkie korzyści zarówno dydaktyczne, jak i naukowe, bowiem to prof. Zygmunt Młynarczyk był głównym organizatorem kierunku studiów turystyka i rekreacja na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu pod koniec lat 90. ubiegłego wieku. W organizacji procesu dydaktycznego na tym nowym kierunku (studia dzienne i zaoczne), a następnie w zarządzaniu jego funkcjonowaniem na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych wykazał wysokie kompetencje, zyskując uznanie i szacunek władz uczelni, kadry naukowo-dydaktycznej macierzystego Wydziału i współpracujących Wydziałów oraz wśród studentów i absolwentów tego kierunku. W minionym okresie zasłużył się również jako opiekun młodej kadry naukowej, będąc promotorem licznych zakończonych sukcesem doktoratów. Ostatecznym zwieńczeniem jego pasji organizacyjno-naukowej było utworzenie, po uzyskaniu tytułu profesora, Katedry Turystyki i Rekreacji, w której obecnie ma zatrudnienie 2 profesorów nadzwyczajnych, 12 doktorów i 5 magistrów.

Jest więc z czego wspólnie się radować. Mam nadzieję, że osiągnięcie „profesorskiego wieku emerytalnego” nie odbierze prof. Zygmuntowi Młynarczykowi zadowolenia z kontynuacji swoich pasji w dobrym zdrowiu, ale już z należnym do osiągniętego wieku dystansem.

Jan Przybyłek

e-mail: janex@amu.edu.pl

Instytut Geologii

Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Janusz Skoczylas

Jubileuszowe refleksje z okazji 70. urodzin Profesora Zygmunta Młynarczyka

Bardzo, bardzo dawno temu, jeszcze w minionym tysiącleciu, dane mi było równocześnie rozpocząć z mgr. Zygmuntem Młynarczykiem staż asystencki na ówczesnym Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi naszego Uniwersytetu. Trudno w to uwierzyć, ale było to ponad 46 lat temu, w przełomowym, nadzwyczajnym i niepowtarzalnym dla nas 1970 r., a konkretnie 1 września. Dopiero wówczas, z mojego punktu widzenia zmarnowałem bowiem całe wcześniejsze 22 lata, miałem okazję poznać dzisiejszego Profesora. Wówczas piękny, młody i bogaty w nadzieję ponownego „odkrycia Ameryki” Zygmunt Młynarczyk zajął się zawodowo, pod opieką prof. Bogumiła Krygowskiego, granulometrią czy raczej graniformometrią. Przesiewał wówczas młody adept nauk tony piasków różnej barwy i różnej grubości, a następnie usilnie poszukiwał patentu na określenie tego jednego, jedyne, niepospolitego ziarenka kwarcu o wymarzonej przez siebie kształcie i pokroju.

Kształty, niestety tylko ziarenek piasku, tak mocno absorbowwały przyszłego profesora, że otaczający go personel martwił się, iż może on popaść w stan zwany w tamtych zamierzczłych czasach starokawalerskim, a obecnie – stanem permanentnie wolnym. Jednak Opatrzność czuwała nad naszym Bohaterem, pozwalając mu rozszerzyć swoje horyzonty również na poznanie, kontemplację i zachwyt nie tylko już opatrzonych abiotycznych ziarenek.

Młody pan asystent, a później jeszcze młodszy doktor stanowił przedmiot admiracji, podziwu i westchnień całego otoczenia, niezależnie od posiadanego stopnia naukowego. Doceniano jego rozagę oraz dostojny, w miarę potrzeby, sposób bycia. Podziwiano również jego zawsze biały i odprasowany fartuch. Warto bowiem przypomnieć młodszemu pokoleniu adeptów nauki i sztuki, że do końca lat 80. ubiegłego stulecia większość pracowników paradowała w białych (mniej lub bardziej) fartuchach. Dr Zygmunt Młynarczyk ponadto do białego fartucha wkładał równie białą koszulę i najczęściej bordowy krawat. Ta laboratoryjna elegancja nie wytrzymała natłoku kolejnych reform edukacji wyższej. Mimo to adiunkt i prof. Zygmunt Młynarczyk, ubrany już w garnitur, zawsze imponował schludnością i elegancją.

Z biegiem kolejnych wiosen dostojny dziś Jubilat prznosił swoje zainteresowania badawcze z równi pochyłej graniformometru na bardziej praktyczne i rokujące większe nadzieje badawcze koryta rzeczne. Całokształt jego osiągnięć

i sukcesów na polu nauki i techniki opiszą zapewne bardziej kompetentni w tym względzie admirałowie.

Warto natomiast może na koniec jeszcze podkreślić, że u progu nowego tysiąclecia Opatrzność znowu otworzyła przed prof. Zygmuntem Młynarczykiem swoje ramiona, pozwalając mu rozwinąć, niedoceniane dotychczas inne zasoby i walory, tkwiące jednak w nim z pewnością od niemowlęctwa, a związane z działalnością organizacyjną na kierunku studiów turystyka i rekreacja. Na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych kierunek ten zbudowany został bowiem od podstaw przez Szanownego Jubilata, będącego przez wiele lat „lokomotywą” przemian i postępu całego wydziałowego środowiska akademickiego.

Można by jeszcze długo wymieniać ogrom cnót i zalet Bohatera niniejszego tekstu. Jednak 70. rocznica urodzin wymaga taktu i zwięzłości wypowiedzi. Skłania także do refleksji, a przede wszystkim do życzeń, aby prof. dr hab. Zygmunt Młynarczyk w dalszym ciągu dążył z młodzieńczym wigorem, dojrzałą roztropnością i seniorskim rozmysłem do bliskiej już przecież doskonałości. I to nie tylko na polu nauki, dydaktyki, organizacji, popularyzacji turystyki, ale nade wszystko rekreacji.

Janusz Skoczylas
e-mail: skocz@amu.edu.pl
Instytut Geologii
Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych
Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu

Andrzej Witt

Nowe oblicze analizy SWOT – z przymrużeniem oka

**(garść refleksji związanych
z Jubileuszem Profesora Zygmunta Młynarczyka)**

Początki znajomości Szanownego Jubilata i autora tych rozważań giną w pomroce odległej przeszłości mierzonej wręcz czasem geologicznym. Szczególnie zapadającymi w pamięć i jednocześnie bardzo ważkimi zdarzeniami tego okresu były liczne konferencje wyjazdowe, zdominowane przez żywe, wielowątkowe dyskusje na temat stanu nauk o Ziemi, głównie nauk geograficznych, i aktualnych problemów nurtujących środowisko geografów: należy z całą mocą podkreślić, że Szanowny Jubilat odgrywał w nich najczęściej rolę inspirującą zarówno w sensie organizacyjnym, jak i merytorycznym; był przysłowiowym zaczynem fermentu intelektualnego wśród ówczesnej młodej generacji poznańskich geografów.

Okres bliższych interakcji autora z Szanownym Jubilatem wiąże się z czasem funkcjonowania nowej jednostki organizacyjnej na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM o nazwie Centrum Turystyki i Rekreacji, którego Profesor Zygmunt Młynarczyk był głównym kreatorem. Zrodziła się myśl, aby spontaniczne refleksje z okazji Jubileuszu, związane z osobą Szanownego Jubilata, przybrały postać analizy SWOT – znanej techniki analitycznej, wykorzystywanej do porządkowania informacji. Wbrew powszechnemu przekonaniu, że metoda ta ma zastosowanie prawie wyłącznie w naukach ekonomicznych, i to w odniesieniu do obiektów gospodarczych bądź projektów biznesowych, wydaje się, że z równym powodzeniem może ona być wykorzystana do posegregowania dostępnych informacji na temat obiektów osobowych: w naszym przypadku będzie to po prostu Szanowny Jubilat. Oto krótki przegląd czterech ogólnie znanych kategorii czynników analizy SWOT (Strengths – Weaknesses – Opportunities – Threats) w jej najprostszej, elementarnej formie, bez pretensji do naukowej ścisłości.

S (Strengths – mocne strony)

1. zodiakalny Strzelec, konsekwentnie pracy jak lodołamacz do realizacji złożonych planów (np. instytucjonalizacja TiR na UAM);
2. ambitny samouk w zakresie zarządzania zespołami ludzkimi (np. w ramach obecnej Katedry Turystyki i Rekreacji UAM);

3. niepowtarzalny talent politechniczny i inkubator szalonych pomysłów technicznych (stąd właściciel wielu patentów i mało znanej ksywy „Aparatczyk”);
4. przysłowiowy „wypробowany przyjaciel młodzieży”, głównie akademickiej, ale nie tylko;
5. nieprzejednany wróg używania brzydkich wyrazów, szczególnie przez studentów, i otwarcie, z dużą odwagą cywilną, strofujący ich za to;
6. pełnokrwista osobowość o profilu psychologicznym „Zygmunt porządkuje świat”;
7. człowiek zachowujący legendarny „spokój wodza” („Tylko spokojnie!” – tak zapewne Szanowny Jubilat mówi do siebie w sytuacjach trudnych);
8. człowiek skromny, bez wygórowanych wymagań do otaczającego świata („Nie narzekam!” – to stała odzywka na pytanie „Co u Ciebie słychać?”; zapewne do „kupienia” przez wielu);
9. zawsze elegancki, w nienagannie skrojonych garniturach (skąd ci krawcy?) i dopasowanych dodatkach;
10. je mało i nie wybrzydza: spożywa potrawy pochodzenia zarówno zwierzęcego, jak i roślinnego, a okazjonalnie sam gotuje wyrafinowane potrawy mięsne i rybne (m.in. gicz cielecą, sandacza...), smakując w trakcie przyrządzania – co naprawdę rzadkie – wyłącznie węchem;
11. stosunek do alkoholu: publicznie – praktycznie abstynent; Szanowny Jubilat zapewnia, że pije rzadko – jedynie przy wyjątkowych okazjach – w małych ilościach, i to wyłącznie wysokogatunkowe wódki czyste;
12. właściciel głosu, który niekiedy „potrafi skruszyć nawet najtwardszą skałę” (zasłyszane!).

W (Weaknesses – słabe strony)

W zasadzie brak, z tym że:

1. Szanowny Jubilat z bardzo dużym prawdopodobieństwem nie posiada, a – w każdym razie – demonstracyjnie nie używa, plecaka – tego sztandarowego symbolu Turysty i Geografa;
2. wyraźna niechęć na przestrzeni lat do uczestnictwa w objazdowych ćwiczeniach terenowych; co prawda, cały czas jest to rekompensowane jego zamiłowaniem do stacjonarnych ćwiczeń terenowych (pamiętny Sieraków, Ślesin), podczas których Szanowny Jubilat – „w pięknych okolicznościach przyrody”, „z subtelnym uśmiechem starożytnego greckiego mędrca”, w nieodłącznej „bejzbolówce” – majestatycznie przemierza dziesiątki metrów danego obiektu ćwiczeń terenowych;
3. zauważalna uległość wobec pokusy nikotynizmu w sytuacjach stresogennych;
4. prawdopodobnie zmarnowany, na własne życzenie, talent wiolinistyczny (proszę spojrzeć na palce! – oczywiście, od rąk!!);
5. zbyt często deklarowana niechęć do konsumowania „słodkiego” (deserów).

O (Opportunities – szanse)

Emerytalna perspektywa większej ilości wolnego czasu – nawet przy założeniu dalszego, żarliwego zaangażowania w szeroko rozumiane sprawy turystyki i re-

kreacji – stwarza Szanownemu Jubilatowi niepowtarzalną szansę na odczuwalnie większe korzystanie ze skarbnicy dóbr kultury (np. literatura piękna, poezja itp.), zajmowanie się wyrafinowanymi dziedzinami sportu (np. szachy), opiekowanie się przydomowym ogródkiem itd., itp.

T (Threats – zagrożenia)

1. postęp czasu, erodujący m.in. stan owłosienia głowy Szanownego Jubilata (czy jest jakieś remedium?) i – tym samym – wyrzucający „na śmietnik historii” niepowtarzalną, długoletnią ksywę „Loczek”;
2. wzrost sytuacji stresogennych na wszystkich możliwych płaszczyznach i poziomach, potencjalnie skutkujący uleganiem ułudzie nikotynizacji.

Summa summarum: nie wnikając w proceduralną analizę wzajemnych powiązań macierzowych między ww. kategoriami czynników, wypada – w nawiązaniu do wyjątkowo czytelnej strategii przyszłościowej SWOT-u, tj. tzw. strategii agresywnej – życzyć Szanownemu Jubilatowi pełnego dobrostanu psychofizycznego i wszelkiej pomyślności na wszystkich możliwych niwach.

Szanowny Jubilacie, Drogi Zygmuncie – *Ad multos annos!*

Andrzej Witt
e-mail: andrzej.jerzy.witt@gmail.com
Katedra Turystyki i Rekreacji
Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Joanna Zdebko

Profesor Zygmunt Młynarczyk – rozwój naukowy

- czerwiec 1970 r. magister geografii w zakresie geografii fizycznej
temat pracy: *Dynamika środowiska stożkowo-deltowego*
promotor: prof. dr hab. Bogumił Krygowski
- maj 1979 r. doktor nauk o Ziemi w zakresie geografii
temat pracy: *Rola wielkości i kształtu ziarna w transporcie
i sedymentacji w środowisku wody płynącej na przykładzie
Potoku Główna i badań eksperymentalnych*
promotor: prof. dr hab. Wojciech Stankowski
- grudzień 1998 r. doktor habilitowany nauk o Ziemi w zakresie geografii
(geografii fizycznej, geomorfologii)
temat rozprawy: *Transport materiału piaszczystego w korycie
rzeki meandrującej i krętej (na przykładzie środkowej Prosy)*
- luty 2013 r. profesor zwyczajny

Publikacje

- Młynarczyk Z., 1970, *Koncepcja graniformametry wodnego*, Sprawozdania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Wydział Matematyczno-Przyrodniczy, I i II kwartał 1969: 287–288.
- Młynarczyk Z., 1972, *Graniformametr wodny – metoda selekcji kształtowej materiału ziarnowego* – praca wykonana na zlecenie Ośrodka Badawczo-Rozwojowego Obróbki Ściernej Oddział w Kole (praca zespołowa).
- Młynarczyk Z., 1972, *Koncepcja graniformametry stożkowej*, Sprawozdania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Wydział Matematyczno-Przyrodniczy, I i II kwartał 1971, 2 (współautorstwo: B. Krygowski).
- Młynarczyk Z., 1973, *Graniformametr stożkowy – metoda segregacji materiału ziarnowego pod względem kształtu*. Dokumentacja techniczna i opracowanie tekstowe wyników badań. Przekazano Fabryce Włókien Syntetycznych STILON w Gorzowie Wlkp. Urządzenie stosowano do selekcji ziarna kwarcowego przeznaczonego do wysokociśnieniowych filtrów (praca zespołowa).
- Młynarczyk Z., 1974, *Graniformametr automatyczny*. Wykonano dokumentację techniczną, opracowano metodykę pomiaru stopnia obróbki ziarna kwarcowe-

- go. Graniformametry te są stosowane w laboratoriach sedymentologicznych, m.in. w Instytucie Badań Czwartorzędu Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Instytucie Geografii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Instytucie Geografii Uniwersytetu Warszawskiego, Wyższej Szkole Pedagogicznej w Kielcach. Praca zespołowa.
- Młynarczyk Z., 1974, *Dynamika środowiska stożkowo-deltowego w świetle eksperymentów* (*Dynamics of the Talus – delta Environment in the light of Experiments* (summary)). *Koncepcja graniformametry stożkowej*, Sprawozdania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Wydział Matematyczno-Przyrodniczy, I i II kwartał 1971, 1: 136–137.
- Młynarczyk Z., 1974, *Metoda walcowa określania składu mechanicznego piasków i żwirów*, Sprawozdania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Wydział Matematyczno-Przyrodniczy, 2: 296–297.
- Młynarczyk Z., 1974, *Zastosowanie granulometru walcowego do określania składu mechanicznego materiału ziarnowego* (*Der Walzengranulometer – eines Apparatures zur Bestimmung der Kornung Klastischer Bildungen*). *Geografia*, 10: 235–238.
- Młynarczyk Z., 1974, *Koncepcja graniformametry stożkowej – aparatu do morfologicznej segregacji materiału ziarnowego* (*Die Konzeption des-Kegel-Graniformameters, eines Aparatures zur Morfologischen Selektion des Kornmaterials*). *Geografia*, 10: 229–233 (współautorstwo: B. Krygowski, T. Krygowski).
- Młynarczyk Z., 1975, *Granulometr walcowy – urządzenie do określania uziarnienia materiału piaszczystego i żwirów*. Przeprowadzono pomiary testowe oraz zastosowano w badaniach próbek aluwii korytowych Potoku Główna. Wyniki pomiarów testowych wraz z dokumentacją techniczną przekazano Ośrodkowi Badawczo-Rozwojowemu Obróbki Ściernej Oddział Koło.
- Młynarczyk Z., 1975, *Nowa koncepcja aparatu do badania ruchu rumowiska w rzece*, Sprawozdania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Wydział Matematyczno-Przyrodniczy, III i IV kwartał 1972: 90–91.
- Młynarczyk Z., 1976, *Opracowanie warunków gruntowo-wodnych dla miejscowości Gryfino*, praca wykonana na zlecenie Biura Planowania Przestrzennego przy Urzędzie Wojewódzkim w Szczecinie, praca zespołowa.
- Młynarczyk Z., 1976, *Koncepcja nowej metody poboru próbek w wodnym środowisku transportowo-sedymentacyjnym*, Sprawozdania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, za 1973: 80–81.
- Młynarczyk Z., 1977, *Graniformametr walcowy*. Opracowano metodę pomiaru oraz konstrukcję urządzenia. Wykonano urządzenie, które po testowaniu zastosowano w badaniach transportu materiału piaszczystego w korycie rzeczonym.
- Młynarczyk Z., 1977, *Graniformametr dwuwalcowy*, Sprawozdania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Wydział Matematyczno-Przyrodniczy, za 1974.
- Młynarczyk Z., 1979, *Aerodynamiczne urządzenie do segregacji materiału pylastego*. Opracowano dokumentację techniczną, wykonano model urządzenia, na którym przeprowadzono pomiary z zastosowaniem materiału ziarnowego frakcji poniżej 0,01 mm. Opracowanie tekstowe (praca zespołowa).

- Młynarczyk Z. 1985, *Rola wielkości i kształtu ziarna w transporcie fluwialnym*, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Wydział Matematyczno-Przyrodniczy, Prace Komisji Geograficzno-Geologicznej, 21: 3–182.
- Młynarczyk Z., 1986, *Inicjalna faza wypełniania odcinanego zakola meandrowego Prozny k. Wieruszowa*, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Sprawozdania 103: 97–99.
- Młynarczyk Z., 1987, *Metoda określania erozji wgłębniej*, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Sprawozdania 104: 117–119.
- Młynarczyk Z., 1987, *Nowa metoda pomiaru ruchu rumowiska*, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Sprawozdania 104: 114–117.
- Młynarczyk Z., Rotnicki K., 1987, *Erozja wirowa i powodziowa rozmywania dna koryta Prozny oraz ich zasięg wgłębny*, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Sprawozdania 104: 120–125.
- Młynarczyk Z., 1988, *Transport rumowiska wlezonego w korycie rzeki Prozny: przekrój Wieruszów*, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Sprawozdania 105: 120–123.
- Młynarczyk Z., Rotnicki K., 1989, *Flood and vortex scour of the channel bed of the Prosna River, and their depth range*, [w:] *Earth Surface Processes and Landforms*, 14(5): 365–373.
- Młynarczyk Z., Rotnicki K., 1989, *Późnovistuliańskie i holocenijskie formy i osady korytowe środkowej Prozny i ich paleohydrologiczna interpretacja*, seria Geografia 43, Wyd. Nauk. Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań, s. 7–76.
- Młynarczyk Z., Rotnicki K., Rotnicka J., 1989, *Paleohydrologia ilościowa w analizie rozwoju den dolin i jej znaczenie dla badań paleoklimatycznych*. Przegląd Geograficzny, 61(4): 457–482.
- Młynarczyk Z., 1989, *A new method of measurement of sand particle entrainment velocity in the river channel bed*. Quaestiones Geographicae, Special Issue 2: 121–128.
- Młynarczyk Z., Rotnicki K., 1990, *Late vistulian and holocene channel forms and deposits on the middle Prosna river and their palaeohydrological interpretation*. Quaestiones Geographicae 13/14: 113–162.
- Młynarczyk Z., Rotnicki K., 1990, *Powodziowe rozmywanie i erozja wirowa w dnie koryta Prozny oraz ich zasięg wgłębny*, *Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią*, A, 41: 87–104.
- Młynarczyk Z., 1991, *Nowa metoda pomiaru prędkości progowych transportu rumowiska w korycie rzeczonym*. [w:] A. Kostrzewski (red.), *Geneza, litologia i stratygrafia utworów czwartorzędowych*, Geografia, 50, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań, s. 117–125.
- Młynarczyk Z., 1996, *Transport materiału piaszczystego w korycie rzeki meandrującej i krętej*, *Acta Quaternaria* 1, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań.
- Młynarczyk Z., Rotnicki K., Szczot S., 1999, „MERES” – małowabarytowe urządzenie do płytkich wierceń geologicznych, [w:] R.K. Borówka, Z. Młynarczyk, A. Wojciechowski (red.), *Ewolucja geosystemów nadmorskich południowego Bałtyku*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań–Szczecin, s. 161–168.

- Młynarczyk Z., Ren-Kurc A., 1999, *Mathematical modelling of the velocity and intensity of water discharge in a river channel*. Quaternary Studies in Poland, Special Issue: 263–268.
- Młynarczyk Z., Borówka R.K., 1999, *Czterdzieści lat pracy naukowej profesora Karola Rotnickiego*, Quaternary Studies in Poland, Special Issue: 16–23.
- Młynarczyk Z., Borówka R.K., 1999, *Professor Karol Rotnicki forty years of scientific work*. Quaternary Studies in Poland, Special Issue: 7–15.
- Młynarczyk Z., Borówka R.K., Wojciechowski A. (red.), 1999, *Ewolucja geosystemów nadmorskich południowego Bałtyku*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań–Szczecin.
- Młynarczyk Z., Ren-Kurc A., 2000, *Wielowymiarowa funkcja spline jako model prędkości i natężenia przepływu wody w korycie rzecznym. Multidimensional spline function as mathematical of the velocity and intensity of water discharge in a river*, [w:] A. Kostrzewski (red.), *Funkcjonowanie geosystemów zlewni rzecznych*, 2, UAM, IBCziG, ZGDiG, Poznań, s. 147–158.
- Młynarczk Z., 2000, *Metody badań erozji w korycie rzecznym*, [w:] A. Kostrzewski (red.), *Funkcjonowanie geosystemów zlewni rzecznych*, 2, UAM, IBCziG, ZGDiG, Poznań s. 143–146.
- Młynarczyk Z., Słowik M., 2005, *Przepływ wody w korycie rzecznym na przykładzie dolnego odcinka Obry*, *Ekologia i Technika*, 13(3): 96–106.
- Młynarczyk Z., Słowik M. 2005, *Zmiany natężenia transportu materiału wleczonego w dolnym odcinku rzeki Obry w okolicach Międzyrzecza*, *Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią*, A: 107–135.
- Młynarczyk Z., Słowik M., 2006, *Zmiany rozkładu prędkości wody w korycie rzecznym na przykładzie dolnego odcinka Obry*, *Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią*, A, 57: 119–132.
- Młynarczyk Z., Słowik M., 2006, *Changes of flow velocity distribution in river bed: The example of lower course of the Obra river*, *Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią*, A, 57: 132.
- Młynarczyk Z., Sobczyński T., Słowik M., 2006, *Changes of chromium concentration in alluvial sediments of the Obra river valley*, *Environmental Geology*, 50(3): 423–429.
- Młynarczyk Z., Słowik M., 2007, *Zmiany koncentracji materiału zawieszonoego w dolnym odcinku Obry w okresie występowania wysokich stanów wód*, *Przyroda Zachodniego Polesia*, 4: 59–71.
- Młynarczyk Z., Słowik M., 2007, *Zmiany natężenia transportu materiału zawieszonoego w dolnym odcinku Obry*, *Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią*, 58: 107–132.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2008, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. 1, *Przyrodnicze zasoby turystyczne i metody ich oceny*. Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, 1, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań.
- Młynarczyk Z., Piotrowski K., 2008, *Charakterystyka wyciągu i propozycja zainstalowania wyciągu nart wodnych na Jeziorze Zbąszyńskim*, [w:] *Narciarstwo wodne*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s. 41–48.

- Młynarczyk Z., Słowik M., 2008, *Temporal variation of intensity of bed-load transport rate in the lower course of the Obra river near Miedzyrzecz (Western Poland)*, *Quaestiones Geographicae*, 27 A/1: 70–85.
- Młynarczyk Z., Słowik M., 2008, *Temporal variations of suspended sediment concentration during period of high water stages in the lower course of the Obra river (western Poland)*, *Archives of Environmental Protection*, 34(1): 33–49.
- Młynarczyk Z., Nowaczyk B., 2008, *Budowa geologiczna*, [w:] *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. 1, *Przyrodnicze zasoby turystyczne i metody ich oceny*, Seria Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s. 9–19.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2009, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. 2, *Zasoby antropogeniczne, krajobraz, ruch turystyczny*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, 2, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2009, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. 3, *Walory i atrakcje turystyczne, potencjał turystyczny, plany rozwoju turystyki*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, 3, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań.
- Młynarczyk Z., Słowik M., Sobczyński T., 2009, *Changes of chosen chemical elements concentration in alluvial sediments: an example of the lower course of the Obra river (Western Poland)*. *Archives of Environmental Protection*, 35(1): 75–86.
- Młynarczyk Z., Słowik M., Sobczyński T., 2009, *Geochemical groups of alluvial sediments of the lower course of the Obra river: an example of using cluster analysis*, *Archives of Environmental Protection*, 35(1): 87–94.
- Młynarczyk Z., Słowik M., 2009, *Koncepcja atlasu metryk radarowych dla tworzenia przestrzennych baz danych komponentów środowiska przyrodniczego*, *Archiwum Fotogrametrii, Kartografii i Teledetekcji*, 19: 309–322.
- Młynarczyk Z., Kijowski A., Słowik M., Zwoliński Z., 2009, *Georadarowa identyfikacja struktur peryglacialnych na wysoczyznach morenowych*, *Archiwum Fotogrametrii, Kartografii i Teledetekcji*, 19: 169–180.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A., Słowik M. (red.), 2010, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki. Tom 5: Aspekty przyrodnicze rozwoju turystyki*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, 5, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań.
- Młynarczyk Z., Pilarczyk Z., Słowik M., 2010, *Zastosowanie metody georadarowej dla potrzeb turystyki i rekreacji na przykładzie zapisu dawnej zabudowy i fortyfikacji w Zbąszyniu*, [w:] *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. 5, *Aspekty przyrodnicze rozwoju turystyki*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s. 99–110.
- Młynarczyk Z., Potocka I., Zajadacz A. (red.), 2010, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki. Tom 6: Turystyka zrównoważona*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, 6, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2010, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. 7, *Aspekty społeczne*. Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, 7, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.

- Młynarczyk Z., Potocka I., 2010, Próba obiektywizacji oceny krajobrazu turystycznego przy wykorzystaniu sakadometrii. [w:] Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki. Tom VII – Aspekty społeczne. Seria Turystyka i Rekreacja – Studia i prace, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s. 149–159.
- Młynarczyk Z., Słowik M., Sobczyński T., 2010, *Types of sedimentary environment in alluvial sediments distinguished on the basis of its chemical constitution: the example of the lower course of the Obra river (Western Poland)*. Environmental Earth Sciences, 59(5): 957–966.
- Młynarczyk Z., Słowik M., Sobczyński T., 2011, *Mobility of chromium and lead originating from weaving industry: implications for relative dating of lowland river floodplain deposits (the Obra river, Poland)*. Archives of Environmental Protection, 37(2): 131–150.
- Młynarczyk Z., Słowik M., 2011, *Zmiany wielkości i składu transportu materiału rozpuszczonego w dolnym odcinku rzeki Obry*. Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią: 115–133.
- Młynarczyk Z., Rotnicki K., 2011, *Mapa geologiczna i objaśnienia do szczegółowej mapy geologicznej Polski 1:50 000, arkusz Grabów n. Prosną*, Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa, s. 1–44.
- Młynarczyk Z., Rotnicki K., 2011, *Mapa geologiczna i objaśnienia do szczegółowej mapy geologicznej Polski 1:50 000, arkusz Trąbczyn*, Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa, s. 1–44.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A., Matuszewska D. (red.), 2011, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. 8, *Gospodarka turystyczna, produkt turystyczny, zagospodarowanie turystyczne*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, 8, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Młynarczyk Z., Rosik W., Zajadacz A., 2012, *Dolina rzeki Warty – przyrodnicze i turystyczne fascynacje*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, 9, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2013, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. 10, *Wybrane przyrodnicze, społeczne i ekonomiczne aspekty turystyki*. Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, 10, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2013, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. 11, *Propozycje udostępniania Sierakowskiego Parku Krajobrazowego dla osób niepełnosprawnych ruchowo i wzrokowo*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, 11, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2014, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. 12, *Turystyka dostępna i humanistyczne aspekty turystyki*. Seria Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, 12. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Borkowski G., Młynarczyk Z., 2014, *Limnoturystyka w Polsce Zachodniej na przykładzie Jeziora Zbąszyńskiego*, Europa Regionum, 22: 37–56.
- Borkowski G., Młynarczyk Z., 2015, *Możliwości zwiększenia atrakcyjności rekreacyjnej kąpielisk w zeutrofizowanych zbiornikach wodnych*, [w:] J. Michniewicz, J. Piekarczyk (red.), *Geograficzne aspekty rozwoju turystyki. Prace z zakresu turystyki i rekreacji*, Studia i Prace z Geografii, 51 (Varia): 81–92.

- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2015, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. 14, *Rozwój badań geograficznych nad turystyką*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, 14, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2015, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. 15, *Turystyka w badaniach geograficznych*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, 15, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2016, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. 16, *Spoleczno-ekonomiczne problemy rozwoju turystyki*. Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, 16, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2016, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. 17, *Organizacja i rozwój rynku usług turystycznych*. Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, 17, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2016, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. 18, *Turystyka przyrodnicza i uwarunkowania jej rozwoju*. Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, 18, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.

Patenty

- Młynarczyk Z., 1973 – Urządzenie do segregacji materiału ziarnowego. Patent nr 67857.
- Młynarczyk Z., 1975 – Urządzenie do segregacji materiału ziarnowego według kształtu ziarna. Patent nr 75832 (współautorstwo: B. Krygowski, T. Krygowski).
- Młynarczyk Z., 1976 – Przyrząd do pomiaru i rejestracji prędkości przepływu wód w ciekach. Patent nr 81390.
- Młynarczyk Z., 1977 – Urządzenie do określenia stopnia obtoczenia ziarna. Patent nr 88 259.
- Młynarczyk Z., 1977 – Urządzenie do rozdziału materiału ziarnowego według kształtu ziarna. Patent nr 84 977 (współautorstwo: W. Stankowski, K. Woźniak).
- Młynarczyk Z., 1983 – Urządzenie do segregacji materiału ziarnowego według kształtu i wielkości. Patent nr 117623.
- Młynarczyk Z., 1984 – Urządzenie do segregacji materiału ziarnowego według wielkości oraz kształtu ziarna. Patent nr 239972.
- Młynarczyk Z., 1985 – Sposób pomiaru ruchu i właściwości rumowiska w środowisku wodnym i eolicznym. Patent nr 136842.
- Młynarczyk Z., 1986 – Urządzenie do segregacji materiału ziarnowego według wielkości i kształtu ziarna. Patent nr 41203.
- Młynarczyk Z., 1987 – Urządzenie do segregacji materiału ziarnowego. Patent nr 135633.
- Młynarczyk Z., 1991 – Wielofunkcyjne małowabarytowe urządzenie do płytkich wierceń geologicznych. Patent nr 151243 (współautorstwo: K. Rotnicki, S. Szczot).

- Młynarczyk Z., 2012 – Sposób badania i pomiaru procesów kształtujących koryto rzeczne oraz urządzenie do realizacji tego sposobu. Patent nr 401890.
- Młynarczyk Z., 2012 – Urządzenie do pomiaru selektywnych prędkości progowych ruchu rumowiska wlezonego w korycie rzecznym. Patent nr 401888.
- Młynarczyk Z., 2012 – Urządzenie do badania i pomiaru procesów kształtujących koryto rzeczne. Patent nr 401891.
- Młynarczyk Z., 2012 – Urządzenie oraz sposób określania natężenia transportu rumowiska wlezonego w korycie rzecznym. Patent nr 401889.
- Młynarczyk Z., Borkowski G. 2013 – Sposób przygotowania fragmentów zbiorników i cieków wodnych do celów rekreacyjnych. Zgłoszenie nr P402718.
- Młynarczyk Z., Marciniak A. 2013 – Automatyczne terenowe stanowisko obserwacyjne. Zgłoszenie nr P.402839.
- Młynarczyk Z., 2015 – Urządzenie do poboru prób osadów z dna zbiorników wodnych i wydm. Zgłoszenie nr P.401884.

Zestawienie:

e-mail: turystyka@amu.edu.pl

Joanna Zdebko

Katedra Turystyki i Rekreacji

Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Część II

Wprowadzenie

Turystyka i rekreacja stanowią od lat przedmiot badań podejmowanych z geograficznej, w tym społeczno-ekonomicznej, perspektywy. Blisko stuletnie tradycje tego typu badań ma poznański ośrodek geograficzny. Ich rozwój przyczynił się do powołania na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oddzielnej jednostki, noszącej pierwotnie nazwę Centrum Turystyki i Rekreacji, a obecnie Katedry Turystyki i Rekreacji (KTiR). Jednostka ta, od początku kierowana przez Profesora Zygmunta Młynarczyka, zakresem swojej działalności obejmuje zarówno badania naukowe, jak i działalność dydaktyczną oraz organizacyjną, związaną z kierunkiem studiów turystyka i rekreacja. Dziewiętnasty tom serii Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace zawiera syntetyczny opis dotychczasowych efektów tej działalności.

W części *Nauka* przybliżono historię rozwoju KTiR z uwzględnieniem głównych problemów badań i zainteresowań naukowych pracowników oraz doktorantów. Oddzielnie omówiono tematykę zakończonych przez członków Katedry przewodów doktorskich i habilitacyjnych, zakres współpracy międzynarodowej, wykorzystywaną w badaniach naukowych aparaturę. Odrębny rozdział poświęcony został rozwojowi serii wydawniczej Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace w której ukazały się dotąd zarówno zbiory artykułów, jak i monografie.

Część *Dydaktyka* zawiera opis ewolucji programu kształcenia na kierunku studiów turystyka i rekreacja, zakresu ćwiczeń terenowych, praktyk i staży zawodowych oraz możliwości zdobywania dodatkowych kompetencji w ramach szkoleń na pilotów wycieczek. Należono także tematykę podejmowanych przez studentów prac magisterskich oraz ich mobilność międzynarodową, związaną z udziałem w programie Erasmus.

Część *Organizacja* ukazuje wybrane przejawy działalności organizacyjnej pracowników i doktorantów KTiR, obejmujące prowadzenie różnego typu konferencji, wydarzeń, takich jak m.in. cykliczne Dni Turystyki, czy monitorowanie losów absolwentów kierunku studiów turystyka i rekreacja.

Zgodnie z przyjętym motto: „słowa ulatują, to co zostało napisane, pozostaje” – które było inspiracją do opracowania tego tomu, zakładana „trwałość” efektów publikacji może być postrzegana zarówno z perspektywy przeszłości, jak i przyszłości. Z jednej strony stanowi on bowiem zbiór historycznie uporządkowanych faktów, dokumentujący pierwsze kilkanaście lat działalności KTiR. Z drugiej natomiast może być traktowany jako punkt wyjścia do formułowania wizji dalszego rozwoju Katedry Turystyki i Rekreacji UAM.

Alina Zajadacz

Poznań, październik 2016 r.

Nauka

Klaudiusz Świącicki

Historia, działalność naukowa i struktura organizacyjna Katedry Turystyki i Rekreacji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu¹

W artykule przedstawiono historię powstania Katedry Turystyki i Rekreacji na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Podkreślono rolę, jaką w jej powołaniu odegrał prof. dr hab. Zygmunt Młynarczyk. Omówiono strukturę Katedry, przekształcenia organizacyjne, działalność naukową i popularyzatorską.

Słowa kluczowe: turystyka i rekreacja, turystyzm, historia, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych, Katedra Turystyki i Rekreacji

Utworzona na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu Katedra Turystyki i Rekreacji to – w sferze organizacyjnej – dzieło życia prof. dr hab. Zygmunta Młynarczyka. U progu nowego tysiąclecia podjęto działania w celu utworzenia odrębnej jednostki naukowej, w której ramach prowadzono by systematyczne badania w zakresie turystyki i rekreacji. Początkowo powołano Centrum Turystyki i Rekreacji. Zarządzeniem nr 79/2000/01 JM Rektora UAM prof. dr hab. Stefana Jurgi z dnia 18 czerwca 2001 r. przekształcono je w Zakład Centrum Turystyki i Rekreacji (Młynarczyk, Klebba 2012: 405). Od początku jednostka ta miała dużą samodzielność w ramach WNGiG. Znaczący dorobek naukowy kierownika oraz pracowników ZCTiR dał podstawę do powołania z początkiem roku akademickiego 2014/2015 Katedry Turystyki i Rekreacji. W pierwszej połowie stycznia 2000 r. prof. Zygmunt

¹ Niniejszy artykuł jest skróconą i uaktualnioną wersją mego artykułu: K. Świącicki, 2015, *Turystyka i rekreacja na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*, [w:] Z. Młynarczyk, A. Zajadacz (red.), *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki t. XIV, Rozwój badań nad geografią turystyczną, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań s. 37–54. Powstał on w dużej części na podstawie materiałów – często znajdujących się w maszynopisie – użyczonych przez pracowników Katedry Turystyki i Rekreacji oraz wywiadów przeprowadzonych przez autora z: prof. dr hab. Zygmuntem Młynarczykiem, prof. UAM dr hab. Marcinem Słowikiem oraz dr. Andrzejem Wittem. Dziękuję Panu prof. dr hab. Zygmunutowi Młynarczykowi oraz koleżankom i kolegom z Katedry za wszelką udzieloną mi pomoc przy opracowywaniu niniejszego artykułu, za dostarczone materiały oraz rozmowy. Bez ich przychylności artykuł ten nie miałby szans powstać.

Młynarczyk został powołany także na stanowisko kierownika studiów kierunku turystyka i rekreacja.

Prof. dr hab. Zygmunt Młynarczyk jest uczniem prof. dr hab. Bogumiła Krygowskiego, który odbudował poznański uniwersytecki ośrodek geograficzny po II wojnie światowej. Pod kierunkiem prof. Krygowskiego pracował od 1971 r. jako asystent w Zakładzie Geografii Fizycznej Instytutu Geografii UAM. Prowadził tam badania i przygotowywał jednocześnie pracę doktorską. Choroba i śmierć prof. Krygowskiego spowodowały, że doktorat Zygmunt Młynarczyk uzyskał pod kierunkiem prof. dr hab. Wojciecha Stankowskiego. Po obronie dysertacji doktorskiej w 1979 r. pracował jako adiunkt, najpierw w Zakładzie Geomorfologii, a następnie w Zakładzie Paleogeografii Czwartorzędu, kierowanym przez prof. dr hab. Karola Rotnickiego. W 1996 r. Rada Naukowa Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych nadała dr. Młynarczykowi stopień naukowy doktora habilitowanego. W 2013 r. uzyskał on tytuł naukowy profesora zwyczajnego.

Prof. dr hab. Zygmunt Młynarczyk zajmuje się naukowo opracowywaniem nowych metod badań procesów kształtujących koryta rzeczne południowej Wielkopolski, ze szczególnym uwzględnieniem Prozny oraz jej dorzeczy. Jest autorem kilku monografii oraz kilkudziesięciu artykułów, a także patentów z tej dziedziny. Posiada również znaczący dorobek naukowy z zakresu turystyki i rekreacji. Jest zaangażowany w promowanie turystyki i rekreacji w regionie, czego przykładem może być członkostwo w kapitule konkursu na najlepsze prace z zakresu turystyki (organizowanego przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego) oraz udział w jury konkursu na produkty turystyczne, organizowanego podczas targów Tour Salon w Poznaniu. Z jego inicjatywy organizowane są konferencje naukowe i naukowo-branżowe.

Od początku istnienia Zakładu, przekształconego następnie w Katedrę, kierownikiem tej jednostki jest prof. dr hab. Zygmunt Młynarczyk. Interdyscyplinarny charakter studiów na kierunku turystyka i rekreacja powoduje konieczność umiejętnego doboru kadry naukowo-dydaktycznej. W udzielonym autorowi niniejszego artykułu wywiadzie prof. Zygmunt Młynarczyk w następujących słowach określił zasady doboru pracowników kierowanej przez siebie Katedry:

„W przypadku, gdy kierunek jest interdyscyplinarny, zatrudnia się przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych tak, by dawało to możliwość wszechstronnego przygotowania studenta. W ten sposób student może zdobyć szeroką wiedzę ogólną, która lepiej przygotowuje go do potrzeb wymagającego rynku pracy.”

Zgodnie z przyjętymi przez kierownika kryteriami pracownicy Katedry reprezentują szeroki wachlarz zainteresowań naukowych. Bogaty dorobek naukowy prof. dr hab. Zygmunta Młynarczyka omówiłem powyżej. Prof. UAM dr hab. Alina Zajadacz podjęła problematykę badawczą związaną z potencjałem turystycznym miast i regionów oraz turystyką dostępną dla osób z niepełnosprawnością. Prof. UAM dr hab. Marcin Słowik zajmuje się geomorfologią, geologią, hydrologią, geochemią, migracją pierwiastków chemicznych w osadach aluwialnych oraz naturalnymi i antropogenicznymi zmianami układu koryt rzecznych. Dr Grzegorz Borkowski prowadzi badania nad problematyką waloryzacji jezior dla potrzeb turystyki i rekreacji. Publikacje dr Ewy Klebby poświęcone są analizie rozwoju sieci

obiektów turystycznych i wypoczynkowych oraz zagadnieniom społeczno-ekonomicznym. Główną tematyką zainteresowań naukowych dr. Adama Marciniaka jest geoturystyka. Problematyka badawcza, wokół której skupia się dr Dorota Matuszewska, dotyczy zrównoważonego rozwoju w turystyce, planowania przestrzennego w skali regionalnej i lokalnej oraz geograficznych aspektów zarządzania środowiskiem i krajobrazem. Dr. Krzysztof Piotrowski porusza w swych pracach kwestię form spędzania wolnego czasu przez osoby niesłyszące, walorów i zasobów północnej Wielkopolski dla turystyki aktywnej, a także szlaków turystycznych w powiecie pilskim. Dr Ilona Potocka prowadzi badania nad atrakcyjnością turystyczną krajobrazu, możliwościami zastosowania sakadometrii w turystyce, turystyką na obszarach wodnych oraz nad podstawami teoretycznymi i uwarunkowaniami rozwoju przestrzeni turystycznej. W kręgu zainteresowań naukowych dr. Anny Przybylskiej znajdują się możliwości i wykorzystanie źródeł finansowania turystyki, rozwój turystyki w ujęciu przestrzennym i ekonomicznym, działalność władz samorządowych w aspekcie aktywizacji rozwoju turystyki, adaptacja przedsiębiorstw turystycznych do zmieniających się warunków gospodarczych, a także turystyka motywacyjna i biznesowa. Problematyka podejmowana przez dr. Mateusza Rogowskiego obejmuje ocenę atrakcyjności turystycznej szlaków pieszych, walorów turystycznych i rekreacyjnych Sudetów, ocenę atrakcyjności wizualnej walorów krajobrazowych, geomorfologii oraz turystyki uzdrowskiej i piwnej. Zainteresowania dr. Barbary Pospiesznej oscylują wokół zagadnień związanych z fizjologią, podstawami rekreacji, treningiem rekreacyjnym oraz animacją czasu wolnego. Dr. Klaudiusz Świącicki skupia się na historii kultury, teatru oraz turystyce kulturowej. Dr. Jan Strugarek zajmuje się postawami młodzieży wobec kultury fizycznej, sportu i rekreacji oraz możliwościami ich modyfikacji w cyklu życia, badaniami i oceną możliwości praktycznego wykorzystania nowych form rekreacji ruchowej (szczególnie w dziedzinie gier rekreacyjnych), zastosowaniem gier rekreacyjnych w rekreacji i rehabilitacji osób niepełnosprawnych. Dorobek naukowy dr. Andrzeja Witta to publikacje m.in. z zakresu geomorfologii, wpływu makroszczątków roślinnych na wykształcenie się fluwialnych form w korytach rzecznych, a także wpływu stawów bobrowych na rozwój małych koryt rzecznych w turystyce. Z Katedrą Turystyki i Rekreacji związani są również doktoranci: mgr Agata Kosińska (prawo w turystyce, umowy w turystyce i rekreacji, przestępczość jako współczesna dysfunkcja turystyczna, wzajemne oddziaływania ruchu turystycznego i przestępczości), mgr Ewa Stroik (monitorowanie i prognozowanie turystyki przyjazdowej Niemców do Poznania, segmentacja rynku turystycznego, turystyka Niemców, terminologia turystyczna w języku polskim i niemieckim) oraz mgr Małgorzata Krych (wpływ finansowania rozwoju infrastruktury i promocji turystycznej na atrakcyjność turystyczną). Pracownikiem inżyniersko-technicznym jest mgr inż. Remigiusz Tritt. W sekretariacie KTiR pracuje mgr Joanna Zdebko.

Jak z powyższego krótkiego przedstawienia zainteresowań naukowych pracowników Katedry Turystyki i Rekreacji wynika, obejmują one szeroki wachlarz zagadnień. Możemy wśród nich wyróżnić kilka obszarów badawczych. Jednym z nich są zagadnienia antropogeniczne, związane z wykorzystywaniem przez czło-

wieka przestrzeni geograficznej w czasie wolnym. W tym obszarze badań szczególną uwagę zwraca się na relacje zachodzące pomiędzy turystyką, środowiskiem przyrodniczym a gospodarką. W ramach tych badań wypracowywane są nowatorskie rozwiązania metodyczne dotyczące oceny potencjału turystycznego. Umożliwiają one przejście od diagnozy zasobów środowiska geograficznego do strategii ich wykorzystania w turystyce.

Ważne miejsce zajmują badania o charakterze regionalnym. Prowadzone pod kierunkiem prof. dr. hab. Zygmunta Młynarczyka skupiają się w szczególności na poznaniu wpływu ruchu turystycznego na środowisko przyrodnicze w dolinie rzeki Obry. Obejmują również zmiany zachodzące pod wpływem działalności człowieka w korycie tej rzeki oraz w jeziorach przepływowych. W ramach tego cyklu badań powstały następujące prace doktorskie:

- Ilona Potocka, 2008, *Zróżnicowanie przestrzeni turystycznej rynien jezior kórnicko-zaniemyskich i jezior pszczywskich*;
- Anna Przybylska, 2010, *Rozwój turystyki w gminach dolnego odcinka doliny Obry*;
- Adam Marciniak, 2011, *Adaptacja kamieniołomów dla potrzeb turystyki na przykładzie Kopalni Wapienia Tarnów Opolski*;
- Krzysztof Piotrowski, 2012, *Wpływ wyciągu nart wodnych na wybrane elementy środowiska przyrodniczego i aktywność turystyczno-rekreacyjną na przykładzie Augustowa*.

Wyniki badań koryta i doliny rzeki Obry pozwalają na zwrócenie większej uwagi na ochronę terenów nadmiernie eksploatowanych pod względem turystycznym i gospodarczym (dotyczą: natężenia ruchu turystycznego, zanieczyszczeń osadów oraz wód rzecznych i jeziornych). Projekt badawczy dr. Marcina Słowika: *Zapis zmian układu koryta w osadach dna doliny rzeki nizinnej przekształconej przez człowieka* stał się podstawą uzyskania przez niego stopnia naukowego doktora habilitowanego.

Charakter regionalny mają również prace związane z analizą walorów turystycznych aglomeracji poznańskiej. W ich wyniku powstały mapy tematyczne wraz z komentarzem. Dr Dorota Matuszewska opracowała mapę pt. *Turystyka aktywna* (Matuszewska 2011), dr Ilona Potocka natomiast *Walory kulturowe turystyki* (Potocka 2012). W wydanej przez Centrum Badań Metropolitalnych publikacji *Turystyka w aglomeracji poznańskiej* (Bródka, Zmysłony 2012) opublikowano rozdziały poświęcone wybranym uwarunkowaniom, stanowi oraz kierunkom rozwoju turystyki na terenie badanej aglomeracji autorstwa dr Doroty Matuszewskiej (*Zagospodarowanie sportowo-rekreacyjne, Dostępność komunikacyjna wraz z systemem szlaków turystycznych, Informacja turystyczna*) oraz dr Ilony Potockiej (*Walory kulturowe turystyki*). Zagadnieniem rozwoju turystyki regionalnej poświęcona jest także monografia dr Anny Przybylskiej *Stymulowanie rozwoju turystyki na przykładzie wybranych gmin w dolinie Obry* (2012).

Katedra Turystyki i Rekreacji przygotowała – na zlecenie Departamentu Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego w Poznaniu – ekspertyzę pt. *Analiza potrzeb szkoleniowych w zakresie prowadzenia przedsiębiorstw turystycznych oraz świadczenia usług w sektorze turystycznym w Wielkopolsce*; był to projekt współfinansowany ze środków UE, Funduszu Kapitał Ludzki (2008). W 2014 r. pracownicy Katedry współtworzyli *Diagnozę turystyki w województwie wielkopolskim*. Opracowano ją

na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego. W pracach nad *Diagnozą...* wzięli udział naukowcy z wiodących poznańskich uczelni: Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego, Uniwersytetu Ekonomicznego oraz Uniwersytetu Przyrodniczego. Redaktorami opracowania byli: prof. dr hab. Stefan Bosiacki (AWF), prof. dr hab. Grzegorz Gołembski (UEP), prof. dr hab. Krzysztof Kasprzak (UP), prof. dr hab. Zygmunt Młynarczyk (UAM). Następnym krokiem było opracowanie przez konsorcjum czterech uczelni *Strategii rozwoju turystyki w województwie wielkopolskim do 2020 roku* (2015). Zawarto w niej podstawowe założenia rozwoju turystyki i rekreacji w regionie na najbliższe pięć lat. Redaktorami *Strategii* byli: prof. dr hab. Stefan Bosiacki (AWF), prof. dr hab. Grzegorz Gołembski (UEP), prof. dr hab. Krzysztof Kasprzak (UP), prof. dr hab. Zygmunt Młynarczyk (UAM). W ramach współpracy bilateralnej z dyrekcją Parku Narodowego Gór Stołowych realizowany jest projekt finansowany z Funduszu Leśnego: *Monitoringowy system obserwacji ruchu turystycznego w Parku Narodowym Gór Stołowych – badanie preferencji krajobrazowych*. Cele projektu obejmują utworzenie monitoringowego systemu obserwacji ruchu turystycznego – za pomocą pyroelektrycznych czujników ruchu – w Parku Narodowym Gór Stołowych, badanie preferencji krajobrazowych z wykorzystaniem okulografu (*eye-tracer*) rejestrującego zakres i charakterystykę odbieranych z krajobrazu bodźców multisensorycznych w trakcie wycieczek z tym urządzeniem. Prace nad projektem koordynowanym przez dr. M. Rogowskiego i dr I. Potocką planowane są na okres 2016–2020. Ich efektem będzie wykonanie kompleksowego monitoringu ruchu turystycznego w Parku Narodowym Gór Stołowych dla potrzeb: określenia i weryfikacji zakresów czasowych sezonów turystycznych oraz zmian ilościowego oddziaływania turystów na komponenty środowiska będące przedmiotem ochrony, ponadto wypracowania modelu zarządzania ruchem turystycznym w parku narodowym oraz określenia charakteru funkcji regionu turystycznego.

Na uwagę zasługują badania prowadzone przez prof. UAM dr hab. Alinę Zajadacz nad „turystyką dostępną” dla osób niesłyszących. Jest ona autorką pionierskich monografii naukowych na ten temat: *Czas wolny, turystyka i rekreacja osób niesłyszących w Polsce – zarys specyfiki problemu* (Zajadacz 2010) oraz pracy habilitacyjnej *Turystyka osób niesłyszących – ujęcie geograficzne* (Zajadacz 2012). Prof. Zajadacz przedstawia w nich uwarunkowania rozwoju turystyki osób z niepełnosprawnością słuchową, zestawiając ją z aktywnością w tej dziedzinie słyszącej części społeczeństwa. Omawia czynniki wspierające i bariery ograniczające poszczególne formy turystyki osób niesłyszących. Książki te stanowią istotny wkład metodologiczny w badania z zakresu geografii turystyki. Pod jej redakcją opracowano również multimedialny przewodnik turystyczny, zatytułowany: *The SI-Tex and SITur programs as tools designed to provide information to visitors and tourists using the Polish Sign Language* (Zajadacz 2010). Nie mniej istotnym przedmiotem zainteresowań prof. Aliny Zajadacz jest potencjał turystyczny miast i regionów (Zajadacz 2004, 2008).

Ważnym aspektem działalności naukowej, w ramach Katedry Turystyki i Rekreacji jest publikowanie serii wydawniczej pt. *Turystyka i Rekreacja – Studia*

i Prace. Od 2008 r. w tej serii ukazało się osiemnaście tomów *Uwarunkowań i planów rozwoju turystyki*:

- T. I. *Przyrodnicze zasoby turystyczne i metody ich oceny* (Młynarczyk, Zajadacz, red., 2008),
- T. II. *Zasoby antropogeniczne. Krajobraz. Ruch turystyczny* (Młynarczyk, Zajadacz, red., 2008),
- T. III. *Walory i atrakcje turystyczne. Potencjał turystyczny. Plany rozwoju turystyki* (Młynarczyk, Zajadacz, red., 2009),
- T. IV. *Czas wolny, turystyka i rekreacja osób niesłyszących w Polsce. – zarys specyfiki problemu* (Zajadacz 2010),
- T. V. *Aspekty przyrodnicze rozwoju turystyki* (Młynarczyk, Zajadacz, Słowik, red., 2010),
- T. VI. *Turystyka zrównowazona* (Młynarczyk, Potocka, Zajadacz, red., 2010),
- T. VII. *Aspekty społeczne: ruch turystyczny, turystyka osób niepełnosprawnych, turystyka zdrowotna, przestrzeń turystyczna w świadomości społecznej* (Młynarczyk, Zajadacz, red., 2010),
- T. VIII. *Gospodarka turystyczna, produkt turystyczny, zagospodarowanie turystyczne* (Młynarczyk, Zajadacz, Matuszewska, red., 2011),
- T. IX. *Dolina Warty – przyrodnicze i turystyczne fascynacje* (Młynarczyk, Rosik, Zajadacz, red., 2012),
- T. X. *Wybrane przyrodnicze, społeczne i ekonomiczne aspekty turystyki* (Młynarczyk, Zajadacz, red., 2013),
- T. XI. *Propozycje udostępnienia Sierakowskiego Parku Krajobrazowego dla osób niepełnosprawnych ruchowo i wzrokowo* (Młynarczyk, Zajadacz, red., 2013),
- T. XII. *Turystyka dostępna i humanistyczne aspekty turystyki* (Młynarczyk, Zajadacz, red., 2014),
- T. XIII. *Adaptacja kamieniołomów dla potrzeb turystyki na przykładzie kopalni wapienia „Tarnów Opolski”* (Marciniak 2015),
- T. XIV. *Rozwój badań geograficznych nad turystyką* (Młynarczyk, Zajadacz, red., 2015),
- T. XV. *Turystyka w badaniach geograficznych* (Młynarczyk, Zajadacz, red., 2015),
- T. XVI. *Społeczno-ekonomiczne problemy rozwoju turystyki* (Młynarczyk, Zajadacz, red., 2016),
- T. XVII. *Organizacja i rozwój rynku usług turystycznych* (Młynarczyk, Zajadacz, red., 2016),
- T. XVIII. *Turystyka przyrodnicza i uwarunkowania jej rozwoju* (Młynarczyk, Zajadacz, red., 2016).

W ramach działalności wydawniczej opublikowano również monografię zatytułowaną *Narciarstwo wodne*, zawierającą artykuły napisane przez studentów kierunku turystyka i rekreacja (Młynarczyk, red., 2008).

Dowodem aktywności Katedry Turystyki i Rekreacji w środowisku naukowym, nauczycielskim i branży turystycznej są organizowane konferencje. Do tej pory odbyły się następujące:

- 2008. Konferencja Naukowo-Dydaktyczna *Nowe kierunki badań w geografii*,

- 2010. Ogólnopolska Konferencja Naukowa *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*,
- 2012. Międzynarodowa Konferencja Popularnonaukowa *Turystyka rowerowa w zjednoczonej Europie*,
- 2013. Konferencja Naukowa *Nowe kierunki badań w naukach geograficznych i rozwój turystyki w regionie pilskim*,
- 2013. Konferencja Naukowo-Branżowa *Turystyka dostępna*,
- 2015. Ogólnopolska Konferencja Naukowo-Branżowa *Diagnoza turystyki w województwie wielkopolskim*,
- 2015. Ogólnopolska Konferencja Naukowa *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*,
- 2016. Konferencja Naukowa *Park Narodowy Gór Stołowych jako destynacja turystyczna*,
- 2016. Konferencja Popularnonaukowa *Współczesne oblicza krajoznawstwa*.

Wśród różnorodnych pól aktywności pracowników ważne miejsce zajmuje działalność popularyzatorska i organizacyjna. Studenci – pod opieką wykładowców – mogą zdobyć wiele praktycznych umiejętności, które później okażą się przydatne w ich pracy zawodowej. Jednym z przykładów możliwości zdobywania przez słuchaczy kierunku turystyka i rekreacja dodatkowych kwalifikacji było prowadzone przez dr Ilonę Potocką szkolenie – w ramach studiów licencjackich – dla kandydatów na pilotów wycieczek. Odbywało się ono w latach 2003–2013, tj. do wejścia w życie ustawy deregulacyjnej (z dniem 1.01.2014), która zniósła obowiązek szkoleń i egzaminów państwowych uprawniających do pracy w tym zawodzie.

Studenci turystyki i rekreacji mają możliwość rozwijania swych zainteresowań naukowych w ramach Sekcji Turystyki i Rekreacji Studenckiego Koła Naukowego Geografów im. Stanisława Pawłowskiego, działającego na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM. W ramach sekcji jej członkowie zajmują się problemami: oceny zasobów i walorów turystycznych, wpływu turystyki na środowisko przyrodnicze, natężenia ruchu turystycznego, rozwoju zagospodarowania turystycznego oraz zróżnicowania sposobów wypoczynku. Realizują projekty naukowe, prezentują wyniki swoich badań podczas konferencji, organizują spotkania, pokazy slajdów, rajdy i konkursy. Mają możliwość uczestniczenia w letnich obozach naukowo-badawczych na wyspie Wolin. W grudniu 2011 r., z inicjatywy studentów kierunku turystyka i rekreacja, zawiązało się Koło Naukowe „Studencka Grupa Badawcza”. Jego opiekunem jest dr Grzegorz Borkowski.

Ważnym wydarzeniem cyklicznym, trwale wpisanym w kalendarz imprez kulturalnych Poznania, są Dni Turystyki. Dotychczas odbyło się już czternaście edycji – od 2003 r. – tego festiwalu podróżniczego. Godnym zauważenia działaniem popularyzatorskim organizowanym przez KTiR jest konkurs wiedzy krajoznawczej „Marco Polo – odwaga, odkrywczość, operatywność”. Ma on na celu popularyzację wiedzy na temat walorów krajoznawczych Wielkopolski. Konkurs „Marco Polo” skierowany jest do uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Zorganizowany w grudniu 2014 r. cieszył się dużą popularnością wśród młodzieży.

Ostatnim z podjętych działań Katedry Turystyki i Rekreacji jest umożliwienie studentom końcowych lat studiów licencjackich i magisterskich wzięcia udziału w projekcie: *Dobry start: wysokiej jakości program stażowy dla studentów Katedry Turystyki WNGiG UAM*. Jest to działanie w ramach Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój (działanie 3.1. Kompetencje w szkolnictwie wyższym). Dzięki temu współfinansowanemu z funduszy Unii Europejskiej projektowi, studenci mogą odbyć 3-miesięczne płatne staże zawodowe w przedsiębiorstwach związanych z branżą turystyczną. Mają one na celu podniesienie oczekiwanych przez pracodawców kompetencji zawodowych, a przez to ułatwienie absolwentom wejścia na rynek pracy. Pierwsza edycja projektu stażowego cieszyła się dużym zainteresowaniem wśród studentów turystyki i rekreacji.

Studia turystyka i rekreacja na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu istnieją już szesnaście lat. Przez ten czas kierunek ukończyło ponad trzy tysiące studentów, którzy z powodzeniem realizują się w wyuczonym zawodzie. Centrum Turystyki i Rekreacji przekształciło się w Zakład, by z początkiem roku akademickiego 2014/2015 stać się w Katedrą. Dziś pracuje w niej kilkunastu wykładowców, doktorantów, pracowników technicznych i administracyjnych. Prowadzone są kompleksowe badania obejmujące kilka ważnych aspektów związanych z szeroko rozumianym turyzmem. Podejmowana jest współpraca z samorządami i otoczeniem gospodarczym. Zapytany przez autora niniejszego artykułu o przyszłość Katedry prof. dr hab. Zygmunt Młynarczyk – jej twórca – stwierdził:

„Musimy wyciągać wnioski na temat szybkości zmian i dostosowywać się do wymogów współczesności. Musimy spróbować je przewidywać. Ważnym zadaniem jest rozwijanie turystyki w sposób niezagrażający przyrodzie. Przyszłość turystyki i rekreacji jest wspaniała, ponieważ będzie polegała na organizacji czasu wolnego, którego będzie coraz więcej. Rozwojowi turystyki sprzyja również relatywne skrócenie odległości, a raczej szybsze ich pokonywanie”.

Z tymi postawionymi przez Profesora zadaniami Katedra Turystyki i Rekreacji wkracza w kolejne lata swego istnienia.

Literatura

- Bosiacki S., Gołembski G., Kasprzak K., Młynarczyk Z., 2014, *Diagnoza turystyki w województwie wielkopolskim*, Poznań.
- Bosiacki S., Gołembski S., Kasprzak K., Młynarczyk Z. (red.), 2015, *Strategia rozwoju turystyki w województwie wielkopolskim*, Zarząd Województwa Wielkopolskiego, Poznań.
- Bródka S., Zmysłony P. (red.), 2012, *Turystyka w aglomeracji poznańskiej*, Centrum Badań Metropolitalnych, Poznań.
- Marciniak A., 2011, *Adaptacja kamieniołomów dla potrzeb turystyki na przykładzie Kopalni Wapienia Tarnów Opolski*, WNGiG UAM, Poznań, dysertacja doktorska.

- Marciniak A., 2015, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. XIII, *Adaptacja kamieniołomów dla potrzeb turystyki na przykładzie kopalni wapienia „Tarnów Opolski”*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Matuszewska D., 2011, *Turystyka aktywna*. Mapa tematyczna z komentarzem do Studium uwarunkowań rozwoju przestrzennego aglomeracji poznańskiej, zrealizowanego na zlecenie Rady Aglomeracji Poznańskiej oraz Centrum Badań Metropolitalnych w Poznaniu.
- Młynarczyk Z., 2012, *Turystyka i rekreacja*, [w:] M. Marciniak, T. Czyż, A. Kaniecki, A. Kostrzewski, J. Skoczylas, I. Ludwiczak, G. Rozmiarek, W. Stępska, A. Wysokińska, J. Zwoliński, *Dzieje nauk geograficznych i geologicznych na uniwersytecie w Poznaniu*, t. I, *Historia*, Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Poznań, s. 352–354.
- Młynarczyk Z., Klebba E., 2012, *Zakład Centrum Turystyki i Rekreacji*, [w:] M. Marciniak, T. Czyż, A. Kaniecki, A. Kostrzewski, J. Skoczylas, I. Ludwiczak, G. Rozmiarek, W. Stępska, A. Wysokińska, J. Zwoliński (red.), *Dzieje nauk geograficznych i geologicznych na uniwersytecie w Poznaniu*, t. I, *Historia*, Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Poznań, s. 405–407.
- Młynarczyk Z., Potocka I., Zajadacz A. (red.), 2010, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. VI, *Turystyka zrównowazona*. Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań.
- Młynarczyk Z. (red.), 2008, *Narciarstwo wodne*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Młynarczyk Z., Rosik W., Zajadacz A. (red.), 2012, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. IX, *Dolina Warty – przyrodnicze i turystyczne fascynacje*. Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2010, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. VII, *Aspekty społeczne: ruch turystyczny, turystyka osób niepełnosprawnych, turystyka zdrowotna, przestrzeń turystyczna w świadomości społecznej*. Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2008, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. I, *Przyrodnicze zasoby turystyczne i metody ich oceny*. Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Wyd. Naukowe UAM, Poznań.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2008, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. II, *Zasoby antropogeniczne. Krajobraz. Ruch turystyczny*. Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Wyd. Naukowe UAM, Poznań.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2009, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. III, *Walory i atrakcje turystyczne. Potencjał turystyczny. Plany rozwoju turystyki*. Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Wyd. Naukowe UAM, Poznań.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2013, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. X, *Wybrane przyrodnicze, społeczne i ekonomiczne aspekty turystyki*. *Seria Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2013, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. XI, *Propozycje udostępnienia Sierakowskiego Parku Krajobrazowego dla osób niepełnosprawnych ruchowo i wzrokowo*. Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A., Matuszewska D. (red.), 2011, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. VIII, *Gospodarka turystyczna, produkt turystyczny, zagospodarowanie turystyczne*. Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2014, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. XII, *Turystyka dostępna i humanistyczne aspekty turystyki*. Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.

- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2015, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. XIV, *Rozwój badań geograficznych nad turystyką*. Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A., (red.), 2015, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. XV, *Turystyka w badaniach geograficznych*. Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2016, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. XVI, *Spoleczno-ekonomiczne problemy rozwoju turystyki*. Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2016, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. XVII, *Organizacja i rozwój rynku usług turystycznych*. Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2016, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. XVIII, *Turystyka przyrodnicza i uwarunkowania jej rozwoju*. Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A., Słowik M. (red.), 2010, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. V, *Aspekty przyrodnicze rozwoju turystyki*. Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań.
- Piotrowski K., 2012, *Wpływ wyciągu nart wodnych na wybrane elementy środowiska przyrodniczego i aktywność turystyczno-rekreacyjną na przykładzie Augustowa*, WNGiG UAM, Poznań, dysertacja doktorska
- Potocka I., 2008, *Zróżnicowanie przestrzeni turystycznej rynien jezior kórnicko-zaniemyskich i jezior pszczyńskich*, WNGiG UAM, Poznań, dysertacja doktorska.
- Potocka I., 2012, *Walory kulturowe turystyki. Mapa tematyczna wraz z komentarzem tekstowym*, [w:] T. Kaczmarek (red.), *Studium uwarunkowań rozwoju przestrzennego aglomeracji poznańskiej*, Wyd. CBM, Poznań.
- Przybylska A., 2010, *Rozwój turystyki w gminach dolnego odcinka doliny Obry*, WNGiG UAM, Poznań, dysertacja doktorska.
- Przybylska A., 2012, *Stymulowanie rozwoju turystyki na przykładzie wybranych gmin w dolinie Obry*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Śniadek J., Zajadacz A., 2008, *Strategia rozwoju turystyki w regionie leszczyńskim*, Wydawnictwo PWSZ w Lesznie, Leszno.
- Świącicki K., 2015, *Turystyka i rekreacja na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*, [w:] Z. Młynarczyk, A. Zajadacz (red.), *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. XIV, *Rozwój badań nad geografiami turystyczną*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s. 37–54.
- Zajadacz A. (red.), 2010, *The SITex and SITur programs as tools designed to provide information to visitors and tourists using the Polish Sign Language*, Wyd. Naukowe UAM, Poznań (płyta CD + broszura).
- Zajadacz A. (red.), 2010, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. IV, *Czas wolny, turystyka i rekreacja osób niesłyszących w Polsce – zarys specyfiki problemu*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Wyd. Naukowe UAM, Poznań.
- Zajadacz A., 2004, *Potencjał turystyczny miast na przykładzie wybranych miast Sudetów Zachodnich*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Zajadacz A., 2012, *Turystyka osób niesłyszących – ujęcie geograficzne*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.

Summary

History, science and organizational structure of the Tourism and Recreation Department

The article presents the history of establishment the Tourism and Recreation Department at the Faculty of Geographical and Geological Science at the Adam Mickiewicz University in Poznan. Emphasized the importance that its creation was played by Professor Zygmunt Młynarczyk. Discussed the structure of the Chair, organizational transformations, research and popularization knowledge about tourism.

Key words: tourism, history, Adam Mickiewicz University in Poznan, Faculty of Geographical and Geological Science, Department of Tourism and Recreation

Klaudiusz Święcicki
e-mail: kludsw@amu.edu.pl
Katedra Turystyki i Rekreacji
Wydział Nauk Geologicznych i Geograficznych
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Adam Marciniak

Doktoraty i habilitacje zrealizowane w Katedrze Turystyki i Rekreacji UAM

W artykule przedstawiono zakres tematyczny dysertacji doktorskich obronionych w Katedrze Turystyki i Rekreacji UAM od 2004 r. oraz prac habilitacyjnych. W każdej z omawianych prac wskazano realizowany problem badawczy, a następnie dokonano wyciągu z recenzji, ukazując największe walory prac.

Słowa kluczowe: praca doktorska, habilitacja

Powołane w 2000 r. Centrum Turystyki i Rekreacji było nową jednostką w strukturze Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych, które powstało obok istniejących dotychczas instytutów. Od początku przystąpiono do budowy potencjału naukowego nowo powstałej struktury poprzez realizację prac doktorskich.

Kierownik prof. Zygmunt Młynarczyk przeniósł się z Instytutu Badań Czwartędo do Centrum Turystyki i Rekreacji wraz z doktorantem Marcinem Słowikiem. Choć rozprawa mgr. Marcina Słowika dotyczyła w głównej mierze zagadnień geomorfologicznych, była to pierwsza rozprawa realizowana w Centrum Turystyki i Rekreacji. Ta i kolejne wpisywały się w projekt badawczy dotyczący kompleksowych badań doliny Obry, realizowany od 2000 r.

Marcin Słowik, 2004

„Procesy kształtujące koryto rzeczne na przykładzie dolnego odcinka Obry”

Objętość: 157 stron

Promotor: prof. dr hab. Zygmunt Młynarczyk

Recenzenci: prof. zw. dr hab. Karol Rotnicki, prof. dr hab. Wojciech Froehlich

Praca mgr. **Marcina Słowika** pt.: *Procesy kształtujące koryto rzeczne na przykładzie dolnego odcinka Obry* została obroniona w 2004 r. Celem pracy było określenie wpływu procesów erozji i akumulacji na zmiany transportu rumowiska i migrację koryta. Recenzent prof. Karol Rotnicki wskazał, że ze względu na trudności metodyczne doktorant podjął wymagającą tematykę badań, co „dobrze świadczy o jego ambicjach badawczych”. W opinii drugiego recenzenta, prof. Wojciecha Froehlicha, podjęta problematyka wpisuje się w nurt badań podstawowych, ponieważ transportem fluwialnym rządzą złożone mechanizmy, w stosunku do których nie opracowano standardowej metodologii oraz aparatury badawczej. Wskazał również, że praca „opiera się na porównywalnych wynikach badań i ma charakter

interdyscyplinarny”, a zakres poruszanych zagadnień obejmuje tematykę od geomorfologii fluwialnej przez geochemię po sedymentologię.

Zdaniem recenzentów przedstawione w pracy „zmiany morfologii koryta podczas kolejnych faz powodzi” (prof. Wojciech Froehlich), a co za tym idzie – „rozwój koryta meandrowego w dostępnym do analizy okresie” (prof. Karol Rotnicki), są niezwykle istotne z punktu widzenia regulacji tego typu koryt.

Dodatkowo według prof. Wojciecha Froehlicha „zastosowanie klasycznych metod badań o znanej precyzji pozwala na szerokie porównania z wynikami innych badaczy”, a praca wnosi istotny wkład w poznanie procesów fluwialnych w rzece meandrowej.

Recenzenci sugerowali również jak najszybszą publikację rozprawy. Dysertacja została wydana w 2007 r. nakładem Wydawnictwa UAM pt.: *Procesy kształtujące koryta rzeczne na przykładzie dolnego odcinka Obry*.

Praca mgr. Marcina Słowika była pierwszą z czterech dysertacji realizowanych w dolinie rzeki Obry przez doktorantów Katedry Turystyki i Rekreacji.

Ilona Potocka, 2008

„Zróżnicowanie przestrzeni turystycznej rynien jezior kórnicko-zaniemyskich i jezior pszczewskich”

Objętość: 254 strony

Słowa kluczowe: turystyka, aspekt środowiskowy

Promotor: prof. dr hab. Zygmunt Młynarczyk

Recenzenci: prof. zw. dr hab. Leon Kozacki, prof. zw. dr hab. Stanisław Liszewski

W 2008 r. pracę doktorską pt.: *Zróżnicowanie przestrzeni turystycznej rynien jezior kórnicko-zaniemyskich i jezior pszczewskich* obroniła mgr **Ilona Potocka**. Cel pracy podporządkowany był empirycznej weryfikacji koncepcji przestrzeni turystycznej oraz turystycznego regionu metropolitalnego. Proces badawczy oparty był na weryfikacji trzech hipotez badawczych:

- w rynnach jeziornych występuje strefowość przestrzeni turystycznej uwarunkowana odległością od jeziora,
- stan czystości wód powierzchniowych jest podstawą istnienia turystyki pobytowej na obszarach pojeziernych,
- położenie rynny jezior kórnicko-zaniemyskich w strefie podmiejskiej Poznania jest istotnym elementem zewnętrznym modyfikującym przestrzeń turystyczną.

W swojej recenzji prof. Stanisław Liszewski napisał, że autorka „(...) pozytywnie zweryfikowała dwie pierwsze hipotezy badawcze, krytycznie odnosząc się do trzeciej, która jej zdaniem, w przypadku rynny jezior kórnicko-zaniemyskich jest w sprzeczności z ogólną teorią turystycznych regionów metropolitalnych i peryferyjnych”. Podkreślił również, że weryfikacja hipotez jest we właściwy sposób udokumentowana wynikami badań.

Drugi z recenzentów, prof. Leon Kozacki, napisał: „Zasadnicze wartości tej obszernej pracy, o logicznej konstrukcji, będącej jednocześnie szerokim studium teoretycznym, jak i wynikiem umiejętnej analizy i syntezy wnikliwych oraz szerokich badań terenowych, polegają na:

- owocnym kontynuowaniu analizy tradycyjnego obszaru badań, jakim była i jest rynna jezior kórnicko-zaniemyskich w aspekcie teorii przestrzeni turystycznej, przy wykazanej pełnej znajomości literatury przedmiotu i regionu oraz przy podjęciu merytorycznej oraz twórczej dyskusji,
- na udokumentowaniu miejsca wybranej przestrzeni turystycznej, szczególnie rynny jezior kórnicko-zaniemyskich, w układzie terytorialnym i w strefie podmiejskiej Poznania,
- na przeprowadzeniu swoistego studium porównawczego między rynną jezior kórnickozaniemyskich a rynną jezior pszczewskich, jednak przy dość ogólnikowym wnioskowaniu co do ich odmienności czy podobieństwa,
- na wiarygodnym pozytywnym zweryfikowaniu sformułowanych na wstępie pracy hipotez badawczych oraz na jednoczesnym dostrzeżeniu następnych problemów badawczych (...) przy uwzględnieniu konieczności analizy przestrzeni indywidualnej rozpatrywanej z punktu widzenia turysty a nie badacza”. Wspomniał również, że należy zastanowić się nad problemem systemowego podejścia do środowiska przyrodniczego w aspekcie waloryzacji przestrzeni turystycznej, a recenzowana praca jest doskonałym przyczynkiem do dyskusji na ten temat.

Konkludując, prof. Stanisław Liszewski wskazał, że praca „(...) jest opracowaniem interesującym, a miejscami prowokującym, w dobrym tego słowa znaczeniu, do dyskusji, (...) bowiem tylko tak rozumiana dyskusja naukowa daje gwarancję rozwoju tej młodej subdyscypliny nauk geograficznych, jaką jest geografia turystyki”.

Grzegorz Borkowski, 2009

„Zmienność właściwości fizykochemicznych wody i osadów Jeziora Zbąszyńskiego”
Objętość: 158 stron

Promotor: prof. dr hab. Zygmunt Młynarczyk

Recenzenci: prof. dr hab. Adam Choiński, prof. dr hab. Leon Andrzejewski

W 2009 r. później pracę doktorską pt.: *Zmienność właściwości fizykochemicznych wody i osadów Jeziora Zbąszyńskiego* obronił mgr **Grzegorz Borkowski**. Badania zmienności właściwości fizykochemicznych wody i osadów Jeziora Zbąszyńskiego były częścią projektu dotyczącego kompleksowych badań doliny Obry, realizowanego od 2000 r. w Centrum Turystyki i Rekreacji na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM. W swojej pracy mgr Borkowski starał się określić charakter zmian właściwości fizykochemicznych wody i osadów dennych Jeziora Zbąszyńskiego w przeszłości oraz w czasach współczesnych. Cel główny został podzielony na szereg celów szczegółowych, z których według prof. Choińskiego najbardziej rozbudowana została próba określenia współczesnych zmian zachodzących w zbiorniku. Recenzując rozprawę, prof. Leon Andrzejewski wskazał, że „(...) oparta jest na bardzo rzetelnych i bogatych materiałach uzyskanych w trakcie badań terenowych i laboratoryjnych i wnosi wiele bardzo cennych, nowych informacji na temat złożonych procesów naturalnych i antropogenicznych kształtujących geosystem Jeziora Zbąszyńskiego w okresie od początku jego ewolucji

po czasy współczesne”. Za najbardziej doniosłe osiągnięcie recenzent uznał „(...) interpretacje uzyskanych wyników w zakresie badań fizykochemicznych wody Jeziora Zbąszyńskiego oraz określenie jego bilansu w odniesieniu do transportu materiału zawieszzonego i rozpuszczonego”. Wysoko ocenił również sposób prezentacji wyników na tle zróżnicowanej morfologii misy jeziora oraz cyklu rocznego funkcjonowania ekosystemu zbiornika.

Uznając trud włożony w realizację rozprawy, prof. Adam Choiński stwierdził, że „(...) jest bardzo różnorodna. Autor podjął się opracowania bardzo trudnego pod względem technicznym (prace terenowe), czasowym, finansowym i w zakresie prac laboratoryjnych”. Jednak zaznaczył, że „Przy odpowiednim rozwinięciu dwóch tematów, tj. dotyczącego wody i osadów, mogłyby to być dwie rozprawy doktorskie”.

W 2014 r. dr Grzegorz Borkowski opublikował fragmenty rozprawy jako monografię pt.: „Funkcjonowanie jezior w holocenie na przykładzie Jeziora Zbąszyńskiego”. Publikacja ukazała się nakładem Bogucki Wydawnictwo Naukowe.

Anna Przybylska, 2010

„Rozwój turystyki w gminach dolnego odcinka doliny Obry”

Objętość: 351 stron

Słowa kluczowe: aktywizacja turystyczna, polityka turystyczna, atrakcyjność

Promotor: prof. dr hab. Zygmunt Młynarczyk

Recenzenci: prof. zw. dr hab. Janusz Skoczylas, prof. dr hab. Andrzej Kowalczyk

Kolejnym doktorantem broniącym się Centrum Turystyki i Rekreacji była mgr **Anna Przybylska**. Realizowała ona rozprawę doktorską pt.: *Rozwój turystyki w gminach dolnego odcinka doliny Obry*, którą broniła w 2010 r.

Omawiana dysertacja koncentruje się na ocenie atrakcyjności turystycznej, inwestycyjnej gmin dolnego odcinka Obry. W swojej pracy mgr Anna Przybylska oceniała działalność samorządów w zakresie tworzenia warunków do rozwoju turystyki oraz przystosowanie obszaru gmin do pełnienia funkcji turystycznej i działania samorządów. Na temat podjętej tematyki badawczej w sposób niezwykle trafny w swojej recenzji wypowiedział się prof. Andrzej Kowalczyk: „(...) uważam, że podjęte przez Autorkę badania są potrzebne ze względów społecznych, jak również ważne z powodów naukowych”. Ten sam recenzent skomentował rejon Polski, do którego odnosiły się badania doktorantki: (...) w porównaniu z sąsiednimi obszarami jest znacznie mniej atrakcyjny z punktu widzenia turystyki, ale jednocześnie turystyka ma szansę stać się w nim głównym czynnikiem rozwoju lokalnego”. Dodatkowo komentując istotność podjętego tematu badań, wskazał: „Znacznie trudniej prowadzić tego rodzaju badania na obszarach o drugorzędnym znaczeniu pod względem atrakcyjności turystycznej”, a w których turystyka i rekreacja staje się alternatywą dla innych form działalności gospodarczej.

Prof. Andrzej Kowalczyk pozytywnie ocenił również propozycję produktu turystycznego dla analizowanych w pracy gmin, którą zaproponowała mgr Anna Przybylska. Wskazał na wysokie walory aplikacyjne dysertacji szczególnie pod kątem formułowania „(...) zadań ważnych z punktu widzenia polityki turystycz-

nej w skali regionalnej i lokalnej (marketingu terytorialnego) oraz gospodarki przestrzennej”.

Drugi z recenzentów, prof. Janusz Skoczylas, podsumowując, stwierdził, że praca „(...) jest dziełem oryginalnym, interdyscyplinarnym w umiejętny sposób łączącym różne dziedziny geograficznych i innych nauk przyrodniczych, a także technicznych i ekonomicznych”.

Dr Anna Przybylska opublikowała wyniki swojej rozprawy doktorskiej w 2012 r. w postaci monografii *Stymulowanie rozwoju turystyki na przykładzie wybranych gmin w dolinie Obry*. Publikacja ukazała się nakładem Bogucki Wydawnictwo Naukowe.

Krzysztof Piotrowski, 2012

„Wpływ wyciągu nart wodnych na wybrane elementy środowiska przyrodniczego i aktywność turystyczno-rekreacyjną na przykładzie Augustowa”

Objętość: 137 stron

Promotor: prof. dr hab. Zygmunt Młynarczyk

Recenzenci: prof. UAM dr hab. Andrzej Macias, prof. dr hab. Ryszard Borówka

Ostatnim dotychczas realizowanym doktoratem w Katedrze Turystyki była dysertacja mgr **Krzysztofa Piotrowskiego** pt.: *Wpływ wyciągu nart wodnych na wybrane elementy środowiska przyrodniczego i aktywność turystyczno-rekreacyjną na przykładzie Augustowa* (2012). Postawiony w temacie pracy problem badawczy podzielony został na dwie części z uwzględnieniem oddziaływania wyciągu nart wodnych na aktywność turystyczno-rekreacyjną osób wypoczywających w Augustowie, jak również wpływu inwestycji na wybrane elementy środowiska przyrodniczego.

W swoich badaniach mgr Piotrowski wykonał charakterystykę preferencji rekreacyjno-sportowych osób korzystających z wyciągu oraz ocenę jego współoddziaływania z innymi obiektami infrastruktury towarzyszącej. Bardzo ważnym aspektem, któremu poświęcono istotną część pracy, była ocena oddziaływania wyciągu na środowisko przyrodnicze z próbą przedstawienia potencjalnych źródeł zanieczyszczeń.

Jak wskazał recenzent prof. Andrzej Macias, występuje zapotrzebowanie na „(...) obiektywną ocenę stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego” i rozpatrywaną pracę należy analizować w tym właśnie ujęciu.

Prof. Ryszard Borówka wskazał też, że w literaturze brakuje rzetelnych opracowań dotyczących wyciągów nart wodnych i ich wpływu na środowisko wodne.

Praca zasługuje na uwagę także dlatego, że na jej potrzeby opracowano nowe sposoby pomiaru wpływu wyciągu nart wodnych na środowisko, co podkreślili obydwaj recenzenci. Prof. Andrzej Macias zasugerował konieczność przeprowadzenia badań już na etapie budowy, by określić wpływ budowy wyciągu na środowisko przyrodnicze „(...) jak również podczas eksploatacji, rozszerzając o pozostałe elementy środowiska przyrodniczego”.

Konkludując, recenzenci podkreślali, że realizowane zadanie badawcze było pionierskie (prof. Ryszard Borówka) i pochwalili umiejętność doktoranta w sięganiu do nowych rzadko stosowanych metod w badaniach geograficznych oraz budowaniu specyficznego warsztatu badawczego (prof. Andrzej Macias).

Aktualnie w Katedrze Turystyki i Rekreacji realizowane są kolejne prace doktorskie: mgr Agaty Kosińskiej pod opieką prof. dr. hab. Zygmunta Młynarczyka oraz mgr Ewy Stroik i mgr Małgorzaty Krych pod opieką prof. UAM dr hab. Aliny Zajadacz.

* * *

Stopień doktora habilitowanego uzyskało dwoje pracowników KTiR: A. Zajadacz oraz M. Słowik.

Alina Zajadacz, 2012

Tytuł habilitacji: „Turystyka osób niesłyszących – ujęcie geograficzne”

Objętość: 370 stron

Data uzyskania stopnia naukowego dr. hab. nauk o Ziemi w zakresie geografii: 26 lutego 2013 r. (uchwała Rady WNGiG UAM)

Recenzenci wydawniczy: prof. dr hab. Bogdan Szczepankowski, prof. nadzw. dr hab. Bogdan Włodarczyk

Recenzenci oceniający dorobek: prof. dr hab. Andrzej Lisowski, prof. dr hab. Stanisław Liszewski, prof. dr hab. Andrzej Mizgajski, prof. dr hab. Andrzej Rapacz

Monografia habilitacyjna A. Zajadacz pt. *Turystyka osób niesłyszących – ujęcie geograficzne* (Zajadacz, 2012) przedstawia wyniki serii badań, w których główny problem stanowiło rozpoznanie specyfiki wyjazdów turystycznych osób niesłyszących. Badania w środowisku osób niesłyszących przeprowadzono w okresie 2005–2008, korzystając z kwestionariusza pytań (uprzednio zweryfikowanego pod względem językowym przez osoby niesłyszące) przy współpracy z tłumaczem języka migowego. Badaniami w skali kraju objęto 292 osoby. Równolegle prowadzono badania wśród osób słyszących, w których uczestniczyło 1780 respondentów. W analizach banku danych wykorzystano metody statystyczne: analizę skupień, analizę regresji (iloraz szans) oraz test istotności różnic dla dwóch proporcji (wskaźników struktury), ponadto uwzględniono statystyczną istotność wyniku – poziom istotności (p). Obliczenia wykonano przy użyciu programu Statistica. Dyskusja została przeprowadzona na tle szerokiego przeglądu literatury z zakresu geografii turystyki, geografii niepełnosprawności, raportów dotyczących turystyki Polaków. Wyniki badań pozwoliły na określenie cech wspólnych dla współczesnego stylu podróży turystycznych Polaków, jak również na wyłonienie cech charakterystycznych dla osób posługujących się językiem migowym. Wyniki badań stanowiły podstawę opracowania *Modelu struktury bazy danych w Systemie Informacji Turystycznej dostosowanej do potrzeb użytkowników języka migowego*. Sformułowano także szereg rekomendacji dla branży turystycznej, pomocnych w przygotowaniu oferty uwzględniającej potrzeby osób niesłyszących w zakresie skutecznego przekazywania informacji. Podjęta tematyka obejmowała pionierskie badania, które współcześnie rozwijane są w ramach szeroko propagowanej koncepcji „turystyki dostępnej” (*accessible tourism*).

Marcin Słowik, 2014

Tytuł habilitacji: „Zapis zmian układu koryta w osadach dna doliny rzeki nizinnej przekształconej przez człowieka” (5 artykułów z lat 2011–2014)

Data uzyskania stopnia naukowego dr. hab. nauk o Ziemi w zakresie geografii: 16 grudnia 2014 r. (uchwała Rady WNGiG UAM).

Recenzenci oceniający dorobek: prof. dr hab. Leon Andrzejewski, prof. dr hab. Krystyna Turkowska, prof. dr hab. Andrzej Kostrzewski

Habilitację M. Słowika stanowił cykl artykułów monotematycznych. Głównym problemem badawczym było określenie sekwencji zmian układu koryta na podstawie ich zapisu w osadach dna doliny rzeki nizinnej, przekształconej przez intensywne prace hydrotechniczne. Zapis ten poddano analizie przy zastosowaniu metod geologicznych, geofizycznych i teledetekcyjnych, a także wykorzystaniu map historycznych i datowań radiowęglowych. Badania przeprowadzono w środkowym i dolnym odcinku doliny rzeki Obry. Wykazały one, że w okresie poprzedzającym intensywne prace hydrotechniczne w środkowym odcinku doliny rzeki Obry funkcjonował anastomozujący układ koryta. Stanowił on rzadki przykład bocznej migracji koryt w rzekach tego typu. W systemie tym zaobserwowano przestrzenną zmienność układów koryt: od meandrowania we wschodniej części doliny, poprzez układ anastomozujący ze śladami bocznej migracji, po układ anastomozujący ze śladami funkcjonującego wcześniej wielkoskalowego układu meandrującego. W dolnym odcinku Obry określono sekwencję zmian układu koryta z roztokowego na meandrujący, a następnie na układ kręty z wyspami śródkorytowymi. Stwierdzono ponadto, że ewolucja zakoli meandrowych następowała w dużo dłuższych skalach czasowych niż w przypadku aktywnie migrujących rzek meandrujących. Stwarza to możliwość szczegółowych badań zapisu rozwoju meandrów w osadach dna doliny w skalach czasowych rzędu tysięcy lat.

Summary

PhD thesis and habilitations realized in Department of Tourism and Recreation

The article presents thematic scope of doctoral dissertations that have been realized in Department of Tourism and Recreation since 2004. Presented dissertations have been characterized by specifying their scientific scope and the excerpts from reviews.

Key words: PhD dissertation, habilitation

Adam Marciniak

e-mail: adammarc@amu.edu.pl

Katedra Turystyki i Rekreacji

Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Ewa Stroik, Agata Kosińska, Ilona Potocka

Wyjazdy naukowe i współpraca międzynarodowa pracowników Katedry Turystyki i Rekreacji UAM

Artykuł podejmuje tematykę działalności oraz współpracy międzynarodowej pracowników i doktorantów Katedry Turystyki i Rekreacji Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, powołanej przez prof. zw. dr. hab. Zygmunta Młynarczyka w 2000 r. (jako Zakład Centrum Turystyki i Rekreacji, a od 2014 r. istniejącej jako Katedra Turystyki i Rekreacji). Stanowi on podsumowanie osiągnięć i aktywności na arenie międzynarodowej we wspomnianym okresie. Filarami działalności są publikacje o zasięgu międzynarodowym oraz aktywny udział w konferencjach zagranicznych. Prezentowane tematy badań cechuje interdyscyplinarny charakter i różnorodność. Pracownicy Katedry Turystyki i Rekreacji cieszą się autorytetem, także jako recenzenci czasopism zagranicznych i o randze międzynarodowej. Otwartość i chęć wymiany doświadczeń naukowych znalazły wyraz w nawiązaniu współpracy z zagranicznymi ośrodkami naukowymi, w wyjazdach studyjnych czy w wymianie nauczycieli akademickich. Przedstawione formy działalności o charakterze międzynarodowym przyczyniają się do podniesienia kompetencji kadry naukowej oraz rangi Katedry Turystyki i Rekreacji jako ważnej jednostki naukowej.

Słowa kluczowe: współpraca międzynarodowa, międzynarodowe badania naukowe, osiągnięcia naukowe, umiędzynarodowienie badań naukowych

Wprowadzenie

Jednym z najistotniejszych filarów działalności naukowej Katedry Turystyki i Rekreacji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (dalej: Katedra) jest szeroko rozumiana współpraca międzynarodowa. Aktywności w tej sferze podejmowane są w Katedrze od 2000 r., tj. od jej założenia przez prof. zw. dr. hab. Zygmunta Młynarczyka (początkowo jako Zakład Centrum Turystyki i Rekreacji). Zakres działalności obejmuje między innymi: publikowanie badań naukowych, udział w międzynarodowych konferencjach naukowych, nawiązywanie partnerskich kontaktów z zagranicznymi instytucjami, wyjazdy studyjne czy wymianę nauczycieli akademickich.

Podejmowanie aktywności na arenie międzynarodowej jest szczególnie istotne dla popularyzacji badań nad zjawiskiem turystyki. W tym miejscu należy za-

znaczyć, że działalność naukowa Katedry rozwija się na wielu płaszczyznach, często interdyscyplinarnych, co sprawia, że uzyskane wyniki należą do szczególnie interesujących, zarówno dla przedstawicieli świata nauki, jak i biznesu. „Umiejdzynarodowienie” osiągnięć naukowych należy obecnie uznać za jeden z priorytetowych obszarów jej działalności, co jest istotne ze względu na postępującą globalizację nauki. Prace w wyżej wymienionym zakresie poszerzają również horyzonty badawcze pracowników Katedry, co z kolei pozwala na doskonalenie wiedzy i umiejętności przekazywanych studentom podczas zajęć dydaktycznych.

Niniejsze opracowanie składa się z dwóch części. W pierwszej przedstawiono osiągnięcia pracowników (zarówno czynnych, jak i emerytowanych) oraz doktorantów Katedry w sferze współpracy międzynarodowej. Przy czym wszelkie aktywności na poziomie międzynarodowym zostały podzielone według najważniejszych obszarów działalności naukowej, mianowicie:

- publikacje;
- konferencje o randze międzynarodowej;
- staże zagraniczne (współpraca zagraniczna, wyjazdy studyjne, wymiana zagraniczna);
- recenzje w czasopismach zagranicznych i o randze międzynarodowej.

W części drugiej zostały omówione dalsze plany naukowe pracowników oraz doktorantów Katedry związane z propagowaniem swoich osiągnięć naukowych poza granicami kraju.

Informacje odnoszące się do obszarów działalności międzynarodowej pracowników i doktorantów zostały bezpośrednio uzyskane od ww. osób, stąd niniejsze opracowanie zawiera pełen przegląd osiągnięć Katedry w komentowanym zakresie.

Część I

Osiągnięcia pracowników oraz doktorantów Katedry w sferze współpracy międzynarodowej

Publikacje

Prof. zw. dr hab. Zygmunt Młynarczyk

- **Młynarczyk Z.**, Sobczyński T., Słowik M., 2006, *Changes of chromium concentration in alluvial sediments of the Obra river valley*, Environmental Geology, 50, 3: 423–429.
- Słowik M., Sobczyński T., **Młynarczyk Z.**, 2009, *Geochemical groups of alluvial sediments of the lower course of the Obra river: an example of using cluster analysis*, Archives of Environmental Protection, 35, 1: 87–94.
- Słowik M., **Młynarczyk Z.**, Sobczyński T., 2010, *Types of sedimentary environment in alluvial sediments distinguished on the basis of its chemical constitution: the ex-*

ample of the lower course of the Obra river (Western Poland), Environmental Earth Sciences, 59: 957–966.

Prof. UAM dr hab. Marcin Słowik

- Młynarczyk Z., Sobczyński T., **Słowik M.**, 2006, *Changes of chromium concentration in alluvial sediments of the Obra river valley*, Environmental Geology, 50, 3: 423–429.
- **Słowik M.**, Sobczyński T., Młynarczyk Z., 2009, *Geochemical groups of alluvial sediments of the lower course of the Obra river: an example of using cluster analysis*, Archives of Environmental Protection, 35, 1: 87–94.
- **Słowik M.**, Młynarczyk Z., Sobczyński T., 2010, *Types of sedimentary environment in alluvial sediments distinguished on the basis of its chemical constitution: the example of the lower course of the Obra river (Western Poland)*. Environmental Earth Sciences, 59: 957–966.
- Kijowski A., **Słowik M.**, Rączkowski W., 2010, *A Medieval Town (Szamotuły) as a Testing Area for Non-invasive Methods – GPR MALAProEx*, [w:] R. Reuter (red.), *Remote Sensing for Science, Education, and Natural and Cultural Heritage*, IOS Press, Amsterdam, s. 95–100.
- **Słowik M.**, 2011, *Changes of river bed pattern and traces of anthropogenic intervention: the example of using GPR method (the Obra river, western Poland)*, Applied Geography, 31: 784–799.
- **Słowik M.**, 2011, *Reconstructing migration phases of meandering channels by means of ground-penetrating radar (GPR): the case of the Obra River, Poland*, Journal of Soils and Sediments, 11(7): 1262–1278.
- **Słowik M.**, 2012, *Changes of river bed pattern of a lowland river: effect of natural processes or anthropogenic intervention?* Geografiska Annaler, Series A, Physical Geography, 94: 301–320.
- **Słowik M.**, 2012, *Influence of measurement conditions on depth range and resolution of GPR images: The example of lowland valley alluvial fill (the Obra River, Poland)*, Journal of Applied Geophysics, 85: 1–14.
- **Słowik M.**, 2013, *GPR and aerial imageries to identify the recent historical course of the Obra River and changes of spatial extent of Obrzańskie Lake, altered by hydro-technical works*, Environmental Earth Sciences, 70(3): 1277–1295.
- **Słowik M.**, 2013, *Transformation of a lowland river from a meandering and multi-channel pattern into an artificial canal: retracing a path of river channel changes (the Middle Obra River, W Poland)*, Regional Environmental Change, 13: 1287–1299.
- **Słowik M.**, 2014, *Holocene evolution of meander bends in lowland river valley formed in complex geological conditions (the Obra River, Poland)*, Geografiska Annaler, Series A, Physical Geography, 96: 61–81.
- **Słowik M.**, 2014, *Reconstruction of anastomosing river course by means of geophysical and remote sensing surveys (the Middle Obra Valley, W Poland)*, Geografiska Annaler, Series A, Physical Geography, 96: 195–216.
- **Słowik M.**, 2014, *Analysis of fluvial, lacustrine and anthropogenic landforms by means of ground-penetrating radar (GPR): field experiment*, Near Surface Geophysics, 12: 777–791.

- **Słowik M.**, 2015, *Is history of rivers important in restoration projects? The example of human impact on a lowland river valley (The Obra River, Poland)*, *Geomorphology*, 251: 50–63.
- **Słowik M.**, 2016, *The influence of meander bend evolution on the formation of multiple cutoffs: findings inferred from floodplain architecture and bend geometry*, *Earth Surface Processes and Landforms*, 41: 626–641.

Prof. UAM dr hab. Alina Zajadacz

- **Zajadacz A.**, 2006, *Ranking of small and medium towns with respect to their suitability and attractiveness in terms of tourism*, [w:] *География туризма актуальные вопросы теории и практики*, Кафедра туризма КазНУИМ, Аль Фараби, Алматы, s. 64–69.
- Potocka I., **Zajadacz A.**, 2006, *Weather and Climate as Elements of Tourism Space with an Impact on the Demand and Forms of Tourists' Activity*, [w:] *The Transformation of Tourism Spaces, Abstract book ATLAS annual conference*, 49.
- Śniadek J., **Zajadacz A.**, 2007, *Планирование развития туризма в польских регионах, на примере Лещинского региона*, [w:] *Научно-теоретический и практический журнал. Современный Научный Вестник*, 18(26): 66–78.
- Śniadek J., **Zajadacz A.**, 2008, *Strategic Planning of New Tourist Products in the Leszno Region as an Answer to European Tourism Tendencies*, [w:] *Tourism in the New Eastern Europe Global Challenges – Regional Answers*, College of Tourism and Hospitality in Warsaw, s. 107–113.
- **Zajadacz A.**, Śniadek J., 2009, *Specificity and conditions of leisure of deaf people in Poland. Leisure Experiences: Participating, Planning, Providing*, Hosted by Canterbury Christ Church University, Department of Sport Science, Tourism and Leisure, in collaboration with the Centre for Sport, Physical Education and Activity Research (SPEAR) Leisure Studies Association, 7–9.07.2009, Abstract Book, 49.
- Śniadek J., **Zajadacz A.**, 2010, *Senior citizens and their leisure activity – understanding leisure behaviour of elderly people in Poland*, *Studies in Physical Cultures and Tourism* 17, 2: 193–204.
- **Zajadacz A.** (red.), 2010, *The SITex and SITur programs as tools designed to provide information to visitors and tourists using the Polish Sign Language*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań, s. 1–31 (+ CD).
- **Zajadacz A.** 2010, *SITex and SITur the idea behind the Project and its target group* [w:] A. Zajadacz (red.), *The SITex and SITur programs as tools designed to provide information to visitors and tourists using the Polish Sign Language*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań (CD), s. 21–22.
- **Zajadacz A.**, 2011, *Attitudes to social integration of deaf and hearing people during leisure time in Poland*, [w:] J. Wyrzykowski, J. Marak (red.), *Tourism Role in the Regional Economy. Social, Health-Related, Economic and Spatial Conditions of Disabled People's Tourism Development*, s. 310–326.
- **Zajadacz A.**, Śniadek J., 2013, *Tourism Activities of Deaf Poles*, *Physical Culture and Sport. Studies and Research*, 58, 1: 17–32.

- **Zajadacz A.**, Potocka I., 2013, *System szkolnictwa w Polsce*, [w:] *Инновационные образовательные технологии как условие актуализации социально-личностного, интеллектуального потенциала обучающихся, повышение качества школьного и вузовского образования*, Министерство образования Иркутской области, Иркутск, s. 17–21.
- **Zajadacz A.**, 2014, *Accessibility of Tourism space from a geographical perspective*, *Tourism*, 24/1: 45–50.
- **Zajadacz A.**, 2014, *Sources of tourist information used by Deaf people. Case study: the Polish Deaf community*, *Current Issues in Tourism* 17, 5: 434–454.
- **Zajadacz A.**, 2015, *Evolution of models of disability as a basis for further policy changes in accessible tourism*, *Journal of Tourism Futures*, 1, 3: 189–202.
- **Zajadacz A.**, 2015, *The contribution of the geography of disability to the development of 'accessible tourism'*, *Tourism*, 25/1: 19–28.
- **Zajadacz A.**, Kosińska A., 2016, *Problems of Tourism Development on a Regional Scale*, AL-FARABI Kazakh National University, Geography Series, 1–2(42): 70–77.
- **Zajadacz A.** (Заядач А.), 2016, *Мотивация и мотивирование к работе. Обзор избранных теорий*, [w:] *Коммуникационные технологии: социально-экономические и информационные аспекты*, Международная студенч. науч.-практ. конф. (Иркутск, 05 апреля 2016 г.): материалы, Изд-во ООО ЦентрНауч-Сервис, Иркутск 296–306.
- **Zajadacz A.**, 2017, *Attitudes of Future Tourism Sector Employees Towards Organise Accessible Tourism*, *Management Studies*, 5, 1: 49–56.

Dr Iлона Potocka

- **Potocka I.**, Zajadacz A., 2006, *Weather and Climate as Elements of Tourism Space with an Impact on the Demand and Forms of Tourists' Activity*, [w:] *The Transformation of Tourism Spaces. Abstract book ATLAS annual conference*, 49.
- **Zajadacz A.**, **Potocka I.**, 2013, *System szkolnictwa w Polsce*, [w:] *Инновационные образовательные технологии как условие актуализации социально-личностного, интеллектуального потенциала обучающихся, повышение качества школьного и вузовского образования*, Министерство образования Иркутской области, Иркутск, s. 17–21.
- **Potocka I.**, 2013, *The lakescape in the eyes of a tourist*, *Quaestiones Geographicae*, 32, 3: 85–97.

Dr Klaudiusz Świącicki

- **Świącicki K.**, 2014, *Anthropology of History and Memory in the Theatrical Work of Tadeusz Kantor*, [w:] K. Fazan, A. R. Burzyńska, M. Bryś (red.), *Tadeusz Kantor Today. Metamorphoses of Death, Memory and Presence*, Peter Lang Edition, Frankfurt am Main–Berlin–Bruxelles–New York–Oxford–Warszawa–Wien, s. 173–184.
- **Świącicki K.**, 2015, *Сярэдняя Эўропа на Пласьцінах Памяці Тадэвуша Кантара* (Europa Środkowa w kliszach pamięci Tadeusza Kantora), *Partisan*. Альманах Сучаснае Беларускае Культурны, 30: 18–23.

Mgr Agata Kosińska

- **Kosińska A.**, Stroik E., 2014, *Timeshare – accessibility and legal regulations on Polish and German tourism market. Recognition of timeshare services on Polish tourism market*, [w:] F. Dias, J. Kosmaczewska, E. Dziedzic, A. Magliulo (red.), *Tourism Research in a Changing World*, s. 298–316.
- Zajadacz A., **Kosińska A.**, 2016, *Problems of Tourism Development on a Regional Scale*, AL-FARABI Kazakh National University, Geography series, 1–2(42): 70–77.

Mgr Ewa Stroik

- Kosińska A., **Stroik E.**, 2014, *Timeshare – accessibility and legal regulations on Polish and German tourism market. Recognition of timeshare services on Polish tourism market*, [w:] F. Dias, J. Kosmaczewska, E. Dziedzic, A. Magliulo (red.), *Tourism Research in a Changing World*, s. 298–316.

Konferencje o randze międzynarodowej

Prof. UAM dr hab. Marcin Słowik

- **HydroPredict 2008, International Interdisciplinary Conference Predictions for Hydrology, Ecology and Water Resources: Using Data and Models to Benefit Society**. 15–18 września 2008, Praga, Republika Czeska
Referat: **Słowik M.**, *Estimation of the relative age of alluvial sediments using method of changes of chromium and lead concentration: the case of the Odra river valley (western Poland)*.
- **Goldschmidt conference**, 20–26 czerwca 2009, Davos, Szwajcaria
Poster: **Słowik M.**, *Application of chromium and lead concentration changes to relative dating of floodplain deposits: laboratory and field experiments*.
- **International Conference on Land and Water Degradation, Processes and Management**, 7–9 września 2009, Magdeburg, Niemcy.
Referat: **Słowik M.**, *Changes of chromium and lead concentration and possibility of its application to estimate relative age of alluvial deposits – laboratory and field experiments*.
- **HydroPredict 2010, 2nd International Interdisciplinary Conference Predictions for Hydrology, Ecology, and Water Resources Management: Changes and Hazards caused by Direct Human Interventions and Climate Change**, 20–23 września 2010, Praga, Republika Czeska.
Poster: **Słowik M.**, *Application of GPR method to retrace natural course of lowland river influenced by anthropogenic intervention*.
- **Remote Sensing in Hydrology 2010**, wrzesień 2010, Jackson Hole, Wyoming, USA.
Referat: **Słowik M.**, *Transformations of river bed pattern of a lowland river inferred from aerial surveys and ground penetrating radar (GPR)*.
- **The 14th International Conference on Ground Penetrating Radar**, 4–8 czerwca 2012 Szanghaj, Chiny.

Referat: **Słowik M.**, *Influence of GPR measurement conditions on depth penetration and resolution of radar images illustrating lowland valley alluvial fill (field experiment).*

Poster: **Słowik M.**, *Anthropogenic transformation of lowland river pattern and changes of spatial extent of lakes inferred from ground-penetrating radar and remote sensing surveys (the Odra River, Poland).*

- **10th International Conference on Fluvial Sedimentology**, 14–19 lipca 2013, Leeds, Wielka Brytania.

Poster: **Słowik M.**, *Evolution and preservation potential of slowly migrating meanders in the lower course of the Odra River (W Poland).*

- **8th International Conference on Geomorphology**, 26–31 sierpnia 2013, Paryż, Francja.

Referat: **Słowik M.**, *Changes of channel planform within anastomosing river system transformed by hydro technical works the Odra River, W Poland.*

- **The 9th Symposium on River, Coastal and Estuarine Morphodynamics**, 30 sierpnia–4 września 2015, Iquitos, Peru.

Poster: **Słowik M.**, *Processes forming laterally migrating anabranching channels: findings from floodplain architecture (the Odra River, Poland).*

Prof. UAM dr hab. Alina Zajadacz

- **The Association for Tourism and Leisure Education (ATLAS) Annual Conference**, *The transformation of tourism spaces*, 20–22 września 2006, Łódź, Polska.

Referat: Potocka I., **Zajadacz A.**, *Weather and Climate as Elements of Tourism Space with an Impact on the Demand and Forms of Tourists' Activity.*

- **Leisure Studies Association Conference**, Hosted by Canterbury Christ Church University, Department of Sport Science, Tourism and Leisure, in collaboration with the Centre for Sport, Physical Education and Activity Research (SPEAR), 7–9 lipca 2009, Canterbury, Wielka Brytania.

Referat: **Zajadacz A.**, Śniadek J., *Tourism Activities of Deaf Poles.*

- **Physical Education and Sport in Research and Aging and Physical Activity**, International Scientific Conference, AWF w Poznaniu, AWF we Wrocławiu, PWSZ w Lesznie oraz Międzynarodowe Stowarzyszenie Motoryki Sportowej (IASK), 10–12 września 2009, Rydzyna, Polska.

Referat: Śniadek J., **Zajadacz A.**, *Senior citizens and their leisure activity – understanding leisure behavior of elderly people in Poland.*

- **The Role of Tourism in the Regional Economy: Social, Health-related, Economic and Spatial Conditions of Disabled People's Tourism Development**, 11–14 października 2011, Wrocław, Polska.

Referat: **Zajadacz A.**, *Attitudes to social integration of deaf and hearing people during leisure time in Poland.*

- **The International Geographical Union (IGU)** 18–11 sierpnia 2014, Kraków, Polska.

Referat: **Zajadacz A.**, Potocka I., *Attitude of future tourism sector employees towards disabled clients. Case studies from Poland and Russia.*

- **11th Annual International Conference on Tourism**, 8–11 czerwca 2015, Ateny, Grecja.
Referat: Zajadacz A., Evolution of Models of Disability as a Basis for Further Policy Changes in Accessible Tourism.
- **New Challenges and Boundaries in Tourism. Policies, Innovation and Strategies**, ICOT 2016, 29 czerwca–2 lipca 2016, Neapol, Włochy.
Study tour, Workshop (tourism product development and destination branding), Napoli, Pompei, Parco Nazionale del Vesuvio.

Dr Ilona Potocka

- **The Association for Tourism and Lesiure Education (ATLAS) Annual Conference**, *The transformation of tourism spaces*, 20–22 września 2006, Łódź, Polska
Referat: Potocka I., Zajadacz A., Weather and Climate as Elements of Tourism Space with an Impact on the Demand and Forms of Tourists' Activity.
- **5-th International Lake Tourism Conference**, 3–6 lipca 2012, Olsztyn–Stare Jabłonki
Referat: Potocka I., Lakescape in the eyes of a tourist.
- **The International Geographical Union (IGU)**, 18–11 sierpnia 2014, Kraków, Polska
Referat: Zajadacz A., Potocka I., Attitude of future tourism sector employees towards disabled clients. Case studies from Poland and Russia.

Dr Mateusz Rogowski

- **I Międzynarodowa Konferencja Naukowo-Branżowa Geoturystyka i turystyka uzdrowskowa w regionie: Geologia – zdrowie – ekologia**, Podhalańska Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Targu, Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie, 17–18 kwietnia 2015,
Referat: Rogowski M., The potential of Sudetes Mountains for creating the geotourism product.
- **Międzynarodowa Konferencja Naukowa Turystyka kulturowa jako markowy produkt turystyczny miasta i regionu**, 12–13 maja 2016, Wrocław, Polska.
Referat: Duda-Seifert M., Drozdowska M., Rogowski M., The comparison of culinary tourism preferences based on cities of Wrocław and Poznań.

Dr Klaudiusz Świącicki

- **Polsko-Niemieckie Seminarium Naukowe DomOtwarty/DomZamknięty? Europa Środkowo-Wschodnia w XX/XXI wieku**. Edycja V. Międzynarodowa Konferencja Naukowa *Niepamięć wojny* – Instytut Historii, Wydział Historyczny UAM, Poznań; Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg w Halle; Ośrodek Etnologii i Antropologii Współczesności Polskiej Akademii Nauk, Warszawa; Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej, Warszawa, 12–14 listopada 2015.
Referat: Świącicki K., Przeszłość wypierana z pamięci. Historia, kultura i Zagłada Żydów w świadomości współczesnych mieszkańców Wielopolszczyzny.
- **Conferência Internacional Tadeusz Kantor**, Universidade de Évora, 15–21 kwietnia 2015, Évora, Portugalia.

Referat: Świącicki K., *Homeland in Tadeusz Kantor's Plates of Memory*.

- International Symposium Tadeusz Kantor – 100 Years „Kantorbury, Kantorbury”, University of Kent, 18–19 września 2015, Canterbury, Wielka Brytania.

Referat: Świącicki K., *Homeland in Tadeusz Kantor's Plates of Memory*.

- *Teatr, który nie opuścił historii – 250 lat teatru polskiego na Białorusi i Ukrainie. Tydzień Teatru Polskiego w Mińsku*, „Partisan. Альманах Сучаснае Беларускае Культуры” oraz Stowarzyszenie Młodych Twórców – “Ku Teatrowi”/Poznań, Ambasada RP na Białorusi, Instytut Polski w Mińsku, 16–20 grudnia 2015, Mińsk, Białoruś.

Referat: Świącicki K., *Сярэдняя Эўропа на Пласьцінах Памяці Тадэвуша Кантара* (Europa Środkowa w kliszach pamięci Tadeusza Kantora).

Mgr Agata Kosińska

- 2nd International Conference of Tourism, Hospitality and Recreation, 19–21 maja 2014, Poznań, Polska.

Referat: Kosińska A., Stroik E., *Timeshare – accessibility and legal regulations on Polish and German tourism market. Recognition of timeshare services on Polish tourism market*.

- VII Międzynarodowa Konferencja Doktorantów Uniwersytetu Szczecińskiego, 17 października 2014, Szczecin, Polska.

Referat: Kosińska A., *Turystyka a kształtujące ją normy prawne*.

- Międzynarodowa Konferencja Naukowa: *Turystyka kulturowa jako markowy produkt turystyczny miasta i regionu*, 12–13 maja 2016, Wrocław, Polska.

Referat: Kosińska A., *Information duties of cultural tourism tour operators. Legal aspects*.

Mgr Ewa Stroik

- 2nd International Conference of Tourism, Hospitality and Recreation, 19–21 maja 2014, Poznań, Polska.

Referat: Kosińska A., Stroik E., *Timeshare – accessibility and legal regulations on Polish and German tourism market. Recognition of timeshare services on Polish tourism market*.

- Międzynarodowa Konferencja Naukowa: *Turystyka kulturowa jako markowy produkt turystyczny miasta i regionu*, 12–13 maja 2016, Wrocław, Polska.

Referat: Stroik E., *Turystyka miejska mieszkańców Niemiec na przykładzie przyjazdów do Poznania w 2015 r. – aspekty turystyki kulturowej*.

Staże zagraniczne

(współpraca zagraniczna, wyjazdy studyjne, wymiana zagraniczna)

Prof. UAM dr hab. Marcin Słowik

Uniwersytet w Pecs, wizyta studyjna na Uniwersytecie w Pecs w celu nawiązania współpracy (Węgry). Słowik M. (13–23.04.2015 r.)

Uniwersytet w Pecs, przeprowadzenie badań terenowych w dolnym odcinku rzeki Drawa we współpracy z Uniwersytetem w Pecs. Cel badań: zbadanie mechanizmu formowania wysp aluwialnych w dolnym biegu Drawy (Węgry).
Słowik M. (4–16.04.2016 r.)

Prof. UAM dr hab. Alina Zajadacz

Masaryk University, Brno, Support Centre for Students with Special Needs (Republika Czeska).

Zajadacz A. (17–22.10.2010 r.)

Państwowy Uniwersytet w Irkucku, Wydział Usług i Reklamy (Rosja).

Potocka I., Zajadacz A. (22.04–5.05.2013 r.)

Christian-Albrechts-Universität, Kilonia (niem. Kiel), Geographisches Institut, AG Kulturgeographie (Niemcy).

Stroik E., Zajadacz A. (2.06–8.06.2014 r.)

Dr Ilona Potocka

Państwowy Uniwersytet w Irkucku, Wydział Usług i Reklamy (Rosja).

Potocka I., Zajadacz A. (22.04–5.05.2013 r.)

Mgr Ewa Stroik

Christian-Albrechts-Universität, Kilonia, Geographisches Institut, AG Kulturgeographie (Niemcy).

Stroik E., Zajadacz A. (2.06–8.06.2014 r.)

Inne: recenzje w czasopismach zagranicznych i o randze międzynarodowej, opiniowanie wniosków oraz opieka merytoryczna

Prof. dr hab. Zygmunt Młynarczyk

Opieka merytoryczna nad zagranicznymi stażystami:

- Nino Kandariszwili (Gruzja), 1.10.2003 r. do 30.06.2004 r., stypendium Rządu RP
- Nino Lortkipianidze (Gruzja), 1.10.2005 r. do 30.06.2006 r., Gruzja, stypendium Rządu RP
- Sophia Khoperska (Gruzja), 1.10.2004 r. do 30.06.2005 r., stypendium Rządu RP
- Michalevic Aleksiej (Białoruś), 1.10.2003 r. do 30.06.2004 r., stypendysta programu Kirklanda
- dr Madina Temirbulatova, 1.10.2010 r. do 01.07.2011 r., Euroazjatycki Uniwersytet im. L.N. Gumiliewa, Wydział Ekonomiczny, Katedra Turystyki, Astana, Kazachstan
- mgr Ruslan Hojiev, 30.09.2011 r. do 30.06.2012 r., Uniwersytet Państwowy Kom Duszanbe, Tadżykistan

Prof. UAM dr hab. Marcin Słowik

Recenzje w czasopismach zagranicznych i o randze międzynarodowej:

- Environmental Geology/Environmental Earth Sciences
- Journal of Applied Geophysics
- Applied Geography
- Catena
- Applied Clay Science
- International Journal of River Basin Management
- Sedimentary Geology
- Geophysical Journal International
- Quaestiones Geographicae

Prof. UAM dr hab. Alina Zajadacz

Recenzje w czasopismach zagranicznych i o randze międzynarodowej:

- Bulletin of Geography. Socio-economic Series
- Current Issues in Tourism
- Folia Turistica
- International Journal of Management and Economics
- Journal of Tourism Futures
- Quaestiones Geographicae
- The Open Cybernetics & Systemics Journal
- Turyzm/Tourism

Opiniowanie wniosków:

- Polsko-Amerykańska Komisja Fulbrighta

Opieka merytoryczna nad zagranicznymi stażystami:

- Adam Zimpel (4.02–21.06.2013)
NHTV Breda University of Applied Sciences (Holandia)
- Ksenia Gabec, Danil Maryszkin (4.11.2013–10.03.2014)
Państwowy Uniwersytet w Irkucku (Federacja Rosyjska)

Dr Ilona Potocka

Recenzje w czasopismach zagranicznych i o randze międzynarodowej:

- Polish Journal of Natural Sciences, 2014

Opieka merytoryczna nad zagranicznymi stażystami:

- Ksenia Gabec, Danil Mariszkin (4.11.2013–10.03.2014)
Państwowy Uniwersytet w Irkucku (Federacja Rosyjska)

Część II

Plany naukowe pracowników

Prof. UAM dr hab. Alina Zajadacz

- Zajadacz A., 2016, *Concept of actions stimulating development of accessible tourism for Deaf people*.

Dr Mateusz Rogowski

- Rogowski M., 2016, *The potential of Sudetes Mountains for creating the geotourism product*.
- Rogowski M., 2016, *The potential of Karkonosze Mountains for creating the geotourism cluster*.
- Rogowski M., 2016, *The potential of Sudetes Mountains for creating the geotourism product*, Geotourism/Geoturystyka (w druku).
- Duda-Seifert M., Drozdowska M., Rogowski M., 2016, *The comparison of culinary tourism preferences based on cities of Wrocław and Poznań* (w druku).
- Rogowski M. 2017, *The role of transboundary cooperation in sustainable tourism product creating of Giant Mts*, Opera Corcontica.

Dr Klaudiusz Świącicki

- Świącicki K., 2016, *Kantor and the Theatre of Postmemory*, [w:] M. Romanska, K. Cioffi (red.), *The Theatre of Tadeusz Kantor*, Emerson College, Boston, publikacja w druku.
- Świącicki K., 2016, *Przeszłość wypierana z pamięci. Historia, kultura i Zagłada Żydów w świadomości współczesnych mieszkańców Wielopolszczyzny*, [w:] J. Budzińska, E. Głowacka-Sobiech, I. Skórzyńska, *Niepamięć wojny*, publikacja w druku.
- Świącicki K., 2016, *Theatre of Tadeusz Kantor: Between History and Memory*, *The Moringa – Performing Arts*.
- Świącicki K., 2016, *Kantor and the Theatre of Postmemory*, [w:] M. Romanska, K. Cioffi (red.), *The Theatre of Tadeusz Kantor*, Northwestern University Press, Boston.
- Świącicki K. 2016, *Homeland in Tadeusz Kantor's Plates of Memory*, [w:] A. Hayes (red.), *Tadeusz Kantor: 21st Perspectives*, University of Kent, Canterbury.

Mgr Agata Kosińska

- Kosińska A., 2016, *Information duties of cultural tourism tour operators. Legal aspects*, [w:] J. Wyrzykowski (red.), *Cultural tourism as a tourism product of cities, towns and regions*, publikacja w druku.

Mgr Ewa Stroik

- Stroik E., 2016, *Urban tourism of German citizens on example of Poznań – the aspects of cultural tourism*, [w:] J. Wyrzykowski (red.), *Cultural tourism as a tourism product of cities, towns and regions*, publikacja w druku.

Podsumowanie i perspektywy

Przedstawione zestawienie dowodzi, że działalność międzynarodowa rozwija się z każdym rokiem coraz bardziej, przede wszystkim w zakresie nauk o turystyce. Zainteresowania naukowe pracowników Katedry, jak samo zjawisko turystyki, są multi- i interdyscyplinarne, co sprawia, że lista czasopism, w których publikowano, jest bardzo zróżnicowana. Najwięcej publikacji znalazło się w czasopiśmie „Geografiska Annaler” oraz w dwujęzycznym „Turyzmie (Tourism)”. Poza tym pojedyncze artykuły opublikowano między innymi w czasopismach „Applied Geography”, „Current Issues in Tourism” czy „Journal of Management Studies”.

Wyniki swoich badań pracownicy Katedry zaprezentowali na wielu międzynarodowych konferencjach, głównie w Europie (Ateny, Canterbury, Davos, Ewora, Leeds, Magdeburg, Mińsk, Paryż, Praga), ale również w Stanach Zjednoczonych (Jackson Hole), Chinach (Szanghaj) oraz Peru (Iquitos).

Istotne miejsce we współpracy międzynarodowej zajmują zagraniczne staże. Pozwalają nie tylko na nawiązanie i kontynuowanie współpracy, wymianę doświadczeń, ale również stwarzają możliwość prowadzenia ciekawych badań oraz gromadzenie danych. Dotychczas pracownicy Katedry nawiązali kontakt z uniwersytetami w Czechach (Brno), Niemczech (Kilonia), Rosji (Irkuck) oraz na Węgrzech (Pecs). W planach jest również nawiązanie współpracy z uniwersytetami hiszpańskimi zrzeszonymi w Compostella Group (odbyło się już w tej sprawie spotkanie u Jego Magnificencji Rektora UAM).

Pobyty naukowe pracowników Katedry w Rosji zaowocował przyjazdem do Poznania na Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM studentów turystyki z Uniwersytetu w Irkucku. Na przełomie 2013 i 2014 r. w Katedrze na stażu przebywali: Ksenia Gabec i Danil Maryszkin. W latach 2003–2013 staże finansowane z różnych projektów i programów stypendialnych odbyli: stypendyści z Gruzji, Kazachstanu, Białorusi, Tadżykistanu oraz Holandii.

Podsumowując, współpraca międzynarodowa zajmuje istotne miejsce w działalności pracowników Katedry i jest elementem niezbędnym dla dalszego funkcjonowania i rozwoju – nie tylko w pracy naukowej, ale również dla podniesienia poziomu prowadzonych zajęć.

Summary

International science cooperation and activities of the Department of Tourism and Recreation research workers

The article presents international cooperation and activities of research workers and Ph.D. students of the Adam Mickiewicz University in Poznan Department of Tourism and Recreation, which was founded by Professor Zygmunt Młynarczyk in 2000 (as the Tourism and Recreation Centre). The article is the summary of the achievements and activities in the international arena over the period. International publications and active participation in international conferences can be considered as main area of activity. It can be indicated that the subjects of scientific research has an interdisciplinary character mainly due to thematic diversity. Employees of the Department of Tourism and Recreation are also

respected reviewers, what qualifies them as experts in the field of tourism (of international importance). The openness and willingness to exchange scientific experiences are reflected in establishing cooperation with foreign scientific centers, in study visits or in the exchange of academic teachers. Presented forms of activity of an international nature contribute to the improvement of employees' competences. Therefore, the Department of Tourism and Recreation is becoming an increasingly important center for research of an international character.

Key words: international cooperation, international scientific research, scientific achievements, internationalization of scientific research

Ewa Stroik

e-mail: e.stroik@amu.edu.pl

Agata Kosińska

e-mail: ak96989@amu.edu.pl

Ilona Potocka

e-mail: ilonek@amu.edu.pl

Katedra Turystyki i Rekreacji

Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

*Marcin Słowik, Grzegorz Borkowski, Adam Marciniak, Ilona Potocka,
Mateusz Rogowski, Remigiusz Tritt*

Specjalistyczna aparatura naukowo-badawcza wykorzystywana w Katedrze Turystyki i Rekreacji UAM

Specjalistyczna aparatura badawcza jest obecnie niezbędna w realizacji zaawansowanych badań naukowych. Z tego względu w ostatnich latach Katedra Turystyki i Rekreacji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu pozyskała szereg urządzeń, które jej pracownicy wykorzystują w codziennej pracy naukowej. Celem opracowania jest krótka prezentacja i charakterystyka istniejącej w jednostce aparatury naukowo-badawczej wraz z opisem realizowanych badań z zastosowaniem tego sprzętu.

Słowa kluczowe: aparatura specjalistyczna, Katedra Turystyki i Rekreacji

Wstęp

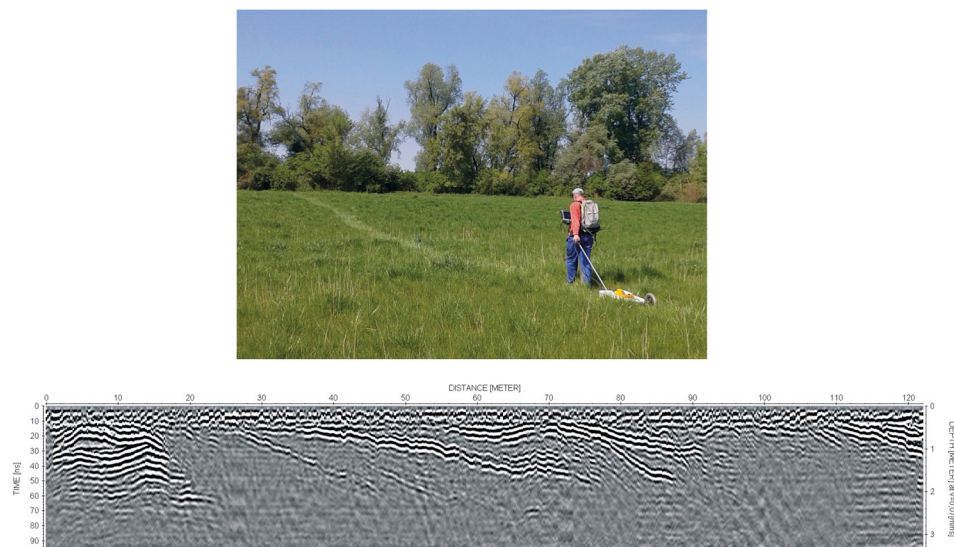
Na przestrzeni ostatnich lat Katedra Turystyki i Rekreacji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu wzbogaciła się o specjalistyczne urządzenia naukowo-badawcze, jakimi są: georadar MALA ProEx, kanał doświadczalny, eye-tracker mobilny Tobii Glasses oraz kamera termowizyjna Thermo GEAR G120/G100 Series. Dzięki nim pracownicy realizują szereg prac badawczych dotyczących procesów kształtujących koryta rzeczne w przeszłości oraz postrzegania i preferencji krajobrazowych.

Georadar MALA ProEx

Metoda georadarowa służy do bezinwazyjnych technik pomiarowych. Jest to metoda geofizyczna polegająca na emisji impulsu elektromagnetycznego o wysokiej częstotliwości. Jej część odbija się od granic pomiędzy ośrodkami o różnych właściwościach dielektrycznych. W ten sposób granice między poszczególnymi ośrodkami są zaznaczone na echogramach w postaci refleksów. Zasięg pomiarowy oraz rozdzielczość zależą od wielu czynników, takich jak: częstotliwość sygnału emitowanego przez antenę georadarową, rodzaj osadów budujących podłoże czy też poziom wody gruntowej. Im większa jest częstotliwość transmitowanego sygnału, tym

większa jest rozdzielczość uzyskanego obrazu georadarowego. Dzieje się to jednak kosztem zasięgu głębokościowego pomiaru (Neal 2004, Karczewski 2007). Zasięg głębokościowy określa się za pomocą profilowania prędkościowego (możliwego do wykonania przy użyciu anten nieekranowanych) lub w oparciu o porównanie poszczególnych rodzajów refleksów georadarowych z danymi z wierceń lub odkrywek (Asprion, Aigner 1999, Neal 2004, Karczewski 2007). Przy użyciu anten o niskich częstotliwościach (np. 50 MHz, 100 MHz) w optymalnych warunkach możliwe jest uzyskanie głębokości sięgającej kilkunastu lub nawet kilkudziesięciu metrów. Uzyskany obraz jest jednak bardzo ogólny w porównaniu z antenami o wyższych częstotliwościach (np. 250 MHz, 500MHz). Takie czynniki, jak duża zawartość frakcji ilastej w osadach budujących podłoże oraz zasolenie wody gruntowej lub osadów ograniczają albo wręcz uniemożliwiają uzyskanie obrazu nadającego się do interpretacji. Metoda georadarowa jest wykorzystywana w wielu dziedzinach, takich jak: geologia, geomorfologia, archeologia czy też budownictwo. Zasada działania metody georadarowej oraz możliwości jej zastosowania zostały przedstawione m.in. przez Neala (2004), Lamparskiego (2004) oraz Karczewskiego (2007).

Georadar MALA ProEx jest używany w Katedrze Turystyki i Rekreacji UAM od 2009 r. Urządzenie to, w powiązaniu z innymi działaniami (takimi jak wykonanie wierceń, analiza zdjęć satelitarnych i lotniczych oraz określenie wieku osadów aluwialnych metodą radiowęglową), umożliwiło przeprowadzenie szczegółowych badań osadów równiny zalewowej w środkowym i dolnym odcinku doliny Obry. Miały one na celu odtworzenie układu koryta, jaki funkcjonował w dolinie środkowej Obry w okresie przed intensywnymi pracami hydrotechnicznymi w XIX w. (m.in. Słowik 2011, 2015) oraz zbadanie procesów kształtujących zakola meandrowe w dolnym odcinku Obry (m.in. Słowik 2012a, 2016). Prze-

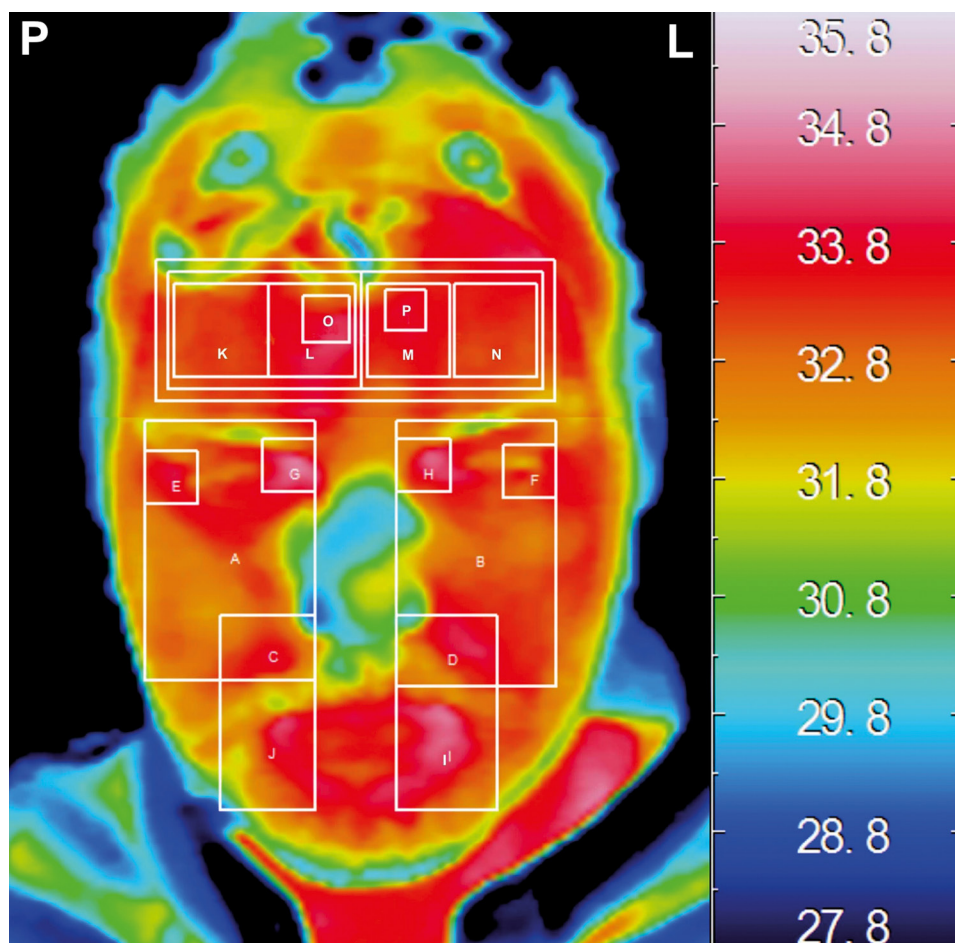

Ryc. 1. Pomiar georadarem przy użyciu anteny o częstotliwości 250MHz (fot. József Dezső), przeprowadzony w dolinie rzeki Drava oraz przykładowy echogram

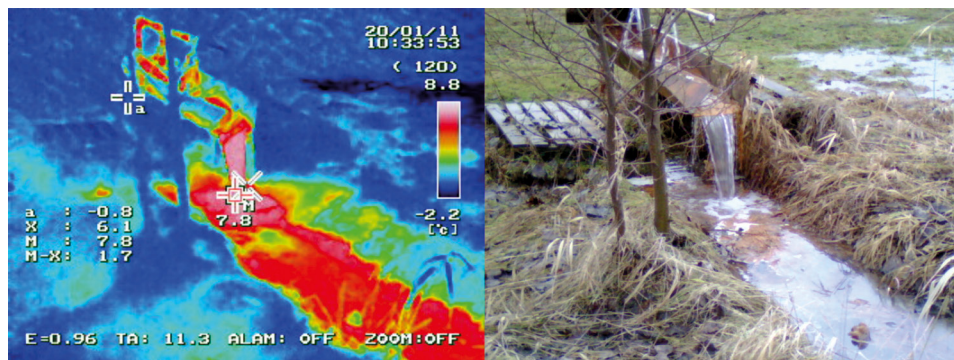
prowadzono również eksperyment terenowy pozwalający na określenie wpływu warunków pomiarowych na zasięg głębokościowy i rozdzielczość pomiarów georadarowych (Słowik 2012b). Georadar posłużył też do odkrycia fragmentów unikatowego typu dawnych fortyfikacji w Zbąszyniu (Młynarczyk i in. 2010) oraz zobrazowania śladów średniowiecznego miasta Szamotuł (Kijowski i in. 2009). W 2016 r. odbyły się badania w dolnym odcinku rzeki Drava (Węgry), mające na celu określenie wpływu działalności człowieka na zmiany układu koryta (ryc. 1).

Kamera termowizyjna Thermo GEAR G120/G100 Series

Kamera termowizyjna Thermo GEAR G120/G100 Series ma zakres temperatury od -40°C do $+500^{\circ}\text{C}$, rozdzielczość na poziomie $0,1^{\circ}\text{C}$, a rozdzielczość optyczną

Ryc. 2. Zdjęcie termiczne będące podstawą analizy preferencji krajobrazowych
Źródło: opracowanie własne.

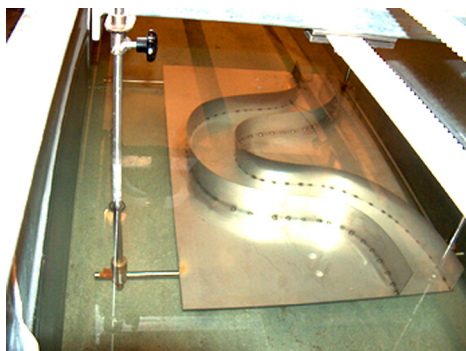
Ryc. 3. Zdjęcie termiczne oraz zdjęcie w zakresie światła widzialnego umożliwiające identyfikację źródeł zanieczyszczeń
Źródło: opracowanie własne.

320 × 240 pikseli. Urządzenie to było wykorzystane w badaniach dotyczących analizy zmienności temperatury twarzy podczas swobodnej obserwacji zdjęć różnych typów krajobrazu. Eksperyment odbył się w dniach 16 do 27 marca 2015 r., uczestniczyło w nim 70 studentów z różnych kierunków studiów Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Badanie to polegało na swobodnej obserwacji zdjęć różnych typów krajobrazów Polski, podczas których kamera rejestrowała zmiany temperatury na twarzy uczestników. Do analizy zdjęć termowizyjnych użyto dołączonego programu Infrared Analyzer-LT. Założenia i wyniki badań zostały przedstawione w osobnych opracowaniach (Młynarczyk i in. 2015, 2016). Wnioski z niniejszych badań wskazują, że jakość uzyskanych wyników dla niniejszego eksperymentu jest niezadowalająca, gdyż zmiany temperatury w obrębie twarzy są nieznaczne. Na rycinie 3 przedstawiono sposób oznaczenia obszarów analizy twarzy (BOX-y).

Kamera termowizyjna wykorzystywana jest ponadto do badania migracji zanieczyszczeń w środowisku limnicznym. Dzięki wysokiej rozdzielczości kamery możliwe jest wykrycie zanieczyszczeń przemieszczających się wraz ze spływem powierzchniowym oraz ciekami, a także zidentyfikowanie ich źródeł. Badania takie prowadzone są w zlewni Jeziora Zbąszyńskiego (ryc. 3).

Kanał doświadczalny

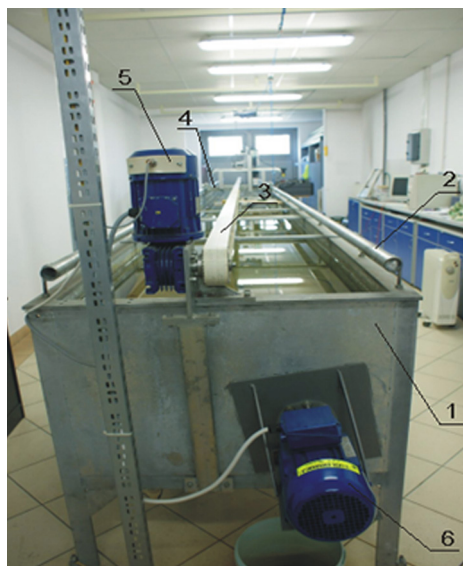
Specjalnie skonstruowany kanał doświadczalny używany jest do badań natężenia procesów erozji piaszczystych aluwów korytowych i natężenia transportu materiału dennego. Innowacyjność urządzenia wynika z odmiennej konstrukcji w porównaniu do często stosowanych sztucznych koryt, wymagających zbiorników o dużej pojemności, umieszczonych powyżej oraz poniżej dna koryta, a wykorzystywane w tych systemach pompy powodują napowietrzanie wody. W kanale doświadczalnym problemy te zostały zminimalizowane, a przepływ wody można uzyskać na dwa sposoby. Pierwszym jest zastosowanie ruchomego wózka, który

Ryc. 4. Model meandry zamocowany do wózka (fot. Zygmunt Młynarczyk, 2004)

porusza się po specjalnych prowadnicach. Do wózka można zamocować różnego rodzaju modele koryt i meandrów (ryc. 4). Drugim sposobem uzyskania stabilnego przepływu wody jest obieg recyrkulacyjny. Pośrodku kanału ustawione są wówczas szyby, dzielące go na dwa segmenty, a turbina wyposażona w prostownicę strugi wprowadza wodę w ruch (ryc. 5–7).

Kanał doświadczalny został wyposażony w anemometr laserowy Dopplera. Anemometria laserowa jest to technika wykorzystywana do badania przepływu cieczy i gazu, wynaleziona w 1964 r. przez Y. Yeha i H.Z. Cumminsa. Pozwala zmierzyć wartość prędkości przepływu w określonym punkcie i umożliwia wyznaczenie prędkości w miejscach, w których pomiar innymi metodami jest utrudniony lub nawet niemożliwy. Głównymi zaletami wykonywanych w ten sposób pomiarów są bezinwazyjność, duża dokładność i brak konieczności kalibracji urządzenia. W laboratorium Katedry Turystyki i Rekreacji anemometr laserowy jest wykorzystywany głównie do określenia przepływu w strefie przydennej oraz badania

Ryc. 5. Kanał doświadczalny

Objaśnienia: 1 – kanał, 2 – prowadnice wózka, 3 – pas napędowy wózka, 4 – wózek, 5 – silnik napędzający wózek, 6 – silnik napędzający turbinę

Źródło: opracowanie własne (na podst. fot. Remigiusz Tritt 2012).

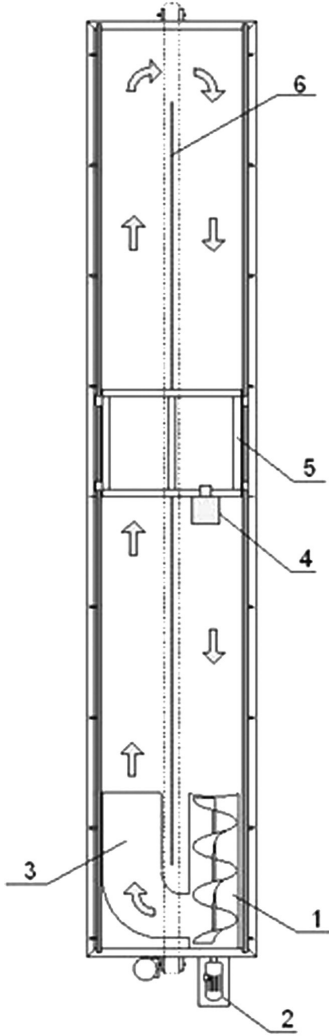

Ryc. 6. Kanał doświadczalny z turbiną

Objaśnienia: 1 – kanał, 2 – prowadnice wózka, 3 – pas napędowy wózka, 4 – wlot do turbiny, 5 – szyba rozdzielająca, 6 – wylot turbiny

Źródło: opracowanie własne (na podst. fot. Remigiusz Tritt 2012).

początkowego ruchu cząstek materiału piaszczystego na dnie. Proces pomiaru prędkości jest maksymalnie zautomatyzowany poprzez umieszczenie głowicy lasera na urządzeniu CNC (ang. *Computerized Numerical Control*), które realizuje ruch głowicy w trzech kierunkach. Dzięki takiemu rozwiązaniu miejsce pomiaru można dowolnie interaktywnie zaprogramować. Specjalistyczne oprogramowanie umożliwi dokładną analizę procesów zachodzących w korycie (ryc. 8, 9).

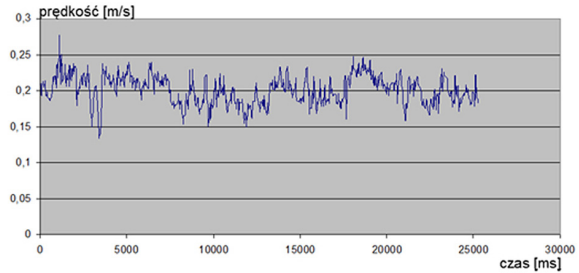

Ryc. 7. Schemat kanału doświadczalnego

Objaśnienia: 1 – turбина, 2 – silnik, 3 – kolano wylotowe, 4 – głowica lasera LDA, 5 – mocowanie lasera, 6 – szyba rozdzielająca

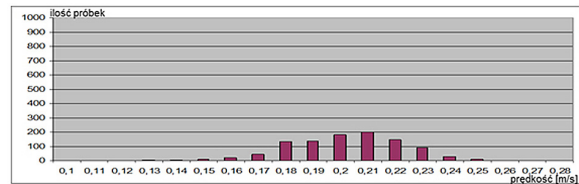
Źródło: opracowanie własne.

Do urządzenia CNC zamocowana jest także laserowa głowica skanująca. Za jej pomocą można skanować powierzchnię dna koryta, a oprogramowanie WAPP3D pozwala uzyskać przestrzenny model odwzorowujący geometrię transportowanego materiału piaszczystego (ryc. 10). Taki model można następnie wydrukować w odpowiedniej skali, wykorzystując drukarkę 3D (ryc. 11). Drukowanie polega na nakładaniu jedna na drugą warstw o określonej grubości, nawet znacznie poniżej 0,1 mm. Do druku używa się szerokiej gamy filamentów z tworzyw, takich jak: ABS, PLA, nylon, poliwęglan, guma, a także mieszanka drewna i plastiku (LayWood). Filament w postaci drutu podawany jest do rozgrzanej głowicy, która roztopia go do półpłynnej postaci i formuje model na stole roboczym.

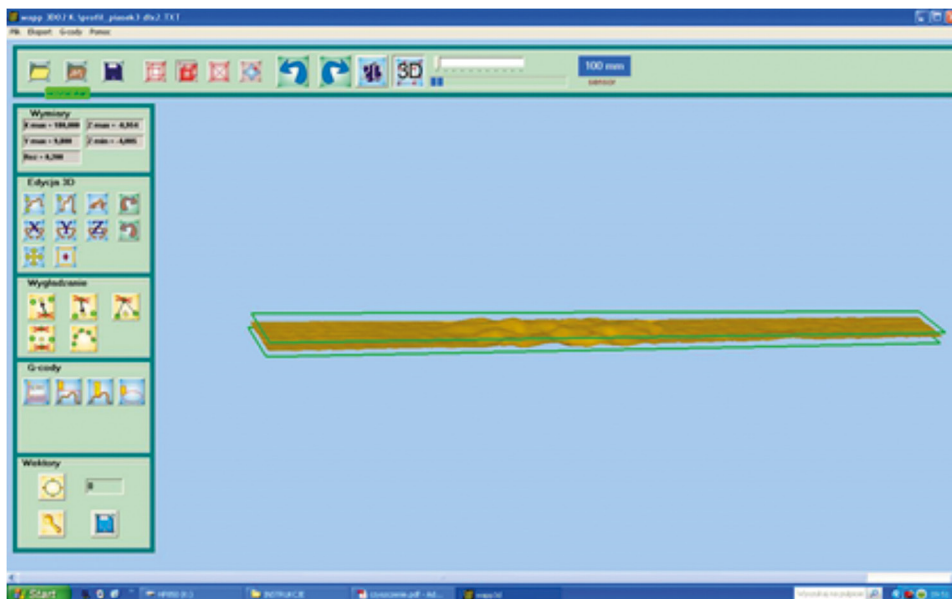
Ryc. 8. Przebieg zmian prędkości przepływu

Źródło: opracowanie własne.

Ryc. 9. Przykładowy histogram prędkości przepływu

Źródło: opracowanie własne.

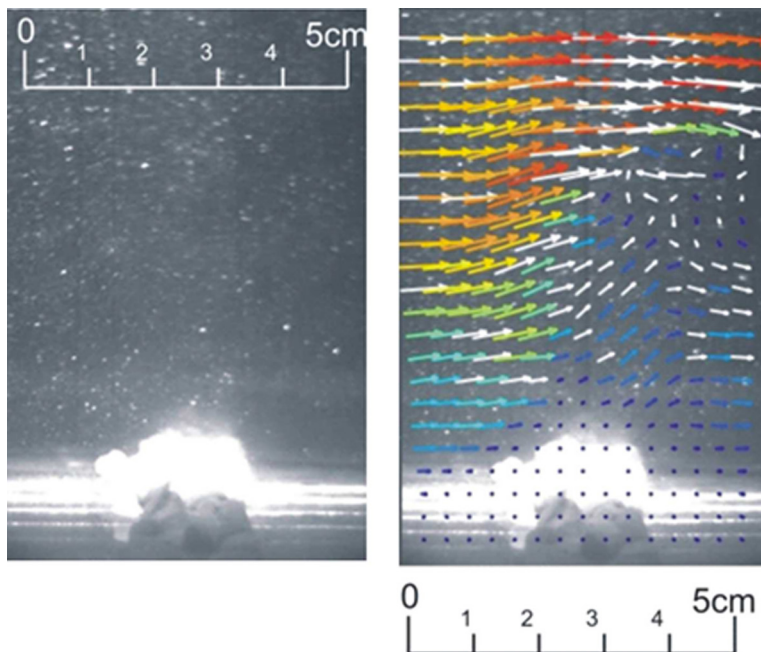
Ryc. 10. Zeskanowany fragment powierzchni dna koryta
Źródło: opracowanie własne.

W kanale doświadczalnym można wizualizować przepływ wody metodą PIV (ang. *Particle Image Velocimetry*). Wykorzystuje ona efekt rozpraszania się światła laserowego na cząsteczkach zawieszonych w wodzie i podążających za przepływem. Podstawowymi zaletami tej metody są bezinwazyjność oraz pomiar pola prędkości. Układ PIV składa się z lasera z optyką umożliwiającą tworzenie noża świetlnego, kamery szybko-klatkowej oraz oprogramowania. Na rycinie 12 przedstawiono pojedynczą klatkę filmu nagranych podczas wykonywania pomiaru oraz rozkład wektorów prędkości otrzymany w programie do analizy PIV.

Ryc. 11. Drukarka 3D, model Factory 1.2
firmy Omni3D

Źródło: www.centrumdruku.com.pl/Omni3D/factory_12.cd, 2016.

Ryc. 12. Pojedyncza klatka filmu nagranego podczas wykonywania pomiaru oraz rozkład wektorów prędkości otrzymany w programie do analizy PIV
 Źródło: opracowanie własne.

Eye-tracker Tobii Glasses

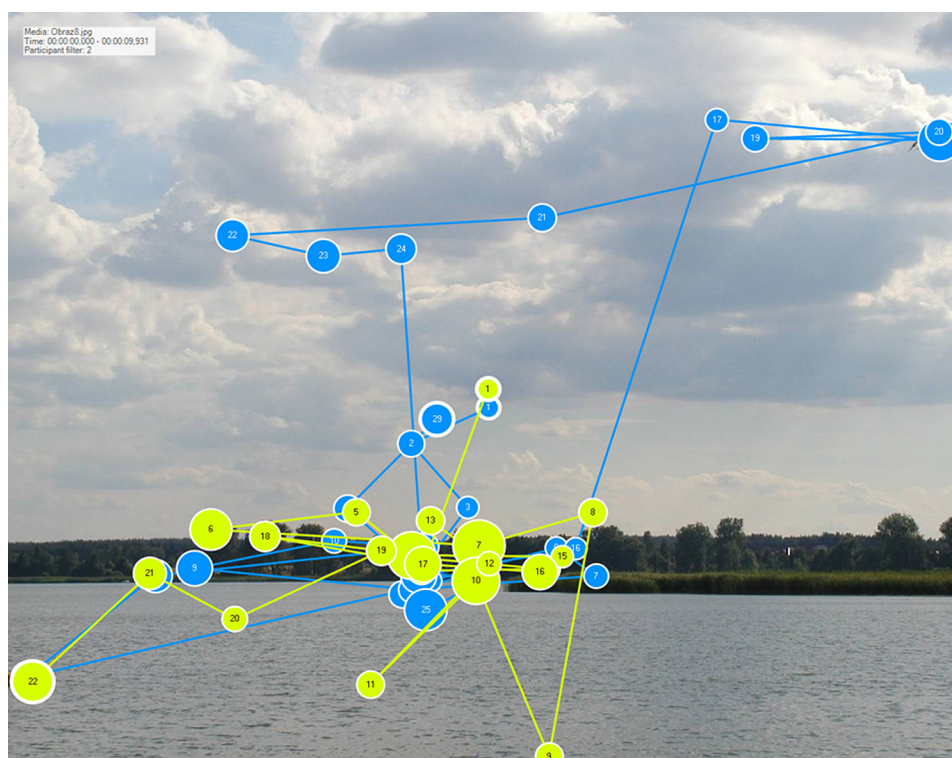
W Katedrze Turystyki i Rekreacji prowadzone są również badania z wykorzystaniem okulografów (inaczej sakadometrów, eye-trackerów). Okulograf rejestruje i analizuje dwie główne składowe ruchu gałki ocznej:

- sakady (ang. *saccade*) – intensywne ruchy gałki ocznej, polegające na bardzo szybkim przemieszczaniu punktu koncentracji wzroku z jednego miejsca w inne (bodźce, które docierają do mózgu podczas ruchów sakadowych nie są analizowane i nie zachodzi proces poznania);
- fiksacje (ang. *fixation*) – czas koncentracji wzroku na danym obiekcie, relatywnie stała pozycja gałki ocznej, kiedy występują niewielkie drgania (następuje wówczas proces poznawczy, tzn. informacje docierają do mózgu i są przetwarzane).

Wyróżnia się sakadometry mobilne (zakładane na głowę użytkownika) oraz stacjonarne – czujniki rejestrujące ruchy gałek ocznych są wmontowane w obudowę monitora, przy którym zasiada badany. Miniaturowe kamery rejestrują obraz oczu użytkownika. Odpowiedni program przetwarza te sygnały i w czasie rzeczywistym pokazuje, gdzie dokładnie spogląda badany. Położenie wzroku określane jest z częstotliwością co sekundę z dokładnością do kilku milimetrów na 19-calowym monitorze.

Badania sakadometryczne stosowane są głównie w e-marketingu, a w szczególności do oceny stron WWW. W turystyce obserwuje się podobne zastosowanie. Metoda ta wykorzystywana była do oceny stron internetowych portali turystycznych. Eye-tracking pomaga sprawdzić, jak stroną internetową biura postrzegają klienci, w jaki sposób skanują – oglądają treści zamieszczone na stronie, na co w pierwszej kolejności zwracają uwagę, a jakich elementów nie zauważają. Pośrednio z turystyką, a przede wszystkim z medycyną, związane były również badania prowadzone wśród osób uprawiających turystykę wysokogórską (Einich, Sgór 2007). Wykorzystano sakadometr do zdiagnozowania wpływu dużych wysokości na ośrodkowy układ nerwowy.

W wyniku badania otrzymuje się szereg wyników w postaci danych surowych, które następnie można analizować statystycznie oraz tworzyć różne miary. Przykładową miarą jest liczba fiksacji w określonym obszarze, jednak jeśli jest ich dużo i trwają krótko, może to oznaczać trudności z interpretacją przedstawionych treści. Wynikiem badania jest też ścieżka wzroku prezentująca sakady (linie ciągłe) oraz fiksacje (koła fiksacji). Są one ze sobą połączone (ryc. 13). Im większe koła, tym dłużej spoglądał na nie obserwator.

Ryc. 13. Ścieżka wzroku
Źródło: opracowanie własne.

Efektem badania jest ponadto mapa cieplna/termiczna (ang. *heat map*), która przedstawia za pomocą barw natężenie uwagi wszystkich badanych. Im cieplejsza barwa, tym większe skupienie uwagi miało na nim miejsce. Wynikiem badań jest także mapa przezroczystości (ang. *opacity map*) – im bardziej przezroczysta warstwa zaciemniająca, tym większa uwaga skupiona była na danym obszarze (ryc. 14).

Materiałem badawczym jest również film z ruchem gałki ocznej (oraz film z animowaną ścieżką patrzenia – *video attention tracking*). Dzięki niemu można na bieżąco analizować, jakie elementy były oglądane przez badanych, w jakiej kolejności i jak długo.

Dotychczas w Katedrze stosowano urządzenia rejestrujące ruch gałek ocznych (eye-tracker, sakadometr) w celu identyfikacji elementów krajobrazu, które przyciągają wzrok (jako stymulanty bądź destymulanty atrakcyjności wizualnej krajobrazu rekreacyjnego). W 2010 r. odbyły się badania z wykorzystaniem sakadometru stacjonarnego ET Tobii T60 na grupie 36 osób. Łącznie ocenie poddano 18 zdjęć (8 zdjęć różnych typów krajobrazu) (Młynarczyk, Potocka 2010, 2011). W kolejnych latach prowadzono badania pilotażowe eye-trackerem mobilnym Tobii Glasses (na grupie studentów, podczas ćwiczeń terenowych w Ślesinie), a tak-

Ryc. 14. Mapa cieplna

Źródło: opracowanie własne.

że sakadometrem stacjonarnym SMI w trakcie wspomnianych wcześniej badań w pierwszej połowie 2015 r. (Młynarczyk i in. 2015, 2016).

Bezzałogowy statek powietrzny

Bezzałogowy statek powietrzny (BSP) popularnie zwany dronem (ang. *Unmanned Aerial Vehicle*) wykorzystywany jest do wykonywania zdjęć lotniczych, badań fotogrametrycznych, sporządzania ortofotomap oraz lotniczej rejestracji strefy brzegowej obszaru badań (ryc. 15). Zdjęcia linii styku wody i lądu umożliwiają opracowanie ortofotomapy badanego obszaru oraz określenie przebiegu aktualnej linii brzegowej. Metoda ta została porównana ze stosowaną dotychczas w takich przypadkach analizą kartograficzną map oraz z bezpośrednimi pomiarami geodezyjnymi w terenie, choć te ostatnie ze względu na często trudny dostęp do linii brzegowej nie są proste do zrealizowania. Zdjęcia z pokładu bezzałogowego statku powietrznego są szybkim i precyzyjnym źródłem danych o zmianach w środowisku przyrodniczym. Możliwości wykorzystania tego rodzaju urządzeń są przeogromne i zależą głównie od wyobraźni operatora, użytych sensorów oraz zasobów finansowych.

Ryc. 15. BSP – oktokoptyer używany do badań terenowych
Źródło: opracowanie własne.

Podsumowanie

Całość wyżej wymienionego i scharakteryzowanego sprzętu jest przydatna w realizacji wielu tematów badawczych prowadzonych przez pracowników Katedry Turystyki i Rekreacji UAM w zakresie szeroko pojętych badań przyrodniczych. Posiadanie takich urządzeń umożliwia nawiązanie lub rozwój współpracy w ramach wspólnych badań pomiędzy Katedrą Turystyki i Rekreacji a innymi jednostkami naukowo-badawczymi w Polsce i za granicą. Ponadto umożliwia staranie się o różnego rodzaju projekty naukowe finansowane zarówno z konkursów krajowych, jak i międzynarodowych. Wszystko to sprawia, że Katedra Turystyki i Rekreacji ma duże możliwości rozwoju i może stać się w przyszłości jednym z ważniejszych ośrodków badawczych w zakresie szeroko pojętej turystyki w kraju, a nawet za granicą.

Literatura

- Asprion U., Aigner T., 1999, *Towards realistic aquifer models: three-dimensional georadar surveys of Quaternary gravel deltas (Singen Basin, SW Germany)*, *Sedimentary Geology*, 129: 281–297.
- Einich L., Sgòr G., 2007, *Mountain & Wilderness Medicine World Congress. Programme*, Aviemore, Scotland.
- Karczewski J., 2007, *Zarys metody georadarowej*, Uczelniane Wydawnictwa Naukowo-Dydaktyczne, Kraków.
- Kijowski A., Słowik M., Rączkowski W., 2009, *Identyfikacja obiektów archeologicznych przy wykorzystaniu georadaru (GPR) – średniowieczne miasto Szamotuły*, *Archiwum Fotogrametrii, Kartografii i Teledetekcji*, 19: 153–162.
- Lamparski P., 2004, *Formy i osady czwartorzędowe w świetle badań georadarowych*. *Prace Geograficzne*, 194: 1–115.
- Młynarczyk Z., Pilarczyk Z., Słowik M., 2010, *Zastosowanie metody georadarowej dla potrzeb turystyki i rekreacji na przykładzie zapisu dawnej zabudowy i fortyfikacji w Zbąszyniu*, [w:] Z. Młynarczyk, A. Zajadacz, M. Słowik (red.), *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. V, *Aspekty przyrodnicze rozwoju turystyki*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s. 100–114.
- Młynarczyk Z., Potocka I., 2010, *Próba obiektywizacji oceny krajobrazu turystycznego przy wykorzystaniu zjawiska sakad*, [w:] Z. Młynarczyk, A. Zajadacz (red.), *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, 7, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Młynarczyk Z., Potocka I., 2011, *Możliwości wykorzystania eye-trackingu w badaniach krajobrazu turystycznego*, [w:] *Przestrzeń turystyczna – czynniki, różnorodność, zmiany*, WGiSR, Uniwersytet Warszawski, Warszawa.
- Młynarczyk Z., Potocka I., Rogowski M., 2015, *Zastosowanie nowatorskich narzędzi do obiektywizacji ocen atrakcyjności wizualnej krajobrazu – metodyka i przebieg eksperymentu*, *Varia. Geograficzne aspekty rozwoju turystyki. Prace z zakresu turystyki i rekreacji*, 3: 93–102, Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM, Poznań.
- Neal A., 2004, *Ground penetrating radar and its use in sedimentology: principles, problems and progress*, *Earth-Science Reviews*, 66: 261–330.

- Słowik M., 2011, *Changes of river bed pattern and traces of anthropogenic intervention: the example of using GPR method (the Odra river, western Poland)*, *Applied Geography*, 31: 784–799.
- Słowik M., 2012a, *Changes of river bed pattern of a lowland river: effect of natural processes or anthropogenic intervention?* *Geografiska Annaler, Series A, Physical Geography*, 94: 301–320.
- Słowik M., 2012b, *Influence of measurement conditions on depth range and resolution of GPR images: The example of lowland valley alluvial fill (the Odra River, Poland)*, *Journal of Applied Geophysics*, 85: 1–14.
- Słowik M., 2015, *Is history of rivers important in restoration projects? The example of human impact on a lowland river valley (The Odra River, Poland)*, *Geomorphology*, 251: 50–63.
- Słowik M., 2016, *The influence of meander bend evolution on the formation of multiple cutoffs: findings inferred from floodplain architecture and bend geometry*, *Earth Surface Processes and Landforms*, 41: 626–641.

Summary

Use of specialized equipment in Department of Tourism and Recreation

Specialistic equipment is currently necessary in scientific research implementation. Recently, Tourism and Recreation Department of Adam Mickiewicz University in Poznań purchase a lot of devices that are used in daily work. The aim of this paper is to shortly present and characterize specialistic equipment and to describe scientific researches realized with it.

Keywords: Specialized equipment, research, Department of Tourism and Recreation

Marcin Słowik

e-mail: slowikgeo@poczta.onet.pl

Grzegorz Borkowski

e-mail: corax@amu.edu.pl

Adam Marciniak

e-mail: adammarc@amu.edu.pl

Ilona Potocka

e-mail: ilonek@amu.edu.pl

Mateusz Rogowski

e-mail: mateusz.rogowski@amu.edu.pl

Remigiusz Tritt

e-mail: tritek@amu.edu.pl

Katedra Turystyki i Rekreacji

Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Alina Zajadacz

Rzwoj serii wydawniczej Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace

Artykuł przybliża rozwój publikacji wydawanych w serii *Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace* w Katedrze Turystyki i Rekreacji, na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Syntetycznie przedstawiono tematykę wydanych w okresie 2008–2016 osiemnastu tomów serii, ich charakter (monografie, tomy tematyczne, zbiory artykułów), jak również współpracę z licznym gronem autorów reprezentujących główne ośrodki akademickie w Polsce, prowadzące badania z zakresu turystyki i rekreacji.

Słowa kluczowe: *Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace*, uwarunkowania i plany rozwoju turystyki.

Seria wydawnicza *Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace* (TiR – SiP) została zainicjowana w 2006 r. przez obecnych redaktorów: Z. Młynarczyka i A. Zajadacz. Pierwotny pomysł dotyczył opracowania monografii z zakresu fizjografii planistycznej, obejmującej problemy turystyki i rekreacji. Do współpracy zaproszeni zostali specjaliści (zarówno naukowcy, jak i praktycy) reprezentujący różne dyscypliny i dziedziny wiedzy związane z przyrodniczymi, społecznymi, kulturowymi oraz ekonomicznymi uwarunkowaniami rozwoju turystyki. Współpraca z zespołem dwudziestu autorów, przedstawicieli nauk: przyrodniczych (geomorfologii, hydrologii, limnologii, klimatologii, gleboznawstwa, biogeografii, biologii, leśnictwa, rolnictwa, ekologii krajobrazu), humanistycznych (socjologii, pedagogiki, historii sztuki), ponadto z zakresu geografii społeczno-ekonomicznej, geografii turystyki, ekonomii, kultury fizycznej oraz architektury – trwała dwa lata. Jej efektem były trzy pierwsze tomy, które ukazały się w okresie 2008–2009 pod wspólnym tytułem: *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*:

- tom 1, *Przyrodnicze zasoby turystyczne i metody ich oceny* (Młynarczyk, Zajadacz, red., 2008),
- tom 2, *Zasoby antropogeniczne. Krajobraz. Ruch turystyczny* (Młynarczyk, Zajadacz, red., 2008),
- tom 3, *Walory i atrakcje turystyczne. Potencjał turystyczny. Plany rozwoju turystyki* (Młynarczyk, Zajadacz, red., 2009).

Łącznie obejmowały one 748 stron poświęconych: metodom oceny zasobów turystycznych; pomiaru ruchu turystycznego, określania rozmiaru i opłacalności inwestycji turystycznych w gminie i regionie, klasyfikacji walorów oraz atrakcji turystycznych, jak również zasadom planowania rozwoju turystyki z uwzględ-

nieniem idei zrównoważonego rozwoju. Dla całości opracowania przyjęto zasadnicze założenia, aby poszczególne składowe potencjału turystycznego były rozpatrywane przez właściwych specjalistów (klimat z perspektywy klimatologa, jeziora z punktu widzenia limnologa, ukształtowanie terenu przez geomorfologa itd.), ponadto by zastosowanie omawianych metod oceny odnoszono do studium przypadku jednej, wybranej gminy (Zbąszyń, woj. wielkopolskie). Zamysł ten spowodował, że w efekcie treści zawarte w poszczególnych rozdziałach obejmują zestaw uniwersalnych metod oceny potencjału turystycznego, a także ilustrują ich zastosowanie na przykładzie wybranej gminy. Rozwinięcie pierwotnie planowanej monografii w trzytomowe opracowanie oraz wyłonienie się w toku prac nad nią wielu wartych podjęcia zagadnień badawczych zainicjowało dalszy rozwój publikacji w postaci serii TiR – SiP.

Kolejny, czwarty tom, stanowił monografię poświęconą charakterystyce podróży turystycznych oraz form spędzania czasu wolnego osób niesłyszących, posługujących się polskim językiem migowym. Monografia, obejmująca 316 stron:

- tom 4, *Czas wolny, turystyka i rekreacja osób niesłyszących w Polsce – zarys specyfiki problemu* (Zajadacz 2010),

składa się z trzech części. W pierwszej zamieszczono przegląd literatury na temat specyfiki środowiska osób niesłyszących oraz turystyki osób z niepełnosprawnością, ze zwróceniem uwagi na główne przyczyny ograniczania aktywności turystycznej. Część druga zawiera omówienie wyników badań ukazujących specyfikę wyjazdów turystycznych oraz spędzania czasu wolnego przez osoby niesłyszące w Polsce. Natomiast część trzecia przybliżyła przegląd dobrych praktyk z zakresu udostępniania obiektów i miejsc turystycznych osobom z dysfunkcją słuchu.

W tym samym roku rozpoczęto prace nad kolejnymi czterema tomami, złożonymi z wielu artykułów przedstawionych podczas ogólnopolskiej konferencji naukowej pt. *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki* zorganizowanej przez Zakład Centrum Turystyki i Rekreacji (kwiecień 2010 r.). Podzielono je tematycznie na następujące części:

- tom 5, *Aspekty przyrodnicze rozwoju turystyki* (Młynarczyk, Zajadacz, Słowik, red., 2010),
- tom 6, *Turystyka zrównoważona* (Młynarczyk, Potocka, Zajadacz, red., 2010),
- tom 7, *Aspekty społeczne: ruch turystyczny, turystyka osób niepełnosprawnych, turystyka zdrowotna, przestrzeń turystyczna w świadomości społecznej* (Młynarczyk, Zajadacz, red., 2010),
- tom 8, *Gospodarka turystyczna, produkt turystyczny, zagospodarowanie turystyczne* (Młynarczyk, Zajadacz, Matuszewska, red., 2011).

Przedstawione artykuły, obejmujące łącznie 679 stron, opracowane zostały przez 74 autorów reprezentujących 29 krajowych ośrodków akademickich. Ich tematyka stanowiła odzwierciedlenie aktualnych problemów badań z zakresu turystyki i rekreacji, podejmowanych w ramach wielu dyscyplin naukowych w Polsce.

Kolejna publikacja jest efektem współpracy zespołu, który połączyła pasja wspólnego podróżowania i odkrywania. Przedstawia ona wyniki wyprawy zrealizowanej pod kierunkiem W. Rosika w dolinie rzeki Warty:

- tom 9, *Dolina Warty – przyrodnicze i turystyczne fascynacje* (Młynarczyk, Rosik, Zajadacz, red., 2012).

Książka zawiera opracowania osiemnastu autorów – pracowników oraz studentów Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Stanowi kompilację treści z pogranicza nauki, kultury, sztuki, estetyki, turystyki i sportu. Po przedstawieniu celów i przebiegu wyprawy „Warta 2009” treść opracowania liczącego 218 stron podzielono na kilka części tematycznych. Obejmują one takie działy, jak: hydrografia, zagospodarowanie doliny Warty, turystyka i ochrona przyrody oraz humanistyka w geografii.

W następnym roku ukazał się zbiór zróżnicowanych tematycznie artykułów, przygotowanych przez dziesięciu autorów:

- Tom 10, *Wybrane przyrodnicze, społeczne i ekonomiczne aspekty turystyki* (Młynarczyk, Zajadacz, red. 2013).

Poszczególne artykuły dotyczyły m.in. historii rozwoju turystyki, jej prekursorów, prezentowały wyniki badań wybranych przedsiębiorstw turystycznych (biur podróży i obiektów hotelowych) w Poznaniu, propozycje metodyczne związane z oceną atrakcyjności jezior dla potrzeb turystyki oraz adaptacją obiektów eksploatacyjnych (pokopalnianych) na cele turystyczne. Omówiono też możliwości rozwoju różnych rodzajów turystyki: kajakowej, literackiej oraz osób z niepełnosprawnością.

Problemem dostępności turystyki dla osób z niepełnosprawnością poświęcono też kolejne opracowanie:

- tom 11, *Propozycje udostępnienia Sierakowskiego Parku Krajobrazowego dla osób niepełnosprawnych ruchowo i wzrokowo* (Młynarczyk, Zajadacz, red., 2013).

Przedstawiono w nim w sposób syntetyczny wyniki czterech prac magisterskich, zrealizowanych na kierunku studiów turystyka i rekreacja na UAM, których głównym celem było przygotowanie koncepcji przebiegu szlaków turystycznych, możliwych do pokonania przez osoby z wybranym rodzajem niepełnosprawności. Książka obok przeglądu literatury z zakresu podjętego tematu oraz charakterystyki badanego obszaru zawiera autorskie koncepcje poprawy dostępności terenu o cennych walorach krajobrazowych dla osób z niepełnosprawnością ruchową oraz wzrokową, propaguje ideę uniwersalnego projektowania i „turystyki dostępnej”.

Tematykę ogólnej dostępności turystyki, jak również inne humanistyczne aspekty turystyki poruszono w kolejnej publikacji:

- tom 12, *Turystyka dostępna i humanistyczne aspekty turystyki* (Młynarczyk, Zajadacz, red., 2014).

Opracowanie to jest dziełem siedemnastu autorów i obejmuje 164 strony. Zwrócono w nim uwagę na potrzeby związane z udostępnieniem obiektów, miejsc i usług turystycznych dla osób z niepełnosprawnością, a także na wiele spersonalizowanych form turystyki, które można odnieść do indywidualnych zainteresowań (fikcją literacką, filmową czy teatralną). W końcowej części tomu zamieszczono opracowania o zróżnicowanej tematyce, dotyczącej walorów turystycznych Wielkopolski, aktywności turystycznej wybranych grup społecznych, praw turystów (konsumentów) na rynku turystycznym oraz turystyki aktywnej

(górskiej). Ostatni z artykułów odnosi się do historii, związanej z działalnością wybitnego pedagoga, ale także wędrowca Jana Amosa Komeńskiego, który przez wiele lat żył i tworzył w Wielkopolsce (w Lesznie). Tak różnorodna tematyka temu potwierdza coraz bardziej złożony charakter turystyki, o czym decyduje zarówno rozwój tego zjawiska, jak i badań nad nim.

Kolejny, trzynasty tom ma charakter monografii:

- tom 13, *Adaptacja kamieniołomów dla potrzeb turystyki na przykładzie kopalni wapienia „Tarnów Opolski”* (Marciniak 2015).

Książka przedstawia wyniki badań, których głównym celem było opracowanie i weryfikacja scenariusza postępowania w przypadku planowania zagospodarowania wielkokubaturowych kamieniołomów na cele turystyczne. Aplikacja zaproponowanego scenariusza została przeprowadzona na przykładzie czynnego kamieniołomu w Tarnowie Opolskim. Koncepcja stanowi nowatorskie ujęcie ukazujące zarówno możliwości rozwoju geoturystyki, jak i rewitalizacji terenów poeksploatacyjnych.

Oddzielnym przedmiotem analiz był rozwój badań geograficznych nad turystyką. Do prac nad tym tematem zostali zaproszeni geografowie ze wszystkich ośrodków akademickich w Polsce, zajmujących się badaniami i dydaktyką z zakresu turystyki i rekreacji. Rezultatem tych prac były opracowania liczące łącznie 279 stron:

- tom 14, *Rozwój badań geograficznych nad turystyką* (Młynarczyk, Zajadacz, red., 2015),
- tom 15, *Turystyka w badaniach geograficznych* (Młynarczyk, Zajadacz, red., 2015).

Oba tomy zawierają artykuły poświęcone geografii turystyki, poczynając od historii jej rozwoju w różnych ośrodkach geograficznych w Polsce (na Uniwersytecie Jagiellońskim, Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytecie im. Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie), poprzez analizę badań geograficznych nad turystyką w Polsce w świetle problematyki prac doktorskich i habilitacyjnych oraz artykułów opublikowanych w latach 1985–2014 w czasopiśmie naukowym „Turystyka”, po aktualne wyzwania badawcze.

Tomy 16–18 (podobnie jak wcześniej wydane tomy 5–8) związane są z ogólnopolską konferencją naukową, która została zorganizowana przez Katedrę Turystyki i Rekreacji na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu po raz drugi pod hasłem *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki* (wrzesień 2015). Całość obejmującą 345 stron podzielono na trzy tomy tematyczne:

- tom 16, *Społeczno-ekonomiczne problemy rozwoju turystyki* (Młynarczyk, Zajadacz, red., 2016),
- tom 17, *Organizacja i rozwój rynku usług turystycznych* (Młynarczyk, Zajadacz, red., 2016),
- tom 18, *Turystyka przyrodnicza i uwarunkowania jej rozwoju* (Młynarczyk, Zajadacz, red., 2016).

Opracowania, złożone z wielu artykułów, z jednej strony zawierają informacje szczegółowe, użyteczne dla świata nauki i praktyki (zwłaszcza w zakresie plano-

Tabela 1. Uczelnie reprezentowane przez autorów serii: *Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace*

Lp.	Uczelnia:
1	Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie
2	Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie
3	Akademia Marynarki Wojennej w Gdyni
4	Akademia Pomorska w Słupsku
5	Akademia Wychowania Fizycznego w Katowicach
6	Akademia Wychowania Fizycznego w Krakowie
7	Akademia Wychowania Fizycznego w Poznaniu
8	Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu w Gdańsku
9	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Jarosławiu
10	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Lesznie
11	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sulechowie
12	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie
13	Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie
14	Politechnika Opolska
15	Politechnika Poznańska
16	Politechnika Śląska
17	Polska Akademia Nauk w Warszawie
18	Spółeczna Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania w Łodzi, Wydział w Kołobrzegu
19	Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
20	Szkoła Główna Handlowa w Warszawie
21	Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie
22	Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
23	Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
24	Uniwersytet Gdański
25	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
26	Uniwersytet im. Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy
27	Uniwersytet Jagielloński
28	Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach
29	Uniwersytet Łódzki
30	Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
31	Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
32	Uniwersytet Opolski
33	Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu
34	Uniwersytet Szczeciński
35	Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy
36	Uniwersytet Warszawski
37	Uniwersytet Wrocławski
38	Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy
39	Wyższa Szkoła Hotelarstwa, Gastronomii i Turystyki w Warszawie
40	Wyższa Szkoła Turystyki i Hotelarstwa w Gdańsku
41	Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie

Źródło: opracowanie własne.

wania i zarządzania turystyką). Z drugiej natomiast strony – stanowią zbiór informacji na temat teorii systemu turystyki (w tym struktur sieciowych, hierarchii zależności), przez co dostarczają wiedzę o charakterze uniwersalnym.

Wśród 18 tomów, które ukazały się do tej pory w serii TiR – SiP, zostały opublikowane:

- zbiory artykułów powiązanych ze sobą tematycznie (tomy 1–3 oraz 14–15),
- monografie (tomy 4 oraz 13),
- zbiory artykułów przygotowanych w ramach dwóch konferencji pod hasłem *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki* (tomy 5–8 oraz 16–18),
- artykuły stanowiące efekt pracy terenowej zespołów zafascynowanych wybranym tematem (tomy 9 oraz 11),
- tomy o zróżnicowanej tematyce (tomy 10 oraz 12).

Ponad 200 autorów opracowało blisko 200 artykułów lub rozdziałów o łącznej objętości 3133 stron¹. Autorzy reprezentowali ponad czterdzieści uczelni (tab. 1) oraz instytucje, takie jak: Polska Organizacja Turystyczna, Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego, Dyrekcja Parku Narodowego Gór Stołowych czy Centrum Turystyki Kulturowej „Trakt” w Poznaniu.

Pierwotnie planowana monografia rozwinęła się w ciągu dziesięciu lat w postaci serii: TiR – SiP, której wiodącym celem było i jest dzielenie się wiedzą na temat zarówno szczegółowych problemów, jak i systemowych ujęć turystyki i rekreacji, przedstawianych z perspektywy przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych. W recenzjach poszczególnych tomów podkreślano często ich walory merytoryczne, teoretyczne i aplikacyjne, a także dydaktyczną użyteczność. Wszystkie publikacje są dostępne na stronie Katedry Turystyki i Rekreacji na zasadach open access <http://turystyka.amu.edu.pl/studiaiprace.html>.

Literatura

- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2008, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. I, *Przyrodnicze zasoby turystyczne i metody ich oceny*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Wyd. Naukowe UAM, Poznań, s. 1–274.
- Młynarczyk Z., Zajadacz (red.), 2008, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. II, *Zasoby antropogeniczne. Krajobraz. Ruch turystyczny*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Wyd. Naukowe UAM, Poznań, s. 1–267.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2009, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. III, *Walory i atrakcje turystyczne. Potencjał turystyczny. Plany rozwoju turystyki*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Wyd. Naukowe UAM, Poznań, s. 1–208.
- Zajadacz A., 2010, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. IV, *Czas wolny, turystyka i rekreacja osób niesłyszących w Polsce*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Wyd. Naukowe UAM, Poznań, s. 1–315.

¹ Co ciekawe, liczba ta stanowi symboliczną nazwę planetoidy (3133) Sendai, która okrąży Słońce w ciągu 3,22 roku. Nam niestety nie udało się pracować z taką prędkością, publikacja 3133 stron zajęła 9 lat.

- Młynarczyk Z., Zajadacz A., Słowik M. (red.), 2010, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. V, *Przyrodnicze aspekty rozwoju turystyki*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań, s. 1–164.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A., Potocka I. (red.), 2010, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. VI, *Turystyka zrównoważona. Agroturystyka*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań, s. 1–85.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2010, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. VII, *Aspekty społeczne: Ruch turystyczny, turystyka osób niepełnosprawnych, turystyka zdrowotna, przestrzeń turystyczna w świadomości społecznej*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań, s. 1–214.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A., Matuszewska D. (red.), 2011, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. VIII, *Gospodarka turystyczna, produkt turystyczny, zagospodarowanie turystyczne*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s. 1–245.
- Młynarczyk Z., Rosik W., Zajadacz A. (red.), 2012, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. IX, *Dolina rzeki Warty – przyrodnicze i turystyczne fascynacje*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s. 1–216.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2013, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. X, *Wybrane przyrodnicze, społeczne i ekonomiczne aspekty turystyki*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s. 1–160.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2013, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. XI, *Propozycje udostępniania Sierakowskiego Parku Krajobrazowego dla osób niepełnosprawnych ruchowo i wzrokowo*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s. 1–142.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2014, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. XII, *Turystyka dostępna i humanistyczne aspekty turystyki*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s. 1–164.
- Marciniak A., 2015, *Adaptacja kamieniołomów dla potrzeb turystyki na przykładzie kopalni wapienia „Tarnów Opolski”*, t. XIII, *Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s. 1–129.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2015, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. XIV, *Rozwój badań geograficznych nad turystyką*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s. 1–125.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2015, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. XV, *Turystyka w badaniach geograficznych*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s. 1–153.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2016, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. XVI, *Spoleczno-ekonomiczne problemy rozwoju turystyki*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s. 1–140.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2016, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. XVII, *Organizacja i rozwój rynku usług turystycznych*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s. 1–102.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2016, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. XVIII, *Turystyka przyrodnicza i uwarunkowania jej rozwoju*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s. 1–97.

Summary

The development of the Tourism and Recreation – Studies and Papers series

The paper focuses on the development of the publications contained in the Tourism and Recreation – Studies and Papers series published by the Department of Tourism and Recreation, Faculty of Geographical and Geological Sciences, Adam Mickiewicz University in Poznan. It synthetically presents the subject matter of the 18 volumes published between 2008 and 2016, their profile (monographs, thematic volumes, collections of papers), and the collaboration with numerous authors representing the main Polish academic centres conducting research into tourism and recreation.

Keywords: Tourism and Recreation – Studies and Papers, tourist development: determinants and plans

Alina Zajadacz
e-mail: alina@amu.edu.pl
Katedra Turystyki i Rekreacji
Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Dydaktyka

Dorota Matuszewska, Barbara Pospieszna

Ewolucja programów studiów na kierunku turystyka i rekreacja, optymalizacja oferty kształcenia

Celem niniejszej pracy jest przedstawienie systematycznych zmian, jakim ulegał program nauczania, oraz prześledzenie zmieniającej się przez lata liczby studentów na kierunku turystyka i rekreacja na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Na wstępie zarysowany został pierwszy program nauczania opracowany w 1999 r., a następnie najważniejsze jego zmiany w czasie ewolucji kierunku. W dalszej części opracowania przedstawiono dynamikę zmian liczby studentów w poszczególnych rocznikach z podziałem na jednostki organizacyjne, tryb i stopień studiów.

Słowa kluczowe: program nauczania, statystyka, liczba studentów

Pierwszy program studiów dla nowo powstającego kierunku turystyka i rekreacja opracowała w 1999 r. komisja dydaktyczna składająca się z zespołu pięciu profesorów: Eugeniusza Bidermana, Zygmunta Młynarczyka, Waldemara Ratajczaka, Janusza Skoczylasa, Danieli Sołowiej oraz dr. Alfreda Stacha. Zgodnie z ówczesnie wyznaczonymi przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego standardami program nauczania miał obejmować 3400 godzin zajęć z przedmiotów kształcenia ogólnego, podstawowego oraz kierunkowego, z czego mniej więcej połowa pozostawała do rozplanowania przez uczelnię. W związku z tym powstał nowoczesny, autorski program studiów, łączący elementy wiedzy z szerokiego spektrum nauk: przyrodniczych, humanistycznych, społecznych, prawnych, ekonomicznych oraz o kulturze fizycznej. Obok zajęć teoretycznych przewidziano także zajęcia praktyczne w formie ćwiczeń i laboratoriów oraz lektoratów z dwóch języków obcych. Całość była dopełniona ciekawym programem zajęć terenowych oraz bogatą ofertą praktyk w przedsiębiorstwach turystycznych i hotelach. Program studiów objął 3030 godzin zajęć teoretycznych (w tym 1645 godzin wykładów oraz 1385 godzin ćwiczeń), 34 dni ćwiczeń terenowych oraz 44 dni różnorodnych praktyk. W okresie studiów studenci mieli także możliwość fakultatywnego zrealizowania kursu pedagogicznego obejmującego 130 godzin wykładów, 185 godzin ćwiczeń oraz 150 godzin praktyk pedagogicznych, a także kursu języka migowego (por. skan suplementu dyplomu absolwenta pierwszego rocznika TiR).

Pierwszy program nauczania opracowany przez wspomnianą komisję zatwierdziła w dniu 9 listopada 1999 r. Rada Wydziału Nauk Geograficznych i Geolo-

IV. INFORMACJE O TREŚCI STUDIÓW I OSIĄGNIĘTYCH WYNIKACH³⁾

1. System studiów: *stacjonarny*
2. Standardy nauczania: *Brak standardów określonych przez Ministra Edukacji Narodowej i Sportu. Uczelnia realizuje programy autorskie zatwierdzone przez uchwałę Rady Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych z dnia 18 kwietnia 2002r. w sprawie określenia standardów nauczania dla poszczególnych kierunków studiów i poziomów kształcenia (Dz. U. Nr 116, poz.1004 z późn. zm.).*
3. Szczegóły dotyczące programu oraz indywidualne osiągnięcia, uzyskane oceny/ punkty kredytowe (ECTS):

Cykl dydaktyczny:

Przedmiot Rok akademicki 2000/2001	Liczba godzin		Ocena		Punkty ECTS
	Wykład	Ćwiczenia	Zaliczenie	Egzamin	
I semestr					
Klimatologia regionalna i bioklimatologia człowieka	30	30	5,0	4,0	5
Podstawy turystyki	30	30	5,0	4,5	5
Ekonomia	30	30	3,0	3,0	5
Wychowanie zdrowotne i promocja zdrowia	15		zal		2
Topografia w turystyce	15	30	4,5		4
Geografia polityczna świata	30		4,0		4
Fizjologia pracy i odpoczynku	15		3,0		2
BHP, ochrona zdrowia i pomoc medyczna	15	15	zal		3
Środowisko geologiczne	15	15	4,0		3
Usprawnienia ruchowe		30	5,0		1
Język francuski		30	zal		1
Język hiszpański		30	zal		1
II semestr					
Geografia fizyczna świata	30			3,0	4
Geografia społeczno- ekonomiczna	30			4,5	4
Ekologia	30	15	zal	3,0	4
Funkcjonowanie środowiska przyrodniczego	15	15	zal	4,0	3
Historia kultury i sztuki	30		5,0		2
Architektura	30		3,5		2
Muzealnictwo	15		3,0		1
Pedagogika czasu wolnego	30		zal		1
Podstawy statystyki	15	15	4,0		2
Usprawnienia ruchowe		30	5,0		1
Język francuski		30	zal		1
Język hiszpański		30	zal		1
Ćwiczenia terenowe- Wielkopolska		6 dni	zal		4
Ćwiczenia terenowe Sieraków		12 dni	zal		5
Przedmiot Rok akademicki 2001/2002					
III semestr					
Geografia społeczno-ekonomiczna Polski	30			3,5	6
Turystyczne walory wód	15		4,0		3
Finanse przedsiębiorstw	30			3,5	5

Podstawy rachunkowości	15	15	3,0	5
Hotelarstwo i gastronomia	30	30	zal	6
Podstawy i zastosowania informatyki	30	30	zal	6
Usprawnienie ruchowe		30	5,0	1
Język hiszpański		30	zal	1
Język francuski		30	zal	1
Język angielski		30	4,0	
IV semestr				
Geografia fizyczna Polski	30		4,0	5
Socjologia	15	15	zal	4,0
Turystyczne walory rzeźby powierzchni Ziemi	30	30	4,0	4,5
Turystyczne walory biosfery	30	30	zal	4,0
Psychologia	30		4,0	3
Podstawy i zastosowania informatyki		30	4,0	6
Ekonomika turystyki i rekreacji	15	30	zal	3
Język francuski		30	zal	1
Język angielski		30	4,0	
Język hiszpański		30	zal	1
Usprawnienia ruchowe		30	5,0	5,0
Ćwiczenia terenowe- obóz narciarski		6 dni	zal	5
Ćwiczenia terenowe- Gdańsk		10 dni	zal	5
Praktyka zawodowa w hotelach		14 dni	zal	5
Przedmiot	Liczba godzin		Ocena	Punkty
Rok akademicki 2002/2003	Wykład	Ćwiczenia	Zaliczenie Egzamin	ECTS
V semestr				
Geografia regionalna	30		4,0	5
Hydrologia i zagospodarowanie turystyczne wód	30		3,5	2
Geografia turystyczna wybranych krajów:	60			3
Bułgarii, Rumunii, Portugalii, Albanii, Chorwacji, Słowenii, Hiszpanii,			4,0	
Wielkiej Brytanii, Niemiec, Szwajcarii, Węgier			4,0	
Rosji, Litwy, Estonii, Ukrainy			4,0	
Turystyka w biznesie i organizacja kongresów.				
Protokół dyplomatyczny	15	30	4,0	3
Organizacja i zarządzanie przedsiębiorstwem				
turystycznym oraz metody i techniki obsługi				
ruchu turystycznego	30	30	5,0	4
Język francuski		30	zal	1
Język hiszpański		30		5,0
Organizacja i zarządzanie	30		zal	2
VI semestr				
Filozofia	30		zal	5,0
Podstawy marketingu	30		5,0	3,5
Komunikacja wizualna	30		4,0	2
Geografia turystyczna wybranych krajów:	30			3
Krajów Skandynawskich, Holandii, Szwajcarii,				
Austrii, Słowacji, Czech			zal	
Geografia turystyczna Francji, Luksemburga, Belgii			5,0	
Organizacja i prowadzenie wycieczek	30	30	5,0	4
Zastosowania informatyki w turystyce i rekreacji		30	4,0	2
Krajoznastwo i metodyka jego prezentacji	30			4,5
Prawo w turystyce i rekreacji	30	15	4,5	4,5

Ochrona środowiska i turystyka proekologiczna	30	15	4,0	4,5	4
Agroturystyka	30	15	4,0		3
Praktyka zawodowa w przedsiębiorstwach turystycznych		14 dni	zal		4
Przewodnictwo po ośrodkach i obiektach turystycznych		6 dni	zal		5

Przedmiot Rok akademicki 2003/2004	Liczba godzin		Ocena		Punkty ECTS
	Wykład	Ćwiczenia	Zaliczenie	Egzamin	

VII/VIII semestr					
Metody oceny środowiska przyrodniczego dla potrzeb turystyki i rekreacji	15	15	5,0	4,5	3
Metody badań geografii turystyki	15			4,5	3
Turystyka w obszarach chronionych	30			5,0	4
Geografia ludności	30			4,5	4
Zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne	30			3,5	4
Turystyka w państwach Unii Europejskiej	15			4,5	2
Metody analizy przestrzennej w turystyce	30	15	4,0	3,5	3
Kartografia w turystyce	15	15	4,5		3
Etnografia	30		4,0		2
Wody mineralne	15		4,5		2
Regiony turystyczne Azji Środkowej	15		4,5		2
Regiony turystyczne Chin, Japonii, Indii	15		4,5		2
Regiony turystyczne Australii, Antarktydy, Oceanii	15		3,0		2
Regiony turystyczne wybranych państw Afryki	15		4,0		2
Walory turystyczne gór i jaskiń	15		5,0		2
Transport lotniczy w turystyce	10		4,0		2
Wprowadzenie do Systemów Informacji Geograficznej		30	4,0		2
Seminarium magisterskie		60	zal		12
Pracownia magisterska		30	zal		4
Praktyka dyplomowa		10 dni	zal		4
Język migowy (fakultatywnie)			4,0		
Kurs pedagogiczny:					
Psychologia	45	45	5,0	3,5	
Pedagogika	30	30	4,0	5,0	
Dydaktyka nauczania geografii	40	80	5,0	4,0	
Astronomiczne podstawy geografii	15	30	4,0	4,0	
Praktyka pedagogiczna w szkołach		150	zal.		

Przedmiot Rok akademicki 2004/2005	Liczba godzin		Ocena		Punkty ECTS
	Wykład	Ćwiczenia	Zaliczenie	Egzamin	

IX/X semestr					
Geografia turystyczna Ameryki Północnej	15		4,0		2
Geografia turystyczna Ameryki Południowej	15		5,0		2
Walory turystyczne pogody i klimatu	10		4,0		2
Turystyka i rekreacja dla niepełnosprawnych	15		4,5		2
Nazewnictwo geograficzne	5		4,5		1
Organizacja i prowadzenie imprez sportowych	30	20	4,0		3
Turystyka pielgrzymkowa	20		5,0		2
Kultura słowa	10		4,0		2
Kultura muzyczna	10		4,0		2
Turystyka góraska	10		5,0		2
Turystyka ekstremalna	10		4,0		2

Suplement dyplomu absolwenta pierwszego rocznika TiR (3)

Seminarium magisterskie	60	zal	34
Pracownia magisterska	90	zal	2
Student V roku Turystyki i Rekreacji			
Remes w ramach programu Socrates – Erasmus, zdobywając 30 punktów ECTS			
odbył semestralne studia na Uniwersytecie w			

Wynik egzaminu magisterskiego: bardzo dobry (5,0)

Suplement dyplomu absolwenta pierwszego rocznika TiR (4)

gicznych UAM. Na stanowisko kierownika tych studiów w styczniu 2000 r. został powołany dr hab. Zygmunt Młynarczyk.

Pierwsza inauguracja zajęć na kierunku turystyka i rekreacja na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM nastąpiła z początkiem roku akademickiego 2000/2001. Od kolejnego roku akademickiego studia z zakresu turystyki i rekreacji, oprócz studiów w Poznaniu, Uniwersytet uruchomił także w Zamiejskowym Ośrodku Dydaktycznym w Śremie. Rekrutacja w Śremie była kontynuowana aż do roku akademickiego 2009/2010.

Po kilku początkowych latach obowiązywania jednolitych studiów magisterskich na kierunku turystyka i rekreacja zaczęto wdrażanie systemu bolońskiego. Od roku akademickiego 2007/2008 wprowadzono podział dydaktyki, zarówno w trybie stacjonarnym, jak i niestacjonarnym, na trzyletnie studia I stopnia (licencjackie) oraz dwuletnie studia II stopnia (magisterskie), przy czym przez pierwsze trzy lata nabór był prowadzony jedynie na I stopień studiów. W związku z tą zmianą program nauczania musiał zostać gruntownie przeplanowany. Trwające 6 semestrów studia licencjackie zawierały moduły kształcenia w zakresie nauk podstawowych oraz moduły kształcenia do wyboru. W tym programie moduły z zakresu nauk podstawowych, czyli przedmioty obowiązkowe, obejmowały 1498 godzin zajęć, w tym na pierwszym roku 569, na drugim 521 i na trzecim 408 godzin. Pula przedmiotów do wyboru to 865 godzin, podzielonych na trzy lata edukacji (I rok: 195; II: 325 i III: 345 godzin). W zakres przedmiotów obowiązkowych włączono także 34 dni ćwiczeń terenowych (272 godziny) oraz 28 dni praktyk zawodowych.

Trwający 2 lata II stopień studiów na kierunku turystyka i rekreacja został uruchomiony od roku 2010/2011. Jego program podzielono na 4 semestry i zgodnie z wymogami obejmował zarówno przedmioty z zakresu nauk podstawowych, jak i przedmioty do wyboru. Program studiów II stopnia przewiduje możliwość wyboru jednej z dwóch specjalności: turystyka i rekreacja albo turystyka międzynarodowa. Program objął 744 godziny zajęć obowiązkowych, z czego 569 godzin realizowane jest na I roku i 175 godzin na drugim. Przewidziane specjalności

różnią się między sobą pulą przedmiotów do wyboru. Studenci decydujący się na profil ogólny: turystyka i rekreacja wybierają spośród 258 godzin przedmiotów na I roku i 135 na drugim, natomiast ze specjalności turystyka międzynarodowa ze 173 na I roku i 120 na drugim. Program dla II stopnia w praktycznie niezmiennionej formie obowiązuje do dnia dzisiejszego.

W związku z uruchomieniem studiów licencjackich z zakresu turystyki i rekreacji w Zamiejscowym Ośrodku Dydaktycznym w Pile w 2013 roku wprowadzono kolejną znaczną zmianę w programie studiów na kierunku turystyka i rekreacja. Obok ogólnego kierunku studiów, tożsamego z programem realizowanym w Poznaniu, studentom zaproponowano nową specjalność: turystyka chińsko-japońska. Program tej specjalności obok niezmiennionych modułów kształcenia z zakresu nauk podstawowych zawiera nowatorską propozycję zajęć do wyboru. Ich pula obejmuje łącznie 727 godzin, z czego 210 jest dostępnych na I roku, 230 na drugim i 287 na trzecim. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom kolejnych roczników studentów, na I stopniu studiów w Poznaniu uruchamiane są kolejne specjalności. W roku akademickim 2015/2016 do oferty dydaktycznej na studiach I stopnia włączono zarządzanie eventami, a od roku 2016/2017 turystykę w zarządzaniu kryzysowym, turystykę kulturową, hotelarstwo i turystykę zdrowotną oraz rekreację ruchową.

Liczba studentów w poszczególnych latach – statystyki

Kształcenie studentów na kierunku turystyka i rekreacja początkowo realizowane było w systemie jednolitych pięcioletnich studiów magisterskich. W roku akademickim 2000/2001 naukę na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych rozpoczęło 102 studentów studiów dziennych oraz 658 studentów na studiach zaocznych (tab. 1). Liczba studentów dziennych jednolitych studiów magisterskich utrzymywała stałą tendencję rosnącą aż do roku akademickiego 2005/2006, kiedy to dołączające kolejne roczniki studentów sprawiły, że na WNGiG kształceniem w zakresie turystyki i rekreacji objętych było już aż 610 osób. Od roku akademickiego 2002/2003 postępował również przyrost liczby studentów jednolitych zaocznych studiów magisterskich. W roku akademickim 2005/2006 ogółem (wszystkie roczniki studentów) w tym systemie kształciło się aż 1125 osób. Zauważalny w kolejnych latach spadek liczby studentów jednolitych studiów magisterskich wynikał przede wszystkim ze zmiany procesu kształcenia warunkowanego wdrażaniem systemu bolońskiego – wprowadzeniem studiów I i II stopnia. Ten podział poziomów kształcenia obowiązuje od roku akademickiego 2007/2008.

W świetle danych przedstawionych w tabeli 2 w latach akademickich 2007/2008–2015/2016 w zakresie kształcenia na I stopniu studiów (studia licencjackie) tendencję wzrostu utrzymywała jedynie liczba studentów studiów dziennych. W roku akademickim 2007/2008 studia licencjackie na kierunku turystyka i rekreacja podjęło 148 studentów. W roku akademickim 2015/2016 liczba wszystkich studentów I stopnia kształconych na studiach dziennych przekraczała 400 osób. Niestety nie udało się utrzymać rosnącej liczby osób, które kształcą się

Tabela 1. Liczba studentów kierunku turystyka i rekreacja na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych w Poznaniu – studia dzienne i zaoczne, pięcioletnie, jednolite, magisterskie w Poznaniu

Rok akademicki	Studia stacjonarne		Studia niestacjonarne	
	Liczba studentów	Współczynnik dynamiki (rok poprzedzający = 100%)	Liczba studentów	Współczynnik dynamiki (rok poprzedzający = 100%)
2000/2001	102	–	658	–
2001/2002	181	177,45	635	96,50
2002/2003	283	156,35	763	120,16
2003/2004	368	130,04	927	121,49
2004/2005	508	138,04	1102	118,88
2005/2006	610	120,08	1125	102,09
2006/2007	581	95,25	1073	95,38
2007/2008	541	93,12	790	73,63
2008/2009	473	87,43	519	65,70
2009/2010	297	62,79	487	93,83
2010/2011	140	47,14	277	56,88
2011/2012	70	50,00	192	69,31
2012/2013	50	71,43	1	0,52
2013/2014	17	34,00	–	–

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Działu Nauczania Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

na studiach niestacjonarnych. W roku akademickim 2015/2016 grupa studentów składająca się ze wszystkich roczników podlegających temu systemowi kształcenia liczyła już tylko 123 osoby (w roku 2009/2010 były to aż 393 osoby). Tenden-

Tabela 2. Liczba studentów kierunku turystyka i rekreacja na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych w Poznaniu – dzienne i zaoczne studia licencjackie w Poznaniu

Rok akademicki	Studia stacjonarne		Studia niestacjonarne	
	Liczba studentów	Współczynnik dynamiki (rok poprzedzający = 100%)	Liczba studentów	Współczynnik dynamiki (rok poprzedzający = 100%)
2007/2008	148	–	186	–
2008/2009	251	169,59	250	134,41
2009/2010	349	139,04	393	157,20
2010/2011	317	90,83	379	96,44
2011/2012	320	100,95	279	73,61
2012/2013	330	103,13	189	67,74
2013/2014	393	119,09	152	80,42
2014/2015	416	105,85	103	67,76
2015/2016	419	100,72	123	119,42

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Działu Nauczania Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Tabela 3. Liczba studentów kierunku turystyka i rekreacja na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych w Poznaniu – dzienne i zaoczne studia uzupełniające w Poznaniu

Rok akademicki	Studia stacjonarne		Studia niestacjonarne	
	Liczba studentów	Współczynnik dynamiki (rok poprzedzający = 100%)	Liczba studentów	Współczynnik dynamiki (rok poprzedzający = 100%)
2006/2007	–	–	34	–
2007/2008	–	–	63	185,29
2008/2009	–	–	80	126,98
2009/2010	–	–	105	131,25
2010/2011	152	–	183	174,29
2011/2012	274	180,26	231	126,23
2012/2013	262	95,62	175	75,76
2013/2014	207	79,00	111	63,43
2014/2015	197	95,17	64	57,66
2015/2016	177	89,85	48	75,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Działu Nauczania Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Tabela 4. Liczba studentów kierunku turystyka i rekreacja na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych w Poznaniu – studia dzienne licencjackie w ośrodkach zamiejscowych UAM w Śremie i Piła

Rok akademicki	Śrem		Piła	
	Liczba studentów	Współczynnik dynamiki (rok poprzedzający = 100%)	Liczba studentów	Współczynnik dynamiki (rok poprzedzający = 100%)
2001/2002	41	–	–	–
2002/2003	74	180,49	–	–
2003/2004	119	160,81	–	–
2004/2005	128	107,56	–	–
2005/2006	145	113,28	–	–
2006/2007	152	104,83	–	–
2007/2008	143	94,08	–	–
2008/2009	131	91,61	–	–
2009/2010	121	92,37	–	–
2010/2011	94	77,69	–	–
2011/2012	59	62,77	–	–
2012/2013	28	47,48	–	–
2013/2014	4*	14,29	41	–
2014/2015	–	–	41	100,00
2015/2016	–	–	41	100,00

Uwaga: *– oznacza liczbę studentów, którzy ukończyli studia z opóźnieniem w kolejnym roku akademickim.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Działu Nauczania Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

cja spadku liczby studentów od roku akademickiego 2012/2013 dotyczy również kształcenia na studiach uzupełniających dziennych oraz zaocznych (tab. 3).

Należy podkreślić, że oferta edukacyjna w ramach kształcenia na kierunku turystyka i rekreacja obejmowała również studia w ośrodkach zamiejscowych (OZ) UAM w Śremie oraz Pile. W przypadku studiów w Śremie studenci realizowali trzyletni cykl kształcenia, po którym mieli możliwość kontynuowania edukacji w Poznaniu. Statystyki dotyczące liczby studentów w OZ w Śremie oraz w Pile przedstawiono w tabeli 4.

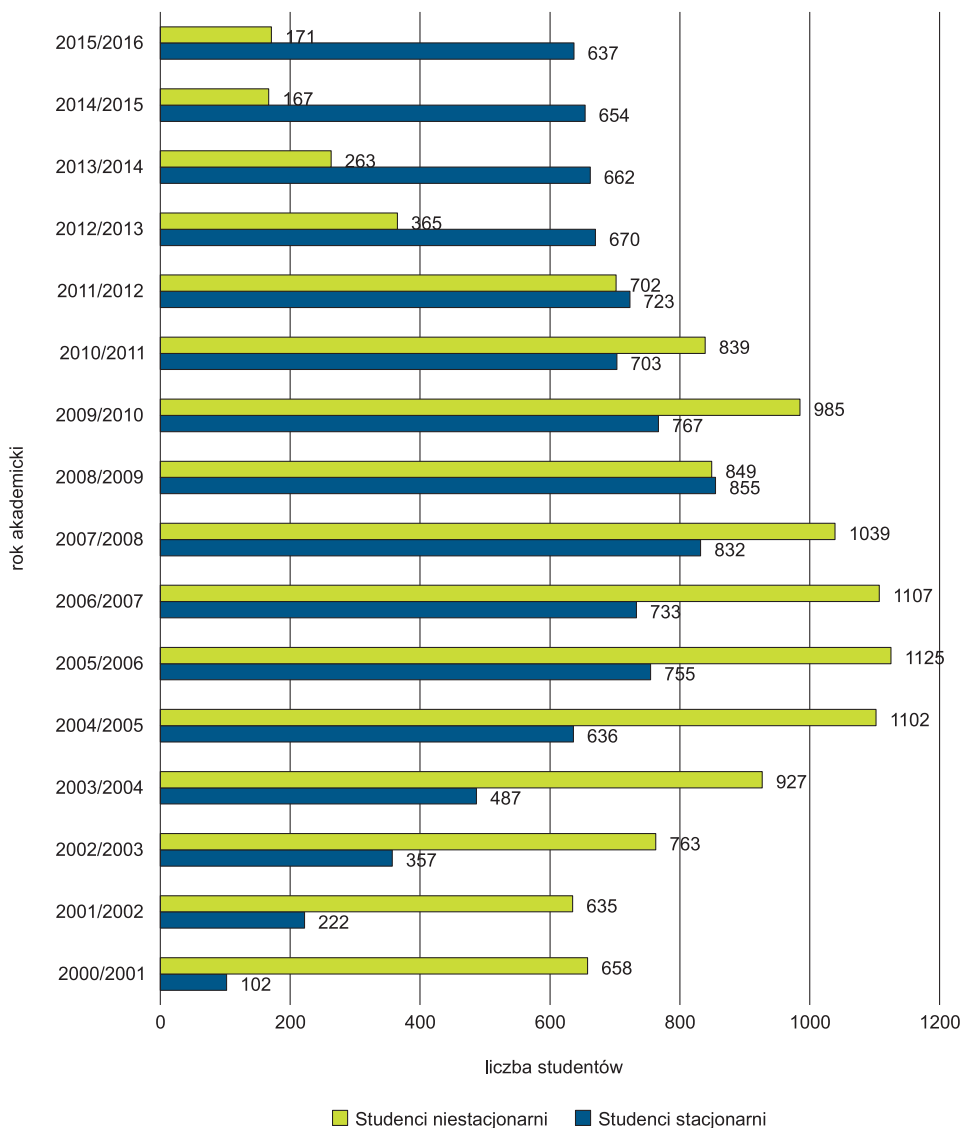
Łączną liczbę studentów turystyki i rekreacji (wszystkie systemy i ośrodki kształcenia UAM) przedstawiono w tabeli 5. Dane zamieszczone w tym zestawieniu świadczą o tym, że w ujęciu ogólnym maksymalna liczba studentów dziennych – łącznie 855 osób – przypadła na rok akademicki 2008/2009. Rekordowym pod względem ilości kształconych osób na studiach niestacjonarnych był rok akademicki 2005/2006, kiedy naukę na kierunku turystyka i rekreacja rozpoczęło lub kontynuowało łącznie 1125 studentów. Największy przyrost liczby studentów dziennych cechował pierwszy okres funkcjonowania kierunku. Liczne grupy studentów przyjmowanych na I rok studiów warunkowały w latach akademickich 2000/2001–2005/2006 roczny przyrost liczby studentów na poziomie od 18,71% do 117,65% w porównaniu z rokiem poprzedzającym. Ogólna liczba studentów w tym okresie wzrosła ze 102 osób (w roku akademickim 2000/2001) do 755

Tabela 5. Liczba studentów turystyki i rekreacji na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM (w Poznaniu i w ośrodkach zamiejscowych w Śremie i Pile)

Rok akademicki	Studia stacjonarne		Studia niestacjonarne	
	Liczba studentów	Współczynnik dynamiki (rok poprzedzający = 100%)	Liczba studentów	Współczynnik dynamiki (rok poprzedzający = 100%)
2000/2001	102	–	658	–
2001/2002	222	217,65	635	96,50
2002/2003	357	160,81	763	120,16
2003/2004	487	136,41	927	121,49
2004/2005	636	130,60	1102	118,88
2005/2006	755	118,71	1125	102,09
2006/2007	733	97,09	1107	98,40
2007/2008	832	113,51	1039	93,86
2008/2009	855	102,76	849	81,72
2009/2010	767	89,71	985	116,02
2010/2011	703	91,66	839	85,18
2011/2012	723	102,84	702	83,67
2012/2013	670	92,67	365	51,99
2013/2014	662	98,81	263	72,05
2014/2015	654	98,79	167	63,50
2015/2016	637	97,40	171	102,40

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Działu Nauczania Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

osób (2005/2006). Kolejny przyrost kształconych osób warunkowany był zmianą systemu kształcenia. Od roku akademickiego 2012/2013 liczba studentów studiów stacjonarnych utrzymuje niewielką tendencję spadkową, lecz na poziomie przekraczającym 600 osób. Pomimo niewielkiego wzrostu w roku akademickim

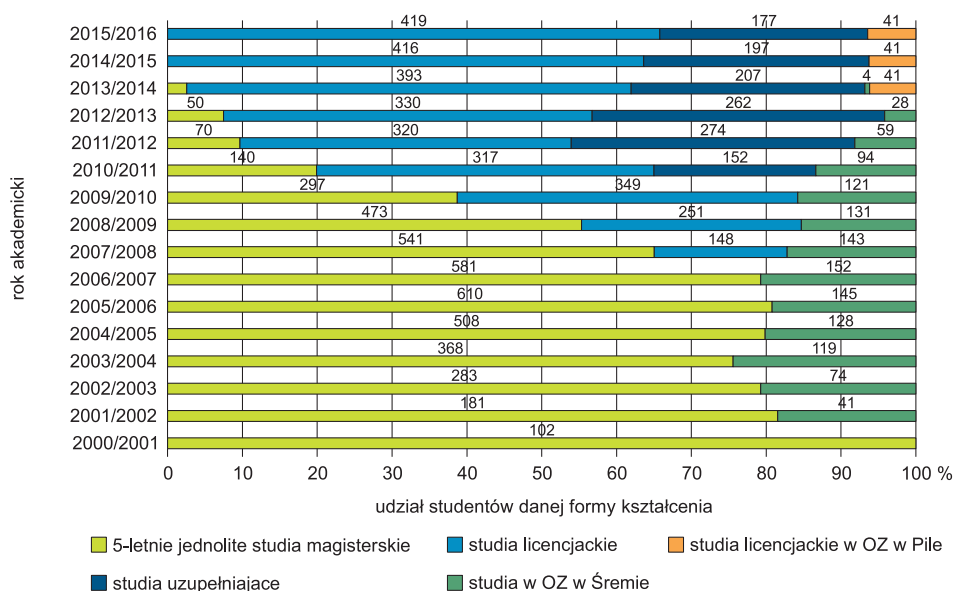
Ryc. 1. Liczba studentów kierunku turystyka i rekreacja na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM (w Poznaniu oraz w ośrodkach zamiejscowych UAM)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Działu Nauczania Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

2005/2016 na uwagę zasługuje wyraźny spadek liczby studentów zaocznych. Aktualnie na WNGiG kształcą się łącznie 171 studentów studiów niestacjonarnych, co oznacza aż około 74-procentowy spadek w porównaniu z rokiem 2000/2001 (kiedy rozpoczęto kształcenie na kierunku turystyka i rekreacja) oraz obniżenie liczby studentów aż o około 85% w porównaniu do rekordowego roku akademickiego 2005/2006.

Należy zwrócić uwagę, że od roku akademickiego 2000/2001 do 2010/2011 liczba studentów niestacjonarnych przewyższała znacząco liczbę osób, które turystykę i rekreację studiowały w systemie studiów stacjonarnych. Liczby studentów dziennych i zaocznych zbliżyły się do siebie dopiero w roku akademickim 2010/2011, kiedy osiągnęły poziom około 700 osób. Kolejne lata cechowała wyraźna dominacja osób, które swoją edukację realizowały na studiach stacjonarnych (ryc. 1). Strukturę form kształcenia w ramach systemu studiów stacjonarnych i niestacjonarnych przedstawiono na rycinach 2 i 3.

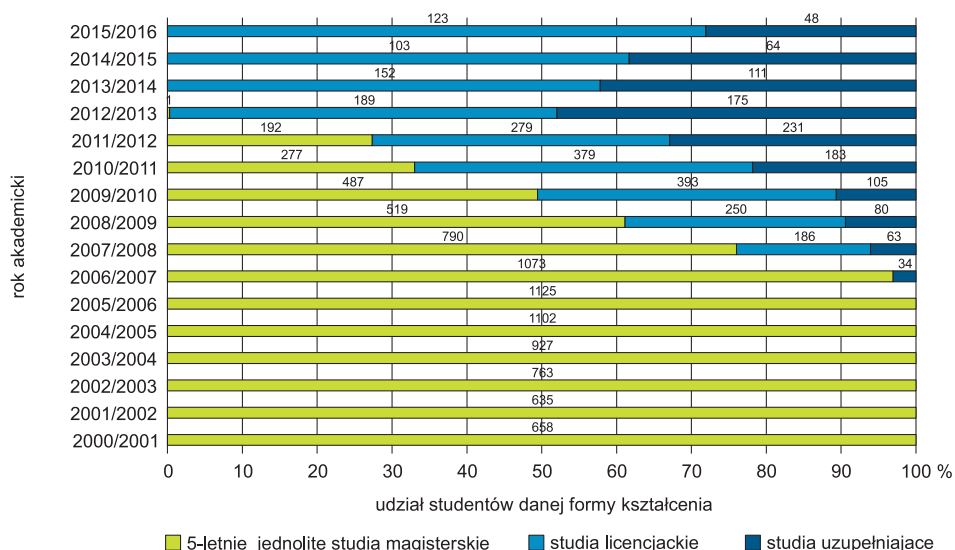
Należy podkreślić, że zarówno w systemie studiów stacjonarnych, jak i niestacjonarnych II stopnia studenci turystyki i rekreacji od roku akademickiego 2010/2011 mają możliwość wyboru specjalności turystyka międzynarodowa. W ramach pierwszego naboru wybrało ją odpowiednio 71 studentów dziennych i 73 studentów zaocznych. W systemie ciągłym (bez przerw) ten program kształcenia był realizowany wyłącznie na studiach dziennych.

Ryc. 2. Studenci turystyki i rekreacji na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych w Poznaniu – studia dzienne

Uwaga: Wartości zamieszczone na słupkach oznaczają liczbę studentów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Działu Nauczania Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Ryc. 3. Studenci turystyki i rekreacji na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych w Poznaniu – studia zaoczne

Uwaga: Wartości zamieszczone na słupkach oznaczają liczbę studentów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Działu Nauczania Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Summary

Evolution of curriculum in tourism and recreation, optimization of learning offer

The aim of this study is to present the systematic changes of curriculum and to investigate the variations in the number of students at Tourism and Recreation Department at the Faculty of Geographical and Geological Sciences at Adam Mickiewicz University in Poznan. At the beginning we have described the first curriculum, developed in 1999, and its most important changes during the specialization evolution. In the later part our study presents the dynamics of changes in the number of students at the Department, according to organizational units, the mode and the level of studies.

Keywords: curriculum, statistics, the number of students

Dorota Matuszewska

e-mail: dormat@amu.edu.pl

Barbara Pospieszna

e-mail: bpospieszna@gmail.com

Katedra Turystyki i Rekreacji

Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Adam Marciniak

Prace magisterskie zrealizowane w Katedrze Turystyki i Rekreacji UAM

W artykule zaprezentowano tematykę prac magisterskich, które zostały obronione w Katedrze Turystyki i Rekreacji od 2005 r. W przeprowadzonych analizach ujęto zarówno zakres tematyczny, jak i przestrzenny prac. Szczególną uwagę poświęcono pracom na terenie województwa wielkopolskiego ze względu na ich liczbę. Zaprezentowano również tematy prac bez kontekstu przestrzennego realizowane w Katedrze Turystyki i Rekreacji.

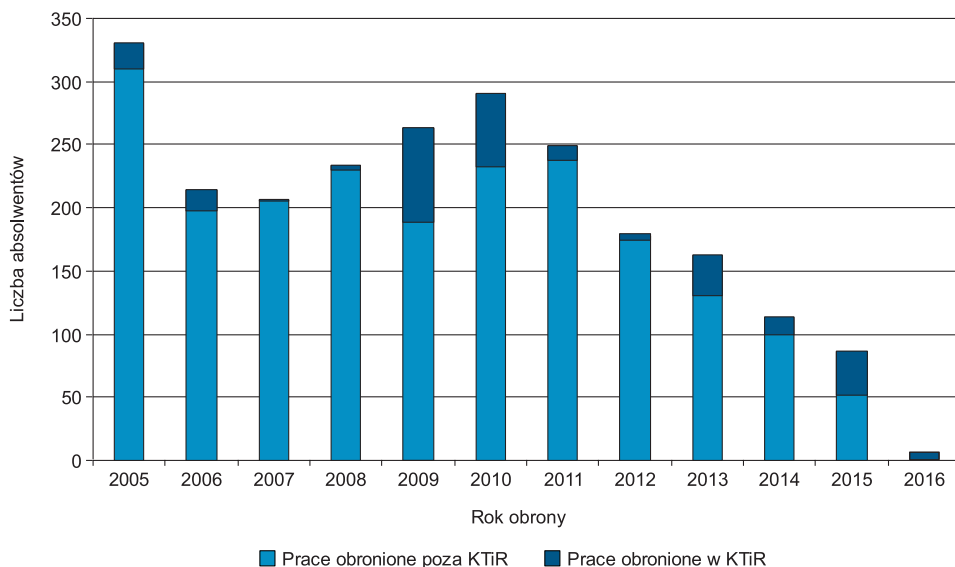
Słowa kluczowe: praca magisterska

Opracowanie zostało przygotowane na podstawie bazy danych tematów prac magisterskich, której tworzenie rozpoczęto w Centrum Turystyki i Rekreacji. Bazę danych zweryfikowano w oparciu o Uniwersytecki System Obsługi Studenta (USOS) działający od roku akademickiego 2009/2010 oraz Archiwum Prac Dyplomowych (APD) uruchomione w 2013 r. Mimo że informacje w obydwóch systemach gromadzenia danych są uzupełniane na bieżąco, dane archiwalne sprzed roku akademickiego 2009/2010 mogą nie do końca oddawać pełny obraz problemu.

W latach 2005–2015 studia magisterskie pięcioletnie oraz uzupełniające magisterskie na kierunku turystyka i rekreacja ukończyły 2332 osoby (byli to zarówno studenci stacjonarni, jak i niestacjonarni). Powstające przy tej okazji prace magisterskie były realizowane we wszystkich instytutach Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych oraz w Centrum Turystyki i Rekreacji, a później Katedrze Turystyki i Rekreacji.

Spośród wszystkich prac realizowanych na kierunku turystyka i rekreacja zaledwie 12,7% powstawało w Centrum, później Katedrze Turystyki i Rekreacji. Wynikało to z niewielkiego zaplecza naukowego uniemożliwiającego prowadzenie większej ilości prac magisterskich, szczególnie w początkowym okresie działalności Centrum. Jednak przez wszystkie lata funkcjonowania kierunku pracownicy naukowi Wydziału aktywnie wspierali proces realizacji prac poprzez organizację seminariów i laboratoriów magisterskich dla studentów. Najwięcej prac magisterskich powstawało w instytutach:

- Geoekologii i Geoinformacji – 37,6%,
- Geografii Fizycznej i Kształtowania Środowiska Przyrodniczego – 34,4%,
oraz nieco mniej w instytutach:
- Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej – 6,2%,
- Geologii – 9,6%.

Ryc. 1. Liczba absolwentów, którzy ukończyli studia turystyka i rekreacja w poszczególnych latach, w tym osoby, które obroniły prace w Katedrze Turystyki i Rekreacji. Ze-stawienie uwzględnia również osoby, które obroniły prace w roku 2016, mimo braku informacji o ogólnej liczbie absolwentów z ww. roku

Liczba prac magisterskich broniących w Katedrze Turystyki i Rekreacji na przestrzeni lat ulegała znacznym wahaniom. Pierwszy rocznik studiów jednolitych magisterskich przystąpił do magisterium w 2005 r. W tym czasie nieliczna obsada ówczesnego Centrum Turystyki i Rekreacji pozwoliła na wypromowanie ponad 20 absolwentów w 2005 r. i 17 w kolejnym roku (ryc. 1). Jedynym promotorem przez pierwsze cztery lata był prof. Zygmunt Młynarczyk. Lata 2007 i 2008 to duży spadek liczby obronionych prac magisterskich. W przeciągu dwóch lat obroniło się zaledwie 6 osób. Znaczne zwiększenie się liczby osób realizujących prace w Centrum Turystyki i Rekreacji przypadło na lata 2009–2011. Wtedy też promotorami oprócz prof. Zygmunta Młynarczyka zostało trzech adiunktów: dr Ewa Klebba, dr Andrzej Witt i dr Alina Zajadacz. Na przestrzeni tych trzech lat obroniła się połowa wszystkich studentów, którzy realizowali prace w Centrum, a następnie Katedrze Turystyki i Rekreacji. W kolejnych latach w związku z wprowadzeniem dwustopniowego systemu kształcenia i wynikającym z tego zmniejszeniem się liczby studentów ograniczono możliwość prowadzenia prac magisterskich adiunktom, przez co jedyną osobą prowadzącą seminaria magisterskie w tym czasie był prof. Zygmunt Młynarczyk, a w roku 2015 dołączyła do niego prof. Alina Zajadacz. Od 2011 r. zauważalne jest kumulowanie się znacznej ilości obron prac magisterskich w co drugim roku.

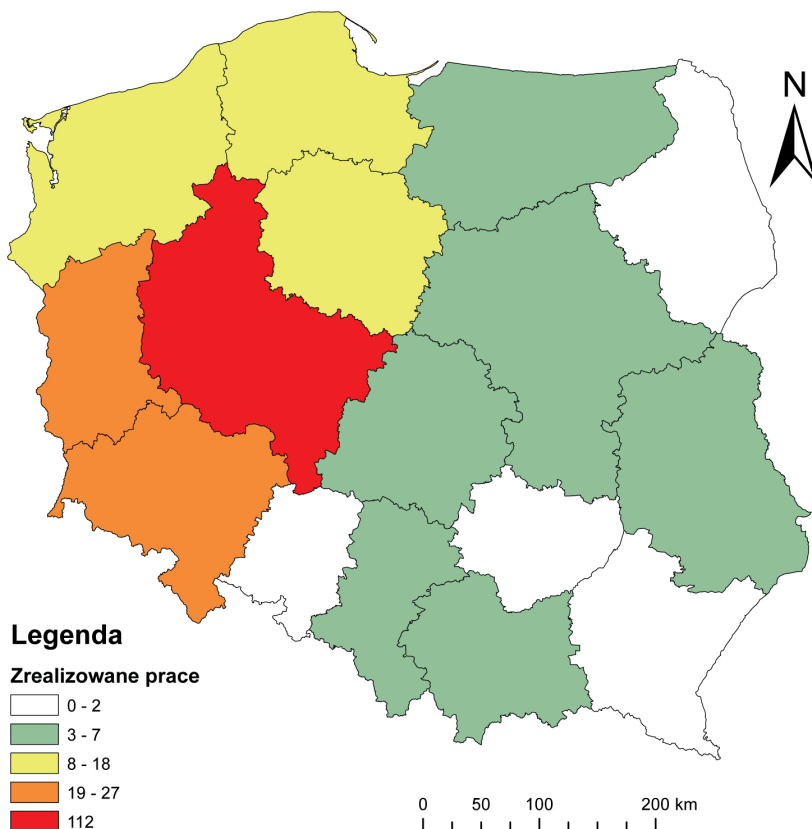
Łącznie w Centrum, a następnie w Katedrze Turystyki i Rekreacji w latach 2005–2016 obronione zostały 284 prace magisterskie, z czego 54% na studiach stacjonarnych i 46% na niestacjonarnych.

Wśród powstających prac zdecydowana większość (tj. 87%) miała charakter regionalny i dotyczyła jednostek fizycznogeograficznych lub administracyjnych Polski, natomiast 13% – obszarów zlokalizowanych poza granicami kraju lub problemów bez kontekstu regionalnego.

Prace o tematyce regionalnej

Znakomita większość prac magisterskich o tematyce regionalnej dotyczyła obszarów w granicach administracyjnych województwa wielkopolskiego – 46% (szczegółowy opis tematyki znajduje się poniżej).

Nieco rzadziej tematy prac magisterskich były realizowane w odniesieniu do województw lubuskiego (11,1%) i dolnośląskiego (9,1%), łącznie 20,2% prac regionalnych.

Ryc. 2. Obszary realizacji prac magisterskich o tematyce regionalnej w podziale na województwa (n=243). W zestawieniu nie ujęto czterech prac realizowanych na terenie więcej niż jednego województwa oraz poza granicami kraju

Oдноśnie do województwa **lubuskiego** dominowały prace mające na celu ocenę atrakcyjności turystycznej (57%)¹. We wszystkich przypadkach autorzy koncentrowali się na ocenie atrakcyjności gmin. Nieco mniej prac (35%) podejmowało tematykę projektową, w tym wprowadzania nowych elementów zagospodarowania turystycznego do istniejącej przestrzeni. W pojedynczych pracach (8%) poruszano tematykę ochrony przyrody oraz percepcji wizualnej (np. Wysozczyzny Gorzowskiej czy pradoliny Noteci–Warty).

W przypadku województwa **dolnośląskiego** również dominowały prace oceniające atrakcyjność turystyczną (66%). Jednak jeśli chodzi o to województwo autorzy koncentrowali się też na miejscowościach uzdrowskich, a nie tylko na gminach. Pojawiały się prace mające w założeniu projekty szlaków tematycznych (14%), a nieco rzadziej wprowadzanie nowych elementów zagospodarowania turystycznego (10%) czy nowych form turystyki (10%).

Kolejną grupą, w której realizowane były prace o charakterze regionalnym, były województwa kujawsko-pomorskie (7,4%), zachodniopomorskie (6,2%), pomorskie (4,5%), łącznie 18,1% prac.

W przypadku rozważanej grupy województw dominowały prace oceniające atrakcyjność turystyczną (66%) oraz projekty wprowadzania nowych elementów zagospodarowania turystycznego (23%). Magistranci, choć sporadycznie, podejmowali także próby charakterystyki poszczególnych form turystyki (11%), takich jak: turystyka uzdrowska, wodna, ale również festiwalowa czy eventowa związana z muzyką elektroniczną.

Nie bez znaczenia pozostają województwa zlokalizowane na zachód od województwa wielkopolskiego. W województwach tych zaznaczonych na mapie kolorem zielonym zrealizowano 14,4% prac magisterskich (ryc. 2). 65% prac miało charakter oceny atrakcyjności turystycznej, natomiast 23% były to projekty zagospodarowania turystycznego. Inna od wskazanej tematyka pojawiała się sporadycznie i dotyczyła głównie obszarów Natura 2000, w tym północnej części Ostoi Przemęckiej (3%), historii turystyki w Siedlcach (3%), czy turystyki pielgrzymkowej (6%).

W przypadku pozostałych województw oznaczonych na mapie kolorem białym zrealizowano na ich obszarze 1,3% prac magisterskich, przede wszystkim o tematyce oceny atrakcyjności turystycznej.

Należy również wspomnieć, że w zestawieniu nie ujęto czterech prac trans-regionalnych, czyli traktujących o więcej niż jednym województwie. Prace te dotyczyły analizy porównawczej zagospodarowania Kampinoskiego i Wielkopolskiego Parku Narodowego, perspektyw wykorzystania starego taboru kolejowego w regionie wielkopolsko-kujawskim, analizy funkcji turystycznej warowni na Szlaku Orlich Gniazd oraz projektu kajakowego szlaku turystycznego w Przemęckim Parku Krajobrazowym.

¹ Prace magisterskie realizowane w Katedrze Turystyki i Rekreacji generalizowano na podstawie tematyki przewodniej.

Prace o tematyce regionalnej – województwo wielkopolskie

Przyglądając się dokładniej pracom magisterskim realizowanym w województwie wielkopolskim, można zauważyć, że znakomita ich większość swoim zasięgiem obejmowała miasto Poznań lub powiat poznański 30,1%. W znacznej ilości prace

Ryc. 3. Obszary realizacji prac magisterskich o tematyce regionalnej w podziale na powiaty (n=106). Sześciu tematów prac nie powiązano z konkretnymi jednostkami administracyjnymi, co skutkuje nieujęciem ich w zestawieniu

magisterskie były realizowane również na terenie powiatów ostrowskiego, konińskiego, gnieźnieńskiego, wągrowieckiego, nowotomyskiego i międzychodzkiego, łącznie w powiatach tych zrealizowano 32,1% prac magisterskich. Nieco mniej prac w aspekcie regionalnym, 16%, odnosiło się do powiatów leszczyńskiego, kaliskiego, pleszewskiego, wrzesińskiego i pilskiego. Pozostałe powiaty, z wyjątkiem kępińskiego, ostrzeszowskiego, gostyńskiego, kościańskiego, tureckiego i obornickiego, magistranci wybierali sporadycznie (27,2%).

Znakomita większość prac realizowanych na terenie województwa wielkopolskiego dotyczyła tematyki oceny atrakcyjności turystycznej zarówno miast, jak i gmin (52%), oraz projektów wprowadzenia nowych elementów zagospodarowania turystycznego (30%). W tematach prac magisterskich przewijały się również problemy projektowania szlaków tematycznych (8%), np. szlaku przemysłowego północnej Wielkopolski czy martyrologicznego w Poznaniu. Magistranci w swoich pracach poruszali również tematykę dostosowania przestrzeni do potrzeb osób niepełnosprawnych, osób starszych, obcokrajowców czy uprawiających konkretną formę turystyki, np. rowerową czy postindustrialną 6%. Pojedyncze prace (4%) odnosiły się do problemów: wpływu gier zespołowych na postawy prospołeczne, wpływu władz samorządowych na rozwój turystyki, znaczenia turystycznego i rekreacyjnego Ogrodu Botanicznego UAM w Poznaniu czy charakterystyki klientów lokalnego biura podróży.

Prace bez kontekstu regionalnego

Wśród prac magisterskich realizowanych w Katedrze Turystyki i Rekreacji były również takie, które swoim zasięgiem obejmowały obszary zlokalizowane poza granicami Polski lub nie miały kontekstu regionalnego.

Prace, które obejmowały obszary zlokalizowane poza granicami Polski (19%), odnosiły się głównie do charakterystyki walorów miast (Rawenna, Barcelona, Granada), krajów (Irlandia, Indonezja) czy obszarów chronionych (Park Narodowy Sierra Nevada).

Wśród prac bez kontekstu regionalnego najczęściej realizowano próby charakterystyki problemów w konkretnych grupach społecznych (27% prac w tej grupie). Podejmowano tematy motywacji do odbywania podróży turystycznych zarówno młodzieży szkolnej, rodzin z dziećmi, jak i seniorów uczęszczających na uniwersytety III wieku. Autorzy prac dokonywali analiz porównawczych, np. sposobu spędzania czasu wolnego przez Włochów i Polaków, a nawet starali się określić profil Brytyjczyków odwiedzających Poznań. W opracowaniach poruszano problemy osób niepełnosprawnych ruchowo i ich dostępu do atrakcji turystycznych, a także barier komunikacyjnych osób niesłyszących.

Bardzo często magistranci realizowali również prace będące analizą konkretnych form turystyki (22%). W tematach prac pojawiały się próby charakterystyki turystyki zdrowotnej, pielgrzymkowej, eventowej czy poprzemysłowej, czyli tych rodzajów spędzania wolnego czasu, które od lat pozostają w kanonie badawczym nauk o turystyce. W rozważanej kategorii magistranci podejmowali również in-

nowatorskie tematy, m.in. charakteryzując trend eksploracji miejskiej, taniec jako rdzeń produktu turystycznego czy hipoterapię jako formę rekreacji dla dzieci niepełnosprawnych ruchowo.

Wśród zrealizowanych prac magisterskich można wyróżnić jeszcze dwie grupy tematyczne: krajoznawczą (5%), w której prace związane były głównie z propagowaniem wiedzy w szkołach, oraz imprezy (5%), w których charakteryzowano konkretne wydarzenia, takie jak pielgrzymka do Wilna czy wyjazdy sentymentalne do Lwowa.

Kończąc temat prac magisterskich bez kontekstu regionalnego zrealizowanych w Centrum, a następnie w Katedrze Turystyki i Rekreacji, należy zaznaczyć, że częstokroć pojawiały się prace magisterskie, których ze względu na ich indywidualność nie można było zaliczyć do żadnej z powyższych grup (22%). W swoich opracowaniach studenci poruszali tematy prawne, takie jak chociażby klauzule niedozwolone w umowach o usługi turystyczne czy ocena zmian wprowadzonych przez ustawę deregulacją w zawodach pilota wycieczek i przewodnika turystycznego, z punktu widzenia różnych grup interesariuszy. Nie zabrakło tematów marketingowych, takich jak zakupy grupowe, wpływ terroryzmu na turystykę czy nowoczesnych technologii. Na samym końcu tego zestawienia należy również wspomnieć, że w 2015 r. w Katedrze Turystyki i Rekreacji powstała praca magisterska *Historia badań z zakresu turystyki i rekreacji na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*, będąca pierwszą próbą zebrania informacji o historii badań w Katedrze Turystyki i Rekreacji.

Prace magisterskie wyróżnione w konkursach

Nagrody Marszałka Województwa Wielkopolskiego za najlepsze prace z zakresu turystyki:

- I edycja konkursu, III miejsce Mateusz Krzesiński, praca magisterska *Projekt turystyczno-rekreacyjnego zagospodarowania pogórnich terenów miasta Konina*. Promotor: prof. dr hab. Zygmunt Młynarczyk.
- IV edycja konkursu, I miejsce Martyna Zielińska, praca magisterska *Uwarunkowania przyrodnicze rozwoju turystyki i rekreacji w gminie Dolsk*. Promotor: prof. dr hab. Zygmunt Młynarczyk.
- IV edycja konkursu, wyróżnienie Beata Gwiazda, praca magisterska *Ocena zmian wprowadzonych przez ustawę deregulacyjną w zawodach pilota wycieczek i przewodnika turystycznego, z punktu widzenia różnych grup interesariuszy*. Promotor: prof. UAM dr hab. Alina Zajadacz.

Nagroda Miasta Poznania za wyróżniająca się pracę magisterską:

- VII edycja konkursu, wyróżnienie Jacek Cieślęwicz za pracę magisterską *Projekt zagospodarowania obiektów fortecznych dla potrzeb turystyki i rekreacji na przykładzie Fortu III Graf Kirchbach Twierdzy Poznań*. Promotor: prof. dr hab. Zygmunt Młynarczyk.

Summary

Master's theses realized in Department of Tourism and Recreation

The article presents the scope of master's theses realized in Tourism and Recreation Department since 2005. Performed analyses include thematic scope and spatial extend of the master's theses. Particular attention has been paid to numerous theses concerning Wielkopolska Region. Additionally topics of theses without special context realized in Tourism and Recreation Department have been presented.

Key words: master's dissertation

Adam Marciniak
e-mail: adammarc@amu.edu.pl
Katedra Turystyki i Rekreacji
Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Ilona Potocka

Szkolenie dla kandydatów na pilotów wycieczek prowadzone w latach 2003–2013 na kierunku turystyka i rekreacja na UAM

W latach 2003–2013 w ramach studiów na kierunku turystyka i rekreacja zainteresowani studenci mieli możliwość zdobycia uprawnień pilota wycieczek. Po zdaniu egzaminu wewnętrznego na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM mogli podejść do egzaminu dla kandydatów na pilotów wycieczek składanego przed komisją powołaną początkowo przez wojewodę, a następnie (od 2006 r.) przez marszałka województwa wielkopolskiego. W 2014 r. weszła w życie ustawa deregulacyjna (Dz.U. 2013.829), która wniosła konieczność odbywania szkoleń i zdawania egzaminów pilotkich.

Słowa kluczowe: pilot wycieczek, szkolenie dla kandydatów na pilotów wycieczek

Szkolenie w toku studiów

Na podstawie stałego upoważnienia wojewody wielkopolskiego (WG-VI-2/4034-5/2/03) z dnia 19 lutego 2003 r. w latach 2003–2013 w ramach studiów licencjackich na kierunku turystyka i rekreacja (dalej TiR) realizowany był program szkolenia dla kandydatów na pilotów wycieczek. Plan szkoleń był zgodny z programem kursu pilotów wycieczek załączonym do rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 28 czerwca 2001 r. w sprawie przewodników turystycznych i pilotów wycieczek (Dz.U.72.752). W późniejszych latach, wraz z ustawowymi zmianami w programach szkoleń, ewoluował również zakres szkoleń w ramach studiów na kierunku TiR. W ostatnim roku odbywania szkoleń studenci przygotowywali się w oparciu o zagadnienia zamieszczone w tabeli 1.

Dodać należy, że szkolenie, w którym uczestniczyli studenci w toku studiów, było znacznie bardziej rozbudowane godzinowo niż kursy komercyjne dostępne wówczas na rynku szkoleń (przykładowo szkolenie praktyczne było dwa razy dłuższe). Natomiast „wadą” kursu w toku studiów był czas jego trwania wynoszący trzy lata (w porównaniu do maksymalnie rocznych szkoleń komercyjnych).

Na przełomie 2008 i 2009 r. odbyła się kontrola problemowa prowadzona przez Departament Sportu i Turystyki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego. Miała ona na celu weryfikację, czy organizator szkolenia spełnia wymagania niezbędne do posiadania upoważnienia w zakresie przeprowadzania

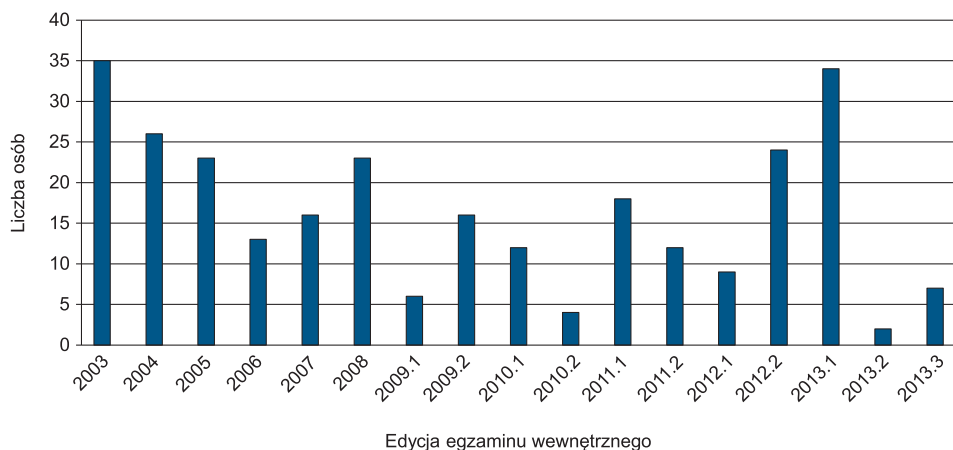
szkoleń pilotów wycieczek, takie jak dysponowanie kadrami wykładowców posiadających wykształcenie wyższe, instruktorów realizujących zajęcia praktyczne, właściwy program szkolenia (wówczas już dostosowanego do rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 17 stycznia 2006 r. w sprawie przewodników turystycznych i pilotów wycieczek, Dz.U.15.104) oraz zapewnienie warunków umożliwiających realizację zajęć. W protokole z kontroli (DS. II-0910-48/08) stwierdzono, „że jednostka kontrolowana spełnia wymogi do prowadzenia działalności w zakresie przeprowadzania szkoleń na uprawnienia pilota wycieczek (...)”.

Egzamin wewnętrzny

Studenci zainteresowani zdobyciem uprawnień pilockich, którzy zaliczyli pierwsze sześć semestrów studiów, mogli podejść do bezpłatnego, wewnętrznego egzaminu dla kandydatów na pilotów wycieczek. Po jego zaliczeniu otrzymywali zaświadczenie o ukończeniu szkolenia, które upoważniało ich do podejścia do egzaminu państwowego przed komisją powołaną początkowo (lata 2003–2005) przez wojewodę, a od 2006 r. przez marszałka województwa wielkopolskiego.

W latach 2003–2008 egzamin wewnętrzny odbywał się raz w roku, a od 2009 dwa razy w roku. W 2013 r., w obliczu nadchodzącej deregulacji, odbył się trzykrotnie. Najwięcej osób zdało egzamin wewnętrzny w edycji 2003 oraz w pierwszej edycji 2013 r. Łącznie – w latach 2003–2013 – w siedemnastu edycjach egzaminu zaliczyło go 280 studentów (ryc. 1).

Egzamin wewnętrzny polegał na wypełnieniu testu opracowanego na wzór testów na egzaminach państwowych. Składał się on z 30 pytań, wybrać należało jedną prawidłową odpowiedź z trzech. Aby zaliczyć egzamin, trzeba było wskazać

Ryc. 1. Liczba osób, które zdały egzamin wewnętrzny dla kandydatów na pilotów wycieczek

Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyk prowadzonych podczas szkoleń.

66,6% poprawnych odpowiedzi. Pytania mieściły się w trzech grupach tematycznych (po dziesięć pytań z każdej grupy):

- 1) wiedza o turystyce, polityka, Unia Europejska, ekonomia, psychologia, przepisy prawne;
- 2) geografia turystyczna z elementami etnografii i historii sztuki;
- 3) podstawy pilotażu.

Egzamin państwowy

Po uzyskaniu zaświadczenia o ukończeniu szkolenia studenci mieli możliwość zdawania egzaminu państwowego dla kandydatów na pilotów wycieczek przed komisją powołaną przez wojewodę (do 2006 r.), a później przez marszałka województwa wielkopolskiego. Koszt egzaminu w 2013 r. wynosił 120 zł za część teoretyczną (pismną i ustną) i 80 zł za część praktyczną.

Egzamin państwowy składał się z trzech części: pisemnej, ustnej i praktycznej. Część pisemna obejmowała 30 pytań; na 20 z nich należało udzielić popraw-

Tabela 1. Zagadnienia do egzaminu państwowego dla kandydatów na pilotów wycieczek w 2013 r.

Przedmiot	Zakres tematyczny przedmiotu	Tematy obowiązkowe
Przemysł turystyczny w Polsce i na świecie	Podstawowe definicje i określenia wg UNWTO	- definicje: „turystyka” i „podróżny” - działalność programowa i organizacyjna UNWTO - światowy Kodeks Etyki w turystyce - rankingi państw turystycznych wg UNWTO - grupy usług wg Światowej Organizacji Handlu
	Biura i organizacje turystyczne	- charakterystyka podmiotów funkcjonujących na rynku oraz relacje między nimi - biura podróży na rynku usług turystycznych - organizacje turystyczne – niekomercyjne stowarzyszenia turystyczne
	Rodzaje turystyki i form wypoczynku	- klasyfikacja rodzajów i form
	Samorząd gospodarczy w rozwoju turystyki	- działalność organizacji samorządu gospodarczego w turystyce
	Polityka państwa w zakresie rozwoju turystyki	- strategię rozwoju krajowego produktu turystycznego - strategię rozwoju turystyki - systemy towarzyszące, w tym informacja turystyczna
	Zasady zrównoważonego rozwoju turystyki	- założenia zrównoważonego rozwoju turystyki na świecie zgodnie z założeniami WTO - procesy zwrotne wpływu środowiska na produkt turystyczny

Zasady powstawania produktu turystycznego	- definicja produktu turystycznego i pakietu usług - motywacje będące źródłem kreowania produktu i ich wpływ na rodzaje turystyki - kanały dystrybucji produktu turystycznego (bezpośredni i pośredni) - tworzenie produktu turystycznego: programowanie, kalkulowanie, zamawianie świadczeń
Rodzaje umów z partnerami	- rodzaje umów zawieranych z kontrahentami (w tym: allotment, charter, franchising) - sposoby egzekwowania/rekompensata za wadliwie wykonaną usługę
Zasady odprawy grup przyjazdowych	- specyfika grup przyjazdowych - dokumentacja grup przyjazdowych - techniki realizacji (program, współpraca z przewodnikami) - specyfika obsługi wycieczek tranzytowych - specyfika obsługi grup narodowościowych (niemieckie, francuskie, żydowskie, polonijne, amerykańskie i inne) - specyfika obsługi grup specjalistycznych (grupy biznesowe, kongresowe, myśliwskie, targowe i inne) - specyfika grup pobytowych i rola pilota-rezydenta - zasady rozliczania
Sieci hotelowe i gastronomiczne	- klasyfikacja/sieci, łańcuchy, umowy franchisingowe, hotele niezależne/ - kategoryzacja i standaryzacja - zasady współpracy pilota z hotelami i gastronomią - zasady rozliczania
Rodzaje i specyfika transportu turystycznego	- transport autokarowy (przepisy AETR, ustawa o prawie drogowym, ustawa o czasie pracy kierowców, rola Inspekcji Transportu Drogowego, przekroczenia granic, opłaty, dokumenty autokaru, tachograf i tachogram) - lotniczy (przewoźnicy, rodzaje lotów, taryfy lotnicze, bilety, statusy rezerwacyjne itd.) - promowy (przewoźnicy, rodzaje przepraw i jej etapy, rodzaje biletów, kabiny, współpraca pilota z obsługą itd.) - kolejowy (przewoźnicy, rodzaje połączeń, charakterystyka taboru, rozdział miejsc, rodzaje biletów i ich anulacja, współpraca pilota z obsługą)
Grupy specjalistyczne	- specyfika grup specjalistycznych - niestandardowe grupy turystyczne - turystyka dzieci i młodzieży, w tym przepisy dotyczące wypoczynku dzieci i młodzieży - turystyka osób niepełnosprawnych - turystyka kwalifikowana (rowerowa, kajakowa, górską, konna, narciarska, tramping i trekking i inne) - turystyka zakładowa i pielgrzymkowa

Obsługa ruchu turystycznego	Zasady odprawy grup wyjazdowych	– dokumentacja grup wyjazdowych – spotkanie pilota z grupą – prezentacja programu imprezy i trasy – zasady przekraczania granic – zasady kwaterowania grupy – realizacja programu, współpraca z przewodnikami – współpraca z przedstawicielami biur kontrahentów – specyfika grup pobytowych i rola pilota rezydenta – anulacje, rejestracja wypadków nadzwyczajnych – zasady rozliczenia grup wyjazdowych, w tym obowiązki dewizowe
	Przyjmowanie i załatwianie reklamacji klientów	– podstawy prawne – metody rozstrzygania sporów i zażaleń (postępowanie sądowe oraz polubowne) – instytucje i organizacje rozpatrujące skargi i zażalenia – tryb przyjmowania i załatwiania reklamacji
	Możliwości zmiany programu imprez turystycznych	– podstawy prawne – sposoby zmiany programu
	Ocena jakości usług turystycznych	– certyfikowanie jakości usług turystycznych – przykład zastosowania norm ISO w turystyce
Geografia turystyczna Polski i Europy. Historia kultury i sztuki	Główne centra i trasy turystyczne Polski i Europy	– pojęcia terminologiczne – walory turystyczne i krajoznawcze wybranych regionów Polski i Europy – atrakcje turystyczne wybranych ośrodków miejskich Polski i Europy – charakterystyka walorów turystycznych regionów Polski i Europy – trasy turystyczne Polski (Szlak Piastowski i Mickiewiczowski, Szlak Orlich Gniazd, Szlak Kopernika, Szlak Zamków Piastowskich, Szlak Zamków Gotyckich Warmii i Mazur, Szlak Tatarski, Szlak Ikon, Pętla Bieszczadzka, Trasa Nadmorska, Trasa Nadwiślańska, Szlaki Cysterskie) – miejsca związane z martyrologią – miejscowości związane z nazwiskami wybitnych Polaków
	Szlaki komunikacyjne, dojazdy do centrów miast i przejść granicznych	– główne szlaki komunikacyjne w Polsce i Europie – specyfika dojazdów do centrów miast i poruszania się w nich – rodzaje i typy przejść granicznych, – charakterystyka głównych przejść granicznych w Polsce
	Umiejętność posługiwania się mapą i orientacja w terenie	– rodzaje map i ich przeznaczenie – skala i podziałka mapy i ich praktyczne wykorzystanie

Geografia turystyczna Polski i Europy. Historia kultury i sztuki	Metodyka przygotowania opisu tras i miejscowości	- praktyczne zastosowanie map, atlasów i planów - wykorzystanie przewodników (rodzaje przewodników) - wykorzystywanie innych źródeł informacji (Internet, informacje prasowe itd.) - praktyczne metody przygotowania opisu trasy i miejscowości - biblioteczka pilota
	Style architektoniczne i zabytki	- architektura i sztuka starożytnej Grecji i Rzymu - architektura i sztuka średniowiecza (romanizm, gotyk) - architektura i sztuka nowożytna (renesans, barok, klasycyzm, realizm) - architektura i sztuka nowoczesna przełomu XIX/XX w. - przykłady budownictwa reprezentatywnego dla stylu architektonicznego
	Rodzaje obszarów chronionych w Polsce i Europie oraz zasady ruchu turystycznego na tych obszarach	- typy krajobrazów, atrakcyjność krajoznawcza krain geograficznych - rodzaje obszarów chronionych i różnice między nimi występujące (parki narodowe, rezerваты, parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu)
	Skarby kultury w Polsce i ich lokalizacja	- typologia skarbów kultury (ogrody, rezydencje magnackie, zamki, pałace itd.) - polskie obiekty wpisane na Światową Listę Dziedzictwa Kulturowego UNESCO
	Informacja turystyczna	- wydawnictwa, przewodniki, muzea, skanseny
Struktura polityczno-społeczno-ekonomiczna kraju i świata	System polityczny w Polsce na tle systemów światowych	- analiza porównawcza systemów politycznych Polski oraz 5 wybranych państw europejskich (Austria, Niemcy, Hiszpania, Francja, Włochy) - podział administracyjno-polityczny wybranych państw (j.w.) - instytucje władzy państwowej wybranych państw (j.w.) - Unia Europejska i procesy integracyjne
	Struktura władzy w Polsce	- władza ustawodawcza (Sejm, Senat, Zgromadzenie Narodowe, zasady głosowania – większość zwykła, kwalifikowana, uprawnienia marszałka) - władza wykonawcza (premier, Rada Ministrów, ministrowie, działy administracji) - prezydent (uprawnienia, kadencja) - organy administracji rządowej i samorządowej - założenia polityki zagranicznej RP

Struktura polityczno-społeczno-ekonomiczna kraju i świata	Narodowość i ludność	- pojęcia terminologiczne, mniejszości i grupy narodowościowe oraz mniejszości etniczne - migracja i jej formy - populacja Polski i jej rozmieszczenie - główne skupiska polonijne na świecie - mniejszości narodowe w Polsce (krótki zarys historii danego narodu, główne ośrodki występowania)
	Podział administracyjny kraju	- jednostki podziału administracyjnego
	Podstawowe wiadomości z geografii gospodarczej Polski i świata	- charakterystyka głównych gałęzi gospodarki i ich tendencji rozwojowych - ośrodki przemysłowe - występowanie surowców naturalnych
	Religie w Polsce i na świecie	- religie i wyznania i ich główne założenia - miejsca kultu religijnego - szlaki i miejsca pielgrzymkowe w Polsce i Europie
Przepisy prawne w turystyce	Umowy zawierane w turystyce, Turystyczny Kodeks Etyczny	- podstawowe akty prawne regulujące działalność rynku usług turystycznych - ustawa o usługach turystycznych i jej akty wykonawcze - Kodeks cywilny - Kodeks postępowania administracyjnego - Kodeks celny
	Ochrona konsumenta w umowach organizatora turystyki z klientem	- praktyczne zastosowanie aktów prawnych
	Odpowiedzialność prawna organizatora turystyki i pilota	- rodzaje odpowiedzialności prawnej (przykłady): - karnej - cywilnej - administracyjnej - kodeksu wykroczeń - organizacyjnej
	Opieka konsularna, przepisy paszportowe, celne, wizowe, umowy dwustronne, elementy protokołu dyplomatycznego	- pojęcie protokołu dyplomatycznego i jego zastosowanie w turystyce - zakres pomocy udzielanej przez konsula - placówki konsularne – podział - rodzaje paszportów (wg nowych przepisów!!!) - zasady odpraw celnych, uprawnienia służb celnych, rola pilota przy odprawie celnej - rodzaje wiz, konwencje o ruchu bezwizowym, układ Schengen, - etyka pilota, zachowanie się pilota, grupy wobec osób trzecich, a także w obiektach kultu religijnego, w obiektach gastronomicznych (savoir vivre)

Przepisy prawne w turystyce	Zatrudnianie pilota	- rodzaje umów cywilno-prawnych zawieranych z pilotem - rozliczanie należnych diet (przepisy prawne)
	Prawa i obowiązki pilota wycieczek	- przepisy regulujące funkcjonowanie pilotażu - prawa i obowiązki zwyczajowe - etyka pilota i praktyczne zastosowanie protokołu dyplomatycznego w pracy pilota wycieczek
	Regulacja ruchu osobowego	- podstawowe akty prawne regulujące graniczny ruch osobowy i towarowy - przepisy paszportowe - przepisy celne - przepisy wizowe - przepisy dewizowe - przepisy meldunkowe - zakres przedmiotowy i terytorialny układu z Schengen - porozumienia o ruchu bezwizowym i przypadki ich stosowania
Bezpieczeństwo, profilaktyka i ochrona zdrowia oraz mienia turystów	Opieka konsularna	- funkcje i zadania konsuli oraz zakres udzielanej przez nich pomocy (ustawa o konsulach RP, wiedeńska konwencja konsularna) - rodzaje placówek konsularnych oraz tryb ich powstawania - różnice pomiędzy konsulem honorowym i zawodowym
	Formy ubezpieczenia turystów	- pojęcia wprowadzające (polisa ubezpieczeniowa, suma gwarancyjna, składka ubezpieczeniowa, ogólne warunki ubezpieczenia) - podstawowe formy ubezpieczenia turysty w trakcie pobytu za granicą (KL, NW, bagaż, ubezpieczenia komunikacyjne, ubezpieczenie kosztów rezygnacji lub przerwania uczestnictwa, inne ubezpieczenia dodatkowe) - podstawowe formy ubezpieczenia turysty w trakcie pobytu w kraju - postępowanie w razie wypadku (akty staranności), uruchomienie polisy ubezpieczeniowej, zgłaszanie szkody - ograniczenia odpowiedzialności ubezpieczyciela - ubezpieczenie OC organizatora, dobrowolne ubezpieczenie OC pilota
	Protokoły szkód i postępowanie pilota w sytuacjach nadzwyczajnych	- uwagi ogólne, zasady działania - sporządzanie protokołów - wypadki losowe - awarie środków transportu - powikłania organizacyjne - pozostałe, w tym kradzieże, areszt, nadużywanie alkoholu itd. - analiza oraz omówienie konkretnych sytuacji trudnych - ćwiczenia w rozwiązywaniu sytuacji trudnych – „co by było gdyby”

Bezpieczeństwo, profilaktyka i ochrona zdrowia oraz mienia turystów	Podstawy udzielania pierwszej pomocy przedlekarskiej w nagłych wypadkach i zachorowaniach	– pierwszy kontakt z grupą turystyczną i przygotowanie do wyjazdu – pierwsza pomoc przy nagłej utracie czynności życiowych – pierwsza pomoc przy utracie przytomności – pierwsza pomoc w zdarzeniach, takich jak: omdlenia, drgawki, zadławienie – złamania kości, zranienia, oparzenia, udar cieplny, porażenie prądem, odmrożenia – pokąsanie, użądlenie, ukąszenie, zatrucie pokarmowe – nagłe stany w chorobach uszu, nosa i oczu – choroby ostre i przewlekłe, które mogą ulec zaostrzeniu podczas wyjazdu – zagrożenia dla zdrowia i życia występujące w trakcie realizacji imprez turystycznych
	Skład podstawowej apteczki	– środki opatrunkowe – środki przeciwbólowe – środki zapobiegające chorobie lokomocyjnej
	Rozwiązywanie konfliktów	– co to jest konflikt interpersonalny – rodzaje konfliktów i sytuacje konfliktowe – konstruktywne rozwiązywanie sytuacji konfliktowej – procesy grupowe i techniki negocjacji – spostrzeganie społeczne – zarys problematyki stresu – sytuacje społeczne prowadzące do agresji i przeciwdziałanie agresji
Pilot a grupa	Podstawy komunikowania	– co to jest komunikacja – czynniki zwiększające efektywność przekazu – techniki zwiększania pozytywnych postaw partnerów interakcji – bariery komunikacyjne – umiejętność słuchania oraz techniki aktywnego słuchania – spostrzeganie i interpretacja w procesie komunikacji – komunikacja niewerbalna – ćwiczenia dotyczące oceny własnego sposobu porozumiewania się z innymi
	Elementy marketingu	– rynek turystyczny, cechy popytu i podaży – marketing-mix – cykl życia produktu turystycznego oraz zachowania konsumentów – kryteria segmentacji rynku turystycznego – cena jako składnik działań marketingowych – formy promocji oraz efektywne techniki sprzedaży – kształtowanie wizerunku biura podróży i kraju – public relations – efektywne techniki sprzedaży
	Kształtowanie pozytywnego wizerunku kraju, biura i pilota	– cechy grupy turystycznej oraz style kierowania – cechy psychofizyczne pilota – image pilota, elementy savoir-vivre'u – asertywność i umiejętności asertywne

Zajęcia praktyczne	Wycieczka krajowa lub zagraniczna, minimum jeden nocleg w obiekcie hotelowym	– technika obsługi grupy wyjazdowej i przyjazdowej – przywitanie uczestników, przedstawienie siebie i kierowcy, organizatora imprezy, informacje o programie, czynności wstępne, – prezentowanie przebiegu trasy, – kwatrowanie uczestników wycieczki (negocjacje cenowe) – zamawianie i realizacja usług gastronomicznych – pełne lub częściowe anulowanie świadczeń (transport, program, noclegi, wyżywienie) – współdziałanie z przewodnikiem – całodzienna wycieczka po mieście – współpraca z przedstawicielem – pilotem (biura kontrahenta)
Zajęcia praktyczne	Wycieczka krajowa lub zagraniczna, minimum jeden nocleg w obiekcie hotelowym	– organizowanie spotkań z grupą (dworzec kolejowy, lotnisko, przystanki, charakterystyczne punkty architektoniczne i urbanistyczne, – wypełnianie stosownych dokumentów (np. eurolista, rooming list i inne) – prezentowanie zwiedzanych miast i osobliwości turystycznych samodzielnie (w języku polskim i obcym) – tłumaczenia konsekwentne, za przewodnikiem – symulowanie rozmów (również telefonicznych) z przedstawicielami władz, administracji, służby zdrowia (pogotowie, szpital), za granicą rozmowa w sprawie udzielenia informacji o zaistniałym wypadku lub sytuacji wymagającej pomocy zewnętrznej – wykorzystanie praktyczne materiałów pomocniczych (foldery, plansze, informatory) – przygotowanie pilota do obsługi pierwszej imprezy turystycznej (teczka pilota) – praca z mikrofonem – rozwiązywanie sytuacji trudnych

Źródło: opracowanie na podstawie rozporządzeń w sprawie przewodników turystycznych i pilotów wycieczek oraz wytycznych z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego.

nej odpowiedzi. Zakres pytań był taki, jak na egzaminie wewnętrznym. Podczas części ustnej kandydaci otrzymywali trzy pytania – po jednym z każdej grupy tematycznej (patrz wyżej). Na każde pytanie należało udzielić odpowiedzi, za którą można było uzyskać od 2 do 5 punktów. Należało uzyskać minimum 7 punktów od każdego z trzech egzaminatorów.

W czasie egzaminu praktycznego kandydaci mieli do wykonania trzy zadania:

- 1) autoprezentacja (siebie, biura, kierowców), omówienie regionu, miasta lub trasy – przez mikrofon (komisja mogła zachowywać się jak wycieczka);
- 2) szybkie opracowanie trasy z punktu A do B (A w Polsce, B w Europie), należało uwzględnić przepisy o czasie pracy kierowców, do dyspozycji były mapy i atlasy;

- 3) rozwiązanie sytuacji trudnej – np. co zrobić, gdy zgubi się uczestnik wycieczki lub ktoś zachoruje (symulacja rozmowy telefonicznej np. z policją czy pogotowiem).

Z części praktycznej uzyskać można było od 2 do 5 punktów za każde zadanie, 0 za brak lub złą odpowiedź. Podobnie jak podczas części ustnej egzaminu, należało uzyskać minimum 11 punktów od każdego z trzech egzaminatorów.

Z danych uzyskanych w 2014 r. w Departamencie Sportu i Turystyki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego za okres 26.02.2005–8.10.2013 r. do egzaminu państwowego studenci kierunku TiR podeszli 97 razy (zdawalność 52,6%). Wśród 68 zdających (niecałe 25% zdających egzamin wewnętrzny) były osoby, które wykazały się determinacją i po nieudanych próbach podchodziły kolejny raz. Takich zdeterminowanych osób było 17 (jedenastu kandydatów podchodziło dwa razy, pięć osób trzykrotnie i jedna czterokrotnie). W efekcie 51 osób zdało egzamin i uzyskało uprawnienia pilota wycieczek (75% wszystkich, którzy podeszli). Dla porównania warto podać statystyki przytoczone w 2005 r., z których wynika, że w latach 1999–2004 w województwie wielkopolskim zdawalność wynosiła 41,7% (Szymanowski 2005), czyli studenci kierunku TiR zdawali ten egzamin częściej niż przeciętny kandydat.

Nadmienić należy również, że byli studenci, którzy chcieli pracować jako piloci wycieczek wcześniej niż po trzecim roku studiów i kończyli zewnętrzne, płatne kursy dla kandydatów na pilotów wycieczek. Stąd liczba absolwentów kierunku TiR posiadających uprawnienia państwowe do wykonywania zawodu pilota wycieczek jest z pewnością większa niż wspomniane 51 osób, jednakże nie można jej dokładnie określić z braku takich danych.

Deregulacja zawodu pilota wycieczek

W dniu 1.01.2014 r. weszła w życie ustawa o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów (Dz.U.2013.829), która zniósła obowiązek szkoleń i egzaminów państwowych dla kandydatów na pilotów wycieczek. Wciąż szkoli się studentów kierunku TiR w zakresie pilotażu wycieczek, natomiast ich wiedza nie jest poświadczona żadnym odrębnym egzaminem, jak to było wcześniej.

Wnioski

Powyższe „sprawozdanie” z działalności Katedry Turystyki i Rekreacji (a wcześniej Centrum i Zakładu Centrum TiR) w zakresie szkoleń i egzaminów wewnętrznych dla kandydatów na pilotów wycieczek pokazuje, że uzyskanie uprawnień do wykonywania zawodu pilota wycieczek było dla studentów ważnym elementem procesu kształcenia w pierwszych latach studiów na kierunku TiR. W latach 2003–2013 odbyło się 17 edycji egzaminu wewnętrznego. Zdało go łącznie 280 osób, z czego ponad 50 uzyskało państwową licencję na wykonywanie zawodu pilota wycieczek.

W obecnej sytuacji prawnej (deregulacja zawodu pilota) studenci pytają o możliwość uzyskania certyfikatu poświadczającego wiedzę z zakresu pilotażu wycieczek zdobytą w toku studiów, gdyż jest to dodatkowy atut na rynku pracy. Warto zastanowić się nad wypracowaniem wewnętrznego systemu certyfikacji dostosowanego do systemu prawnego obowiązującego na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Literatura

- Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 28 czerwca 2001 r. w sprawie przewodników turystycznych i pilotów wycieczek, (Dz.U.72.752).
- Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 17 stycznia 2006 r. w sprawie przewodników turystycznych i pilotów wycieczek, (Dz.U.15.104).
- Szymanowski P., 2005, *Wyniki egzaminów dla pilotów wycieczek i przewodników turystycznych w poszczególnych województwach*, [w:] Z. Kruczek (red.), *Pilotaż i przewodnictwo – nowe wyzwania*, Materiały z II Forum Pilotażu i Przewodnictwa, Warszawa.
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów (Dz.U.2013.829).

Summary

Course for the candidates for tour leaders conducted in the years 2003–2013 on the Tourism and Recreation studies at UAM

In the years 2003–2013 there was a possibility to receive a license of a tour leader during studies of Tourism and Recreation. After passing the internal exam on a Faculty of Geographical and Geological Sciences students could take the exam for the candidates for tour leaders organized by province governor and since 2006 by Marshal of Wielkopolska Voivodship. In the year 2014 there was a change of a law in Poland and since then it is not necessary to attend course and pass the exam to be a tour leader.

Keywords: tour leader, course for candidates for tour leaders

Ilona Potocka
e-mail: ilonek@amu.edu.pl
Katedra Turystyki i Rekreacji
Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Grzegorz Borkowski, Krzysztof Piotrowski, Anna Przybylska

Kształcenie praktyczne studentów kierunku turystyka i rekreacja na UAM. Ćwiczenia terenowe, praktyki zawodowe i staże

Kształcenie praktyczne jest nieodłączną częścią procesu dydaktycznego na kierunku turystyka i rekreacja realizowanym na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM, dającą studentom przygotowanie do pracy w szeroko pojętej turystyce. Celem opracowania jest krótka prezentacja i charakterystyka realizowanych podczas studiów ćwiczeń terenowych, praktyk zawodowych i staży, ukazująca kompleksowe zdobywanie wiedzy i umiejętności przez studentów dzięki szerokiemu spektrum oferowanych zajęć praktycznych.

Słowa kluczowe: ćwiczenia terenowe, praktyki zawodowe, Katedra Turystyki i Rekreacji

Wstęp

Turystyka i rekreacja to studia, w ramach których zajęcia praktyczne są nieodzowną częścią procesu dydaktycznego. Na wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM mają one trojaką postać: po pierwsze są to wpisane w program studiów ćwiczenia terenowe, po drugie (również w programie studiów) praktyki zawodowe, a po trzecie dobrowolne staże. Głównym celem takiego podejścia jest, mimo profilu ogólnoakademickiego, chęć nadania kierunkowi wymiaru praktycznego. Mimo że ramowe programy studiów na przestrzeni lat ulegały licznym ewolucjom, to kierunek ten z roku na rok był jednak wzbogacany w formy kształcenia praktycznego. Dlatego za główny cel opracowania przyjęto wyróżnienie wiodących działań o charakterze praktycznym realizowanych podczas studiów na kierunku turystyka i rekreacja. Wspomniany różnorodny charakter zajęć jest odmienny dla studentów studiów I i II stopnia. Wynika to przede wszystkim z dojrzałości emocjonalnej studentów oraz z posiadanej już wiedzy merytorycznej niezbędnej do realizacji zajęć. Obowiązkowe ćwiczenia terenowe i praktyki zawodowe, realizowane przez studentów kierunku turystyka i rekreacja w toku kształcenia na studiach I stopnia przedstawiono w tabeli 1, natomiast na studiach II stopnia w tabeli 2.

Tabela 1. Ćwiczenia terenowe i praktyki zawodowe na studiach I stopnia

Nazwa ćwiczeń/praktyk	Czas trwania	Studia stacjonarne	Studia niestacjonarne
Ćwiczenia terenowe z przyrodniczych i kulturowych podstaw waloryzacji terenu, topografii w turystyce i obóz sportowy	10 dni	I rok	II rok
Ćwiczenia terenowe regionalne – Wielkopolska	6 dni	I rok	I rok
Praktyka zawodowa w hotelach	14 dni	I rok	I rok
Ćwiczenia terenowe z pilotażu i przewodnictwa po ośrodkach, obiektach i trasach turystycznych	6 dni	II rok	II rok
Ćwiczenia terenowe regionalne – Pomorze Gdańskie	6 dni	II rok	brak w programie
Praktyka zawodowa w przedsiębiorstwach turystycznych	14 dni	II rok	II rok
Obóz narciarski – Korbielów (z opcją Alpy)	7 dni	III rok	do wyboru

Źródło: opracowanie własne na podstawie programów studiów.

Tabela 2. Ćwiczenia terenowe i praktyki zawodowe na studiach II stopnia

Nazwa ćwiczeń/praktyk	Czas trwania	Studia stacjonarne	Studia niestacjonarne
Ćwiczenia terenowe z pilotażu i przewodnictwa po wybranych krajach europejskich	6 dni	I rok, specjalność: turystyka międzynarodowa	I rok, specjalność: turystyka międzynarodowa
Praktyka zawodowa – eventowa	6 dni	I rok, specjalność ogólna	I rok, specjalność ogólna
Ćwiczenia terenowe z przyrodniczych i kulturowych podstaw waloryzacji terenu, topografii w turystyce i obóz sportowy	10 dni	I rok, specjalność ogólna	I rok, specjalność ogólna

Źródło: opracowanie własne na podstawie programów studiów.

Ćwiczenia terenowe

Ćwiczenia terenowe z przyrodniczych i kulturowych podstaw waloryzacji terenu, topografii w turystyce i obóz sportowy

Pierwsze ćwiczenia terenowe z przyrodniczych i kulturowych podstaw waloryzacji terenu, topografii w turystyce i obóz sportowy odbyły się w 2001 r. w ośrodku TKKF położonym nad malowniczym Jeziorem Jaroszewskim w Sierakowie. W tym urokliwym miejscu ćwiczenia organizowane były do 2007 r. Studenci przez 12 dni mieli możliwość zapoznania się z obszarem Sierakowskiego Parku Krajobrazowego, poznając zarówno jego walory przyrodnicze, jak i kulturowe. Od 2008 r. opisywane ćwiczenia odbywają się w Ośrodku Szkoleniowo-Wypoczynko-

wym „Gwarek” w Ślesinie, położonym nad Jeziorem Ślesińskim. Trwają obecnie 10 dni. Program ćwiczeń obejmuje zajęcia sportowe, gry rekreacyjne i terenowe, przedmioty przyrodnicze, takie jak: walory turystyczne wód, walory turystyczne rzeźby powierzchni Ziemi, walory turystyczne biosfery oraz walory kulturowe.

Ćwiczenia te są obowiązkowe dla studentów następujących lat kierunku turystyka i rekreacja:

- I roku studiów stacjonarnych I stopnia,
- II roku studiów niestacjonarnych I stopnia,
- I roku studiów stacjonarnych i niestacjonarnych II stopnia (nie dotyczy osób, które brały udział w tych ćwiczeniach podczas studiów licencjackich).

Celem ćwiczeń jest praktyczne zastosowanie wiedzy z zakresu metod oceny środowiska przyrodniczego i kulturowego dla potrzeb turystyki. Wiedza ta obejmuje opanowanie właściwych metod oceny walorów rzeźby, szaty roślinnej, wód powierzchniowych oraz krajobrazu turystycznego. Ważnym aspektem prowadzonych zajęć jest poznanie metod pomiarów terenowych oraz metod nawigacji podczas prowadzenia wycieczek turystycznych. Studenci zapoznają się z procedurami organizacji imprez sportowych i rekreacyjnych, metodami animacji, a także uzyskują praktyczną wiedzę na temat wykorzystywania opracowań kartograficznych w trakcie pracy w terenie oraz wykonywania niezbędnych obliczeń na mapach. Ważną częścią zajęć jest nauka zasad udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej oraz wykonywania podstawowych czynności ratunkowych. W ramach zajęć sportowo-rekreacyjnych studenci mają możliwość nauki pływania na kajakach, przechodzą krótki kurs animacji czasu wolnego z naciskiem na formy aktywności dostosowane do różnych grup odbiorców, uczą się prowadzenia gier rekreacyjnych i sportowych. Zdobyte podczas ćwiczeń umiejętności umożliwiają ocenę stanu środowiska przyrodniczego, zagrożeń spowodowanych działalnością człowieka oraz ich wpływu na możliwość uprawiania różnych form turystyki.

Regionalne ćwiczenia terenowe „Wielkopolska”

Celem sześciodniowych ćwiczeń terenowych w Wielkopolsce jest zapoznanie studentów I roku studiów stacjonarnych i niestacjonarnych I stopnia turystyki i rekreacji z walorami i zasobami turystycznymi regionu, w którym studiują. Uczestnicy ćwiczeń poznają historię oraz najważniejsze i najcenniejsze zabytki Wielkopolski, zdobywają wiedzę na temat regionów fizycznogeograficznych, komponentów środowiska przyrodniczego oraz rozwoju turystyki na obszarach prawnie chronionych. Ponadto uczą się zasad organizowania i prowadzenia wycieczek, aktywizacji turystycznej mało znanych, ale interesujących miejscowości oraz dokonywania oceny szans i zagrożeń dla rozwoju ruchu turystycznego. Pierwszy dzień ćwiczeń obejmuje zapoznanie się z historią Poznania oraz głównymi walorami przyrodniczymi i kulturowymi miasta. W kolejnych dniach studenci zwiedzają południowo-wschodnią Wielkopolskę, w tym między innymi zamek i park Izabeli z Czartoryskich Działyńskiej w Gołuchowie oraz Muzeum Adama Mickiewicza w Śmiełowie (fot. 1). Program ćwiczeń obejmuje również zwiedzanie Rogalińskiego Parku Krajobrazowego z pałacem rodu Raczyńskich

Ryc. 1. Studenci kierunku turystyka i rekreacja podczas ćwiczeń terenowych w Śmiełowie, fot. G. Borkowski

oraz zamku w Kórniku. Studenci poznają historię początków państwa polskiego, udając się Szlakiem Piastowskim do Gniezna oraz na Ostrów Lednicki, a także do Biskupina. Jeden z dni przeznaczony jest na poznawanie genezy i walorów Wielkopolskiego Parku Narodowego, turystyki na obszarach chronionych oraz zasad prowadzenia dużych obiektów turystycznych na przykładzie zamku w Rydzynie i kompleksu pałacowo-hotelowego w Racocie. Program ćwiczeń obejmuje też północ Wielkopolski, gdzie studenci zapoznają się z procesami kształtującymi powierzchnię tego obszaru (faza poznańska oraz subfaza chodzieska ostatniego zlodowacenia) w obrębie Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej w Ujściu oraz doliny Warty. W ramach poznawania terenów na północ od Poznania studenci udają się do unikatowego rezerwatu przyrody „Meteoryt Morasko”.

Regionalne ćwiczenia terenowe „Pomorze Gdańskie”

Ćwiczenia terenowe na Pomorzu Gdańskim są obowiązkowe na II roku studiów stacjonarnych I stopnia turystyki i rekreacji. Podczas ćwiczeń studenci poznają walory turystyczne Pomorza Gdańskiego. Program zajęć obejmuje zwiedzanie takich miejsc, jak: Trójmiasto (Główne Miasto i Stare Miasto w Gdańsku, Muzeum Solidarności, Westerplatte, Katedra Oliwska, port marynarki wojennej w Gdyni-

-Oksywiu, Skwer Kościuszki), Słowiński Park Narodowy, Półwysep Helski, Malbork, Pelplin, Frombork, Sztutowo oraz Kanał Ostródzko-Elbląski.

Ćwiczenia te organizowane są od 2002 r. i obecnie trwają 6 dni, choć do roku 2008 studenci zwiedzali obszar Pomorza Gdańskiego dłużej, bo przez 10 dni.

Obóz narciarski

Obóz narciarski jest obowiązkowy dla studentów III roku studiów stacjonarnych I stopnia turystyki i rekreacji. Trwa 7 dni. Podczas obozu studenci nabywają praktyczną umiejętność jazdy na nartach. Program nauczania narciarstwa alpejskiego obejmuje takie elementy, jak: sprawdzenie sprzętu narciarskiego, zmiana ustawiania się względem stoku, prawidłowe upadanie i podnoszenie się, podchodzenie pod stok, zjazd w linii spadku stoku (jazda w skos stoku, krok łyżwowy, pług), opanowanie szybkiego zatrzymywania się, opanowanie różnych technik skrętów i zwrotów oraz jazda w terenie będąca sprawdzianem umiejętności w końcowej części obozu. Studenci mają możliwość wyboru jednego z dwóch miejsc odbywania ćwiczeń: Korbielowa w Beskidzie Żywieckim lub, od 2015 r., Puy-Saint-Vincent we francuskiej części Alp. Celem obozu jest również poznanie przez studentów atrakcji turystycznych obszarów górskich oraz infrastruktury związanej z uprawianiem narciarstwa alpejskiego. Zajęcia ze studentami prowadzą nauczyciele Szkoły Wychowania Fizycznego i Sportu UAM – licencjonowani instruktorzy narciarstwa.

Ćwiczenia z pilotażu i przewodnictwa po wybranych obiektach, ośrodkach i trasach turystycznych

Ćwiczenia z pilotażu i przewodnictwa po wybranych obiektach, ośrodkach i trasach turystycznych po raz pierwszy odbyły się na zakończenie roku akademickiego 2002/2003. W ramach jednolitych pięcioletnich studiów magisterskich ćwiczenia te odbywały się na zakończenie III roku studiów, natomiast w ramach studiów licencjackich na zakończenie II roku. W związku z tym w roku 2009 (na zakończenie roku akademickiego 2008/2009) w ćwiczeniach brały udział dwa roczniki studentów.

Celem ćwiczeń jest nabycie umiejętności organizacji, realizacji, rozliczania imprez turystycznych z punktu widzenia organizatora turystyki oraz ich prowadzenia z punktu widzenia pilota wycieczek i przewodnika turystycznego. Jest nim także poznanie obszaru, na którym realizowane są ćwiczenia. Są to ćwiczenia trwające 6 dni. Uzupełniają one program realizowany w ramach przedmiotu organizacja i prowadzenie wycieczek oraz częściowo obsługa ruchu turystycznego. Studenci podczas tych ćwiczeń utrwalają w praktyce metody współpracy z przedsiębiorcami turystycznymi zarówno na etapie organizacji wyjazdu, jak i w trakcie meldowania grupy w obiektach noclegowych bądź kontaktów z miejscowymi przewodnikami. Ponadto studenci szkoleni są z metodyki pracy przewodnika miejskiego i terenowego oraz pilota wycieczek turystycznych. Istotną wartością

tych zajęć jest często praktyczna nauka reagowania w sytuacjach nieprzewidywalnych.

Realizacja ćwiczeń wymaga dużego nakładu pracy nie tylko podczas zajęć, ale i przed nimi. Przygotowanie rozpoczyna się każdorazowo już w październiku, zaś same ćwiczenia odbywają się między majem a sierpniem.

Realizacja tych ćwiczeń terenowych odbywa się w następujących etapach:

1. przygotowanie projektów wyjazdów przez studentów w grupach maksymalnie sześciuosobowych;
2. wybór przez opiekunów propozycji najlepszych merytorycznie i najbardziej realnych w organizacji; liczba wybranych projektów była przynajmniej dwukrotnie większa niż liczba realizowanych projektów;
3. głosowanie studentów, w którym wskazują projekty wyjazdów, w których chcieliby brać udział;
4. wybór projektów do realizacji (przy uwzględnieniu wyników głosowania studentów oraz założeniu pewnej różnorodności wybranych kierunków wyjazdów);
5. przygotowanie do realizacji;
6. realizacja (i rozliczenie) wyjazdu.

Etapy 1–4 przebiegają w ramach przedmiotu organizacja i prowadzenie wycieczek (opracowanie programu jest jednym z warunków zaliczenia ćwiczeń z tego przedmiotu), natomiast etapy 5–6 już pod kierunkiem opiekunów przypisanych do konkretnego wyjazdu.

Projekty przygotowywane są przez wszystkich studentów. Etapy wybierania mają odzwierciedlać choć w części warunki rynkowe. Organizatorzy muszą opracować nie tylko program szczegółowy z uwzględnionym i rozpisany czasem pracy kierowcy, ale też stronę do katalogu biura podróży z ofertą danego wyjazdu. Robiąc kalkulację studenci muszą dostosować cenę do liczby atrakcji i standardu noclegów tak, aby ich koledzy zechcieli wybrać ten a nie inny wyjazd.

W etapach 1–4 wszyscy studenci występują w tej samej roli, natomiast podczas przygotowania i realizacji ćwiczeń autorzy wybranych projektów wcielają się w role organizatorów, a pozostali uczestnicy ćwiczeń w role pilotów i przewodników. Każdy z nich otrzymuje odcinek do pilotowania oraz fragment przewodnictwa (a przy braku fragmentów dla wszystkich ewentualnie referat tematycznie związany z programem wyjazdu). Studenci organizatorzy natomiast mierzą się z takimi zadaniami, jak: rezerwacja noclegów, posiłków, przewodników, wstępów; kosztorysowanie, wymiana walut, rozliczenie; korespondencja z uczestnikami.

Aby projekty były porównywalne i wszystkie umożliwiały realizację celów ćwiczeń, przyjęte zostały wytyczne, które muszą uwzględnić wszyscy przygotowujący programy. Wytyczne wynikają również z wymagań szkoleń w ramach kursów dla kandydatów na pilotów wycieczek turystycznych (który to kurs wpisany był w program studiów), po zniesieniu egzaminów państwowych zostały utrzymane. Wytyczne ulegały nieznacznym zmianom. W roku 2016 wyglądały one następująco:

1. możliwe były tylko programy autokarowe, trwające 6 dni, z koniecznością realizacji programu przynajmniej 1 dnia poza granicami kraju;

2. miejsca noclegowe musiały gwarantować możliwość zakwaterowania 45 studentów, trojga opiekunów oraz kierowcy; kierowcy należało zapewnić pokój jednoosobowy; obiekty musiały być wyposażone w odpowiednią do wielkości grupy liczbę łazienek i toalet;
3. wyżywienie powinno być częściowo wliczone w cenę (minimum 1 posiłek dziennie i 5 posiłków w trakcie całego wyjazdu);
4. w programie należało uwzględnić zróżnicowane walory turystyczne (zarówno przyrodnicze – co najmniej 2 atrakcje, jak i kulturowe), umożliwiające poznanie specyfiki zwiedzanych regionów;
5. każdego dnia ćwiczeń terenowych (również pierwszego i ostatniego) program powinien przewidywać zarówno zwiedzanie, jak i przejazdy autokarem;
6. czas spędzony w autokarze w poszczególnych dniach (poza dniem pierwszym i ostatnim) nie powinien przekraczać 4 godzin; łączny dystans planowany do przebycia powinien wynosić przynajmniej 1200 km i nie powinien przekraczać 1800 km; dzienny czas realizacji programu (od opuszczenia do powrotu do miejsca noclegu) nie powinien przekraczać 12 godzin;
7. koszt udziału w ćwiczeniach terenowych na osobę przy 35 uczestnikach nie mógł przekraczać 600 zł na osobę.

Aby kalkulacje kosztów ćwiczeń były porównywalne, ujednolicono została stawka za 1 km przejazdu autokarem, margines błędu na dodatkowe kilometry, kwota ubezpieczenia NNW + KL i wielkość funduszu rezerwowego. Kosztorys przygotowywany jest w dwóch wariantach – dla 35 i 45 uczestników.

W związku z wymogiem realizacji 1–2 dni programu poza granicami Polski oraz uwzględniając fakt, że wszyscy studenci biorą wcześniej udział w ćwiczeniach terenowych na Pomorzu Gdańskim, a także trudności związane z podróżowaniem do krajów z obowiązkiem wizowym, nie jest zaskoczeniem, że najczęściej realizowane były programy: Dolny Śląsk + Czechy (Praga) lub Saksonia (Drezno), Polska północno-wschodnia + Litwa (Wilno), Polska południowo-wschodnia + Ukraina (Lwów) oraz Polska południowa + Słowacja. Sporadycznie pojawiały się inne programy, np. obejmujące Pomorze Zachodnie i północno-wschodnie Niemcy (z Poczdamem czy Berlinem).

Ćwiczenia z pilotażu i przewodnictwa po wybranych krajach europejskich

Ćwiczenia z pilotażu i przewodnictwa po wybranych krajach europejskich pojawiły się w programie studiów wraz z wprowadzeniem specjalizacji turystyka międzynarodowa (od 2011 r.). Stanowią one rozszerzenie wcześniej opisanych ćwiczeń terenowych z pilotażu i przewodnictwa po wybranych obiektach, ośrodkach i trasach turystycznych. Rozszerzenie to polega na wyższym stopniu trudności zarówno podczas organizacji, realizacji, jak i pilotowania z uwagi na to, że w większości ćwiczenia odbywają się poza granicami Polski.

Przygotowanie i realizacja ćwiczeń terenowych przebiegają w takich samych etapach, z tym że na studiach II stopnia nie ma przedmiotu prowadzonego w cią-

Ryc. 2. Studenci kierunku turystyka i rekreacja podczas ćwiczeń terenowych w wąwozie Vintgar w Słowenii, fot. G. Borkowski

gu roku akademickiego, w ramach którego możliwa byłaby praca nad programami ćwiczeń.

Czas trwania tych ćwiczeń jest taki sam jak poprzednich, ale zmienione zostały niektóre wytyczne. W 2016 r. różnice były następujące:

1. dłuższy był minimalny i maksymalny dystans (1800 km do 2800 km),
2. dłuższy był czas realizacji ćwiczeń w autokarze (5 godzin),
3. większy limit ceny na osobę (1000 zł).

Poniżej przedstawiono charakterystykę programów ćwiczeń terenowych z pilotażu i przewodnictwa po wybranych krajach europejskich zrealizowanych w latach 2011–2016 (tab. 3). Ćwiczenia odbywały się wspólnie dla studentów studiów stacjonarnych i niestacjonarnych, a liczba wyjazdów zależała od liczby studentów, którzy wybrali specjalność. W pierwszym roku odbyły się 3 wyjazdy, w latach 2012–2014 po 2 wyjazdy, a w latach 2015 i 2016 po 1. Łącznie do 2016 r. odbyło się 11 wyjazdów. Z tego 6 obejmowało Słowację, po 5 Czechy i Węgry, 4 razy wyjazdy miały miejsce w Austrii, 3 razy w Chorwacji, a 2 razy celem były Niemcy i Litwa. Przy czym różny był czas pobytu w poszczególnych państwach. Na przykład oba wyjazdy na Litwę obejmowały po przynajmniej 4 dni zwiedzania w tym kraju, a w obu zawierających w programie Niemcy pobyt nie przekraczał doby.

Program 3 wyjazdów z 11 obejmował tylko 1 kraj (poza Polską oczywiście), najczęściej (5 wyjazdów) były to 3 państwa, choć zdarzyły się również programy ćwiczeń obejmujące swym zakresem 4, a nawet 5 państw. Cztery wyjazdy nie przewidywały żadnych atrakcji w Polsce. Ćwiczenia odbywały się w drugiej połowie czerwca.

Tabela 3. Zestawienie programów ćwiczeń terenowych z pilotażu i przewodnictwa po wybranych krajach europejskich zrealizowanych w latach 2011–2016

Lp.	Data	Nazwa	Państwa	Trasa
1	18–23.06.2011	Słowacja	Słowacja	Poznań–Kalwaria Zebrzydowska–Krynica–Zdrój–Hrabusice–Słowacki Raj–Ochtinska Jaskinia Aragonitowa–Rożnawa–zamek Krasna Horka–Rimavska Sobota–Zvolen–Bańska Szczawnica–Brhlovce–Levice–Stara Hora–Bańska Bystrzyca–Poprad–Góra św. Anny–Poznań
2	18–23.06.2011	Litwa (Wilno)	Litwa	Poznań–Wilno–Kowno–Zalew Niemeński–Troki–Poznań
3	18–23.06.2011	Słowacja, Węgry, Chorwacja	Słowacja, Węgry, Chorwacja	Poznań–Bratysława–Keszthely–Zagrzeb–Belgrad–Budapeszt–Tokaj–Poznań
4	11–16.06.2012	Chorwacja, Czarnogóra	Chorwacja, Czarnogóra	Poznań–Plitwickie Jeziora–Zadar–Dubrovnik–Perast–Park Narodowy Lovcen–Park Narodowy Skadarske Jezero–Wyspa św. Stefana–Split–Poznań
5	25–30.06.2012	Rumunia	Słowacja, Węgry, Rumunia	Poznań–Bradejov–Tokaj–Sapanta–Sygiet Marmaroski–przeł. Prislop–Humor–Suczawa–Kaczyka–Baia Mare–Poprad–Dobczyce–Poznań
6	17–22.06.2013	LOTS Lithuanian Edition	Litwa	Poznań–Toruń–Olsztyn–Giżycko–Kowno–Siluva–Kłajpeda–Mierzeja Kurońska–Szawle–Wilno–Troki–Park Regionalny Zakola Niemna–Augustów–Nowogród–Poznań
7	17–22.06.2013	Przez Budapeszt do Kalisza	Czechy, Słowacja, Węgry	Poznań–Srebrna Góra–Ołomuniec–Morawski Kras–Devin–Bratysława–Budapeszt–Bańska Szczawnica–Sklene Teplice–Mała Fatra–Cieszyn–Tarnowskie Góry–Poznań
8	24–29.06.2014	Trzy stolice po studencku	Słowacja, Węgry, Austria, Czechy	Poznań–Brzeg–Katowice–Rabka–Zdrój–Tatry Słowackie–Poprad–Rimavska Sobota–Budapeszt–Bratysława–Wiedeń–Brno–Ołomuniec–Poznań
9	24–29.06.2014	Nieduże kulinarne podróże	Niemcy, Czechy, Austria	Poznań–Bastei–Uście nad Łabą–Melnik–Provitin–Netolice–Czeskie Budziejowice–Znojmo–Wiedeń–Lostice–Ołomuniec–Żywiec–Poznań
10	21–26.06.2015	Kierunek Adriatyk	Czechy, Austria, Chorwacja	Poznań–Ołomuniec–Wiedeń–Graz–Zagrzeb–Rijeka–Lublana–jez. Bled–wawóz Vintgar–Salzburg–Czeskie Budziejowice–Praga–Kutna Hora–Poznań
11	25–30.06.2016	KingsDom	Niemcy, Czechy, Austria, Węgry, Słowacja	Poznań–Poczdnam–Drezno–Praga–Brno–Wiedeń–Bratysława–Budapeszt–Jaskinia Harmaniecka–Vlkoniec–Kraków–Poznań

Praktyki zawodowe i współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym

Praktyka zawodowa w hotelach

Obowiązkowa praktyka zawodowa w obiektach hotelarskich trwa 14 dni roboczych i musi się odbywać w hotelach minimum trzygwiazdkowych. Studenci realizują tę praktykę na I roku studiów I stopnia (licencjackich). Poprzedzona jest ona obowiązkowym przedmiotem Hotelarstwo.

Program praktyki musi umożliwić zapoznanie się z pracą w różnych działach hotelu.

Karta oceny praktyki obejmuje następujące pozycje:

- recepcja:
 - zapoznanie się z zadaniami recepcji,
 - organizacja i technika pracy w recepcji,
 - przyswojenie zasad obowiązujących w kontakcie z gościem,
 - poznanie prawidłowo prowadzonej dokumentacji recepcyjnej,
- gastronomia:
 - technika nakrywania stołów,
 - obsługa przy stole,
 - organizacja bankietów, przyjęć,
 - zapoznanie się z pracą kierownika sali,
 - przyswojenie stosownych zachowań i postaw w stosunku do gościa,
- służba pięt:
 - zapoznanie się z organizacją „służby pięt”,
 - system i technika sprzątnia jednostek mieszkalnych, pomieszczeń sanitarnych,
 - narzędzia pracy – środki czystości,
 - obieg bielizny hotelowej,
 - postępowanie z rzeczami pozostawionymi przez gościa,
 - stosunek pracowników służby pięt do gościa – kultura obsługi.

Ocenie podlega również postawa praktykanta, w skład której wchodzi gotowość do wykonywania poleceń, zaangażowanie, odpowiedzialność i komunikatywność.

Praktyka zawodowa w przedsiębiorstwach turystycznych

Obowiązkowa praktyka zawodowa w biurach podróży trwa 14 dni roboczych. Studenci realizują tę praktykę na II roku studiów I stopnia (licencjackich). Poprzedzona jest ona obowiązkowym przedmiotem obsługa ruchu turystycznego, a także organizacja i prowadzenie wycieczek, turystyka w biznesie.

Studenci mogą odbywać praktykę w dowolnym biurze podróży, w którym będą w stanie zrealizować w całości program praktyki obejmujący:

- zapoznanie się z zasadami programowania i kalkulacji imprez oraz działalnością touroperatorską,

- zamawianie, realizację i rozliczanie imprez zgodnie z obowiązującymi przepisami,
- opracowywanie ofert turystycznych,
- ćwiczenia sprawnego posługiwania się katalogami ofert,
- standardy obsługi klienta,
- poznanie prawidłowo prowadzonej dokumentacji imprez,
- poznanie systemów rezerwacyjnych,
- zapoznanie się ze sprawozdawczością obowiązującą w biurze podróży,
- poznanie działalności wizowej i ubezpieczeniowej,
- zapoznanie się z technikami sprzedaży biletów lotniczych, autokarowych, promowych i kolejowych,
- obsługę klientów korporacyjnych,
- poznanie działalności związanej z obsługą gości targowych,
- organizację konferencji, zjazdów i kongresów.

Praktyka eventowa

Obowiązkowa praktyka eventowa trwa 6 dni roboczych i jest ona realizowana w przedsiębiorstwach zajmujących się przygotowaniem, organizacją oraz rozliczaniem imprez masowych. Realizują tę praktykę studenci specjalności ogólnej na I roku studiów II stopnia. Bezpośrednim przygotowaniem do realizacji tej praktyki są przedmioty prowadzone w pierwszym semestrze, takie jak: marketing usług turystycznych, produkt turystyczny, planowanie turystyczne oraz bezpieczeństwo i higiena pracy.

Program praktyki ma za zadanie wyposażyć studenta w umiejętność przygotowania eventu poprzez udział w poszczególnych etapach jego przygotowywania, w tym mieści się opracowanie całego harmonogramu imprezy oraz udział w akcji promocyjnej. Dodatkowo studenci pozyskują wiedzę w zakresie:

- pozyskiwania klientów,
- tworzenia oferty,
- umiejętności wyliczenia ROI, czyli wskaźnika rentowności stosowanego w celu zmierzenia efektywności działania przedsiębiorstwa,
- wyszukiwania miejsc i obiektów pod wydarzenia masowe.

Tutaj, podobnie jak w pozostałych rodzajach obowiązkowych praktyk realizowanych przez studentów, ocenie podlega postawa praktykanta, w skład której wchodzi gotowość do wykonywania poleceń, zaangażowanie, odpowiedzialność i komunikatywność.

Staż „Dobry Start”

W ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, działanie 3.1. Kompetencje w szkolnictwie wyższym Katedra Turystyki i Rekreacji WNGiG otrzymała dofinansowanie z funduszy europejskich na realizację projektu „Dobry Start: wysokiej jakości program stażowy dla studentów Katedry Turystyki i Rekreacji WNGiG UAM”. Czas realizacji projektu: 1.05.2016–31.12.2017 r.

Celem głównym projektu „Dobry Start” było wyposażenie 140 studentów dwóch ostatnich semestrów studiów stacjonarnych I i II stopnia na kierunku turystyka i rekreacja Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (UAM) w kompetencje odpowiadające potrzebom pracodawców branży turystycznej i ułatwiające im wejście na rynek pracy.

Stażyści nie tylko mogli wzbogacić swoje doświadczenia poprzez 360 godzin staży w ciągu trzech miesięcy, ale również:

- zdobyć wiedzę na temat sposobu funkcjonowania pracodawców branży turystycznej,
- nabyć praktyczne umiejętności i doświadczenia w pracy, spójne z efektami kształcenia na kierunku turystyka i rekreacja,
- rozwinąć umiejętności interpersonalne, kluczowe w branży poprzez metodykę realizacji staży obejmującą wsparcie opiekuna stażu u pracodawcy i kadry naukowej UAM.

Dodatkowo 10% staży zostało zrealizowanych w przedsiębiorstwach turystycznych poza granicami kraju.

Współpraca na rzecz kształcenia praktycznego

Poza realizowanym programem stażowym w Katedrze Turystyki i Rekreacji prowadzone są przygotowania do innych programów poprzez nawiązywanie współpracy ze środowiskiem społeczno-gospodarczym. Obejmują one między innymi działania na rzecz współpracy Sektorowej Rady ds. Kompetencji ze Związkiem Pracodawców Turystyki Lewiatan. Dodatkowo nawiązano współpracę z Centrum Szkolenia Wojsk Lądowych im. Hetmana Polnego Koronnego Stefana Czarnieckiego w Poznaniu. Porozumienie obejmuje między innymi: podejmowanie wspólnych działań mających na celu wymianę doświadczeń w zakresie metodyki nauczania, projektowania programów kształcenia oraz realizacji procesu dydaktycznego i jego udoskonalania; integrowanie środowiska żołnierskiego i młodzieży studenckiej; realizację wspólnych przedsięwzięć naukowo-badawczych, edukacyjnych, dydaktycznych oraz wzajemne wspieranie, w ramach swoich możliwości faktycznych i prawnych; opracowywanie wspólnych publikacji, w tym naukowych, oraz wymianę materiałów i publikacji, jak również propagowanie idei współpracy w środowisku zewnętrznym, w szczególności promocję wspólnie prowadzonych przedsięwzięć i inicjatyw.

Podsumowanie

W ramach studiów na kierunku turystyka i rekreacja studenci realizują zajęcia praktyczne w postaci różnorodnych ćwiczeń terenowych, praktyk zawodowych oraz staży, które mają na celu przygotowanie ich do pracy w szeroko pojętej turystyce. Program ćwiczeń jest bardzo urozmaicony i dotyczy zarówno poznania walorów turystycznych Polski i zagranicy oraz funkcjonowania środowiska przy-

rodniczego, jak i przygotowania do organizacji imprez turystycznych, pracy jako pilot wycieczek, przewodnik turystyczny czy animator czasu wolnego. Studenci doświadczenie praktyczne zdobywają nie tylko w biurach podróży i hotelach, ale także w różnych firmach i instytucjach zajmujących się organizacją imprez masowych. Ważną rolę pełnią również praktyki zawodowe, dające możliwość poznania funkcjonowania przedsiębiorstw turystycznych i mechanizmów zarządzania firmą. Dopełnieniem praktycznej części kształcenia są staże mające na celu pomoc we wprowadzeniu studenta na rynek pracy. Dzięki tak kompleksowej ofercie praktycznej strony dydaktyki, absolwenci kierunku turystyka i rekreacja są wysoko wykwalifikowanymi fachowcami, znajdującymi pracę w branży turystycznej. Liczne rozmowy z gronem studentów wskazują jednoznacznie, że praktyczny wymiar studiów ma często wpływ na wybór przez nich tego kierunku kształcenia.

Summary

The practical education of students of Tourism and Recreation. Fieldwork, apprenticeships and internships

The practical education is an integral part of the educational process in the field of study Tourism and Recreation UAM, giving students preparing to work in the widely understood tourism. The aim of the study is a brief presentation and characterization studies conducted during field training, apprenticeships and internships, showing the comprehensive acquisition of knowledge and skills by students with a wide spectrum of offered practical classes.

Grzegorz Borkowski

e-mail: corax@amu.edu.pl

Krzysztof Piotrowski

e-mail: kp@amu.edu.pl

Anna Przybylska

e-mail: aprzybyl@amu.edu.pl

Katedra Turystyki i Rekreacji

Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Krzysztof Piotrowski, Mateusz Rogowski

Uczestnictwo studentów kierunku turystyka i rekreacja na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w programie Erasmus

W artykule scharakteryzowano udział studentów kierunku turystyka i rekreacja Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w latach akademickich 2009/2010–2016/2017 w programie Erasmus. Posłużono się danymi zgromadzonymi w Uniwersyteckim Systemie Obsługi Studiów. Tłem dla wyjazdów studentów analizowanego kierunku były wszystkie wyjazdy studentów z wydziału. Wyniki zaprezentowano również w formie kartograficznej. Rocznie średnio 45 studentów analizowanego kierunku brało udział w tym programie. Najpopularniejsze kierunki to Hiszpania oraz Włochy i Turcja. Wykazano, że studenci turystyki i rekreacji częściej niż pozostali studenci wydziału brali udział w programie Erasmus.

Słowa kluczowe: program Erasmus, turystyka i rekreacja, studia za granicą

Wprowadzenie

Uczestnictwo w międzynarodowych programach finansowanych z funduszy Unii Europejskiej stanowi niebywałą okazję do odwiedzenia wielu europejskich krajów i regionów, poznania ich walorów turystycznych i odmiennej od naszej kultury, a także spotkania przedstawicieli różnych narodowości. Jednym z takich programów, który przeznaczony jest głównie dla studentów wyjeżdżających za granicę w ramach edukacji akademickiej, jest program Erasmus.

Początki programu Erasmus sięgają 1987 r. Powstał w odpowiedzi na potrzebę rozwoju współpracy między europejskimi uczelniami poprzez wzajemną wymianę studentów. Z czasem poszerzające się cele programu umożliwiały korzystanie z niego kadrze naukowo-dydaktycznej oraz administracyjnej, przez co stał się najpopularniejszym sposobem współpracy akademickiej na poziomie międzynarodowym. Od 2014 r. program Erasmus+ jest przeznaczony dla uczelni, ich studentów i pracowników. Wspiera międzynarodową współpracę szkół wyższych, umożliwiając studentom wyjazdy za granicę na część studiów i praktykę, promując mobilność pracowników uczelni i stwarzając ich jednostkom liczne możliwości udziału w projektach wraz z partnerami zagranicznymi. W niektórych jego

akcjach mogą uczestniczyć również inne instytucje, organizacje lub przedsiębiorstwa, które współpracują ze szkołami wyższymi¹.

Polska bierze udział w programie Erasmus od 1998 r. W latach 1995–2006 Erasmus wchodził w skład wspólnotowego programu Socrates, a od roku akademickiego 2007/2008 jest częścią programu „Uczenie się przez całe życie” (LLP – the Lifelong Learning Programme), organizowanego i finansowanego przez Unię Europejską, dotyczącego edukacji i doskonalenia zawodowego, przewidzianego na lata 2007–2013². Przez cały ten okres skorzystało z niego około 156 tysięcy polskich studentów, z czego w ramach studiów niecałe 136 tysięcy. Liczba wyjazdów na przestrzeni ostatnich 5–6 lat jest w miarę ustabilizowana, po dużym wzroście w okresie 2007–2012 i obecnie oscyluje w granicach 12–16 tysięcy wyjazdów rocznie. W roku akademickim 2013/2014 zanotowano ponad 15,5 tysiąca wyjazdów polskich studentów, co w porównaniu z wcześniejszym, rekordowym pod tym względem rokiem, stanowiło o około 700 studentów mniej. Dzięki temu Polska jest w pierwszej piątce państw europejskich o największym stopniu mobilności studentów³. Od roku 2014 poprzedni program został zastąpiony programem Erasmus+, który ma trwać do roku 2020². W niniejszym artykule wszystkie te programy określane będą mianem programu Erasmus.

Jak wynika z oficjalnych danych, do najpopularniejszych kierunków wśród polskich studentów programu Erasmus należą: Niemcy, Hiszpania, Francja, Wielka Brytania, Włochy, Portugalia i Węgry. W ostatnich trzech latach szczególnym wzrostem popularności cieszył się kierunek hiszpański, portugalski i włoski. Spadek natomiast odnotowano w przypadku wyjazdów do Niemiec, Turcji i Finlandii. W roku akademickim 2014/2015 najczęściej wybieranym państwem spośród polskich studentów była Hiszpania, która pod tym względem zdetronizowała Niemcy⁴.

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu obecnie plasuje się na 3. miejscu w kraju (za Uniwersytetem Warszawskim i Jagiellońskim) oraz 37. miejscu w Europie pod względem mobilności studentów⁵. W roku akademickim 2014/2015 z programu Erasmus skorzystało 616 studentów naszej uczelni. Najpopularniejszymi kierunkami wśród studentów były: Niemcy oraz Hiszpania, do których wyjechała 1/3 uczestników programu. W dalszej kolejności były to Włochy, Francja, Turcja, Portugalia i Republika Czeska⁶.

Niezwykle unikatowy i różnorodny program studiów sprawia, że uczestnictwo w programie Erasmus studentów kierunku turystyka i rekreacja jest bardzo wartościowe i przydatne w pogłębieniu wiedzy, zdobyciu doświadczenia oraz poznaniu innych kultur i narodowości. Od początku istnienia kierunku turystyka i rekreacja na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu im.

¹ <http://www.erasmus.org.pl/odnosniki-podstawowe/o-programie>; dostęp: 10.08.2016

² <http://www.erasmus.org.pl/odnosniki-podstawowe/o-programie>; dostęp: 10.08.2016 r.

³ http://ec.europa.eu/education/tools/statistics_en.htm; dostęp: 10.08.2016

⁴ <http://www.erasmus.org.pl/odnosniki-podstawowe/statystyki>; dostęp: 10.08.2016

⁵ http://ec.europa.eu/education/library/statistics/2014/erasmus-sending-institutions_en.pdf; dostęp: 10.08.2016

⁶ <http://www.erasmus.org.pl/odnosniki-podstawowe/statystyki>; dostęp: 10.08.2016

Adama Mickiewicza w Poznaniu (WNGiG) zainteresowanie takimi wyjazdami cieszyło się niezmiennie dużą popularnością.

Cel i metody badań

Celem niniejszego artykułu jest scharakteryzowanie udziału studentów kierunku turystyka i rekreacja w programie Erasmus od roku akademickiego 2009/2010 do roku 2016/2017. Taki zakres czasowy wynika z dostępności wiarygodnych danych, które od roku 2009 gromadzone były dla Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych (WNGiG) w sposób całościowy w Uniwersyteckim Systemie Obsługi Studiów (USOS). Z uwagi na brak wiarygodnych danych zrezygnowano z analizy wcześniejszego okresu. Dane dla roku akademickiego 2016/2017 zostały zebrane po przeprowadzonym postępowaniu rekrutacyjnym, jednak przed rozpoczęciem tego roku (w czerwcu 2016 r.). Zatem pewne jest, że niektóre wyjazdy nie dojdą do skutku.

Dla realizacji powyższego celu zastosowano metodę analizy danych statystycznych wraz z kartograficzną ich prezentacją. Baza obejmująca wyjazdy wszystkich studentów WNGiG od roku akademickiego 2009/2010 obejmowała takie dane, jak rok akademicki i semestr, nazwa uczelni, nazwisko studenta. Nie zawierała przypisania studentów do kierunków. Tak więc pierwszym etapem analizy było wybranie z tej bazy na podstawie danych zgromadzonych w systemie USOS, osób studiujących na kierunku turystyka i rekreacja. W związku z tym w przypadku wyjazdów osób studiujących dwa kierunki na WNGiG, wyjazd takiej osoby traktowano jako wyjazd studenta kierunku turystyka i rekreacja niezależnie od tego, w ramach którego kierunku wyjechał.

W analizowanej bazie każdy wiersz dotyczy jednego wyjazdu. Łącznie baza zawierała 857 wpisów (wyjazdów), z czego 398 stanowiły wyjazdy studentów turystyki i rekreacji (46%). W przypadku, gdy student brał udział w programie dwukrotnie, każdy jego wyjazd był liczony osobno. W bazie stwierdzono, że taka sytuacja miała miejsce 71 razy (8%), w tym 42 (10%) w przypadku studentów turystyki i rekreacji.

W kolejnym kroku przypisano współrzędne geograficzne wszystkim uczelniom, na które wyjeżdżali studenci WNGiG, co pozwoliło na przygotowanie geobazy wyjazdów w ramach programu Erasmus zagregowanej do poszczególnych uczelni oraz państw uwzględniającej liczbę studentów z WNGiG jako całości oraz kierunku turystyka i rekreacja. Na jej podstawie przeprowadzono analizy kartograficzne w programie QGIS, w tym przygotowano kartogramy i kartodiagramy obrazujące analizowane zjawisko.

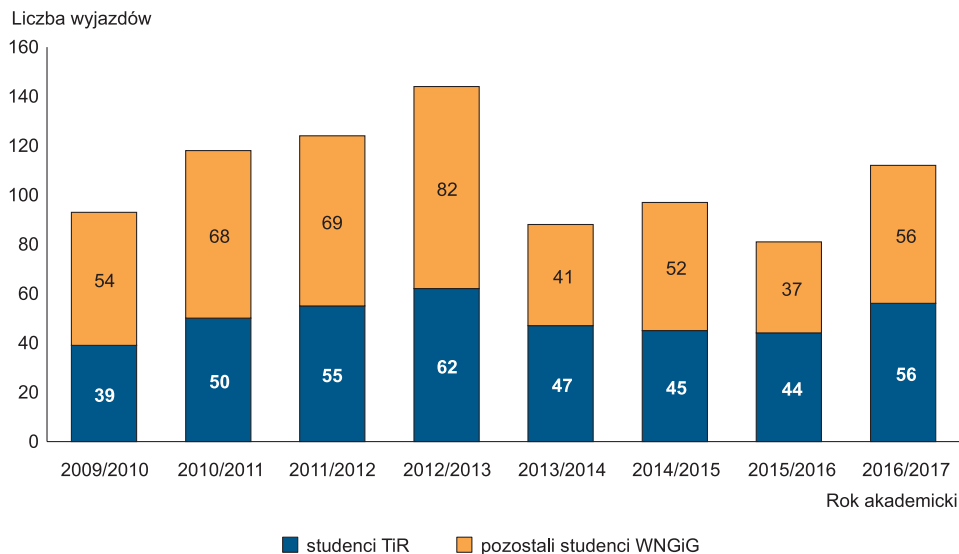
W interpretacji wyników oparto się również na informacjach uzyskanych od Joanny Siwiec – wydziałowego administratora programu Erasmus.

Wyniki

Liczba wyjazdów studentów Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM (WNGiG) w ramach programu Erasmus w badanym okresie przeciętnie w roku wynosiła 107 (ryc. 1). W pierwszych 4 latach rosła średnio o 15% rocznie, od 93 do 144 wyjazdów. W roku 2013 nastąpił spadek o 40% względem roku poprzedniego i przez kolejne 3 lata wyjeżdżało poniżej 100 rocznie. Tak znaczny spadek związany był z wygaśnięciem programu LLP i rozpoczęciem Erasmus+. W roku 2016 wyjedzie nie więcej niż 112 studentów (z uwagi na możliwe nastąpić rezygnacje liczba może się zmniejszyć).

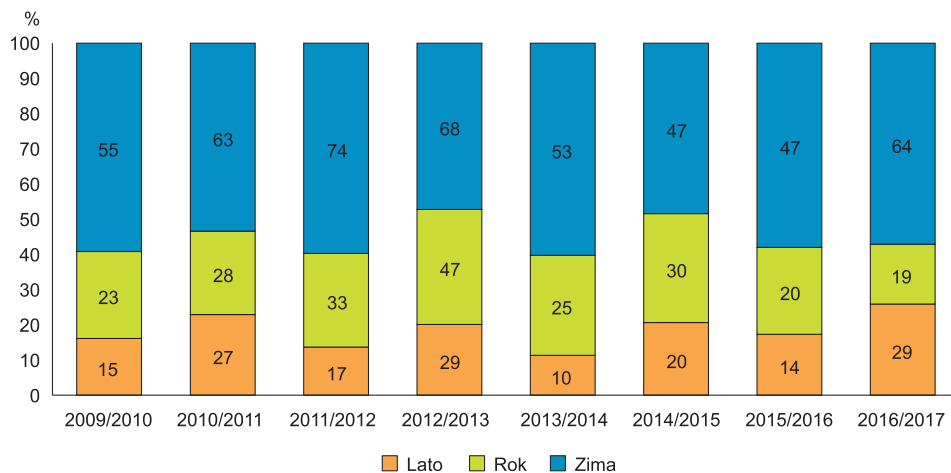
Studenci turystyki i rekreacji stanowili w latach 2009–2012 42–44% ogółu studentów WNGiG biorących udział w programie Erasmus, natomiast w latach 2013–2016 46–54%. Średnio w badanym okresie 46%. Zestawiając to z faktem, że stanowili oni około 20–25% studentów wydziału, należy stwierdzić, że około trzykrotnie częściej brali udział w wyjazdach niż studenci pozostałych kierunków.

W badanym okresie ponad połowa wyjazdów (55%) studentów WNGiG miała miejsce w semestrze zimowym, co czwarty wyjazd obejmował dwa semestry (26%), a pozostałe 19% stanowiły wyjazdy na semestr letni (ryc. 2). W poszczególnych latach następowały zmiany nie przekraczające 13% i nieukładające się w żaden trend. W tym zakresie na tle wydziału studenci kierunku turystyka i rekreacja niczym się nie wyróżniają. Ogólnie taka sama część wyjechała zimą, na cały rok 28%, a 17% tylko latem. Różnice w poszczególnych latach nie przekraczały 10%, a największe dotyczyły lat akademickich 2010/2011 oraz 2015/2016 (ryc. 3).

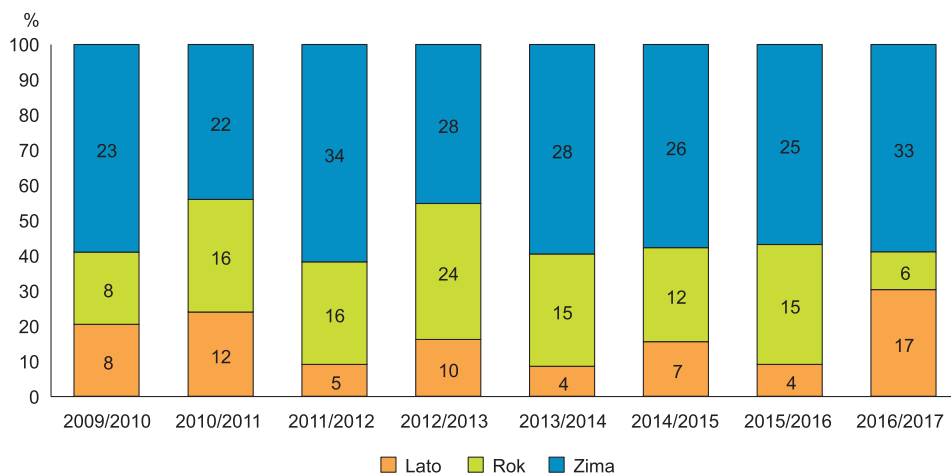

Ryc. 1. Liczba wyjazdów w ramach programu Erasmus studentów WNGiG

Źródło: opracowanie własne.

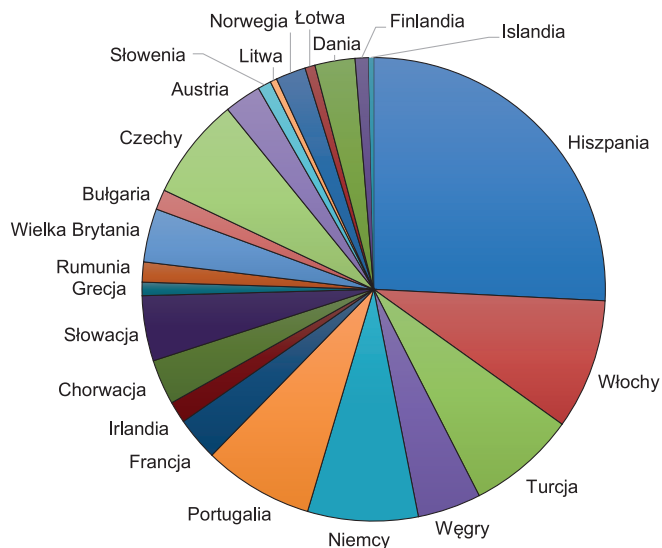
Ryc. 2. Struktura wyjazdów w ramach programu Erasmus studentów WNGiG według semestrów
Źródło: opracowanie własne.

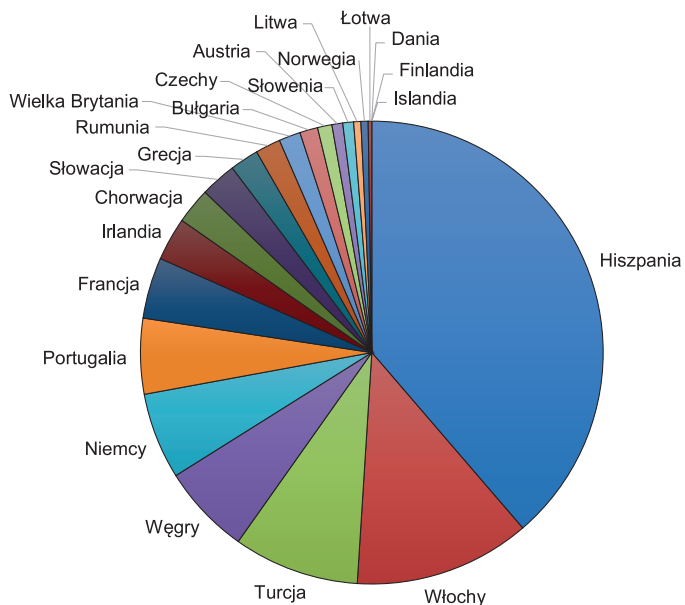
Ryc. 3. Struktura wyjazdów w ramach programu Erasmus studentów kierunku turystyka i rekreacja według semestrów
Źródło: opracowanie własne.

Wybierane państw

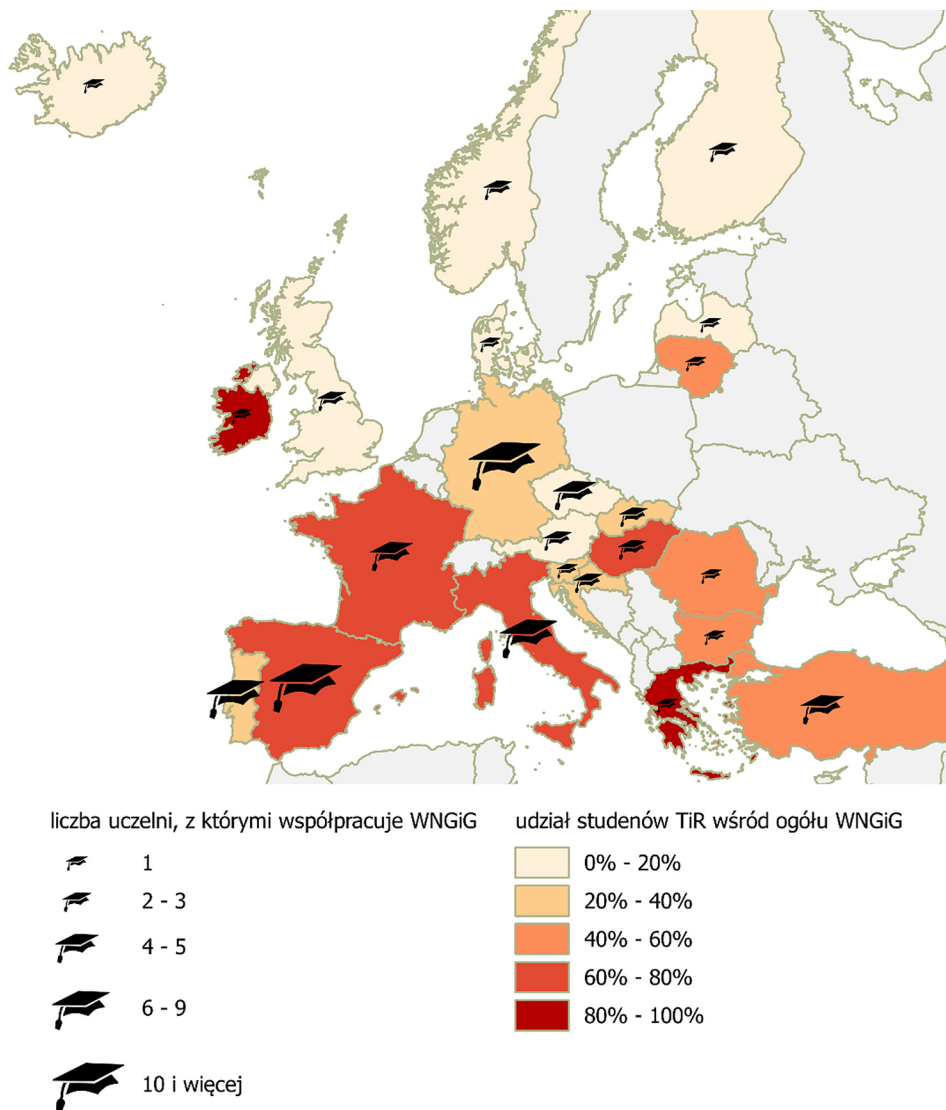
Studenci wydziału najczęściej wyjeżdżali do Hiszpanii (26%), w dalszej kolejności do Włoch (9%) oraz Niemiec, Portugalii, Turcji (po 8%) i Czech (7%). Słowację wybrało 5%, a Węgry 4% studentów wydziału (ryc. 4). Również Hiszpania była najpopularniejszym kierunkiem wybieranym przez studentów turystyki i rekreacji, przy czym stanowiła aż 40% (dla pozostałych studentów wydziału tylko 15%) (ryc. 5). Włochy zostały wybrane przez 12% studentów turystyki i rekreacji

Ryc. 4. Struktura państw wybieranych przez studentów WNGiG w latach 2009–2016 w ramach programu Erasmus
Źródło: opracowanie własne.

Ryc. 5. Struktura państw wybieranych przez studentów kierunku turystyka i rekreacja w latach 2009–2016 w ramach programu Erasmus
Źródło: opracowanie własne.

Ryc. 6. Udział studiujących kierunek turystyka i rekreacja względem wszystkich studentów WNGiG według państw
 Źródło: opracowanie własne.

(6% pozostałych). Turcję wybrało 9%, a Węgry i Niemcy po 6% studentów turystyki i rekreacji. 5% z nich wybrało Portugalie, a 4% Francję. Natomiast tylko 1% wybrało Czechy, podczas gdy do tego państwa wyjeżdżało 12% pozostałych studentów wydziału.

W związku z powyższym można wskazać państwa najbardziej zdominowane przez studentów kierunku turystyka i rekreacja – były to Grecja (100%) oraz Irlandia (92%) (ryc. 6). W dalszej kolejności Hiszpania, Francja, Węgry i Włochy

Tabela 1. Liczba studentów kierunku turystyka i rekreacja uczestniczących w programie Erasmus według lat i państw

	2009/2010	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016	2016/2017	Suma końcowa
Austria	1	1				1			3
Bułgaria		1					2	2	5
Chorwacja			2		1		6	1	10
Czechy	2	1			1				4
Francja	5	5		4	1	2			17
Grecja						3	2	3	8
Hiszpania	15	16	22	21	21	20	19	20	154
Irlandia	2	1	2	2	2		1	2	12
Litwa			1		1				2
Łotwa				1					1
Niemcy	2	6	6	4	1	4		1	24
Norwegia		1		1					2
Portugalia		2	4	3	3		3	6	21
Rumunia			2	1		1		3	7
Słowacja	1	2	0	1	1	3	2		10
Słowenia						1		2	3
Turcja	3	5	6	7	6	4	1	3	35
Węgry			3	7	5	4	2	4	25
Wielka Brytania	3		1					2	6
Włochy	5	9	6	10	4	2	6	7	49
Razem	39	50	55	62	47	45	44	56	398

Źródło: opracowanie własne.

(63–70%). Powyżej połowy studenci turystyki i rekreacji stanowili jeszcze w Rumunii, Turcji i na Litwie, zaś pomiędzy 25% a 42% w takich krajach, jak: Słowacja, Portugalia, Niemcy, Chorwacja, Słowenia, Bułgaria. Wcale nie wyjeżdżali do Finlandii, Danii i na Islandię, a niewielki był ich udział wśród studentów WNGiG w Czechach (6%), Norwegii (11%), Austrii (14%), na Łotwie (17%) i w Wielkiej Brytanii (18%).

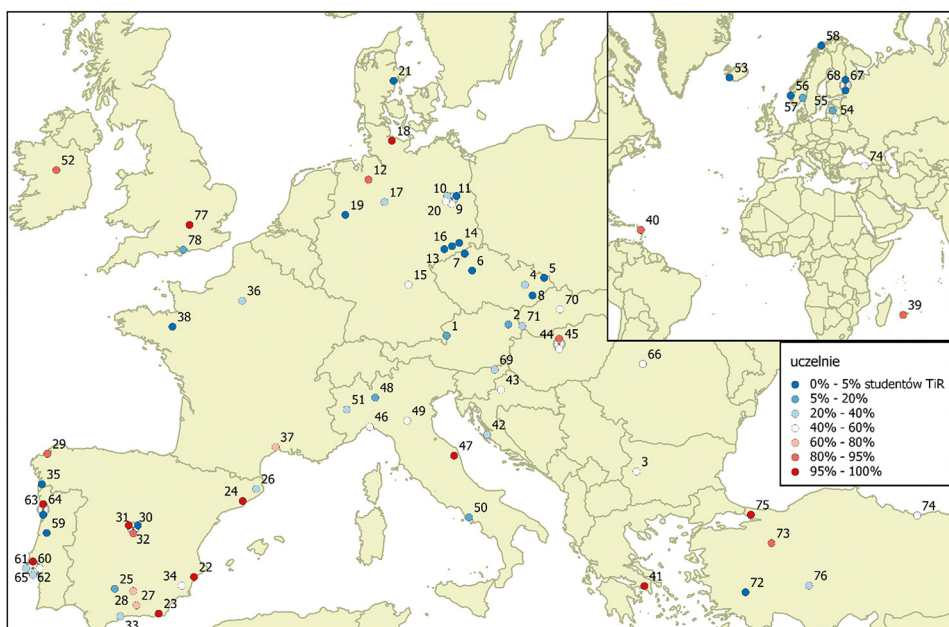
Analizując zmiany w poszczególnych latach akademickich, do Hiszpanii wyjeżdża od pięciu lat po 19–22 studentów turystyki i rekreacji rocznie. Liczba studentów tego kierunku wyjeżdżających do Włoch jest bardzo zmienna (od 2 do 10 rocznie). Liczba osób wybierających Turcję w latach 2011–2013 utrzymywała

się na poziomie 6–7, aby spaść do 1–4 osób w latach następnych. W ostatnich z analizowanych lat studenci (ponownie) zaczęli wyjeżdżać do Wielkiej Brytanii, Bułgarii czy na Słowenię. Natomiast przestali do Francji oraz ograniczyli wyjazdy do Niemiec (tab. 1).

Wybierane uniwersytety

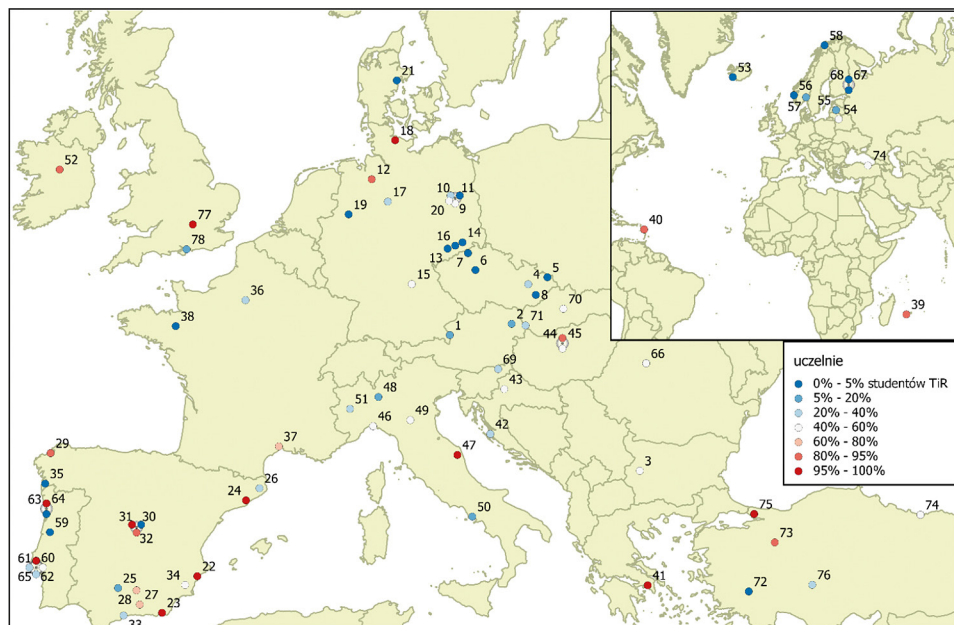
W ramach poszczególnych państw różna jest liczba uczelni, z którymi współpracuje WNGiG. Najwięcej jest ich w Hiszpanii (14) oraz w Niemczech (12). Następnie 7 w Portugalii i 6 we Włoszech oraz po 5 w Czechach, Francji i Turcji (ryc. 6). Łącznie w badanym okresie studenci WNGiG studiowali na 78 uczelniach (ryc. 7, tab. 2), z tego studenci kierunku turystyka i rekreacja na 57.

Najwięcej studentów analizowanego kierunku studiowało na Universidad de Jaén w Hiszpanii (39 wyjazdów), Università degli Studi di Macerata we Włoszech (36) oraz Universidade da Coruna w Hiszpanii (35). Łącznie na te uczelnie pojechało ponad 25% studentów. Również znaczące liczby wyjazdów odbyły się na Universidad de Almería w Hiszpanii (23), Anadolu University w Turcji (21), Universidad Complutense de Madrid w Hiszpanii (18) oraz Budapesti Kommunikacios Es Uzleti Fuiskola na Węgrzech (16).

Ryc. 7. Liczba wyjazdów studentów kierunku turystyka i rekreacja w ramach programu Erasmus na uczelnie, z którymi WNGiG współpracował w latach 2009–2016 (numeryzacja uczelni por. tab. 2)

Źródło: opracowanie własne.

Ryc. 8. Udział wyjazdów studentów kierunku turystyka i rekreacja w wyjazdach wszystkich studentów WNGiG w ramach programu Erasmus na uczelnie, z którymi WNGiG współpracował w latach 2009–2016 (numeracja uczelni por. tab. 2)

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 2. Uczelnie, z którymi współpracował WNGiG w ramach programu Erasmus w latach 2009–2016

Lp.	państwo	nazwa uczelni
1	Austria	Universität Salzburg
2	Austria	Technische Universität Wien
3	Bułgaria	New Bulgarian University
4	Czechy	Univerzita Palackeho
5	Czechy	University of Ostrava
6	Czechy	Univerzita Karlova v Praze
7	Czechy	University of Jan Evangelista Purkyně
8	Czechy	Tomas Bata University in Zlin
9	Niemcy	Freie Universität Berlin
10	Niemcy	Technische Universität Berlin
11	Niemcy	Humboldt-Universität zu Berlin
12	Niemcy	Universität Bremen
13	Niemcy	Technische Universität Chemnitz
14	Niemcy	Technische Universität Dresden
15	Niemcy	Friedrich-Alexander Universität Erlangen-Nürnberg
16	Niemcy	Technische Universität Bergakademie Freiberg
17	Niemcy	Gottfried Wilhelm Leibniz Universität Hannover

18	Niemcy	Christian-Albrechts-Universität zu Kiel
19	Niemcy	Westfälische Wilhelms-Universität Münster
20	Niemcy	Universität Potsdam
21	Dania	Aarhus Universitet
22	Hiszpania	Universidad de Alicante
23	Hiszpania	Universidad de Almería
24	Hiszpania	Universidad Autónoma de Barcelona
25	Hiszpania	Universidad de Córdoba
26	Hiszpania	Universidad de Girona
27	Hiszpania	Universidad de Granada
28	Hiszpania	Universidad De Jaen
29	Hiszpania	Universidade da Coruna
30	Hiszpania	Universidad Complutense de Madrid
31	Hiszpania	Universidad Politécnica de Madrid
32	Hiszpania	Universidad Rey Juan Carlos
33	Hiszpania	Universidad de Málaga
34	Hiszpania	Universidad de Murcia
35	Hiszpania	Universidad de Vigo
36	Francja	Université de Cergy-Pontoise
37	Francja	Université Paul Valéry (Montpellier III)
38	Francja	Université de Rennes I
39	Francja	Université de la Réunion
40	Francja	Université des Antilles-Guyane
41	Grecja	Technologhiko Expaideftiko Idryma (T.E.I)
42	Chorwacja	Sveuciliste u Zadru
43	Chorwacja	Sveučilište u Zagrebu
44	Węgry	Eötvös Loránd Tudományegyetem
45	Węgry	Budapesti Kommunikacios Es Uzleti Fuiskola
46	Włochy	Universita degli Studi di Genova
47	Włochy	Universita degli Studi di Macerata
48	Włochy	Universita degli Studi di Milano-Bicocca
49	Włochy	Universita degli Studi di Modena e Reggio Emilia
50	Włochy	Universita degli studi di Napoli Federico II
51	Włochy	Universita degli Studi di Torino
52	Irlandia	Athlone Institute of Technology
53	Islandia	University of Iceland
54	Litwa	Vilnius Universitetas
55	Łotwa	Latvijas Universitate
56	Norwegia	Universitetet i Bergen
57	Norwegia	Universitetet i Oslo
58	Norwegia	Universitetet i Tromsø
59	Portugalia	Universidade de Coimbra
60	Portugalia	Universidade de Lisboa

61	Portugalia	Universidade Nova de Lisboa
62	Portugalia	ISLA – Instituto Superior de Linguas e Administracao de Lisboa
63	Portugalia	Universidade do Porto
64	Portugalia	Universidade Portucalense Infante D. Henrique
65	Portugalia	Universidade de Lisboa
66	Rumunia	Universitatea Babes Bolyai din Cluj-Napoca
67	Finlandia	Joensuu Yliopisto
68	Finlandia	University of Eastern Finland
69	Słowenia	University of Maribor
70	Słowacja	Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
71	Słowacja	Comenius University in Bratislava
72	Turcja	Pamukkale University
73	Turcja	Anadolu University
74	Turcja	Giresun Üniversitesi
75	Turcja	Okan Üniversitesi
76	Turcja	Selcuk Üniversitesi
77	Wielka Brytania	Buckinghamshire New University
78	Wielka Brytania	University of Portsmouth

Źródło: opracowanie własne.

Wśród uczelni można wyróżnić 11 takich, na które jeżdżą z WNGiG wyłącznie studenci turystyki i rekreacji. Należą do nich Christian-Albrechts-Universität zu Kiel (3 wyjazdy w badanym okresie), Universidad de Alicante (8), Universidad de Almería (23), Universidad Autónoma de Barcelona (11), Universidad Rey Juan Carlos (1), Technologhiko Expaideftiko Idryma (8), Università degli Studi di Macerata (36), ISLA – Instituto Superior de Linguas e Administracao de Lisboa (4), Universidade Portucalense Infante D. Henrique (5), Okan Üniversitesi (6), Buckinghamshire New University (2). Na kilku dalszych stanowią oni ponad 80%.

Uczelnie, których studenci turystyki i rekreacji nie wybierali, znajdują się głównie w Czechach, Niemczech (z wyjątkiem ich północnej części), w Skandynawii, Austrii i północnej Francji. Natomiast dominują na wielu uczelniach w Portugalii, Hiszpanii i Turcji. Tylko oni wyjeżdżali do Grecji. Ciekawa sytuacja jest we Włoszech, gdzie pojawiali się na wszystkich uczelniach, ale ze szczególnym naciskiem na Maceratę w środkowej części Półwyspu Apenińskiego. Studenci turystyki i rekreacji dominowali również na dwóch uczelniach w departamentach zamorskich Francji (jedynych uczelniach dostępnych w programie Erasmus poza Europą), to jest na położonym na Oceanie Indyjskim u wybrzeży Madagaskaru Université de la Réunion oraz posiadającym oddziały w Gujanie Francuskiej, na Martynice i Gwadelupie Université des Antilles et de la Guyane (turystykę studiuje się na Martynice).

Wnioski

Studenci kierunku turystyka i rekreacja w analizowanym okresie, stanowiąc około 20–25% studentów WNGiG, zrealizowali 46% wyjazdów w ramach programu

Erasmus. Wyjeżdżali oni na studia za granicą około 3 razy częściej niż pozostali studenci wydziału.

W latach 2013–2015 rocznie wyjeżdżało około 45 studentów kierunku turystyka i rekreacja. Większość (55%) w semestrze zimowym. Wynika to z wyborów studentów, które mogą być motywowane chęcią przedłużenia studiów na semestr letni, a w przypadku studentów ostatnich lat może to być związane z pisaniem pracy dyplomowej i egzaminem licencjackim lub magisterskim. Na dwa semestry wyjeżdżał co 4 student.

Zdecydowanie najwięcej (40%) studentów kierunku turystyka i rekreacja wyjeżdżało do Hiszpanii (najwięcej na uczelnie w Jaen i La Coruni), często (12%) wybierane były Włochy (głównie uniwersytet w Maceracie, a także w Genui, Modenie) oraz Turcja (Anadolu University w Eskisehir). Należy dodać, że ze względów politycznych wyjazdy do Turcji w roku akademickim 2016/2017 się nie odbędą.

Studenci turystyki i rekreacji częściej niż pozostali z WNGiG wyjeżdżali na uczelnie w Grecji, na Węgrzech, Irlandii, północnych Niemczech, zamorskich departamentach Francji (Reunion i Martynika) oraz niektóre uczelnie w Turcji, Włoszech, Hiszpanii i Portugalii. Natomiast rzadziej wyjeżdżali do Czech, Niemiec, Austrii, na Łotwę, do północnej Francji oraz krajów skandynawskich (Islandii, Norwegii, Finlandii).

Dla celów prowadzenia podobnych analiz w latach przyszłych warto, aby gromadzona baza danych o udziale w programie Erasmus zawierała również informację o kierunku studiów, w ramach którego student brał w nim udział.

Przyczyną przedstawionego rozkładu wyjazdów jest popularność destynacji, dostępność miejsc, znajomość języków obcych, a także starania studentów w zakresie wyjazdów w „egzotyczne” miejsca (np. Reunion i Martynika). Należy też podkreślić, że pomimo bogatej oferty wyjazdów niektóre uniwersytety nie cieszą się zainteresowaniem studentów. Wskazanie dalszych przyczyn rozkładu kierunków wyjazdów studentów wymaga jednak kontynuacji badań opartych nie tylko na danych statystycznych, ale również na opiniach studentów biorących udział w programie.

Literatura

<http://www.erasmus.org.pl> [Oficjalna strona programu Erasmus]

<http://ec.europa.eu/education/> [Oficjalna strona Komisji Europejskiej poświęcona edukacji]

Summary

The tourism and recreation students participation in The Erasmus LLP

The paper focused on presenting participation of tourism and recreation students from Faculty of Geographical and Geological Sciences Adam Mickiewicz University in Poznan in The Erasmus LLP. This analysis include the period from academic year 2009/2010 to

2016/2017. Research based on data from USOS system. This participation was describe in comparison with all students from Faculty. The average range is a 45 students by academic year. Most popular destinations are Spain, Italy and Turkey. The tourism and recreation students participate on The Erasmus LLP more often that's another.

Keywords: Erasmus programme, Tourism and recreation, international studies

Krzysztof Piotrowski

kp@amu.edu.pl

Mateusz Rogowski

mateusz.rogowski@amu.edu.pl

Katedra Turystyki i Rekreacji

Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Organizacja

Alina Zajadacz

Konferencje naukowe, naukowo-branżowe oraz popularnonaukowe organizowane i współorganizowane przez Katedrę Turystyki i Rekreacji UAM

Celem opracowania jest przedstawienie w ujęciu syntetycznym konferencji zorganizowanych i współorganizowanych przez Katedrę Turystyki i Rekreacji (KTiR) Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych (WNGiG) Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Konferencje te miały rangę międzynarodową, krajową i regionalną. Ich charakter był zróżnicowany – od naukowego, przez naukowo-dydaktyczny, naukowo-branżowy po popularnonaukowy. Zwrócono także uwagę na wymierne efekty konferencji w postaci: publikacji, strategicznych dokumentów, współpracy w zakresie badań na obszarze parku narodowego czy podnoszenia kwalifikacji absolwentów studiów realizowanych na WNGiG.

Słowa kluczowe: *uwarunkowania i plany rozwoju turystyki, turystyka dostępna, Strategia rozwoju turystyki w województwie wielkopolskim do 2020 r., turystyka rowerowa, krajoznawstwo*

Aktywność naukowa, związana ze współpracą z otoczeniem gospodarczym, a także szerokim popularyzowaniem wiedzy geograficznej i turystycznej znajduje wyraz w konferencjach organizowanych oraz współorganizowanych przez pracowników i doktorantów Katedry Turystyki i Rekreacji (KTiR). W ciągu dziewięciu lat odbyło się dziewięć konferencji o różnej randze (od międzynarodowej przez krajową po regionalną) oraz o zróżnicowanym charakterze: naukowym, naukowo-dydaktycznym, naukowo-branżowym oraz popularnonaukowym (tab. 1).

Konferencje o charakterze naukowym zostały zorganizowane dwukrotnie pod hasłem *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, dwie kolejne miały charakter regionalny, dotyczyły regionu pilskiego oraz Parku Narodowego Gór Stołowych.

Pierwsza ogólnopolska konferencja naukowa pt. *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki* odbyła się w dniach 21–23 kwietnia 2010 r. w Poznaniu. Jej celem było kompleksowe przedstawienie stanu badań nad szeroko pojętymi problemami rozwoju turystyki. Miała ona interdyscyplinarny charakter, wzięli w niej udział: przedstawiciele nauk geograficznych, humanistycznych, społecznych, ekonomicznych oraz o kulturze fizycznej. Celem konferencji była również integracja środowiska naukowego, zajmującego się badaniami z zakresu turystyki i rekreacji oraz podjęcie próby wyznaczenia nowych kierunków badań. W trakcie trzech dni

Tabela 1. Konferencje organizowane i współorganizowane przez Katedrę Turystyki i Rekreacji

Rok	Tytuł	Charakter/ranga	Rola KTiR
2008	Nowe kierunki badań w geografii	naukowo-dydaktyczna/ ogólnopolska	organizator
2010	Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki	naukowa/ogólnopolska	organizator
2012	Turystyka rowerowa w zjednoczonej Europie	popularnonaukowa/ międzynarodowa	współorganizator
2013	Nowe kierunki badań w naukach geograficznych i rozwój turystyki w regionie pilskim	naukowa/regionalna	organizator
2013	Turystyka dostępna	naukowo-branżowa/ ogólnopolska	organizator
2015	Diagnoza turystyki w województwie wielkopolskim	naukowo-branżowa/ ogólnopolska	współorganizator
2015	Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki	naukowa/ogólnopolska	organizator
2016	Park Narodowy Gór Stołowych jako destynacja turystyczna	naukowa/regionalna	organizator
2016	Współczesne oblicza krajoznawstwa	popularnonaukowa/ ogólnopolska	współorganizator

Źródło: opracowanie własne.

obrad na WNGiG miały miejsce cztery sesje plenarne oraz trzy równoległe sesje tematyczne. Przedstawiono 61 referatów oraz osiem posterów. Czynny udział w tym wydarzeniu wzięło 95 osób. Dominująca część przedstawionych referatów została opublikowana w tomach tematycznych w serii *Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace (TiR – SiP): Przyrodnicze aspekty rozwoju turystyki* (Młynarczyk, Zajadacz, Słowik M., red., 2010), *Turystyka zrównoważona. Agroturystyka* (Młynarczyk, Zajadacz, Potocka, red., 2010), *Aspekty społeczne: Ruch turystyczny, turystyka osób niepełnosprawnych, turystyka zdrowotna, przestrzeń turystyczna w świadomości społecznej* (Młynarczyk, Zajadacz 2010) oraz *Gospodarka turystyczna, produkt turystyczny, zagospodarowanie turystyczne* (Młynarczyk, Zajadacz, Matuszewska, red., 2011).

Druga ogólnopolska konferencja naukowa pt. *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki* odbyła się w dniach 17–18 września 2015 r. w Poznaniu. Głównym celem konferencji była dyskusja nad problemami diagnozowania czynników warunkujących rozwój turystyki oraz możliwościami planowania tego rozwoju w różnych skalach przestrzennych. Zakres tematyczny obejmował: uwarunkowania rozwoju turystyki; ruch turystyczny – współczesne trendy, metody pomiaru i prognozowania; plany rozwoju turystyki (aspekty przestrzenne, ekologiczne, społeczne, ekonomiczne); ograniczenia rozwoju turystyki (w ujęciu globalnym, regionalnym, lokalnym); współpracę na rzecz rozwoju turystyki (teoria a praktyka); historię badań nad turystyką i rekreacją, ich współczesne i przyszłe kierunki. Patronat nad konferencją objęli: marszałek województwa wielkopolskiego, rektor Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, prezydent miasta Poznania, prezes Wielkopolskiej

Organizacji Turystycznej oraz prezes Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego. Pierwszego dnia w Auli Lubrańskiego UAM odbyły się cztery sesje plenarne oraz sesja posterowa. Drugiego dnia miały miejsce dwie równoległe sesje tematyczne. Całość została podsumowana w sesji plenarnej. Łącznie wygłoszono 42 referaty i przedstawiono 5 posterów. Udział w konferencji wzięło 61 osób. Jako baza do dyskusji nad stanem i kierunkami badań geograficznych nad turystyką, podejmowanych w polskich ośrodkach akademickich, zostały przygotowane publikacje, które ukazały się w serii TiR – SiP, pod tytułami: *Rozwój badań geograficznych nad turystyką* (Młynarczyk, Zajadacz, red., 2015a) oraz *Turystyka w badaniach geograficznych* (Młynarczyk, Zajadacz, red., 2015b). Artykuły złożone przez uczestników konferencji wydano w trzech kolejnych tomach, były to: *Spoleczno-ekonomiczne problemy rozwoju turystyki* (Młynarczyk, Zajadacz, red., 2016a), *Organizacja i rozwój rynku usług turystycznych* (Młynarczyk, Zajadacz, red., 2016b) oraz *Turystyka przyrodnicza i uwarunkowania jej rozwoju* (Młynarczyk, Zajadacz, red., 2016c).

Konferencja naukowa: *Nowe kierunki badań w naukach geograficznych i rozwój turystyki w regionie pilskim* odbyła się 11 marca 2013 r. w zamiejscowym ośrodku dydaktycznym (ZOD) UAM w Pile. Jej celem była prezentacja najnowszych technik badań w naukach geograficznych. Wiązała się ona także z uruchomieniem studiów licencjackich z zakresu turystyki i rekreacji w ZOD UAM w Pile. W programie konferencji znalazły się zarówno wystąpienia poświęcone perspektywom i możliwościom rozwoju turystyki w regionie pilskim i w północnej Wielkopolsce, nowym kierunkom i metodom badań w zakresie nauk geograficznych (w tym geografii turystyki), jak i kwestie związane z wyzwaniami stojącymi przed współczesnym systemem edukacji i potrzebą kształcenia profesjonalnych kadr dla branży turystycznej. Zaprezentowano również nowoczesną aparaturę badawczą, taką jak: georadar służący do badań gruntu i poszukiwania podziemnych struktur, zestaw do eye-trackingu wykorzystywany do badań nad percepcją krajobrazu oraz kamera termowizyjna przenoszona przez bezzałogowy samolot, umożliwiająca między innymi identyfikację źródeł zanieczyszczeń dopływających do wód powierzchniowych wykorzystywanych rekreacyjnie. Sesji towarzyszyła wystawa posterów, prezentujących wyniki badań naukowych z zakresu geografii turystyki. W ciągu jednego dnia przedstawiono dziesięć referatów. Uczestnicy konferencji mogli brać także udział w badaniach i testowaniu nowoczesnej aparatury.

Konferencja naukowa: *Park Narodowy Gór Stołowych jako destynacja turystyczna* miała miejsce 26 stycznia 2016 r. na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM (WNGiG UAM). Jej celem było omówienie problemów rozwoju turystyki w PN Gór Stołowych, w oparciu m.in. o wyniki badań realizowanych w ramach współpracy dyrekcji PN Gór Stołowych i Studenckiego Koła Naukowego Geografów im. Stanisława Pawłowskiego WNGiG UAM. Przedstawiono sześć referatów, które stanowiły podstawę do dyskusji nad stanem rozwoju turystyki w PN Gór Stołowych, aktualnymi problemami tego rozwoju oraz istotnymi kierunkami dalszych badań. Efektem spotkania było podpisanie umowy o bilateralnej współpracy pomiędzy Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza a Parkiem Narodowym Gór Stołowych.

Konferencja naukowo-dydaktyczna pt. *Nowe kierunki badań w geografii* została zorganizowana na WNGiG 16 lutego 2008 r. Przedstawiono na niej aktualne problemy badań podejmowane w naukach geograficznych. Adresowana była przede wszystkim do szerokiego grona nauczycieli geografii. Podczas konferencji aktualną tematykę badań zaprezentowali przedstawiciele wszystkich instytutów oraz Centrum Turystyki i Rekreacji (obecnie KTiR) WNGiG. Konferencja spotkała się z dużym zainteresowaniem ze strony kadry nauczycielskiej geografów (uczestniczyło w niej ponad 100 osób). Dawała możliwość aktualizacji wiedzy, wymiany poglądów, jak również spotkania w gronie absolwentów studiów na kierunku geografia.

Konferencje o charakterze naukowo-branżowym służące integracji środowisk naukowych z przedstawicielami przedsiębiorstw i instytucji zaangażowanych w rozwój turystyki zorganizowano w obrębie dwóch tematów, takich jak: *Turystyka dostępna* oraz *Diagnoza turystyki w województwie wielkopolskim*.

Ogólnopolska konferencja naukowo-branżowa pt. *Turystyka dostępna* odbyła się na WNGiG w dniu 22 maja 2013 r. Hasło przewodnie *Turystyka dostępna (accessible tourism)* oznacza „formę turystyki, która wymaga współpracy między interesariuszami w celu umożliwienia osobom z różnymi wymaganiami – związanymi z mobilnością, wzrokiem, słuchem i wymiarem poznawczym – samodzielnego, godnego funkcjonowania. Taka współpraca polega na dostarczeniu uniwersalnie zaprojektowanych produktów turystycznych i usług oraz zapewnieniu uniwersalnie zaprojektowanego dostępu do przestrzeni” (Buhalis, Darcy, red., 2011: 10). Tematyka spotkania poświęcona była problemom dostępności turystyki dla osób, które z różnych przyczyn (m.in. ze względu na bariery techniczne, społeczne, informacyjne, związane z niskimi dochodami) napotykają na utrudnienia w wyjazdach turystycznych. Wiele wystąpień poruszało kwestie turystyki osób z niepełnosprawnością (z perspektywy także własnych doświadczeń). Zaprezentowane zostały m.in. różne spojrzenia na turystykę osób poruszających się na wózkach. Zwrócono uwagę na potrzeby niesłyszących turystów w zakresie przekazywania informacji oraz zasady organizacji wyjazdów dla dzieci niewidomych. W trakcie spotkania wygłoszonych zostało 17 referatów zarówno przez przedstawicieli ośrodków akademickich, jak i praktyków na co dzień związanych z obsługą ruchu turystycznego (m.in. reprezentujących Muzeum Narodowe w Poznaniu, ZGPTTK, Zakład Lasów Poznańskich, dyrekcję Karkonoskiego Parku Narodowego, Oddział PTTK – Poznań-Nowe Miasto). Licznie reprezentowane było środowisko osób z niepełnosprawnością, zrzeszonych m.in. w Stowarzyszeniu Studentów Niepełnosprawnych UAM Ad Astra, Polskim Związku Głuchych czy związanych z Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym dla Dzieci Niewidomych w Owińskach. Część referatów przedstawiona podczas konferencji została opublikowana w serii TiR – SiP pt. *Turystyka dostępna i humanistyczne aspekty turystyki* (Młynarczyk, Zajadacz, red., 2014).

Ogólnopolska konferencja naukowo-branżowa pt. *Diagnoza turystyki w województwie wielkopolskim* odbyła się 1 kwietnia 2015 r. w Collegium Minus Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Spotkanie otworzył Marek Woźniak, marszałek województwa wielkopolskiego. Podczas konferencji podsumowane

zostały dotychczasowe prace nad dokumentem pt. *Diagnoza turystyki w województwie wielkopolskim*. Uczestnicy spotkania rozmawiali m.in. na temat uwarunkowań rozwoju turystyki w Wielkopolsce, atrakcyjności i konkurencyjności turystyki wielkopolskiej na tle kraju i regionów sąsiednich oraz barier w rozwoju turystyki w naszym regionie. Dyskusja nad stanem wielkopolskiej turystyki była pierwszym krokiem w kierunku opracowania *Strategii rozwoju turystyki w województwie wielkopolskim do 2020 roku*. Sejmik Województwa Wielkopolskiego przyjął w lutym 2015 r. uchwałę określającą zasady, tryb i harmonogram przygotowania strategii. Stanowiło to podstawę do rozpoczęcia merytorycznej pracy nad treścią dokumentu, wskazującego priorytety, działania i zadania w zakresie rozwoju turystyki na poziomie województwa. W konferencji udział wzięli przedstawiciele samorządów lokalnych, lokalnych organizacji turystycznych, lokalnych grup działania, organizacji pozarządowych i branży turystycznej. Konferencja przygotowana została we współpracy z Samorządem województwa wielkopolskiego przez cztery znaczące uczelnie kształcące kadry dla turystyki: Akademię Wychowania Fizycznego w Poznaniu, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu oraz Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu. Marszałek województwa wielkopolskiego Marek Woźniak objął konferencję honorowym patronatem. Przedstawiono dziesięć referatów, stanowiących podstawę do dyskusji związanej z diagnozą stanu turystyki w województwie wielkopolskim oraz przyszłymi scenariuszami dla strategii rozwoju. Wnioski z dyskusji uwzględniono w opracowanym dokumencie pt. *Strategia rozwoju turystyki w województwie wielkopolskim do 2020 r.* (2016).

Konferencje o charakterze popularnonaukowym związane są ze współpracą z Zarządem Głównym Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego. KTiR była współorganizatorem dwóch konferencji pt. *Turystyka rowerowa w zjednoczonej Europie* oraz *Współczesne oblicza krajoznawstwa*.

Międzynarodowa konferencja popularnonaukowa *Turystyka rowerowa w zjednoczonej Europie* odbyła się w dniach 11–13 października 2012 r. w Zielonce (gmina Murowana Goślina), w ramach projektu *Rowerem przez Polskę* dofinansowanego ze środków Ministerstwa Sportu i Turystyki. Partnerami w organizacji konferencji były także Samorząd Województwa Wielkopolskiego oraz Instytut Geografii Miast i Turyzmu Uniwersytetu Łódzkiego. Uczestnikami konferencji byli m.in. przedstawiciele Europejskiego Związku Turystyki Rowerowej (*Union Europeenne de Cyclotourisme* – UECT). Trwałym efektem konferencji była publikacja pt. *Turystyka rowerowa w zjednoczonej Europie* (Śledzińska, Włodarczyk red. 2012).

Ogólnopolska konferencja popularnonaukowa pt. *Współczesne oblicza krajoznawstwa* (5–7 października 2016 r., Kazimierz Dolny) związana była z realizacją ogólnopolskiego projektu *Krajoznawstwo kształtuje tożsamość i łączy pokolenia*. Główne cele konferencji dotyczyły prób odpowiedzi na aktualne współcześnie pytania, m.in.: co w XXI w. (w erze Facebooka) oznacza pojęcie „krajoznawstwo” oraz jaką rolę powinno odgrywać krajoznawstwo w świecie globalnych mediów i nowoczesnych technologii. Współorganizatorem konferencji obok ZGPTTK był także Instytut Geografii Miast i Turyzmu Uniwersytetu Łódzkiego. Planowanym efektem spotkania jest publikacja pt. *Współczesne oblicza krajoznawstwa*.

Innym przejawem współpracy z ZGPTTK jest coroczny udział pracowników KTiR oraz studentów turystyki i rekreacji w przygotowaniu wydarzenia, jakim jest Ogólnopolski Przegląd Książki Krajoznawczej i Turystycznej, organizowany od lat podczas Targów Turystycznych Tour Salon w Poznaniu. Do głównych organizatorów tego wydarzenia obok ZG PTTK należą: Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego oraz Międzynarodowe Targi Poznańskie.

Przedstawiona aktywność w zakresie organizacji i współorganizacji konferencji o różnej randze i zakresie tematycznym wskazuje na szeroki wachlarz działań przy zachowaniu pewnej proporcji wydarzeń związanych z: działalnością naukową, współpracą z otoczeniem gospodarczym, dydaktyką oraz popularyzacją wiedzy geograficznej i turystycznej.

Literatura

- Buhalis D., Darcy S. (red.), 2011, *Accessible tourism. Concepts and Issues. Aspects of tourism*, Channel View Publications, Bristol.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A., Słowik M. (red.), 2010, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. 5, *Przyrodnicze aspekty rozwoju turystyki*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań, s. 1–164.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A., Potocka I. (red.), 2010, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. 6, *Turystyka zrównoważona. Agroturystyka*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań, s. 1–85.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2010, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. 7, *Aspekty społeczne: Ruch turystyczny, turystyka osób niepełnosprawnych, turystyka zdrowotna, przestrzeń turystyczna w świadomości społecznej*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań, s. 1–214.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A., Matuszewska D., (red.), 2011, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. VIII, *Gospodarka turystyczna, produkt turystyczny, zagospodarowanie turystyczne*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s. 1–245.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2014, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. XII, *Turystyka dostępna i humanistyczne aspekty turystyki*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s. 1–164.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2015a, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. XIV, *Rozwój badań geograficznych nad turystyką*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s. 1–125.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2015b, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. XV, *Turystyka w badaniach geograficznych*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s. 1–153.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2016a, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. XVI, *Spoleczno-ekonomiczne problemy rozwoju turystyki*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s. 1–140.
- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2016b, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. XVII, *Organizacja i rozwój rynku usług turystycznych*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s. 1–102.

- Młynarczyk Z., Zajadacz A. (red.), 2016c, *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. XVIII, *Turystyka przyrodnicza i uwarunkowania jej rozwoju*, Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s. 1–97.
- Strategia rozwoju turystyki w województwie wielkopolskim do 2020 r.*, 2016, Zarząd Województwa Wielkopolskiego.
- <https://www.umww.pl/attachments/article/47452/Strategia%20rozwoju%20turystyki%20w%20wojew%20C3%B3dztwie%20wielkopolskim%20do%202020%20roku.pdf> (dostęp: 18.08.2016).
- Śledzińska J., Włodarczyk B. (red.), 2012, *Turystyka rowerowa w zjednoczonej Europie*, Wyd. PTTK „Kraj”, Warszawa, s. 1–259.

Summary

Scientific, scientific-and-trade and popular science conferences organised and co-organised by the Department of Tourism and Recreation

The aim of the paper is to give a synthetic overview of the conferences organised and co-organised by the Department of Tourism and Recreation, Faculty of Geographical and Geological Sciences, Adam Mickiewicz University in Poznań. They were international, national and regional events, and they varied in terms of their scope – from scientific, through scientific-and-didactic and scientific-and-trade, to popular science ones. Their tangible results included: publications, strategic documents, co-operation in the field of research conducted within a national park, and developing the professional skills of graduates of the Faculty of Geographical and Geological Sciences.

Key words: tourist development: determinants and plans, accessible tourism, *Strategy of tourist development in the Wielkopolska Province till 2020*, cycling tourism, sightseeing

Alina Zajadacz

e-mail: alina@amu.edu.pl

Katedra Turystyki i Rekreacji

Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Krzysztof Piotrowski, Mateusz Rogowski, Agata Kosińska, Joanna Zdebko

Monitorowanie losów zawodowych absolwentów kierunku turystyka i rekreacja Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Opracowanie prezentuje pierwszą turę badań dotyczących wczesnych losów zawodowych absolwentów kierunku turystyka i rekreacja Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, prowadzonego od roku akademickiego 2000/2001. Określenie ścieżki kariery byłych studentów kierunku stanowi podstawę prac nad programem nauczania oraz pozwala na wprowadzanie modyfikacji, które wpłyną na zainteresowanie studiami przyszłych kandydatów, co uważa się za szczególnie istotne podczas procesu globalizacji nauki. Podkreślenia wymaga fakt, że prezentowane wyniki pochodzą z pierwszej tury badań dotyczących losów zawodowych absolwentów. Przedstawione są one w trzech obszarach tematycznych, mianowicie: (1) określenie ścieżki wczesnych karier zawodowych absolwentów (w tym ewentualnej dalszej edukacji); (2) ocena kompetencji zdobytych podczas studiów; (3) ocena poziomu satysfakcji ze studiów. Jak wskazują wyniki, kierunek turystyka i rekreacja uzyskał na ogół dobrą opinię absolwentów wszystkich roczników, co jednak nie znaczy, że nie ma on słabych stron. Jest to czynnik potwierdzający słuszność ciągłej modyfikacji programu studiów dostosowującej go do aktualnej sytuacji na rynku turystycznym przy uwzględnieniu współczesnych trendów w społeczeństwie. Przy czym podkreślenia wymaga fakt, że większość badanych studentów obecnie pracuje w branży turystycznej, co należy uznać za niewątpliwy sukces jednostki prowadzącej kierunek. Świadczy to o ich dobrym przygotowaniu do pracy w ww. branży.

Słowa kluczowe: losy zawodowe, wczesna kariera zawodowa, absolwenci, ocena kompetencji, satysfakcja ze studiów

Wprowadzenie

Monitorowanie losów zawodowych absolwentów jest jednym z podstawowych sposobów, dzięki któremu szkoły wyższe realizują postulat stałego modyfikowania oferty edukacyjnej wskutek zmieniających się warunków na rynku pracy (poprzez dostosowanie kierunków studiów oraz programów nauczania). Można również zaznaczyć, że pozostaje fundamentalnym źródłem informacji o jakości i efektach kształcenia, przede wszystkim dlatego, że osoby poddawane badaniom

nie są związane z uczelnią, którą oceniają, a zatem założyć można znaczny stopień obiektywizmu pozyskiwanych ocen.

Wskazać należy, że do roku 2014 na uczelni nałożony był ustawowy obowiązek monitorowania karier zawodowych swoich absolwentów, uchylony jednakże na mocy przepisu art. 1 pkt 18 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2014 poz. 1198 z późn. zm.). „Zwolnienie” szkół wyższych z powinności badania losów absolwentów nie oznacza jednakże, że zrezygnowano z monitoringu karier zawodowych – obecnie ww. obowiązek należy do ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego. Od momentu wejścia w życie nowelizacji ustawy obowiązek realizowany jest dzięki danym zawartym w prowadzonym przez ministra ogólnopolskim wykazie studentów oraz poprzez analizę informacji gromadzonych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Motywów nowelizacji należy upatrywać w braku wyposażenia szkół wyższych w instrumenty, dzięki którym mogłyby śledzić zawodowe losy absolwentów. Niemniej jednak wskazuje się, że pomimo zmian oraz co do zasady różnych sposobów realizacji celów nałożonych na uczelnie przez uchylone przepisy okres ten zapoczątkował pozytywną praktykę obserwacji karier zawodowych absolwentów.

Określenie drogi profesjonalnego rozwoju (kariery zawodowej) użyteczne jest zarówno dla otoczenia szkoły wyższej (rynek pracy), jak i samych absolwentów (Izdebski, Zieliński 2015). Przy czym konieczne jest to nie tylko na poziomie ogólnokrajowym czy uniwersyteckim, lecz również na poziomie wewnątrzuniwersyteckim (wśród struktur organizacyjnych uczelni – wydziały, instytuty, katedry, zakłady i in.). Stąd niniejsze opracowanie poświęcone zostało charakterystyce rozwoju kariery zawodowej studentów kierunku turystyka i rekreacja, prowadzonego w Katedrze Turystyki i Rekreacji na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Zaznaczyć przy tym należy, że studenci na ww. kierunku kształceni są od roku akademickiego 2000/2001 (pierwsi absolwenci ukończyli studia w roku akademickim 2004/2005), zatem badaniem zostały objęte wczesne kariery zawodowe absolwentów.

Cele i metody badań

Celem głównym niniejszych badań było dostarczenie jednostce prowadzącej studia, jaką jest obecnie Katedra Turystyki i Rekreacji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, informacji dotyczących opinii o odbytych studiach, które w późniejszym etapie mogą być pomocne w dokonaniu ewentualnych zmian w programie studiów, tak aby dostosować program do wymogów rynku pracy. Wskazany cel został osiągnięty poprzez:

- określenie ścieżki karier absolwentów kierunku turystyka i rekreacja w zakresie dalszej edukacji, jak również na polu zawodowym;
- ocenę kompetencji, w które uczelnia wyposażyła absolwentów;
- ocenę poziomu satysfakcji ze studiów.

Badania zostały przeprowadzone w dwóch etapach:

ETAP I – określenie wielkości populacji badanej poprzez szczegółową analizę dokumentacji jednostki organizacyjnej dotyczącej liczby osób przyjętych na studia – kierunek turystyka i rekreacja (od roku akademickiego 2000/2001, tj. od początku prowadzenia kierunku w Katedrze, zob. tab. 1) oraz liczby absolwentów (od roku akademickiego 2004/2005, zbiorcza liczba absolwentów na wszystkich badanych stopniach – studiach magisterskich, licencjackich i uzupełniających magisterskich; zob. tab. 2¹). Dane odnoszące się do absolwentów uzyskane zostały z Działu Nauczania Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Natomiast informacje o liczbie osób rozpoczynających studia pozyskano z baz prowadzonych przez sekretariat Katedry Turystyki i Rekreacji, przy czym proces gromadzenia danych ułatwiło wprowadzenie w 2009 r. systemu USOS (Uniwersyteckiego Systemu Obsługi Studiów), które to oprogramowanie pozwala, od daty wprowadzenia, na kompleksowe zbieranie informacji dotyczących toku

Tabela 1. Liczba studentów rozpoczynających naukę na kierunku turystyka i rekreacja w latach 2000–2015

Rok akademicki/ stopień	Studia magisterskie		Studia licencjackie		Studia uzupełniające magisterskie	
	dzienne	zaoczne	dzienne	zaoczne	dzienne	zaoczne
2000/2001	106	660	–	–	–	–
2001/2002	138	269	–	–	–	–
2002/2003	152	232	–	–	–	–
2003/2004	152	352	–	–	–	–
2004/2005	175	333	–	–	–	–
2005/2006	174	341	–	–	–	–
2006/2007	130	333	–	–	–	34
2007/2008	–	–	193	301	–	38
2008/2009	–	53	167	117	–	–
2009/2010	–	65	130	248	–	–
2010/2011	140	146	164	149	–	–
2011/2012	141	95	138	90	–	–
2012/2013	123	79	153	53	–	–
2013/2014	110	33	247	68	–	–
2014/2015	83	24	187	25	–	–
2015/2016	82	17	184	46	–	–
Razem	1706	3032	1563	2042	–	72

Objaśnienie: pola zaznaczone kolorem szarym – dane zaczerpnięte z systemu USOS.

Źródło: opracowanie własne na podstawie baz danych sekretariatu Katedry Turystyki i Rekreacji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

¹ Podjęto decyzję o przedstawieniu w opracowaniu liczby absolwentów według roku akademickiego, w którym odbyła się obrona (łącznie na studiach magisterskich, licencjackich i uzupełniających magisterskich). Dane ilościowe zebrane podczas analizy dokumentacji nie pozwoliły jednakże na wyselekcjonowanie i wydzielenie osób, które otrzymały w Katedrze tytuł licencjata oraz magistra, zatem wyniki obejmują również tzw. „podwójnych absolwentów”.

studiów każdego studenta. W tym miejscu zaznacza się jednakże, że liczba osób przyjętych na studia w Katedrze Turystyki i Rekreacji nie jest tożsama z liczbą studentów rozpoczynających studia na kierunku turystyka i rekreacja, gdyż zdarzają się sytuacje, kiedy to osoby przyjęte w ogóle nie podejmują nauki (pojawia się zatem pewien obszar niepewności związany z prowadzonym zestawieniem). Podkreślenia wymaga również, że zasadnicze znaczenie w interpretacji zebranych danych ma fakt wprowadzenia na kierunku turystyka i rekreacja systemu bolońskiego, a zatem trójpoziomowego toku studiów (rok akademicki 2007/2008), tj. podziału na studia: licencjackie, magisterskie oraz doktoranckie (wyłączone z niniejszego opracowania).

ETAP II – badanie sondażowe z zastosowaniem ankiety, przeprowadzone przy użyciu kwestionariusza. Na potrzeby niniejszego opracowania posłużono się badaniami anonimowymi, w których kwestionariusz osobowy rozpowszechniony został przy użyciu Internetu – tzw. ankieta rozsyłana. Badaniem objęto absolwentów kierunku turystyka i rekreacja, tj. osoby, które ukończyły edukację w ww. jednostce poprzez uzyskanie dyplomu stwierdzającego przyznanie tytułu licencjata lub magistra. Ponadto, głównie ze względu na istotność ich ocen w procesie ewaluacji kierunku, przyjęto, że do grona absolwentów zaliczać należy również abiturientów, tj. osoby, które ukończyły edukację w jednostce, jednakże nie uzyskały dyplomu. Przy czym należy zaznaczyć, że badanie obejmowało zarówno absolwentów studiów licencjackich, magisterskich, jak i studiów magisterskich uzupełniających. Za największą trudność procesu badawczego należy uznać problem

Tabela 2. Liczba absolwentów na kierunku turystyka i rekreacja w latach 2005–2015 oraz liczba osób, które wzięły udział w badaniu

Rok akademicki/ tryb studiów	Liczba absolwentów			Liczba uzyskanych odpowiedzi
	dzienni	zaoczni	razem	
2004/2005	55	141	196	16
2005/2006	76	77	153	13
2006/2007	108	48	156	3
2007/2008	81	182	263	3
2008/2009	137	47	184	8
2009/2010	288	224	512	24
2010/2011	233	180	413	46
2011/2012	223	242	465	32
2012/2013	189	126	315	26
2013/2014	169	91	260	33
2014/2015	160	54	214	33
2015/2016				7
Razem	1719	1412	3131	244

Objaśnienie: badania przeprowadzono w trakcie roku akademickiego 2015/2016, stąd brak liczby absolwentów dla tego roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych od Działu Nauczania Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

dotarcia do zainteresowanych, tj. absolwentów kierunku turystyka i rekreacja. Podczas badania zdecydowano się na wykorzystanie najpopularniejszych serwisów społecznościowych (m.in. Facebooka) oraz poczty mailowej. Warto też podkreślić, że osoby kwalifikujące się do badania nie są już w żaden sposób związane z uczelnią, stąd za trudność należy uznać proces zainteresowania (nakłonienia) absolwentów do wzięcia udziału w prowadzonych pracach. W efekcie uzyskano 244 wypełnione ankiety (tab. 2).

W tym miejscu zaznacza się, że wskazane badania losów zawodowych absolwentów zostały przeprowadzone po raz pierwszy, planuje się jednakże ich kontynuację tak, aby możliwe było zauważenie zmian zachodzących w sytuacji zawodowej absolwentów.

Wyniki badań

Pomimo że w badaniach uczestniczyli absolwenci wszystkich roczników, to ich liczebność była zróżnicowana. Najliczniejszą reprezentację mieli absolwenci rocznika 2011, których było 46 osób, co stanowiło 1/5 całości próby. W dalszej kolejności były roczniki 2014 i 2015, reprezentowane przez 33 osoby każdy oraz rocznik 2012 z 32 odpowiedziami. Powyższe cztery grupy obejmują 144 osoby, co stanowiło niemalże 60% całości próby badawczej. Dość dużą grupą byli również absolwenci rocznika 2013, 2010 oraz najstarsi absolwenci 2005 i 2006, co razem stanowiło 1/3 wszystkich badanych. Najmniej odpowiedzi uzyskano od roczników 2007, 2008, 2016 oraz 2009 (tab. 2).

Wyniki otrzymane dzięki badaniom sondażowym zestawiono w trzech grupach:

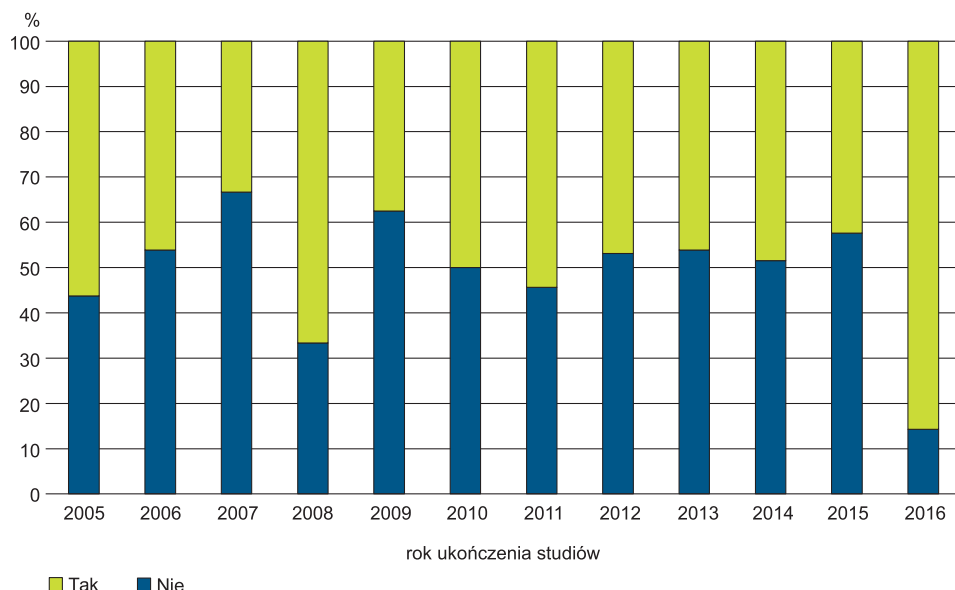
1. kontynuacja kształcenia,
2. podjęcie pracy zawodowej,
3. poziom satysfakcji.

Dalsza edukacja

Na kontynuację kształcenia po ukończeniu studiów na kierunku turystyka i rekreacja realizowanych na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu zdecydował się przeciętnie co drugi absolwent w każdym roczniku. Najczęściej taką decyzję podejmowali najmłodszy absolwenci, a w przypadku pozostałych roczników liczba tych osób mieściła się w przedziale od 35% do 65% (ryc. 1).

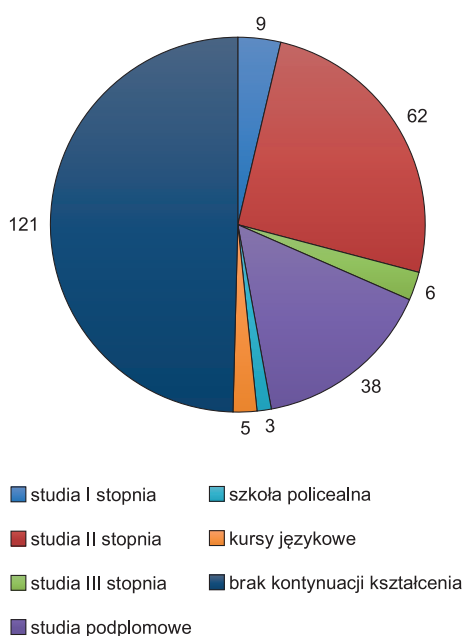
Od roku akademickiego 2007/2008 kształcenie odbywało się według systemu bolońskiego, przez co najstarsi absolwenci kończyli 5-letnie jednolite studia magisterskie. Absolwenci po 2010 r., wskazując na kontynuację edukacji, najczęściej podejmowali studia magisterskie na tym samym kierunku, jaki ukończyli w ramach studiów licencjackich.

W przypadku pytania o kontynuację kształcenia prawie połowa absolwentów odpowiedziała, że nie podjęła dalszej edukacji, poświęcając się wyłącznie zdobywaniu doświadczenia zawodowego. Osoby, które planowały kontynuować

Ryc. 1. Kontynuacja kształcenia według roku ukończenia studiów

Źródło: opracowanie własne.

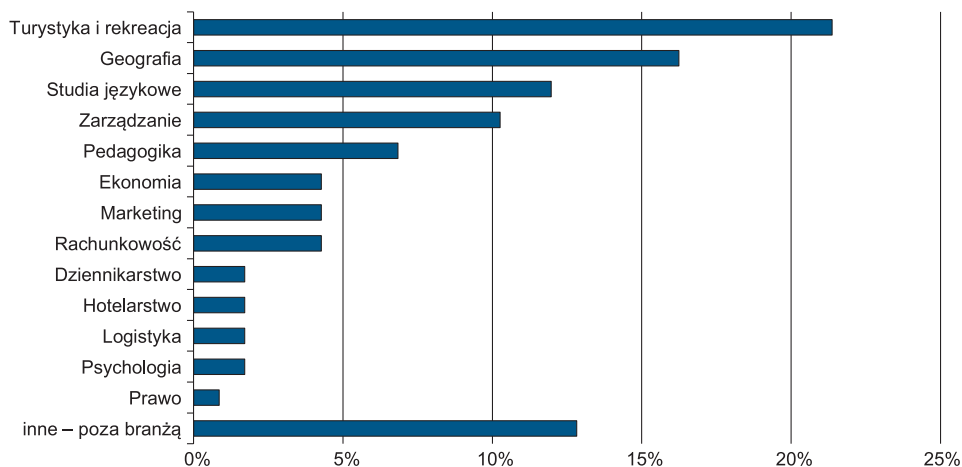

Ryc. 2. Kontynuacja kształcenia według formy

Źródło: opracowanie własne.

kształcenie, najczęściej podejmowały je w formie studiów magisterskich (25%) i podyplomowych (16%). Pojedyncze osoby zdecydowały się na studia doktoranckie czy licencjackie na innym kierunku oraz kursy językowe. Nieliczne osoby postanowiły także kontynuować naukę w szkołach policealnych (ryc. 2).

Najpopularniejszym kierunkiem w ramach dalszego kształcenia była turystyka i rekreacja, na którą zdecydowała się co piąta osoba (21%). Było to związane z chęcią poszerzenia wiedzy i umiejętności w tym samym obszarze kształcenia, ale także z wyżej przytaczanym systemem bolońskim. Ponadto absolwenci podejmowali studia geograficzne (16%), do których można zaliczyć: gospodarkę przestrzenną, geoinformację czy geografę. Często wybieranym kolejnym etapem kształcenia były studia językowe, na które zdecydowało się kolej-

Ryc. 3. Kontynuacja kształcenia według kierunków

Źródło: opracowanie własne.

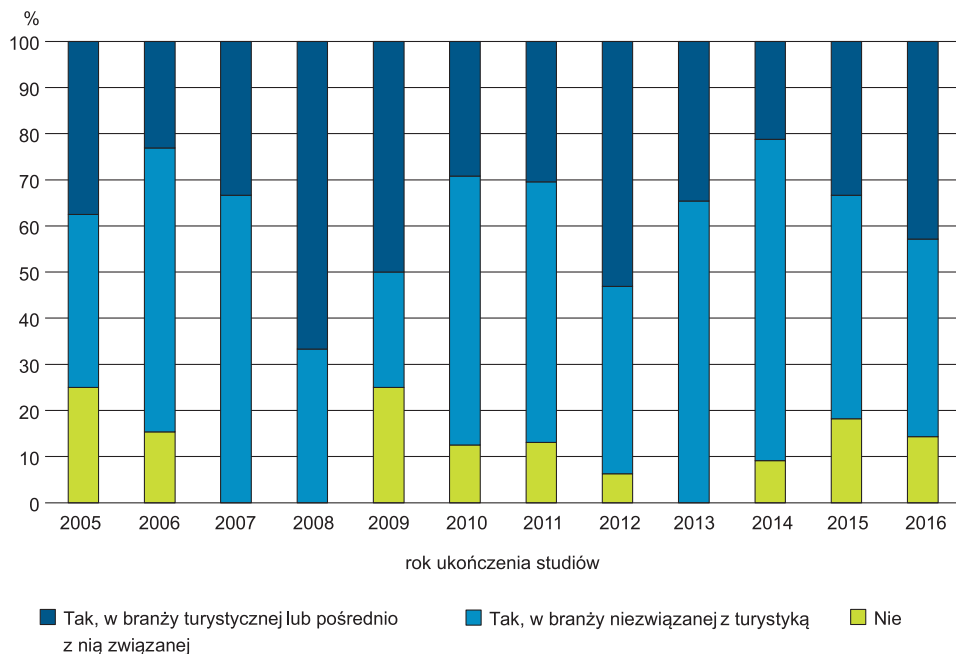
nych 12% respondentów. W dalszej kolejności, wybierano studia ekonomiczne na kierunkach: zarządzanie, ekonomia, marketing i rachunkowość. Na te cztery kierunki zdecydowała się 1/5 absolwentów. Nieco mniej popularna była pedagogika, na którą zdecydowało się 6% uczestników badania. W dalszej kolejności absolwenci pojedynczo wybierali dziennikarstwo, hotelarstwo, logistykę, psychologię i prawo, a spora grupa osób (13%) wybrała inne kierunki niezwiązane z branżą (ryc. 3).

Podsumowując, należy podkreślić, że połowa respondentów zdecydowała się na kontynuację kształcenia, a najczęściej wybierano turystykę i rekreację, co z pewnością należy uznać za sukces, gdyż absolwenci zdecydowali się pogłębić już posiadaną wiedzę i umiejętności w tej samej dziedzinie.

Podjęcie pracy zawodowej

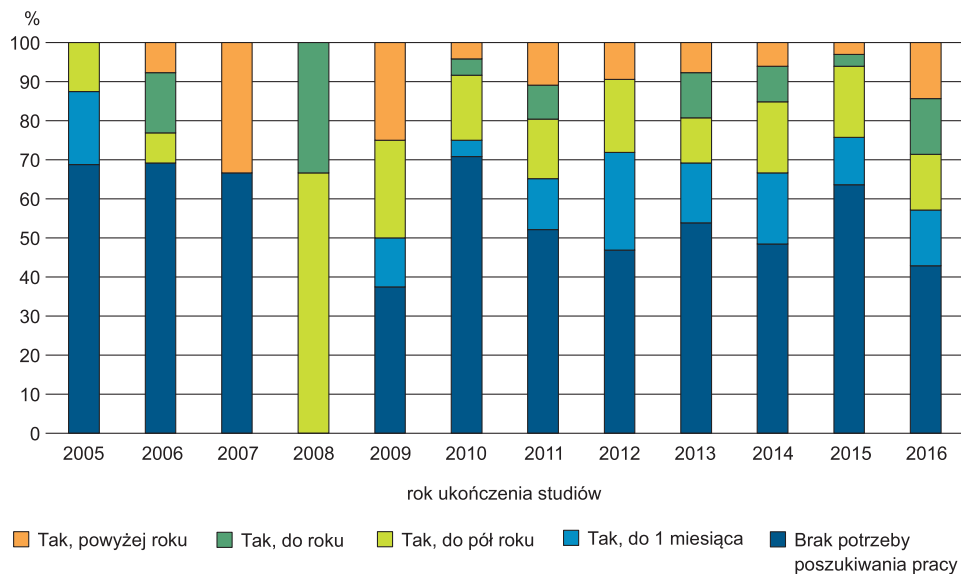
Kolejne pytanie dotyczyło podjęcia pracy zawodowej zarówno w czasie studiów, jak i po ich ukończeniu. Na podstawie uzyskanych odpowiedzi stwierdzono, że podczas trwania studiów jedynie 12% absolwentów wszystkich roczników nie podejmowało pracy zarobkowej w formie dorywczej. Na przestrzeni kolejnych roczników liczba osób niepracujących w trakcie studiów systematycznie malała z 25% w 2005 i 2009 r. do 14% w przypadku najmłodszego rocznika (ryc. 4).

Spośród osób, które podejmowały pracę zarobkową podczas studiów, 57% pracowało w branży nieturystycznej, natomiast 43% w branży turystycznej. Z upływem kolejnych lat widoczna jest coraz większa dysproporcja pomiędzy tymi grupami na korzyść osób podejmujących pracę w branżach nieturystycznych. Może to być podyktowane koniecznością pracy w miejscu studiowania oraz ograniczoną dyspozycyjnością, przez co ważniejszy dla respondentów był fakt podjęcia pracy zarobkowej niż zdobywania doświadczenia w branży.

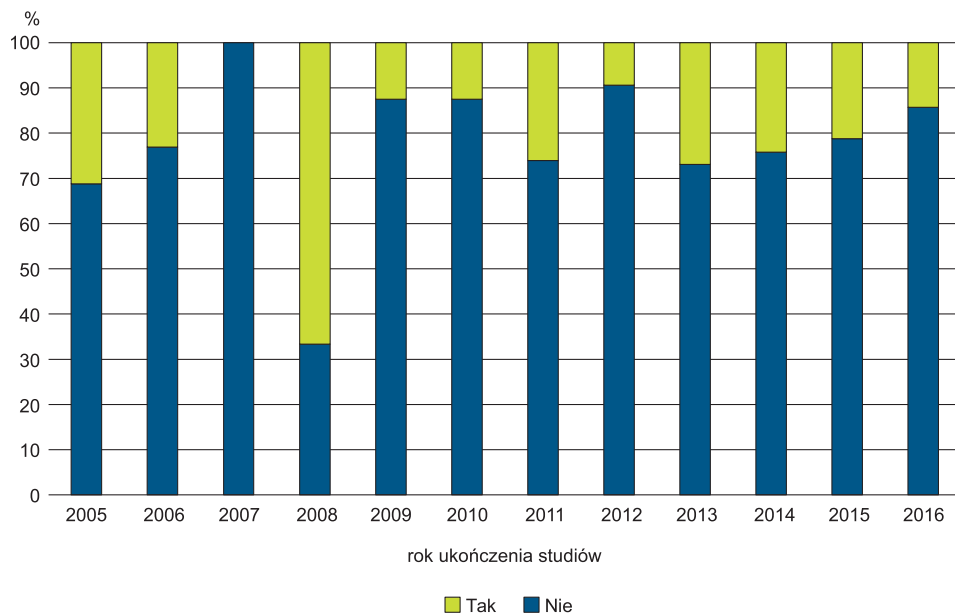
Ryc. 4. Praca zarobkowa podczas studiów

Źródło: opracowanie własne.

Ryc. 5. Czas poszukiwania pracy po zakończeniu studiów

Źródło: opracowanie własne.

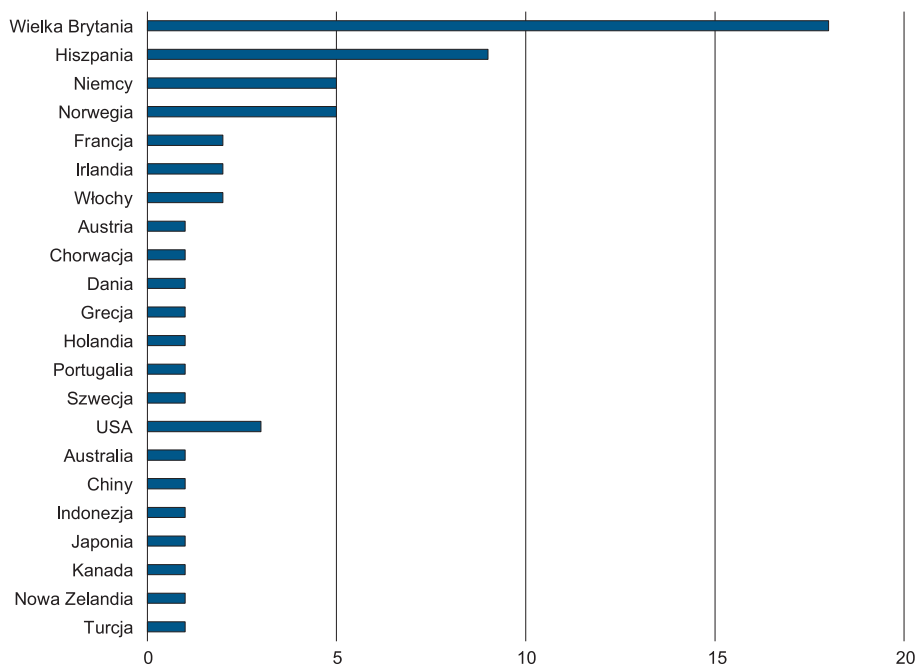
Ryc. 6. Decyzja o wyjeździe za granicę w celach zarobkowych
Źródło: opracowanie własne.

Jednak warty podkreślenia jest fakt, że każdego roku średnio co trzeci student pracował w branży turystycznej lub pośrednio z nią związaną. W tym przypadku należy zaznaczyć, że 2/3 wszystkich absolwentów w czasie studiów zbierało doświadczenie zawodowe, z czego niemalże połowa w branży turystycznej lub pośrednio z nią związanej.

W następnym pytaniu respondenci zostali poproszeni o wskazanie, jak długo po ukończeniu studiów poszukiwali pracy. Okazało się, że przeciętnie 55% respondentów nie poszukiwało pracy, gdyż już pracowało lub podjęło pracę zaraz po ukończeniu studiów (ryc. 5). Najwyższy wskaźnik charakteryzował roczniki starsze (2005, 2006, 2007 i 2009), w przypadku których większość absolwentów pracowała. Wskaźnik ten małał sukcesywnie i dla absolwentów w 2016 r. wynosi 43%. Nie można jednakże nie zauważyć, że najwięcej poszukujących pracy było wśród najmłodszych absolwentów. Przeciętnie połowa respondentów z lat od 2010 do 2014 oraz w 2016 r. była zmuszona poszukiwać pracy.

Najczęściej uczestnicy badania pozostawali bez pracy przez okres od 1 do 6 miesięcy. Ale w przypadku całości próby należy podkreślić, że przynajmniej połowa absolwentów kierunku turystyka i rekreacja podejmowała pracę zaraz po ukończeniu studiów. Pozostałe osoby poszukiwały pracy w okresie od 1 do 6 miesięcy, a jedynie pojedyncze osoby były bezrobotne przez rok lub dłużej.

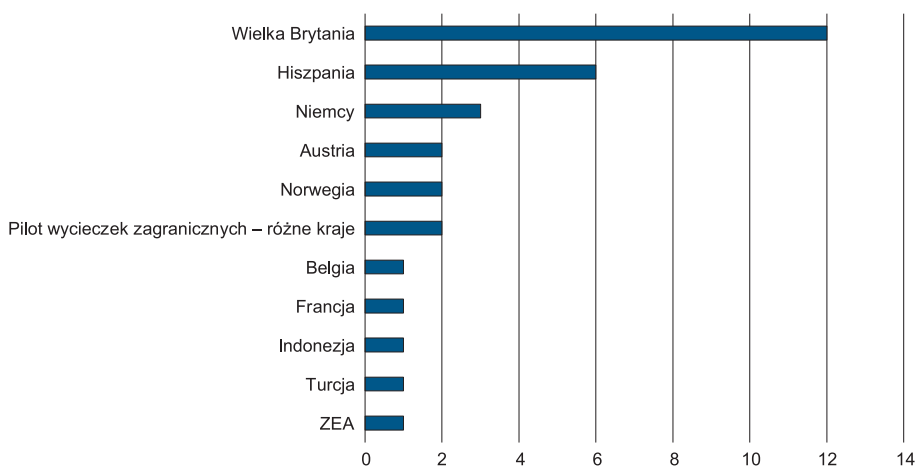
W dalszej części badania zapytano jego uczestników, czy po ukończeniu studiów zdecydowali się na wyjazd za granicę w celach zarobkowych. Tylko w przypadku rocznika 2008 aż 2/3 absolwentów zdecydowało się wyjechać (ryc. 6). W odniesieniu do pozostałych roczników liczba tych osób stanowiła zdecydo-

Ryc. 7. Państwa, w których absolwenci pracowali w przeszłości

Źródło: opracowanie własne.

waną mniejszość, oscylując w przedziale od 10% do 30% absolwentów każdego rocznika. Należy także pokreślić, że udział osób, które zdecydowały się na wyjazd za granicę w celach zarobkowych maleje w ostatnich latach, wynosząc w przypadku absolwentów 2015 r. około 20%.

Ryc. 8. Państwa, w których absolwenci pracują obecnie

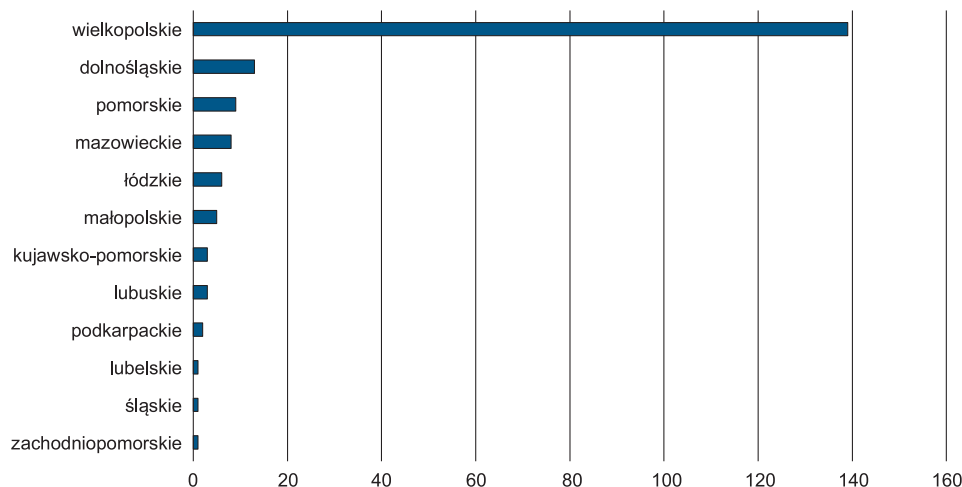
Źródło: opracowanie własne.

Na przestrzeni kolejnych lat absolwenci zdecydowanie najczęściej wybierali Wielką Brytanię na miejsce pracy zarobkowej. W dalszej kolejności były to: Hiszpania, Niemcy i Norwegia, które charakteryzowała dwukrotnie mniejsza liczba wskazań. Ponadto, zdecydowano się na podjęcie pracy w innych państwach Europy Południowej i Zachodniej. Natomiast kilka osób pojęło pracę poza Europą, wybierając: Stany Zjednoczone, Australię, Chiny, Indonezję, Japonię, Kanadę, Nową Zelandię i Turcję (ryc. 7).

Istotnym wnioskiem w przypadku tego pytania jest fakt, że przeciętnie jedynie co piąty absolwent kierunku turystyka i rekreacja po ukończeniu studiów zdecydował się na wyjazd za granicę w celach zarobkowych, a głównym kierunkiem wyjazdu była Europa Zachodnia i Południowa (ryc. 7).

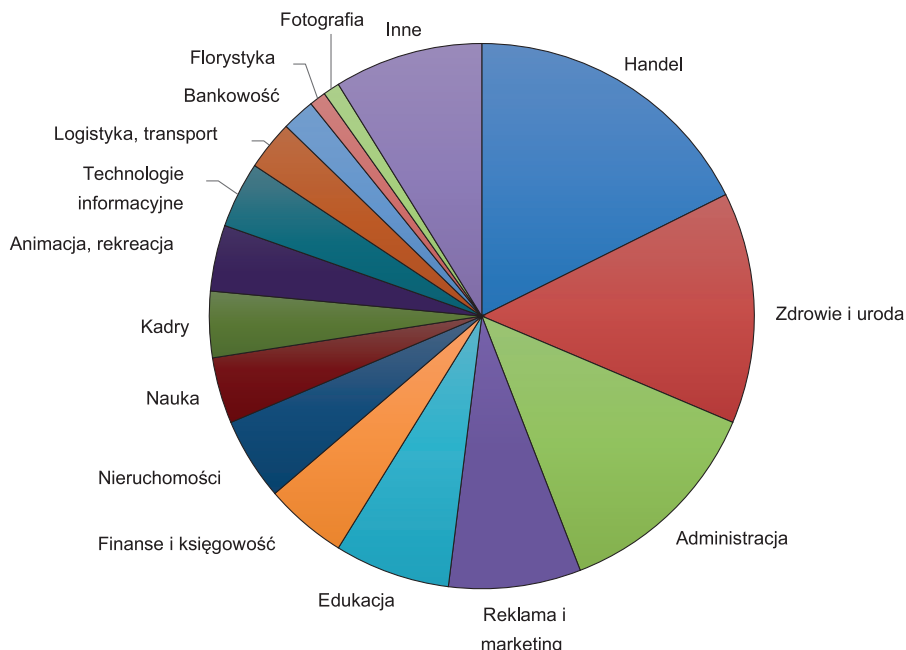
Podobna sytuacja występuje w przypadku obecnie realizowanej pracy za granicą. Najwięcej absolwentów pracuje w Wielkiej Brytanii, która jest nadal dwukrotnie bardziej popularnym kierunkiem w stosunku do kolejnej destynacji zarobkowej, jaką jest Hiszpania. Kolejnymi państwami, w których obecnie pracują absolwenci, są: Niemcy, Austria, Norwegia, Belgia i Francja. Z państw pozaeuropejskich są to: Indonezja, Turcja i Zjednoczone Emiraty Arabskie. Jednak udział osób pracujących obecnie za granicą jest niewielki – jedynie kilka procent całości próby (ryc. 8).

W przypadku pracy podjętej w kraju zdecydowana większość pracuje obecnie w Wielkopolsce. Należy podkreślić, że fakt podjęcia studiów w Poznaniu przez osoby spoza regionu mógł stanowić determinantę w podjęciu pracy w województwie wielkopolskim. Pozostałe regiony były wskazywane znacznie rzadziej – 7% respondentów wskazało województwo dolnośląskie, 5% pomorskie, 4% mazowieckie, a w dalszej kolejności łódzkie, małopolskie, kujawsko-pomorskie i zachodniopomorskie czy śląskie. Zawodowe losy absolwentów związane są przede wszystkim z Wielkopolską, która jest rodzimym regionem dla wielu osób, a także

Ryc. 9. Województwa, w których absolwenci pracują obecnie

Źródło: opracowanie własne.

Ryc. 10. Branże niezwiązane z turystyką, w których obecnie pracują absolwenci

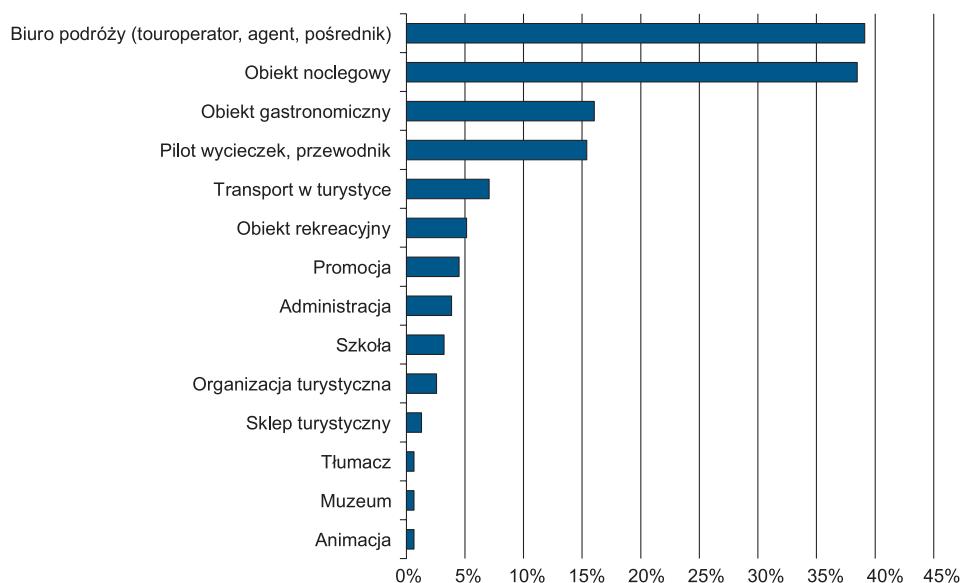
Źródło: opracowanie własne.

poprzez podjęcie studiów zachęciła do pozostania, co w efekcie ma wpływ na rozwój intelektualny regionu. W dalszej kolejności absolwenci podejmowali pracę w regionach sąsiednich Polski zachodniej i środkowej (ryc. 9).

Nieco ponad połowa absolwentów (51%) pracuje obecnie w branży turystycznej lub pośrednio z nią związanej. Pozostałe osoby pracują w branży niezwiązanej z turystyką – najczęściej w handlu (17%), branży zdrowia i urody (13%), administracji rządowej i samorządowej (12%) oraz reklamie i marketingu (8%). W dalszej kolejności jest to edukacja, finanse i księgowość oraz nieruchomości i działalność naukowo-badawcza. Pozostałe wyróżnione na rycinie 10 branże były wskazywane pojedynczo.

Należy podkreślić, że co trzeci absolwent obecnie pracujący w branży niezwiązanej z turystyką w swojej zawodowej przeszłości zdobył doświadczenie w turystyce. Jest to o tyle ważne, że fakt ten zwiększa grono osób, które mają doświadczenie zgodne z realizowanym kierunkiem studiów.

Absolwenci obecnie związani z turystyką lub z pokrewną do niej dziedziną, to przede wszystkim pracownicy biur podróży (touroperator, pośrednik i agent turystyczny) i obiektów noclegowych, co stanowi 77% ogółu wskazań (ryc. 11). W dalszej kolejności są to osoby pracujące w gastronomii (19%) oraz obsługujące ruch turystyczny jako pilot wycieczek czy przewodnik turystyczny (15%). W tym przypadku jednak należy podkreślić, że odsetek tej grupy zawodowej może być znacznie większy, gdyż z upływem lat osoby te rozwijają swoją działalność w kierunku biura podróży. Dlatego należy mieć na uwadze, że spora część osób obecnie

Ryc. 11. Rodzaje firm w branży turystycznej, w których pracują absolwenci

Objaśnienie: wartości nie sumują się do 100%, gdyż możliwe było więcej niż jedno wskazanie

Źródło: opracowanie własne.

pracujących w biurze podróży wcześniej zdobywała doświadczenie w charakterze pilota wycieczek czy przewodnika turystycznego. Fakt ten jest zauważalny w przypadku wielokrotności wskazań przez jedną osobę. Najczęściej respondenci równocześnie wskazywali pracę w charakterze pilota bądź przewodnika z biurem turystycznym, a także łączyli pracę w obiekcie noclegowym i gastronomicznym. W dalszej kolejności absolwenci pracują w branży związanej z transportem w turystyce, ponadto w obiektach rekreacyjnych, działach promocji regionu i administracji samorządowej na stanowiskach związanych z turystyką i promocją, a także w sklepie ze sprzętem turystycznym. Osoby te w pełni wykorzystują wachlarz możliwości pracy w turystyce, z przewagą najbardziej rozpowszechnionych biur podróży oraz obiektów noclegowych.

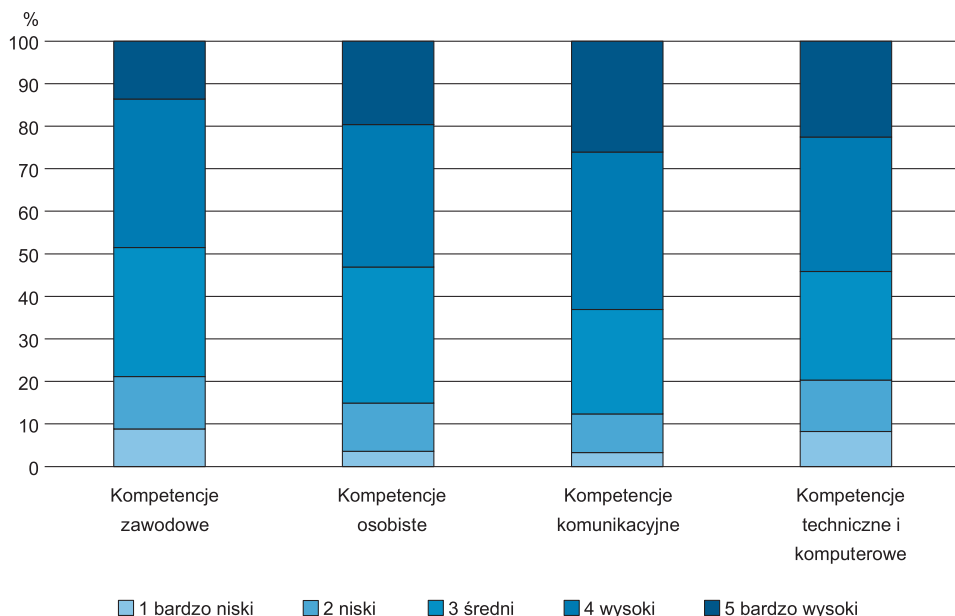
W przypadku stanowiska, jakie obecnie zajmują absolwenci pracujący w branży turystycznej, należy wskazać, że połowa z nich to samodzielni specjaliści (51%). Fakt ten należy podkreślić, gdyż wiedza i doświadczenie zdobyte na studiach sprawiły, że są specjalistami w swojej dziedzinie, potrafiącymi pracować na samodzielnych stanowiskach. W dalszej kolejności są to pracownicy niesamodzielni większego zespołu lub asystenci (14%), osoby prowadzące własną działalność gospodarczą, będący tym samym właścicielem firmy (14%), a także kierownicy niewielkiego zespołu (13%). Kilka osób tworzy kadrę kierowniczą średniego lub dużego zespołu (4%), a pojedyncze osoby są stażystami (3%).

Ocena uzyskanych kompetencji oraz satysfakcji ze studiów

Kolejna grupa pytań zamieszczonych w formularzu ankietowym związana była z uzyskaniem opinii na temat rozwiniętych w trakcie studiów kompetencji oraz oceny zrealizowanego programu. W tej części badania wyróżniono 13 rodzajów kompetencji połączonych w 4 grupy (zawodowe, osobiste, komunikacyjne i techniczne z komputerowymi), które absolwenci zdobywali podczas studiów. Respondentów poproszono o wskazanie, w jakim stopniu zostały one rozwinięte podczas studiów.

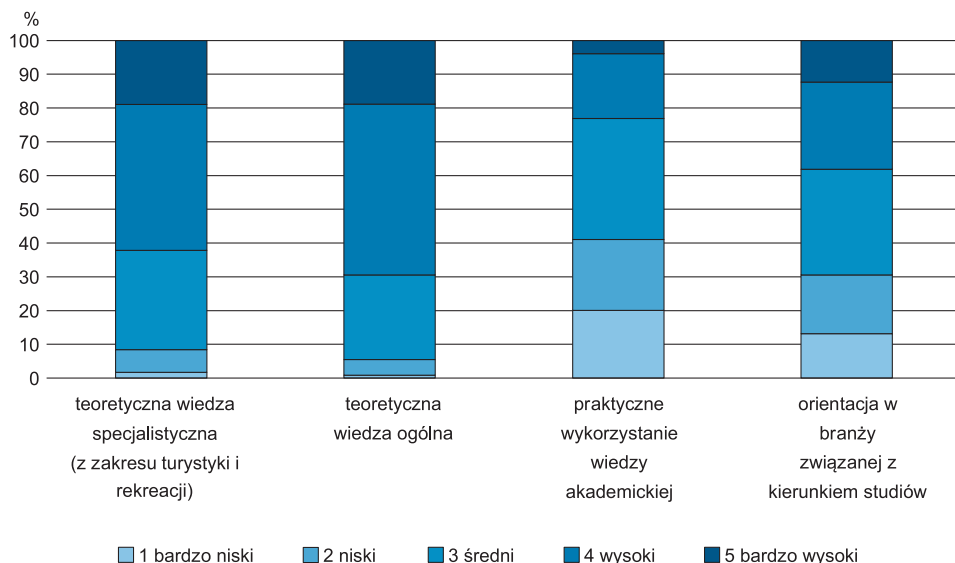
W ogólnej ocenie wszystkie wyróżnione grupy kompetencji zostały najczęściej rozwinięte w czasie studiów na poziomie średnim lub wysokim, natomiast najrzadziej pozostawały na poziomie bardzo niskim i niskim (ryc. 12), co należy ocenić jako sukces. Struktura uzyskanych odpowiedzi miała zbliżony charakter, obejmując najwięcej wskazań w zakresie wysokiego stopnia przyswojenia kompetencji na poziomie 27–32% absolwentów, a w dalszej kolejności średniego stopnia na poziomie 25–32% respondentów. Natomiast w przypadku niskiego i bardzo niskiego poziomu przyswojenia kompetencji istnieje najmniejsza liczba tych wskazań.

W odniesieniu do kompetencji zawodowych (ryc. 13) najczęściej wysoko oceniano uzyskaną teoretyczną wiedzę ogólną oraz specjalistyczną z zakresu turystyki i rekreacji, a następnie praktyczne wykorzystanie wiedzy akademickiej na poziomie średnim, niskim i bardzo niskim. Fakt ten potwierdza najmniej ocen wysokich i bardzo wysokich tego elementu kompetencji zawodowych. Tym samym szeroka ogólna wiedza teoretyczna i specjalistyczna nie zawsze ma zastosowanie w prak-

Ryc. 12. Ocena rozwinięcia kompetencji podczas studiów według grup

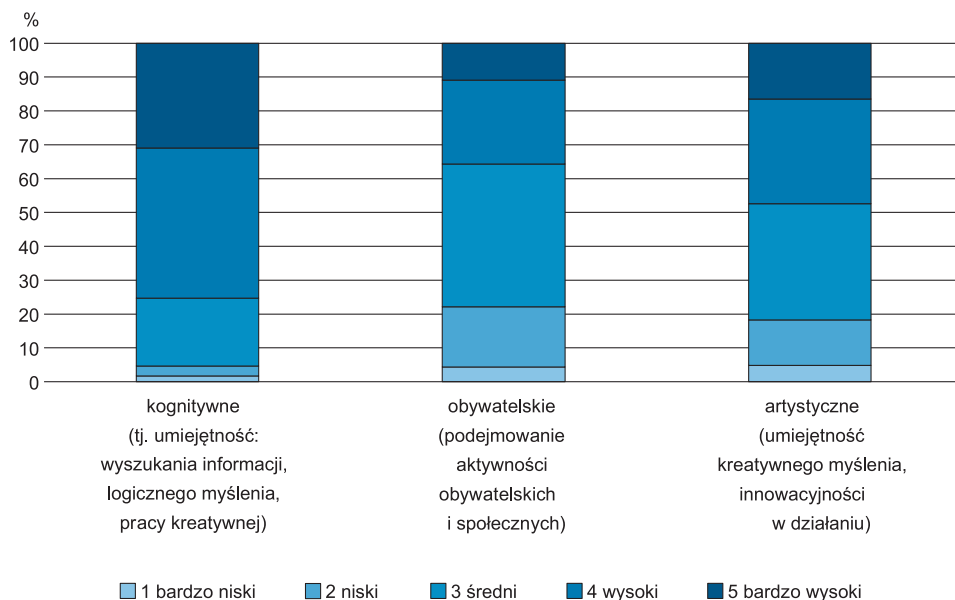
Źródło: opracowanie własne.

Ryc. 13. Ocena stopnia rozwinięcia kompetencji zawodowych podczas studiów

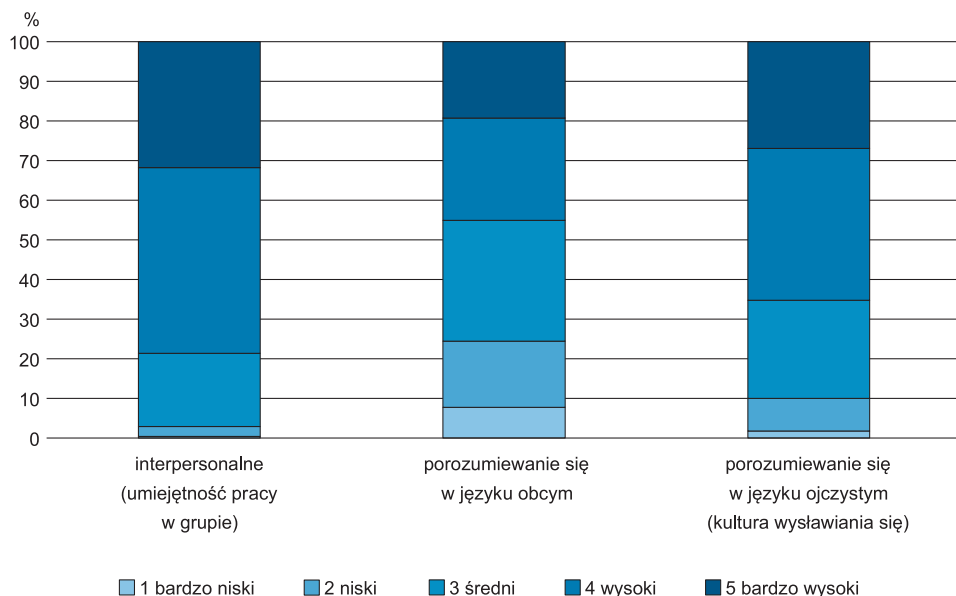
Źródło: opracowanie własne.

tyce z punktu widzenia absolwentów. Z tego względu może należałoby zastanowić się nad jeszcze większym „upraktycznieniem” wiedzy teoretycznej uzyskanej podczas studiów, co jest niezwykle istotne w przypadku kompetencji zawodowych.

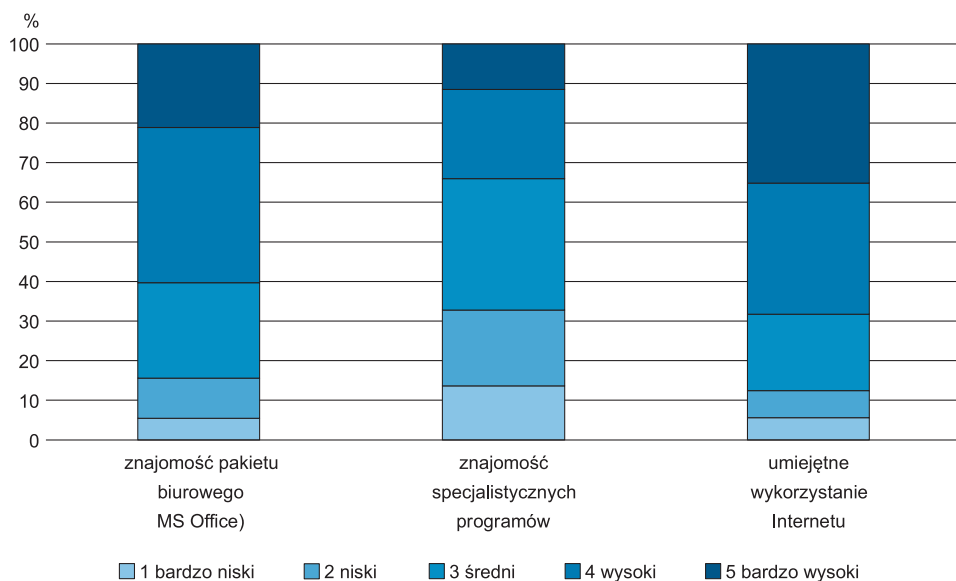

Ryc. 14. Ocena stopnia rozwinięcia kompetencji osobistych podczas studiów

Źródło: opracowanie własne.

Ryc. 15. Ocena stopnia rozwinięcia podczas studiów kompetencji komunikacyjnych
Źródło: opracowanie własne.

Ryc. 16. Ocena stopnia rozwinięcia kompetencji technicznych i komputerowych podczas studiów
Źródło: opracowanie własne.

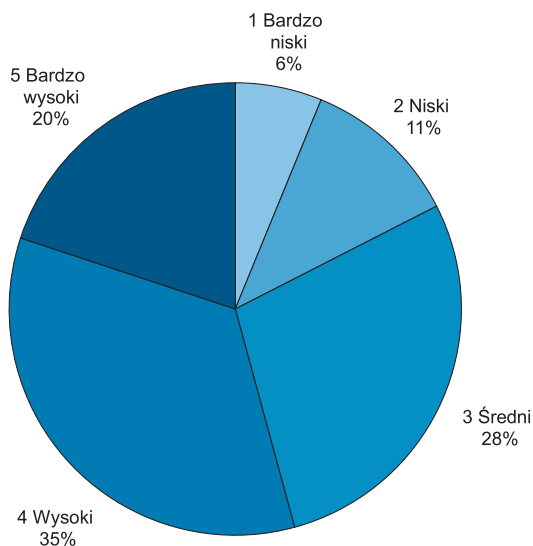
Uzyskane kompetencje osobiste (ryc. 14) najczęściej oceniano na poziomie średnim i wysokim. Kompetencje kognitywistyczne obejmujące umiejętności wyszukiwania informacji, logicznego myślenia i pracy kreatywnej na ogół zostały przyswojone na poziomie wysokim i bardzo wysokim. Kompetencje obywatelskie związane z podejmowaniem aktywności obywatelskich i społecznych oraz artystyczne przeważnie przyswajano na poziomie średnim i wysokim. Reasumując, kompetencje osobiste na tle pozostałych typów charakteryzują się najmniejszą liczbą niskich i bardzo niskich wskazań.

Kompetencje komunikacyjne (ryc. 15) zostały na ogół przyswojone w stopniu wysokim, co znajduje potwierdzenie w umiejętności pracy w grupie i porozumiewaniu się w języku ojczystym. Obie składowe uzyskały również najwięcej bardzo wysokich wskazań spośród wszystkich kompetencji, stanowiąc w przybliżeniu 1/3 całości próby. Ponadto, ujmując wszystkie składowe kompetencji komunikacyjnych, należy podkreślić, że uzyskały one najwięcej najwyższych ocen w zakresie przyswojenia tych umiejętności. Porozumiewanie się w języku obcym uzyskało minimalnie więcej wskazań na poziomie średnim w stosunku do wysokiego w przyswojeniu tych umiejętności. W tym względzie należałoby bardziej dopracować program nauczania języka obcego, uwzględniający praktyczniejsze jego wykorzystanie w pracy zawodowej związanej z turystyką.

Podobnie jest w przypadku kompetencji technicznych i komputerowych (ryc. 16), obejmujących znajomość pakietu biurowego (MS Office), znajomość specjalistycznych programów GIS i programy rezerwacyjne w turystyce oraz umiejętność wykorzystania Internetu. W tym przypadku wszystkie umiejętności – z wyjątkiem przyswojonej na średnim poziomie znajomości programów specjalistycznych – zostały ocenione wysoko, co świadczy o dobrej jakości programu kształcenia. Uwagę zwraca również największa liczba najwyższych ocen w zakresie umiejętnego wykorzystania Internetu.

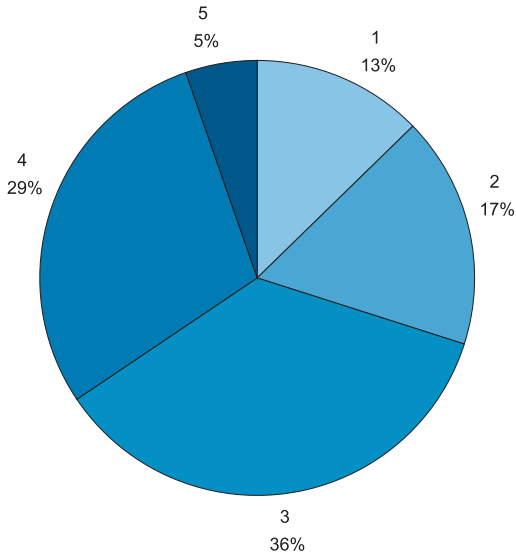
Sumaryczna ocena stopnia rozwinięcia kompetencji w trakcie studiów na kierunku turystyka i rekreacja jest pozytywna (ryc. 17). Aż 55% absolwentów oceniło, że stopień ten jest wysoki (35%) i bardzo wysoki (20%). Natomiast 28% oceniła go jako średni, a jedynie 11% jako niski oraz 6% jako bardzo niski).

W dalszej kolejności został oceniony przez absolwentów program kształcenia (w skali

Ryc. 17. Sumaryczna ocena stopnia rozwinięcia kompetencji podczas studiów

Źródło: opracowanie własne.

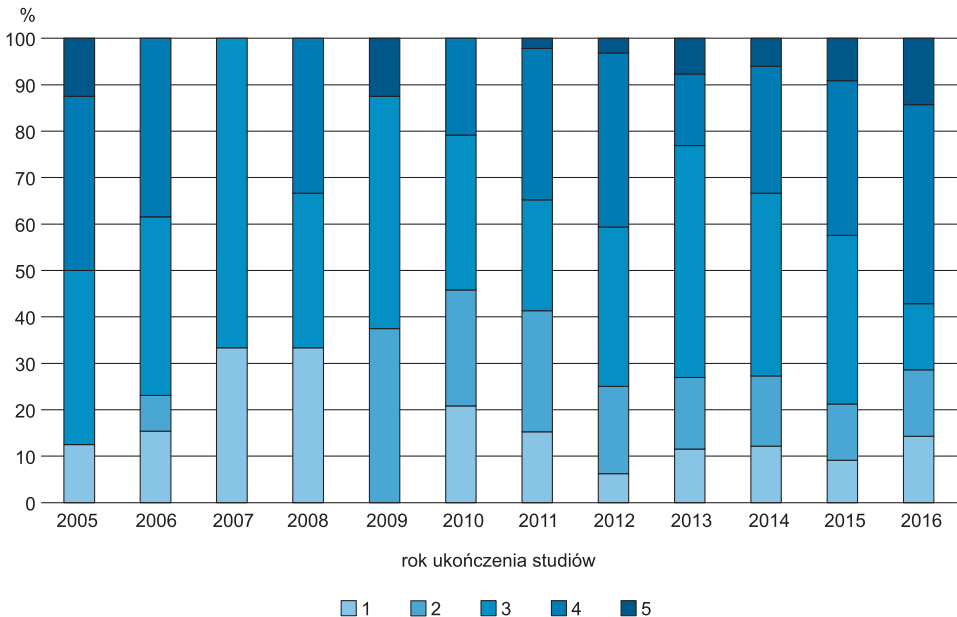

Ryc. 18. Ocena programu kształcenia na kierunku turystyka i rekreacja w skali od 5 (bardzo dobra) do 1 (bardzo słaba).

Źródło: opracowanie własne.

od 1 do 5, gdzie 1 było oceną najniższą, a 5 najwyższą). Absolwenci w tej ocenie podzielili się na 3 porównywalnie liczne grupy. Program kształcenia najczęściej był oceniany średnio (36%), 34% absolwentów oceniło go pozytywnie, a 30% negatywnie (ryc. 18).

W przypadku każdego rocznika największą grupę stanowiły osoby oceniające program studiów na poziomie dobrym (4) i średnim (3) (ryc. 19). Najwięcej najlepszych ocen program studiów uzyskał wśród najstarszych i najmłodszych roczników studentów. Można również zauważyć, że szczególnie w ostatnich latach systematycznie wzrasta liczba osób bardzo zadowolonych i zadowo-

Ryc. 19. Ocena programu kształcenia na kierunku turystyka i rekreacja według roku ukończenia studiów w skali od 5 (bardzo dobra) do 1 (bardzo słaba).

Źródło: opracowanie własne.

lonych z ukończonych studiów. W 2013 r. było to niewiele ponad 30% w latach 2010 i 2013, do 40% w latach 2012 i 2015 oraz przeszło 70% w 2016 r.

Jednocześnie liczba osób niezadowolonych (ocena 1, 2) zmniejszyła się z 43% w 2010 r. do około 20% w 2015. Nastąpił również spadek osób średnio oceniających program kształcenia z przeszło 40% w 2013 r. do około 30% w 2015 r., co wskazuje, że spada liczba osób niepotrafiąca jednoznacznie wskazać, czy program studiów się podobał, czy nie. W najmniejszym stopniu program studiów spełnił oczekiwania absolwentów w latach 2007 i 2008, tuż przed wprowadzeniem systemu bolońskiego rozdziałającego studia licencjackie i magisterskie.

Uzyskane wyniki wskazują, że zmiany w programie kształcenia zachodzą prawidłowo, odpowiadając aktualnym trendom i potrzebom na rynku pracy w turystyce, co zostaje zauważone przez samych zainteresowanych. Wzrost liczby osób zadowolonych z realizowanych studiów wynika z faktu przyjęcia systemu bolońskiego, wyróżniając studia licencjackie i magisterskie, wprowadzając nowe przedmioty lub lepszy i aktualniejszy sposób ich prowadzenia, wykorzystując częściej nowoczesne technologie i umiejętności praktyczne. W przypadku wszystkich ocen można wyróżnić 3 w miarę zbliżone do siebie grupy absolwentów oceniające ukończone studia pozytywnie, negatywnie oraz na poziomie średnim.

Wnioski

Na podstawie przytoczonych powyżej wyników badań sondażowych można stwierdzić, że istnieje stała potrzeba realizacji takich działań. Wyniki pokazują stopień zadowolenia z realizowanych studiów, a jego rozpoznanie jest niezbędne w przypadku dalszych modyfikacji programu studiów i dostosowania go do aktualnych potrzeb rynkowych. Jest to konieczne nie tylko z punktu widzenia atrakcyjności i praktyczności programu, ale także ze względu na konieczność uwzględnienia współczesnych trendów na rynku turystycznym.

W oparciu o uzyskane wyniki badań można wysunąć szereg interesujących wniosków.

Połowa absolwentów nie zdecydowała się na kontynuację kształcenia zaraz po ukończeniu studiów, co może być spowodowane chęcią zdobycia doświadczenia zawodowego, które umożliwiłoby ewentualny, późniejszy wybór dalszych studiów w ramach kontynuacji kształcenia w kolejnych latach. Obecna sytuacja na rynku turystycznym wymusza posiadanie doświadczenia zawodowego w przypadku starania się o lepsze stanowisko pracy. Dopiero po otrzymaniu takiego stanowiska, wiele osób planuje dalsze kształcenie w celu podniesienia swoich kwalifikacji, realizując równoległe studia i pracę. Natomiast spośród osób, które zdecydowały się na kontynuację kształcenia, najpopularniejszy był ten sam kierunek studiów, co było podyktowane chęcią pogłębienia wiedzy zdobytej w ramach studiów licencjackich.

Zdecydowana większość studentów podczas studiów podejmowała pracę zarobkową, z czego niemalże połowa w branży turystycznej. Natomiast jakiegolwiek doświadczenie zawodowe w turystyce posiada 2/3 wszystkich absolwentów.

Absolwenci wykazywali się zaradnością w poszukiwaniu pracy, gdyż ponad połowa nie poszukiwała pracy, bo ją już podjęła podczas studiów, a jeżeli byli oni zmuszeni do poszukiwania pracy, trwało to stosunkowo krótko – od 1 do 6 miesięcy. Należy także pokreślić, że stosunkowo niewielu absolwentów zdecydowało się na emigrację zarobkową.

Obecnie większość absolwentów pracuje w branży turystycznej lub pośrednio z nią związaną najczęściej na terenie województwa wielkopolskiego, co należy uznać za sukces.

Absolwenci zdobyte podczas studiów kompetencje ocenili przeważnie dobrze, co nie jest złym symptomem, jednak należałoby się zastanowić, czy możliwe będzie takie zmodyfikowanie programu studiów, by uzyskać większy stopień zadowolenia. Niewielka liczba ocen skrajnie negatywnych potwierdza, że studia przygotowują studentów do zawodu na rynku turystycznym.

Obserwując dynamicznie przeobrażający się rynek turystyczny, należy podkreślić, że badania losów absolwentów są bardzo ważnym zadaniem realizowanym nie tylko w celu pozyskania opinii na temat ukończonego kierunku studiów, ale także lepszego poznania efektów kształcenia i dostarczenia informacji, w jaki sposób zmodyfikować program studiów, by lepiej go dopasować do współczesnych trendów rynkowych. Jest to ważne, aby kierunek turystyka i rekreacja stał się jeszcze bardziej konkurencyjny na tle ofert studiów nie tylko w regionie, ale i całym kraju.

Literatura

Izdebski H., Zieliński J., 2015, *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, LEX.
Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2014 poz. 1198 z późn. zm.).

Summary

Professional carrier paths of the Adam Mickiewicz University in Poznań Tourism and Recreation graduates

The study presents the first phase of early professional careers research where Adam Mickiewicz University in Poznań Tourism and Recreation, conducted at the academic year 2000/2001. Determination of former students career paths allows modifying teaching programs (syllabuses), as well as identifying areas of interest for future candidates (especially important during the process of science globalization). Moreover, since this is the first round of research, results presented should be considered as prefatory. The test results are presented in three thematic areas, namely: (1) determination graduates' early career paths (including further education); (2) assessment of the competencies acquired during their studies; (3) evaluation of studies satisfaction. Graduates usually well-evaluate studies on tourism and recreation. Of course, that does not mean that it has no weaknesses. It is a factor which confirmed that the continuous modification of study program is needed in order to address the current situation on the tourism market. At the same time, it should be indicated that the majority of the graduates are currently working in the

tourism industry, which should be considered unquestionable success of the unit leading the studies. This reflects the good preparation of graduates to work in tourism.

Key words: early professional career, graduates, assessment of competences, studies satisfaction

Krzysztof Piotrowski

e-mail: kp@amu.edu.pl

Mateusz Rogowski

e-mail: mateusz.rogowski@amu.edu.pl

Agata Kosińska

e-mail: ak96989@amu.edu.pl

Joanna Zdebko

e-mail: turystyka@amu.edu.pl

Katedra Turystyki i Rekreacji

Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Grzegorz Borkowski, Krzysztof Piotrowski

Festiwal podróżniczy Dni Turystyki

Celem artykułu jest zaprezentowanie historii studenckiego festiwalu podróżniczego Dni Turystyki organizowanego przez studentów Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM. Przedstawione zostały motywy powstania festiwalu, struktura jego programu oraz funkcje. Opisano takie aspekty festiwalu, jak miejsca, terminy oraz struktura organizacyjna, a także omówiono wpływ organizacji festiwalu na przebieg kariery zawodowej absolwentów.

Słowa kluczowe: Dni Turystyki, festiwal podróżniczy

Dni Turystyki to cykliczny festiwal podróżniczy organizowany na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych od 2003 r. Jest to kilkudniowy cykl prelekcji, warsztatów, wykładów oraz pokazów slajdów na temat podróżowania i wszystkiego, co z nim związane. Głównym celem tego wydarzenia jest przybliżenie kultury oraz geografii najróżniejszych miejsc na Ziemi, a także podzielenie się pasją i doświadczeniami w turystyce i eksploracji. W festiwalu biorą udział zarówno najwięksi współcześni podróżnicy, jak i osoby spoza pierwszych stron gazet, które odbyły ciekawe wyprawy do bliskich i najodleglejszych zakątków świata. Adresatami festiwalu są nie tylko studenci UAM, ale też uczniowie szkół średnich oraz społeczność Poznania i okolic.

Cele i metody

Celem artykułu jest przedstawienie historii studenckiego festiwalu podróżniczego Dni Turystyki organizowanego od 2003 r. przez studentów kierunku turystyka i rekreacja na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM w Poznaniu.

Informacje zawarte w artykule oparto na wywiadach z osobami organizującymi pierwsze edycje festiwalu: prof. UAM dr. hab. Jackiem Kotusem oraz dr. Mateuszem Rogowskim, a także na materiałach archiwalnych autorów, którzy od 2006 r. pełnią funkcje koordynatorów Dni Turystyki z ramienia Katedry (wcześniej Zakładu) Turystyki i Rekreacji. Wykorzystane zostały również materiały ze strony internetowej Dni Turystyki.

Geneza festiwalu

Idea zorganizowania spotkań studentów z podróżnikami zrodziła się zaledwie rok po uruchomieniu na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych (WNGiG) studiów na kierunku turystyka i rekreacja. Jej autorem jest prof. UAM dr hab. Jacek Kotus, który w 2002 r. nakłonił kilkusobową grupę studentów do zaproszenia ciekawych osób działających w szeroko pojętej turystyce, aby podzieliły się swoimi doświadczeniami na forum Uniwersytetu. Efektem tych działań był 4-dniowy cykl spotkań, który odbył się w styczniu 2003 r. w ówczesnej siedzibie WNGiG w Collegium Maius przy ul. Fredry w Poznaniu. Sukces pierwszej edycji Dni Turystyki zaowocował przygotowaniem do kolejnej i rozpoczął cykl festiwalu trwający nieprzerwanie od 14 lat. Festiwal nie mógłby zaistnieć bez przychylności i wsparcia władz Wydziału. Od początku gorącym zwolennikiem organizowania Dni Turystyki jest prof. dr hab. Zygmunt Młynarczyk, kierownik Katedry Turystyki i Rekreacji i jeden z twórców tego kierunku studiów, który wspiera działania studentów i pracowników w organizacji kolejnych edycji festiwalu. Wsparcie to jest wielowymiarowe: od pozyskiwania funduszy, przez popieranie nieszablonowych pomysłów organizatorów, otwieranie imprezy, po organizowanie przebiegających w atmosferze serdeczności spotkań podsumowujących dla studentów-organizatorów. Forma i zakres festiwalu wciąż ewoluje, realizowane są kolejne pomysły i projekty mające na celu zwiększenie atrakcyjności tego wydarzenia. Jest to możliwe dzięki wsparciu finansowemu dziekana WNGiG oraz dofinansowaniu uzyskiwanemu od prorektora UAM ds. studenckich. Co roku patronat nad Dniami Turystyki obejmuje Jego Magnificencja Rektor Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

W 2003 r. został ogłoszony konkurs na zaprojektowanie logotypu kierunku turystyka i rekreacja. Adresatami konkursu byli studenci, a spośród nadesłanych prac wygrał projekt autorstwa Piotra Pasiecznego (ryc. 1). Logo to stało się znakiem rozpoznawalnym nie tylko kierunku, ale również Dni Turystyki

Ryc. 1. Logotyp kierunku turystyka i rekreacja

Ryc. 2. Logotyp Dni Turystyki

i pojawia się na wszystkich materiałach związanych z festiwalem. W 2012 r., dzięki uprzejmości Ewy Kownackiej, opracowane zostało oddzielne logo Dni Turystyki, które kojarzone ma być wyłącznie z festiwalem (ryc. 2).

Cele Dni Turystyki

Festiwal Dni Turystyki, poprzez spotkania z podróżnikami, sportowcami czy przedstawicielami branży turystycznej, ma na celu umożliwienie podzielenia się doświadczeniami ludzi z pasją turystyczną, którzy swoimi osiągnięciami mogą stanowić wzór do naśladowania. Choć głównym celem jest przybliżenie watorów turystycznych bliskich i dalekich zakątków świata poprzez spotkania z bardzo znanymi – a także dopiero rozpoczynającymi swą przygodę – podróżnikami (Święcicki 2015), to nie mniej ważną funkcją Dni Turystyki jest możliwość nauki organizowania dużej imprezy turystycznej przez studentów kierunku turystyka i rekreacja: od fazy planowania, przez promocję, realizację, aż po rozliczenie tak dużego wydarzenia. Dni Turystyki przybierają różne formy: odbywają się spotkania, pokazy, prelekcje, warsztaty, wieczorki tematyczne, gry i zabawy rekreacyjne, zawody sportowe czy wreszcie spotkania kameralne organizatorów z zaproszonymi gośćmi. Dla Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych wartością dodaną festiwalu jest promocja kierunku turystyka i rekreacja oraz samego Wydziału. Informacja o Dniach Turystyki rozsyłana jest do szkół średnich Poznania i okolic; reklama odbywa się poprzez prasę, Internet (stronę festiwalu oraz profil na Facebooku, portale turystyczne), plakaty z informacją o tym wydarzeniu trafiają do wielu miejsc w mieście. Podczas Dni Turystyki nawiązywana jest współpraca z mediami, która owocuje wywiadami z zaproszonymi gośćmi oraz organizatorami, a także emisją spotów reklamowych. Dla przybyłych na festiwal gości przygotowywane są co roku gadzety reklamowe, promujące studia na WNGiG.

Termin i miejsce

Dni Turystyki urządane są w siedzibie Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM. Pierwsze trzy edycje (2003–2005) odbyły się w Collegium Maius przy ul. Fredry 10 w Poznaniu. Od roku 2006 (edycje 4–14) w związku z przeniesieniem siedziby WNGiG impreza odbywa się w Collegium Geographicum przy ul. B. Krygowskiego 10 w Poznaniu (do 2016 r. przed zmianą adresu była to Dziegiełowa 27).

Dni Turystyki organizowane są między styczniem a kwietniem. Pierwsze 7 edycji odbyło się na przełomie lutego i marca. Wynikało to z faktu, że pierwsze trzy tygodnie lutego zajmowała przerwa semestralna. Tylko dwie edycje Dni Turystyki (I i VI) odbyły się w styczniu (2003, 2008). Z uwagi na koniec semestru termin ten nie był dogodny dla organizatorów i nie został powtórzony. Od edycji VIII do XIV (2010–2016) impreza organizowana jest pomiędzy drugą połową marca a pierwszą połową kwietnia.

Pierwsze osiem edycji (2003–2010) trwało po 4 dni, czasami zakończonych weekendowym rajdem. Kolejne trzy edycje (2011–2013) trwały 3 dni, a następne trzy (2014–2016) – 2 dni. Omawiana impreza zawsze odbywała się w dni powszednie. Edycje trzy- i czterodniowe rozpoczynały się w poniedziałki, a dwudniowe we wtorki. Biorąc pod uwagę czas trwania, festiwal rozpoczynał się w godzinach 14–16, a kończył 20–22. Dodatkowo od 2012 r. w godzinach południowych odbywa się część przeznaczona dla uczniów szkół średnich.

Program Dni Turystyki

Przygotowania do kolejnych edycji Dni Turystyki rozpoczynają się zawsze od szerokiej dyskusji w gronie organizatorów na temat programu imprezy: motywu przewodniego danej edycji, głównych gości festiwalu, tematyki warsztatów, atrakcji towarzyszących itp. I choć pomysłów jest wiele, nie zawsze udaje się wszystkie zrealizować, choćby z powodu ograniczeń budżetowych czy napiętego grafiku wielu podróżników. Program festiwalu jest pewnym kompromisem pomiędzy oczekiwaniami studentów a możliwościami Wydziału, ale zawsze przygotowywany jest z najwyższą starannością, aby każdego roku zaspokoić oczekiwania licznie przybywających na festiwal gości. Strukturę poszczególnych edycji Dni Turystyki przedstawiono w tabeli 1.

Podstawową i najczęstszą formą przekazu w trakcie Dni Turystyki jest **prelekcja podróżnika (podróżników)** wzbogacona slajdami, zdjęciami. Prelekcje

Tabela 1. Zestawienie edycji Dni Turystyki

Edycja nr	Termin	Wybrani goście	Wieczorek tematyczny
1	01.2003	Anna Czerwińska	
2	15–18.03.2004	Krzysztof Wielicki, Michał Kochańczyk	
3	28.02–3.03.2005	Piotr Pustelnik, Piotr Chmieliński	
4	27.02–2.03.2006	Piotr Morawski	
5	26.02–1.03.2007	Michał Jagiełło, Jacek Kudłaty	irlandzki
6	14–17.01.2008	Marek Kamiński, Marek Śliwka, Adam Pustelnik	turecki
7	23–26.02.2009	Jan Mela	indyjski
8	22–25.03.2010	Piotr Pustelnik	koreański
9	22–24.03.2011	Anna i Robert Maciąg	brazylijski
10	26–28.03.2012	Aleksander Doba, Tomasz Michniewicz, Jacek Pałkiewicz	tajski
11	15–17.04.2013	Marcin i Anna Meller, Ireneusz Szpot	gruziński
12	7–8.04.2014	Monika Rogozińska, Robert Makłowicz	malaski
13	17–18.03.2015	Elżbieta Dzikowska, Aleksander Doba	indyjski
14	12–13.04.2016	Rafał Kośnik	meksykański

Źródło: materiały archiwalne autorów.

Ryc. 3. Prelekcja Aleksandra Doby podczas XIII Dni Turystyki, fot. L. Wojciechowska, 2015

są dość długie, zazwyczaj trwają około 1,5 godziny (nigdy mniej niż godzinę) i zawsze przewidziany jest czas na zadawanie pytań przez publiczność. Wśród gości znajdują się zarówno osoby rozpoznawalne w całej Polsce, jak i mniej znani podróżnicy. Sporadycznie udział biorą też wykładowcy akademicki, ale z „niewykładowymi” tematami.

Dni Turystyki gromadzą wielu uczestników (ryc. 3). Statystyki tego typu nie były prowadzone, ale na najciekawszych prelekcjach jednorazowo liczba uczestników przekraczała 500 osób, co powodowało konieczność uruchamiania transmisji obrazu i dźwięku do kolejnej sali.

Warsztaty funkcjonują od pierwszej edycji jako element programu, w którym uczestnicy mogą wykazać się większą aktywnością. Tematyka warsztatów jest bardzo różnorodna. Dotychczas dotyczyła kilkakrotnie: fotografii w podróży, bezpieczeństwa w górach, taniego podróżowania (trampingu, CouchSurfingu, taniego latania), wspinaczki czy języków obcych. Ponadto odbyły się warsztaty poświęcone tworzeniu przewodników turystycznych, pisaniu reportaży, żeglarsztwu, turystyce kulinarnej, pilotażowi i przewodnictwu, systemom audio-guide i rezerwacyjnym. Ciekawy przebieg miały warsztaty poświęcone kajakarstwu, zorganizowane na pływalni uniwersyteckiej (ryc. 4). Przybyli goście mieli okazję nauczyć się bezpiecznego pływania na kajaku pod okiem wykwalifikowanych instruktorów. W latach 2013–2014 odbyły się warsztaty z absolwentami kierunku, którzy odnieśli w branży turystycznej sukces.

Ryc. 4. Warsztaty poświęcone turystyce kajakowej podczas VIII Dni Turystyki, fot. G. Borkowski 2010

Podczas Dni Turystyki pojawiały się też szczególne atrakcje, takie jak jazda za bytkowym tramwajem (rok 2005), ścianka wspinaczkowa (w latach 2012, 2015, 2016), byk rodeo (rok 2016), koncert szantowy (rok 2010) oraz zorbing (2010).

Od piątej edycji (rok 2007) w programie imprezy na stałe pojawił się **wieczorek poświęcony wybranej kulturze**. Dwukrotnie była to kultura indyjska (2009, 2015), tylko raz europejska – irlandzka (2007). Wieczorki były poświęcone również kulturom: tureckiej, koreańskiej, brazylijskiej, tajskiej, gruzińskiej, malańskiej i meksykańskiej (tab. 1). Odbywały się nie na sali wykładowej, ale w holu Collegium Geographicum, gdzie możliwa była większa interakcja publiczności. W trakcie wieczorków miały miejsce pokazy oraz nauka podstaw narodowych tańców, sztuk walki, degustacja produktów kulinarnych, nauka podstaw języka, sztuki pisania czy zdobienia ciała oraz konkursy.

W trakcie wszystkich edycji odbywało się wiele **konkursów**, takich jak: fo-to-zgadula, konkursy na zdjęcia z podróży czy prezentacje studenckie. Stałym punktem programu wszystkich edycji są kameralne spotkania organizatorów z zaproszonymi gośćmi, dające możliwość integracji oraz wymiany doświadczeń bez szerokiej publiczności.

Od 2012 r. pojawiła się na stałe część przeznaczona dla uczniów liceów. Odbywa się ona pierwszego dnia w godzinach południowych – bardziej dogodnych dla grup szkolnych niż wieczorne.

W roku 2013 miał miejsce blok poświęcony tragicznie zmarłemu podczas zejścia po pierwszym w historii udanym zimowym wejściu na szczyt Broad Peak w Karakorum Tomaszowi Kowalskiemu – absolwentowi turystyki i rekreacji WNGiG.

Organizatorzy Dni Turystyki

Dni Turystyki organizowane są głównie przez studentów kierunku turystyka i rekreacja, ale także przez absolwentów oraz studentów innych kierunków. Liczba organizatorów nie jest stała, waha się od 25 do 40 osób. Podczas pierwszych edycji grupa ta była jeszcze mniej liczna.

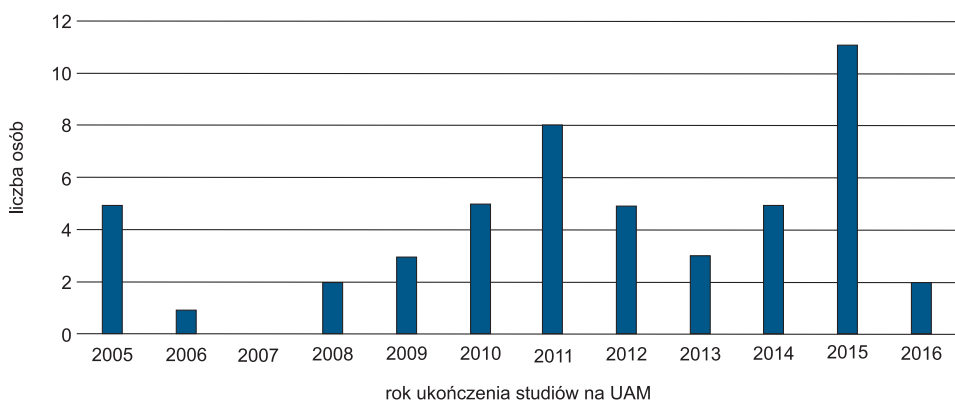
To, że impreza przyjmowała taki a nie inny kształt, że się nadal odbywa, jest zasługą przede wszystkim organizatorów. Zadania, które wykonują, to między innymi: przygotowanie programu, zapraszanie gości i uczestników, projektowanie plakatów i innych materiałów informacyjnych, prowadzenie techniczne i merytoryczne strony internetowej, dokumentowanie w postaci fotograficznej i tekstowej, prowadzenie konferansjerki, pozyskiwanie sponsorów, patronów medialnych, wymyślanie i przeprowadzanie gier, konkursów i wieczorków tematycznych.

Przygotowywanie każdej edycji rozpoczyna się w okolicach października – wraz z początkiem kolejnego roku akademickiego, a kończy około dwóch tygodni po zakończeniu imprezy.

Dni Turystyki a kariera zawodowa organizatorów

Przy okazji badania losów absolwentów¹ zapytano ich, czy brali udział w organizacji Dni Turystyki. Twierdząco odpowiedziało 50 osób z prawie wszystkich roczników (ryc. 5).

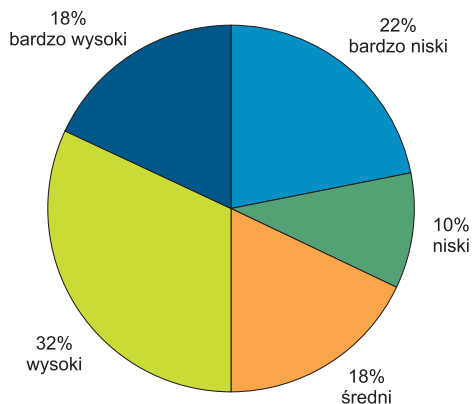
Połowa byłych organizatorów Dni Turystyki stwierdziła, że udział w organizacji tej imprezy przydał się w karierze zawodowej w stopniu bardzo wysokim (18%) i wysokim (32%). W stopniu średnim przydał się 18% byłych organizato-

Ryc. 5. Rok ukończenia kształcenia na UAM przez respondentów, którzy organizowali Dni Turystyki

Źródło: opracowanie własne.

¹ Por. rozdz. Piotrowski, Rogowski, Kosińska, Zdebko *Losy zawodowe absolwentów kierunku turystyka i rekreacja Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*.

Ryc. 6. Stopień, w jakim udział w organizacji Dni Turystyki przydał się w karierze zawodowej (n=50)

Źródło: opracowanie własne.

te z podróżnikami. Co czwarty organizator (26%) wskazał, że przydała mu się umiejętność wystąpień publicznych, wypowiedzania się wobec wielu osób. Wśród pozostałych odpowiedzi znalazły się między innymi radzenie sobie ze stresem, umiejętność poszukiwania sponsorów, szybkiego podejmowania decyzji, zwracania uwagi na szczegóły, szacowania budżetu, waga terminowego wykonywania zadań.

rów, a co trzeciemu w stopniu niskim (10%) i bardzo niskim (22%) łącznie (ryc. 6).

Spośród 34 osób, które oceniły stopień na średni lub wyższy, 23 w sposób opisowy wskazały, jak Dni Turystyki przydały się im w karierze zawodowej. Prawie dwie trzecie osób (65%) wskazało na umiejętności organizacyjne, w tym doświadczenie zdobyte przy organizowaniu dużych imprez. Połowa (48%) podkreśliła doświadczenie w pracy zespołowej, umiejętność rozdzielania zadań, kierowanie zespołem. Co trzecia osoba (35%) odpowiedziała, że przydały się nawiązywane kontakty, w tym

Wnioski

Festiwal Podróżniczy Dni Turystyki na stałe wpisał się w kalendarz imprez organizowanych na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM. Pomimo że skład studentów-organizatorów zmienia się co roku, wydarzenie to trwa nieprzerwanie od 14 lat i obecnie rozpoczynają się przygotowania do kolejnej, XV edycji. Idea festiwalu, która zrodziła się w 2003 r., kontynuowana jest co roku przez grupę pasjonatów, którzy w tym zagonionym świecie znajdują czas, aby w ramach wolontariatu przygotować ciekawą formułę imprezy. Sam festiwal znacznie ewoluował, co roku wzbogacany zostaje o kolejne pomysły i atrakcje, niezmiennie pozostaje jednak to, że z założenia dostępny jest nieodpłatnie dla wszystkich chętnych, umożliwiając społeczności Uniwersytetu oraz mieszkańcom Poznania i okolic poznanie najciekawszych walorów turystycznych niemal całego świata, dzięki spotkaniom z różnorodnymi podróżnikami.

Literatura

Święcicki K., 2015, *Turystyka i rekreacja na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*, [w:] Z. Młynarczyk, A. Zajadacz (red.), *Uwarunkowania i plany rozwoju turystyki*, t. XIV,

Rozwój badań geograficznych nad turystyką, Seria Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace,
Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
www.dniturestyk.pl [Oficjalna strona festiwalu podróżniczego Dni Turystyki]

Summary

Traveler's festival Tourism Days

The aim of this article is to present the history of the student traveler's festival Dni Turystyki organized by the students of the Faculty of Geographical and Geological Science Adam Mickiewicz University. The motives uprising festival were presented, as well as the structure of the program and its functions. Moreover, the place and terms of festival and organizing structure were shown. Also the impact of the festival on the career paths of graduates were described.

Key words: Dni Turystyki, Tourism Days, traveler's festival

Grzegorz Borkowski

corax@amu.edu.pl

Krzysztof Piotrowski

kp@amu.edu.pl

Katedra Turystyki i Rekreacji

Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Niniejsza książka, dedykowana Profesorowi Zygmuntowi Młynarczykowi, stanowi podsumowanie 15-letniego funkcjonowania najpierw Zakładu Centrum Turystyki i Rekreacji, a następnie Katedry Turystyki i Rekreacji (KTIr) oraz kierunku turystyka i rekreacja na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Rozpoczynają ją wspomnienia przyjaciół, kolegów i współpracowników Profesora, który w największej mierze przyczynił się do powstania i dynamicznego rozwoju turystyki i rekreacji na UAM.

Kolejne części monografii obejmują poszczególne aspekty funkcjonowania obecnej Katedry Turystyki i Rekreacji oraz tego kierunku studiów na WNGiG. W pierwszej części, dotyczącej problematyki naukowej, omówiono zakres tematyczny badań realizowanych w wymienionej jednostce, wykorzystywaną do nich specjalistyczną aparaturę badawczą oraz wyjazdy naukowe i współpracę międzynarodową. Ponadto przedstawiono doktoraty i habilitacje pracowników KTIr oraz rozwój serii wydawniczej Turystyka i Rekreacja – Studia i Prace. Druga część poświęcona jest dydaktyce. Ukazano w niej ewolucję programów studiów dla kierunku turystyka i rekreacja na WNGiG oraz zakres problemowy prac magisterskich z ostatnich 10 lat. Osobno omówiono również niezwykle ważny element procesu dydaktycznego, a mianowicie ćwiczenia terenowe (w tym zagraniczne) i praktyki zawodowe oraz uczestnictwo studentów kierunku w programie ERASMUS. Ostatnia część ukazuje przekrój działalności organizacyjnej pracowników KTIr, skupiając się na różnego typu konferencjach organizowanych lub współorganizowanych przez tę jednostkę. Na uwagę zasługuje opis niezwykle popularnych Dni Turystyki. Uzupełnieniem tej części jest omówienie losów zawodowych absolwentów kierunku turystyka i rekreacja. Podsumowując, należy stwierdzić, że autorzy monografii w wyczerpujący sposób przedstawili całość działalności najpierw Zakładu, a następnie Katedry Turystyki i Rekreacji. Wraz z książką *45 lat geografii fizycznej kompleksowej na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu* (2008) stanowi ona doskonałe uzupełnienie wydanych w 2012 roku dwutomowych *Dziejów nauk geograficznych i geologicznych na Uniwersytecie w Poznaniu*.

Ze względu na poruszane w recenzowanej książce zagadnienia, polecana jest ona wszystkim osobom zainteresowanym rozwojem badań naukowych i dydaktyki w zakresie turystyki i rekreacji w poznańskim ośrodku geograficznym.

ISBN 978-83-7986-127-9
ISSN 2080-6795

